

**T.C
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ
H. 363 NUMARALI
KELİLE VE DİMNE NÜSHASININ
MİNYATÜRLERİNİN TEKNİK ANALİZİ**

**Hatice Kübra UYSAL
160301012**

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ersin Fethi ÖÇAL

İstanbul 2019

T.C
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ
H. 363 NUMARALI
KELİLE VE DİMNE NÜSHASININ
MİNYATÜRLERİNİN TEKNİK ANALİZİ

Hatice Kübra UYSAL
160301012

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ersin Fethi ÖÇAL

İstanbul 2019

T.C
FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ GELENEKSEL
TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ
H. 363 NUMARALI
KELİLE VE DİMNE NÜSHASININ
MİNYATÜRLERİNİN TEKNİK ANALİZİ

Hatice Kübra UYSAL
160301012

Anasanat Dalı: Geleneksel Türk Sanatları
Bu tez 21/06/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile kabul edilmiştir.

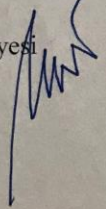
Dr. Öğr. Üyesi Ersin Fethi Öçal

Jüri Başkanı

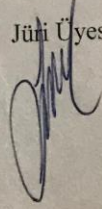
Prof. Dr. F. Banu Mahir

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Şehnaz Biçer Özcan

Jüri Üyesi

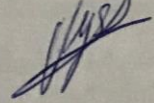

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağılı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hatice Kübra UYSAL

İmza

ÖNSÖZ

Erken devir resimleriyle temelleri atılan, duvar resminden kitaplara doğru bir yol izleyen kitap resimleme sanatının macerası; gelişim, değişim ve dönüşüm halleri pek çok farklı açıdan ele alınabilecek zengin bir birikime sahiptir. Farklı coğrafyalarda farklı kültürlerle harmanlanıp, birden fazla üslubun olduğu bu alanda, kitap sanatları; yüzyıllarca insanların ‘söz’ ile başlayıp, resimler ile destekledikleri anlatımların, dışavurumların yansımaları olmuştur.

Bu merak duygusunun pekiştirdiği ve heyecanla çalışmalarımızı sürdürdüğümüz bu araştırmada ‘Kelile ve Dimne’ isimli, yüzyıllar boyunca sevilip benimsenen edebi eserin, en erken tarifli nüshaları arasında dolaşp, TSMK H. 363’de kayıtlı nüshayı inceleme fırsatını bulduk.

Eserin içinde yer alan minyatürlerin, kompozisyon tasarımı ve renk kurgusu ile ilgili incelemeleri yaptığımız çalışmada, minyatürlerin hikayeler ile olan bağlantısını da göz ardı etmedik. Öncelikle minyatürlerin hikâye tespitleri yapıldı ve ardından tarihi hakkında kesin bilgi söylenemeyen eser için, sanat tarihçiler nasıl bir değerlendirme yapmış bu konuda araştırmalarımızı sürdürdük. Bu soru ile ilgili kendi bilgi ve birikimlerimizle minyatürlerin benzer örnekleri ile dönem ve merkez kıyaslamaları yaptık.

Öncelikle danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Ersin Fethi Öçal’a, dekanım sayın Prof. Dr. M. Hüsrev Subaşı’na, minyatür hakkında kitapları sayesinde edindiğim bilgilerin ışığında çalışırken, tez yazım sürecinde kendisiyle çalışmanın verdiği heyecanla tezime olan inancımın daha da artmasına sebep olan ve araştırma sürecindeki destek ve yardımından dolayı; hocam sayın Prof. Dr. Fatma Banu Mahir’e, bana olan güveniyle hep arkamda olan hocam sayın Öğr. Gör. Betül Bilgin’e, çalışmamın çevirisinde yardımlarını esirgemeyen Ayşe Yılmaz ve Mercan Mohamadi’ye, çalışmamda katettiğim her aşamada benimle olan Müşerref Özdemir’e, tasarım sürecimin oluşmasında ve uygulama aşamasında bana atölyesini açan, yardımlarını esirgemeyen Fazilet Özdemir’e, yanımda olduğu ve olamadığı, çalışma sürecimde bana kattığı tüm değerler için Mine Yener’e, tüm süreç boyunca desteklerini esirgemeyen mesai arkadaşlarıma ve gönlümü hoş tutup, bu süreçte hep yanımda olan aileme teşekkür ederim.

İstanbul, 2019

Hatice Kübra Uysal

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
KISALTMALAR	VI
RESİM VE ÇİZİM LİSTESİ.....	VII
ŞEMA LİSTESİ	XI
ÖZET	XIV
ABSTRACT.....	XV
1. GİRİŞ	1
1. 1. Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi	1
1. 2. XIV. Yüzyıla Kadar İslam Minyatür Sanatının Oluşumu.....	3
2. EDEBÎ KONULU İSLAM YAZMALARININ XIII. YÜZYIL ÖRNEKLERİ	5
2. 1. Harîrî Makâmâtları.....	5
2. 2. Varka ve Gülşah	11
2. 3. Kelile ve Dimne	13
3. TSMK H.363 NO'LU KELİLE VE DİMNE NÜSHASI	19
3. 1. Eserin Fiziksel Özellikleri	31
3. 2. Eserin Cildi.....	33
4. TSMK H.363 NO'LU KELİLE VE DİMNE NÜSHASI MİNYATÜRLERİNİN RENK VE KOMPOZİSYON AÇISINDAN İNCELENMESİ	24
4. 1. V. 1b/ 2a (Takdim Minyatürü)	24
4. 2. V. 6a (Behram Şah Tahtında).....	28
4. 3. V. 14b (Deşelim'in Bidpay'den Saltanatının Hikayesini Yazmasını İstemesi) ..	31
4. 4. V. 18a (Kisrâ Nuşirevan B. Kubâd Sultan Tabib Bürzüye'den Kelile ve Dimne Kitabının Çevirmesini İstiyorken).....	34
4. 5. V. 26b Bâb-ı Berzuye-i Hakim (Hekim Berzûye Hakkında)	37
4. 6. V. 36a Babü'l-Esedve's-Sevr (Aslan ve Boğa Hakkında)	55
4. 8. V. 98b Bâb-ı Kebuter-i Negârîn Misli Dostân-ı Yekdil (Güvercin Sevgililer Hakkında Tek Bir Gönle Sahip Dostlar gibi).....	214
4.9. V. 118a Bâb-ı Der-Zâğân u Bûmân Misli Zafer-i Ber-Düşman (Kargalar ve Baykuşlar Hakkında Düşmana Karşı Kazanılan Zafer gibi).....	259
4. 10. V. 142b Bâb-ı Bûzîne u Sengpoşt Misli Yek Dost Be-Gozâred (Maymun ve Kaplumbağa Hakkında Bir Dostu Bırakmak gibi).....	315
4. 11. V. 154a Bâb-ı Zâhid ve Râsû Misli Kesî ki Ta'cîl Koned Der-Kâr (Zahid ve Sansar Hakkında İşinde Acele Eden Kimse gibi)	343

4. 12.V. 157b Bâb-1 Gorbe u Mûş Misli Yek Der-Meyân Düşman Giriftâr Şeved (Kedi ile Fare Bir Düşmana Yakalanmak gibi).....	352
4. 13. V.165b Bâb-1 Padişah ve Fenze Misli Yek Ez Dost Âzerdeşode (Padişah ve (kuşu) Fenze Hakkında Bir Dostun İncitilmesi gibi)	361
4. 14.V. 180b Bâb-1 Şir ve Gav Misli Kast Kerden-i Kesi (Aslan ve İnek Hakkında Birinin Birşeye Niyet Etmesi gibi).....	390
5. DEĞERLENDİRME	393
5.1. Kompozisyon ve Renk	393
5. 2. Figürler.....	394
5. 2. 1. İnsan Figürleri	394
5. 2. 2. Hayvan Figürleri	395
5. 3. Tezyini Unsurlar.....	397
5. 3. 1. Bezemeler.....	397
5. 3. 1. 1. Minyatürlerdeki Bezemeler.....	397
5. 3. 1. 1. 1. Rumi Motifinin Kullanımı	398
5. 3. 1. 1. 2. SencideRumi Motifinin Kullanımı.....	399
5. 3. 1. 1. 3. Rumi Motifinin Diğer Kullanım Şekilleri.....	401
5. 3. 1. 1. 4. Diğer Bezeme Motifi.....	402
5. 3. 1.2. Bölüm Başı Bezemeleri.....	403
5. 3. 2. Doğa Kaynaklı Öğeler.....	405
5. 3. 2. 1. Bitkiler ve Ağaçlar	405
5. 3. 2. 2. Dağ ve Tepe Unsurları	407
5. 3. 2. 3. Gökyüzü ve Denizler.....	408
5. 4. Kıyafetler ve Eşyalar	410
5. 4. 1. Kıyafetler.....	410
5. 4. 2. Başlıklar	411
5. 4. 3. Eşyalar.....	413
6. SONUÇ	414
7. KAYNAKÇA	418
8. ESER RAPORU	422
9. ÖZGEÇMİŞ	424

KISALTMALAR

a. g. e.	Adı geçen eser
a. g. m.	Adı geçen makale
a. g. t.	Adı geçen tez
yay.	Yayını
c.	Cilt
s.	Sayfa
v.	Varak
H.	Hazine
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
LBL	Londra British Library
LBM	Londra British Museum
PBN	Paris Bibliothque Nationale
Bibl. Nat.	Bibliothque Nationale

RESİM VE ÇİZİM LİSTESİ

Sayfa No.

Resim 1: ManuscriptArabe 3929, BibliothèqueNationale de France.....	6
Resim 2: ManuscriptArabe6094,Bibliothèquenationale de France.....	7
Resim 3: HarîrîMakâmâtı, Paris, Bibl. Nat., Arabe 5847, 158r.....	8
Resim 4: Harîrî Makâmât, Leningrad Aysa İlimleri Akademisi No: 23, v.22a	9
Resim 5: Harîrî Makâmât, Leningrad Aysa İlimleri Akademisi No: 23, v.205b	9
Resim 6: Harîrî Makâmât, Süleymaniye Esad Efendi, No. 2916, v. 177b.....	10
Resim 7: Varka ve Gülşah, TKSM, H. 841, v.21b.....	11
Resim 8: Kelile ve Dimne, Paris, Bibl. Nat., Arabe 3465, v. 49b.....	13
Resim 9: Debşelim ve Bidpay, Paris, BibliothèqueNationale Pers. 1965, v. 21b.....	14
Resim 10: Hayatın Zorlukları, (Şiraz,1333), Koparılmış Sayfa, London, ...	15
Resim 11: Aslan Tavşan ile Kuyuda, (Şiraz, 1333), ...	15
Resim 12: Kitab-ı Samak , Oxford Bodleian Library, Ouseley 381, v. 166b	17
Resim 13: Dört figür, Londra, Or. 13506, v.11a.....	17
Resim 14: Kaplumbağanın Uçurulması, Londra, Or. 13506, v. 65a.....	18
Resim 15: Kral ve Saraylılar Lotus Yapraklı Bordürler, Londra, Or. 13506, v. 3a / 2b	18
Resim 16: TSMK H. 363 Cilt Ön Kapak, İstanbul	21
Resim 17: TSMK H. 363 Cilt Arka Kapak ve Miklep, İstanbul.....	22
Resim 18: TSMK H. 363 Cilt İç Arka Kapak ve Miklep, İstanbul.....	23
Resim 19: TSMK H. 363 V. 1b/2a / Çizim 1: TSMK H. 363 V. 1b/2a.....	24
Resim 20: TSMK H. 363 V. 6a / Çizim 2: TSMK H. 363 V. 6a	28
Resim 21: TSMK H. 363 V. 14b / Çizim 3: TSMK H. 363 V. 14b.....	31
Resim 22: TSMK H. 363 V. 18a / Çizim 4: TSMK H. 363 V. 18a	34
Resim 23: TSMK H. 363 V. 27a / Çizim 5: TSMK H. 363 V. 27a	37
Resim 24: TSMK H. 363 V. 28b / Çizim 6: TSMK H. 363 V. 28b.....	40
Resim 25: TSMK H. 363 V. 29b / Çizim 7: TSMK H. 363 V. 29b.....	43
Resim 26: TSMK H. 363 V. 31b / Çizim 8: TSMK H. 363 V. 31b.....	46
Resim 27: TSMK H. 363 V. 32b / Çizim 9: TSMK H. 363 V. 32b.....	49
Resim 28: TSMK H. 363 V. 35b / Çizim 10: TSMK H. 363 V. 35b.....	52
Resim 29: TSMK H. 363 V. 38a / Çizim 11: TSMK H. 363 V.38a	55
Resim 30: TSMK H. 363 V. 38b / Çizim 12: TSMK H. 363 V.38b.....	58
Resim 31: TSMK H. 363 V. 41a / Çizim 13: TSMK H. 363 V. 41a	61
Resim 32: TSMK H. 363 V. 42a / Çizim 14: TSMK H. 363 V. 42a	63
Resim 33: TSMK H. 363 V. 43b / Çizim 15: TSMK H. 363 V. 43b.....	66
Resim 34: TSMK H. 363 V. 44b / Çizim 16: TSMK H. 363 V. 44b.....	69
Resim 35: TSMK H. 363 V. 46a / Çizim 17: TSMK H. 363 V. 46a	72
Resim 36: TSMK H. 363 V. 46b / Çizim 18: TSMK H. 363 V. 46b.....	75
Resim 37: TSMK H. 363 V. 47a / Çizim 19: TSMK H. 363 V. 47a	78
Resim 38: TSMK H. 363 V. 48a / Çizim 20: TSMK H. 363 V. 48a	81
Resim 39: TSMK H. 363 V. 49a / Çizim 21: TSMK H. 363 V. 49a	84
Resim 40: TSMK H. 363 V. 50b / Çizim 22: TSMK H. 363 V. 50b.....	87
Resim 41: TSMK H. 363 V. 51b / Çizim 23: TSMK H. 363 V. 51b.....	90
Resim 42: TSMK H. 363 V. 52a / Çizim 24: TSMK H. 363 V. 52a	93
Resim 43: TSMK H. 363 V. 53b / Çizim 25: TSMK H. 363 V. 53b.....	96

Resim 44: TSMK H. 363 V. 54a / Çizim 26: TSMK H. 363 V. 54a	99
Resim 45: TSMK H. 363 V. 54b / Çizim 27: TSMK H. 363 V. 54b.....	102
Resim 46: TSMK H. 363 V. 55a / Çizim 28: TSMK H. 363 V. 55a	105
Resim 47: TSMK H. 363 V. 55b / Çizim 29: TSMK H. 363 V. 55b.....	108
Resim 48: TSMK H. 363 V. 56a / Çizim 30: TSMK H. 363 V. 56a	111
Resim 49: TSMK H. 363 V. 56b / Çizim 31: TSMK H. 363 V. 56b.....	114
Resim 50: TSMK H. 363 V. 58b / Çizim 32: TSMK H. 363 V. 58b.....	117
Resim 51: TSMK H. 363 V. 59a / Çizim 33: TSMK H. 363 V. 59a	120
Resim 52: TSMK H. 363 V. 63a / Çizim 34: TSMK H. 363 V. 63a	123
Resim 53: TSMK H. 363 V. 64a / Çizim 35: TSMK H. 363 V. 64a	126
Resim 54: TSMK H. 363 V. 66b / Çizim 36: TSMK H. 363 V. 66b.....	129
Resim 55: TSMK H. 363 V. 67a / Çizim 37: TSMK H. 363 V. 67a	132
Resim 56: TSMK H. 363 V. 67b / Çizim 38: TSMK H. 363 V. 67b.....	135
Resim 57: TSMK H. 363 V. 68b / Çizim 39: TSMK H. 363 V. 68b.....	138
Resim 58: TSMK H. 363 V. 69b / Çizim 40: TSMK H. 363 V. 69b.....	141
Resim 59: TSMK H. 363 V. 70b / Çizim 41: TSMK H. 363 V. 70b.....	144
Resim 60: TSMK H. 363 V. 71a / Çizim 42: TSMK H. 363 V. 71a	147
Resim 61: TSMK H. 363 V. 71b / Çizim 43: TSMK H. 363 V. 71b.....	150
Resim 62: TSMK H. 363 V. 72b / Çizim 44: TSMK H. 363 V. 72b.....	153
Resim 63: TSMK H. 363 V. 73b / Çizim 45: TSMK H. 363 V. 73b.....	156
Resim 64: TSMK H. 363 V. 74b / Çizim 46: TSMK H. 363 V. 74b.....	159
Resim 65: TSMK H. 363 V. 75a / Çizim 47: TSMK H. 363 V. 75a	162
Resim 66: TSMK H. 363 V. 76a / Çizim 48: TSMK H. 363 V. 76a	165
Resim 67: TSMK H. 363 V. 76b / Çizim 49: TSMK H. 363 V. 76b.....	167
Resim 68: TSMK H. 363 V. 77a / Çizim 50: TSMK H. 363 V. 77a	169
Resim 69: TSMK H. 363 V. 78b / Çizim 51: TSMK H. 363 V. 78b.....	172
Resim 70: TSMK H. 363 V. 81a / Çizim 52: TSMK H. 363 V. 81a	175
Resim 71: TSMK H. 363 V. 83b / Çizim 53: TSMK H. 363 V. 83b.....	178
Resim 72: TSMK H. 363 V. 87a / Çizim 54: TSMK H. 363 V. 87a	181
Resim 73: TSMK H. 363 V. 87b / Çizim 55: TSMK H. 363 V. 87b.....	184
Resim 74: TSMK H. 363 V. 88b / Çizim 56: TSMK H. 363 V. 88b.....	187
Resim 75: TSMK H. 363 V. 89a / Çizim 57: TSMK H. 363 V. 89a	190
Resim 76: TSMK H. 363 V. 90a / Çizim 58: TSMK H. 363 V. 90a	193
Resim 77: TSMK H. 363 V. 92a / Çizim 59: TSMK H. 363 V. 92a	196
Resim 78: TSMK H. 363 V. 93a / Çizim 60: TSMK H. 363 V. 93a	199
Resim 79: TSMK H. 363 V. 96a / Çizim 61: TSMK H. 363 V. 96a	202
Resim 80: TSMK H. 363 V. 96b / Çizim 62: TSMK H. 363 V. 96b.....	205
Resim 81: TSMK H. 363 V. 97b / Çizim 63: TSMK H. 363 V. 97b.....	208
Resim 82: TSMK H. 363 V. 98a / Çizim 64: TSMK H. 363 V. 98a	211
Resim 83: TSMK H. 363 V. 99b / Çizim 65: TSMK H. 363 V. 99b.....	214
Resim 84: TSMK H. 363 V. 100b / Çizim 66: TSMK H. 363 V. 100b.....	217
Resim 85: TSMK H. 363 V. 101b / Çizim 67: TSMK H. 363 V. 101b.....	220
Resim 86: TSMK H. 363 V. 104b / Çizim 68: TSMK H. 363 V. 104b.....	223
Resim 87: TSMK H. 363 V. 105a / Çizim 69: TSMK H. 363 V. 105a	226
Resim 88: TSMK H. 363 V. 106a / Çizim 70: TSMK H. 363 V. 106a	229
Resim 89: TSMK H. 363 V. 106b / Çizim 71: TSMK H. 363 V. 106b.....	232

Resim 90: TSMK H. 363 V. 107a / Çizim 72: TSMK H. 363 V. 107a	235
Resim 91: TSMK H. 363 V. 107b / Çizim 73: TSMK H. 363 V. 107b.....	238
Resim 92: TSMK H. 363 V. 108a / Çizim 74: TSMK H. 363 V. 108a	241
Resim 93: TSMK H. 363 V. 110a / Çizim 75: TSMK H. 363 V. 110a	244
Resim 94: TSMK H. 363 V. 113b / Çizim 76: TSMK H. 363 V. 113b.....	247
Resim 95: TSMK H. 363 V. 114b / Çizim 77: TSMK H. 363 V. 114b.....	250
Resim 96: TSMK H. 363 V. 115b / Çizim 78: TSMK H. 363 V. 115b.....	253
Resim 97: TSMK H. 363 V. 117a / Çizim 79: TSMK H. 363 V. 117a	256
Resim 98: TSMK H. 363 V. 118a / Çizim 80: TSMK H. 363 V. 118a	259
Resim 99: TSMK H. 363 V. 118b / Çizim 81: TSMK H. 363 V. 118b.....	262
Resim 100: TSMK H. 363 V. 119b / Çizim 82: TSMK H. 363 V. 119b.....	265
Resim 101: TSMK H. 363 V. 124b / Çizim 83: TSMK H. 363 V. 124b.....	268
Resim 102: TSMK H. 363 V. 125b / Çizim 84: TSMK H. 363 V. 125b.....	271
Resim 103: TSMK H. 363 V. 126b / Çizim 85: TSMK H. 363 V. 126b.....	274
Resim 104: TSMK H. 363 V. 127b / Çizim 86: TSMK H. 363 V. 127b.....	277
Resim 105: TSMK H. 363 V. 128b / Çizim 87: TSMK H. 363 V. 128b.....	280
Resim 106: TSMK H. 363 V. 129b / Çizim 88: TSMK H. 363 V. 129b.....	283
Resim 107: TSMK H. 363 V. 131b / Çizim 89: TSMK H. 363 V. 131b.....	286
Resim 108: TSMK H. 363 V. 132a / Çizim 90: TSMK H. 363 V. 132a	289
Resim 109: TSMK H. 363 V. 132b / Çizim 91: TSMK H. 363 V. 132b.....	292
Resim 110: TSMK H. 363 V. 134a / Çizim 92: TSMK H. 363 V. 134a	295
Resim 111: TSMK H. 363 V. 134b / Çizim 93: TSMK H. 363 V. 134b.....	298
Resim 112: TSMK H. 363 V. 135a / Çizim 94: TSMK H. 363 V. 135a	301
Resim 113: TSMK H. 363 V. 136a / Çizim 95: TSMK H. 363 V. 136a	304
Resim 114: TSMK H. 363 V. 138a / Çizim 96: TSMK H. 363 V. 138a	307
Resim 115: TSMK H. 363 V. 139a / Çizim 97: TSMK H. 363 V. 139a	310
Resim 116: TSMK H. 363 V. 139b / Çizim 98: TSMK H. 363 V. 139b.....	313
Resim 117: TSMK H. 363 V. 118a / Çizim 99: TSMK H. 363 V. 118a	316
Resim 118: TSMK H. 363 V. 144b / Çizim 100: TSMK H. 363 V. 144b.....	319
Resim 119: TSMK H. 363 V. 145a / Çizim 101: TSMK H. 363 V. 145a	322
Resim 120: TSMK H. 363 V. 146a / Çizim 102: TSMK H. 363 V. 146a	325
Resim 121: TSMK H. 363 V. 148b / Çizim 103: TSMK H. 363 V. 148b.....	328
Resim 122: TSMK H. 363 V. 151a / Çizim 104: TSMK H. 363 V. 151a	331
Resim 123: TSMK H. 363 V. 152a / Çizim 105: TSMK H. 363 V. 152a	334
Resim 124: TSMK H. 363 V. 152b / Çizim 106: TSMK H. 363 V. 152b.....	337
Resim 125: TSMK H. 363 V. 153a / Çizim 107: TSMK H. 363 V. 153a	340
Resim 126: TSMK H. 363 V. 154b / Çizim 108: TSMK H. 363 V. 154b.....	343
Resim 127: TSMK H. 363 V. 156a / Çizim 109: TSMK H. 363 V. 156a	346
Resim 128: TSMK H. 363 V. 156b / Çizim 110: TSMK H. 363 V. 156b.....	349
Resim 129: TSMK H. 363 V. 157b / Çizim 111: TSMK H. 363 V. 157b.....	352
Resim 130: TSMK H. 363 V. 158b / Çizim 112: TSMK H. 363 V. 158b.....	355
Resim 131: TSMK H. 363 V. 159b / Çizim 113: TSMK H. 363 V. 159b.....	358
Resim 132: TSMK H. 363 V. 166b / Çizim 114: TSMK H. 363 V. 166b.....	361
Resim 133: TSMK H. 363 V. 167a / Çizim 115: TSMK H. 363 V. 167a	364
Resim 134: TSMK H. 363 V. 169a / Çizim 116: TSMK H. 363 V. 169a	367
Resim 135: TSMK H. 363 V. 169b / Çizim 117: TSMK H. 363 V. 169b.....	370

Resim 136: TSMK H. 363 V. 170a / Çizim 118: TSMK H. 363 V. 170a	373
Resim 137: TSMK H. 363 V. 170b / Çizim 119: TSMK H. 363 V. 170b.....	376
Resim 138: TSMK H. 363 V. 171a / Çizim 120: TSMK H. 363 V. 171a	379
Resim 139: TSMK H. 363 V. 171b / Çizim 121: TSMK H. 363 V. 171b.....	382
Resim 140: TSMK H. 363 V. 173b / Çizim 122: TSMK H. 363 V. 173b.....	385
Resim 141: TSMK H. 363 V. 174b / Çizim 123: TSMK H. 363 V. 174b.....	388
Resim 142: TSMK H. 363 V. 183a / Çizim 124: TSMK H. 363 V. 183a	390
Resim 143: TSMK H. 363 V. 107b (Detay) / Çizim 125: TSMK H. 363 V. 107b (Detay).....	398
Resim 144: TSMK H. 363 V. 92a (Detay) / Çizim 126: TSMK H. 363 V. 92a (Detay)	398
Resim 145: TSMK H. 363 V. 110a (Detay) / Çizim 127: TSMK H. 363 V. 110a (Detay)	399
Resim 146: TSMK H. 363 V. 117a (Detay) / Çizim 128: TSMK H. 363 V. 117a (Detay)	399
Resim 147: TSMK H. 363 V. 110a. (Detay) / Çizim 129: TSMK H. 363 V. 110a (Detay)	400
Resim 148: TSMK H. 363 V. 92a (Detay) / Çizim 130: TSMK H. 363 V. 92a (Detay)	400
Resim 149: TSMK H. 363 V. 110a (Detay) / Çizim 131: TSMK H. 363 V. 110a (Detay)	401
Resim 150: TSMK H. 363 V. 110a (Detay) / Çizim 132: TSMK H. 363 V. 110a (Detay)	401
Resim 151: TSMK H. 363 V. 87a (Detay) / Çizim 133: TSMK H. 363 V. 87a (Detay)	402
Resim 152: TSMK H. 363 V. 87a (Detay) / Çizim 134: TSMK H. 363 V. 87a (Detay)	403
Resim 153: TSMK H. 363 V. 1b/ 2a / Çizim 135: TSMK H. 363 V. 1b/ 2a(Detay) ...	404
Resim 154: TSMK H. 363 V. 17b / Çizim 136: TSMK H. 363 V. 17b (Detay).....	406
Çizim 137: TSMK H. 363 Bitki Motifi / Çizim 138: TSMK H. 363 Bitki Motifi	406
Resim 155: TSMK H. 363 Ağaç Motifi / Çizim 139: TSMK H. 363 Ağaç Motifi.....	413
Resim 156: TSMK H. 363 Dağ Tepe Motifi / Çizim 140: TSMK H. 363 Dağ Tepe Motifi	407
Çizim 141: TSMK H. 363 Dağ Tepe Motifi / Çizim 142: TSMK H. 363 Gökyüzü Motifi	415
Çizim 143: TSMK H. 363 Deniz Motifi / Çizim 144: TSMK H. 363 Deniz Motifi.....	416
Çizim 145: TSMK H. 363 Deniz Motifi	416
Çizim 146: TSMK H. 363 Kıyafet Detayı / Çizim 147: TSMK H. 363 Kıyafet Detayı.....	417
Çizim 148: TSMK H. 363 Kıyafet Detayı / Çizim 149: TSMK H. 363 Kıyafet Detayı.....	418
Çizim 150: TSMK H. 363 Başlık Detayı / Çizim 151: TSMK H. 363 Başlık Detayı	418
Çizim 152: TSMK H. 363 Başlık Detayı / Çizim 153: TSMK H. 363 Başlık Detayı	419
Çizim 154: TSMK H. 363 Başlık Detayı	420
Çizim 155: TSMK H. 363 Eşya Detayları	420
Çizim 156: TSMK H. 363 Eşya Detayları	421

ŞEMA LİSTESİ

Sayfa no.

Şema 2: TSMK H. 363 V. 1b / 2a.....	26
Şema 1: TSMK H. 363 V. 1b / 2a.....	26
Şema 3: TSMK H. 363 V. 6a / Şema 4: TSMK H. 363 V. 6a	29
Şema 5: TSMK H. 363 V. 14b / Şema 6: TSMK H. 363 V. 14b.....	32
Şema 7: TSMK H. 363 V. 18a / Şema 8: TSMK H. 363 V. 18a	35
Şema 9: TSMK H. 363 V. 27a / Şema 10: TSMK H. 363 V. 27a	38
Şema 11: TSMK H. 363 V. 28b / Şema 12: TSMK H. 363 V. 28b.....	41
Şema 13: TSMK H. 363 V. 29b / Şema 14: TSMK H. 363 V. 29b.....	44
Şema 15: TSMK H. 363 V. 31b / Şema 16: TSMK H. 363 V. 31b.....	47
Şema 17: TSMK H. 363 V. 32b / Şema 18: TSMK H. 363 V. 32b.....	50
Şema 19: TSMK H. 363 V. 35b / Şema 20: TSMK H. 363 V. 35b.....	53
Şema 21: TSMK H. 363 V. 38a / Şema 22: TSMK H. 363 V. 38a	56
Şema 23: TSMK H. 363 V. 38b / Şema 24: TSMK H. 363 V. 38b.....	59
Şema 25: TSMK H. 363 V. 41a / Şema 26: TSMK H. 363 V. 41a	62
Şema 27: TSMK H. 363 V. 42a / Şema 28: TSMK H. 363 V. 42a	64
Şema 29: TSMK H. 363 V. 43b / Şema 30: TSMK H. 363 V. 43b.....	67
Şema 31: TSMK H. 363 V. 44b / Şema 32: TSMK H. 363 V. 44b.....	70
Şema 33: TSMK H. 363 V. 46a / Şema 34: TSMK H. 363 V. 46a	73
Şema 35: TSMK H. 363 V. 46b / Şema 36: TSMK H. 363 V. 46b.....	76
Şema 37: TSMK H. 363 V. 47a / Şema 38: TSMK H. 363 V. 47a	79
Şema 39: TSMK H. 363 V. 48a / Şema 40: TSMK H. 363 V. 48a	82
Şema 41: TSMK H. 363 V. 49a / Şema 42: TSMK H. 363 V. 49a	85
Şema 43: TSMK H. 363 V. 50b / Şema 44: TSMK H. 363 V. 50b.....	88
Şema 45: TSMK H. 363 V. 51b / Şema 46: TSMK H. 363 V. 51b.....	91
Şema 47: TSMK H. 363 V. 52a / Şema 48: TSMK H. 363 V. 52a	94
Şema 49: TSMK H. 363 V. 53b / Şema 50: TSMK H. 363 V. 53b.....	97
Şema 51: TSMK H. 363 V. 54a / Şema 52: TSMK H. 363 V. 54a	100
Şema 53: TSMK H. 363 V. 54b / Şema 54: TSMK H. 363 V. 54b.....	103
Şema 55: TSMK H. 363 V. 55a / Şema 56: TSMK H. 363 V. 55a	106
Şema 57: TSMK H. 363 V. 55b / Şema 58: TSMK H. 363 V. 55b.....	109
Şema 59: TSMK H. 363 V. 56a / Şema 60: TSMK H. 363 V. 56a	112
Şema 61: TSMK H. 363 V. 56b / Şema 62: TSMK H. 363 V. 56b.....	115
Şema 63: TSMK H. 363 V. 58b / Şema 64: TSMK H. 363 V. 58b.....	118
Şema 65: TSMK H. 363 V. 59a / Şema 66: TSMK H. 363 V. 59a	121
Şema 67: TSMK H. 363 V. 63a / Şema 68: TSMK H. 363 V. 63a	124
Şema 69: TSMK H. 363 V. 64a / Şema 70: TSMK H. 363 V. 64a	127
Şema 71: TSMK H. 363 V. 66b / Şema 72: TSMK H. 363 V. 66b.....	130
Şema 73: TSMK H. 363 V. 67a / Şema 74: TSMK H. 363 V. 67a	133
Şema 75: TSMK H. 363 V. 67b / Şema 76: TSMK H. 363 V. 67b.....	136
Şema 77: TSMK H. 363 V. 68b / Şema 78: TSMK H. 363 V. 68b.....	139
Şema 79: TSMK H. 363 V. 69b / Şema 80: TSMK H. 363 V. 69b.....	142
Şema 81: TSMK H. 363 V. 70b / Şema 82: TSMK H. 363 V. 70b.....	145
Şema 83: TSMK H. 363 V. 71a / Şema 84: TSMK H. 363 V. 71a	148

Şema 85: TSMK H. 363 V. 71b / Şema 86: TSMK H. 363 V. 71b	151
Şema 87: TSMK H. 363 V. 72b / Şema 88: TSMK H. 363 V. 72b	154
Şema 89: TSMK H. 363 V. 73b / Şema 90: TSMK H. 363 V. 73b	157
Şema 91: TSMK H. 363 V. 74b / Şema 92: TSMK H. 363 V. 74b	160
Şema 93: TSMK H. 363 V. 75a / Şema 94: TSMK H. 363 V. 75a	163
Şema 95: TSMK H. 363 V. 76a / Şema 96: TSMK H. 363 V. 76a	165
Şema 97: TSMK H. 363 V. 76b / Şema 98: TSMK H. 363 V. 76b	167
Şema 99: TSMK H. 363 V. 77a / Şema 100: TSMK H. 363 V. 77a	170
Şema 101: TSMK H. 363 V. 78b / Şema 102: TSMK H. 363 V. 78b	173
Şema 103: TSMK H. 363 V. 81a / Şema 104: TSMK H. 363 V. 81a	176
Şema 105: TSMK H. 363 V. 83b / Şema 106: TSMK H. 363 V. 83b	179
Şema 107: TSMK H. 363 V. 87a / Şema 108: TSMK H. 363 V. 87a	182
Şema 109: TSMK H. 363 V. 87b / Şema 110: TSMK H. 363 V. 87b	185
Şema 111: TSMK H. 363 V. 88b / Şema 112: TSMK H. 363 V. 88b	188
Şema 113: TSMK H. 363 V. 89a / Şema 114: TSMK H. 363 V. 89a	191
Şema 115: TSMK H. 363 V. 90a / Şema 116: TSMK H. 363 V. 90a	194
Şema 117: TSMK H. 363 V. 92a / Şema 118: TSMK H. 363 V. 92a	197
Şema 119: TSMK H. 363 V. 93a / Şema 120: TSMK H. 363 V. 93a	200
Şema 121: TSMK H. 363 V. 96a / Şema 122: TSMK H. 363 V. 96a	203
Şema 123: TSMK H. 363 V. 96b / Şema 124: TSMK H. 363 V. 96b	206
Şema 125: TSMK H. 363 V. 97b / Şema 126: TSMK H. 363 V. 97b	209
Şema 127: TSMK H. 363 V. 98a / Şema 128: TSMK H. 363 V. 98a	212
Şema 129: TSMK H. 363 V. 99b / Şema 130: TSMK H. 363 V. 99b	215
Şema 131: TSMK H. 363 V. 100b / Şema 132: TSMK H. 363 V. 100b	218
Şema 133: TSMK H. 363 V. 101b / Şema 134: TSMK H. 363 V. 101b	221
Şema 135: TSMK H. 363 V. 104b / Şema 136: TSMK H. 363 V. 104b	224
Şema 137: TSMK H. 363 V. 105a / Şema 138: TSMK H. 363 V. 105a	227
Şema 139: TSMK H. 363 V. 106a / Şema 140: TSMK H. 363 V. 106a	230
Şema 141: TSMK H. 363 V. 106b / Şema 142: TSMK H. 363 V. 106b	233
Şema 143: TSMK H. 363 V. 107a / Şema 144: TSMK H. 363 V. 107a	236
Şema 145: TSMK H. 363 V. 107b / Şema 146: TSMK H. 363 V. 107b	239
Şema 147: TSMK H. 363 V. 108a / Şema 148: TSMK H. 363 V. 108a	242
Şema 149: TSMK H. 363 V. 110a / Şema 150: TSMK H. 363 V. 110a	245
Şema 151: TSMK H. 363 V. 113b / Şema 152: TSMK H. 363 V. 113b	248
Şema 153: TSMK H. 363 V. 114b / Şema 154: TSMK H. 363 V. 114b	251
Şema 155: TSMK H. 363 V. 115b / Şema 156: TSMK H. 363 V. 115b	254
Şema 157: TSMK H. 363 V. 117a / Şema 158: TSMK H. 363 V. 117a	257
Şema 159: TSMK H. 363 V. 118a / Şema 160: TSMK H. 363 V. 118a	260
Şema 161: TSMK H. 363 V. 118b / Şema 162: TSMK H. 363 V. 118b	263
Şema 163: TSMK H. 363 V. 119b / Şema 164: TSMK H. 363 V. 119b	266
Şema 165: TSMK H. 363 V. 124b / Şema 166: TSMK H. 363 V. 124b	269
Şema 167: TSMK H. 363 V. 125b / Şema 168: TSMK H. 363 V. 125b	272
Şema 169: TSMK H. 363 V. 126b / Şema 170: TSMK H. 363 V. 126b	275
Şema 171: TSMK H. 363 V. 127b / Şema 172: TSMK H. 363 V. 127b	278
Şema 173: TSMK H. 363 V. 128b / Şema 174: TSMK H. 363 V. 128b	281
Şema 175: TSMK H. 363 V. 129b / Şema 176: TSMK H. 363 V. 129b	284

Şema 177: TSMK H. 363 V. 131b / Şema 178: TSMK H. 363 V. 131b	287
Şema 179: TSMK H. 363 V. 132a / Şema 180: TSMK H. 363 V. 132a	290
Şema 181: TSMK H. 363 V. 132b / Şema 182: TSMK H. 363 V. 132b	293
Şema 183: TSMK H. 363 V. 134a / Şema 184: TSMK H. 363 V. 134a	296
Şema 185: TSMK H. 363 V. 134b / Şema 186: TSMK H. 363 V. 134b	299
Şema 187: TSMK H. 363 V. 135a / Şema 188: TSMK H. 363 V. 135a	302
Şema 189: TSMK H. 363 V. 136a / Şema 190: TSMK H. 363 V. 136a	305
Şema 191: TSMK H. 363 V. 138a / Şema 192: TSMK H. 363 V. 138a	308
Şema 193: TSMK H. 363 V. 139a / Şema 194: TSMK H. 363 V. 139a	311
Şema 195: TSMK H. 363 V. 139b / Şema 196: TSMK H. 363 V. 139b	314
Şema 197: TSMK H. 363 V. 143a / Şema 198: TSMK H. 363 V. 143a	317
Şema 199: TSMK H. 363 V. 144b / Şema 200: TSMK H. 363 V. 144b	320
Şema 201: TSMK H. 363 V. 145a / Şema 202: TSMK H. 363 V. 145a	323
Şema 203: TSMK H. 363 V. 146a / Şema 204: TSMK H. 363 V. 146a	326
Şema 205: TSMK H. 363 V. 148b / Şema 206: TSMK H. 363 V. 148b	329
Şema 207: TSMK H. 363 V. 151a / Şema 208: TSMK H. 363 V. 151a	332
Şema 209: TSMK H. 363 V. 152a / Şema 210: TSMK H. 363 V. 152a	335
Şema 211: TSMK H. 363 V. 152b / Şema 212: TSMK H. 363 V. 152b	338
Şema 213: TSMK H. 363 V. 153a / Şema 214: TSMK H. 363 V. 153a	341
Şema 215: TSMK H. 363 V. 154b / Şema 216: TSMK H. 363 V. 154b	344
Şema 217: TSMK H. 363 V. 156a / Şema 218: TSMK H. 363 V. 156a	347
Şema 219: TSMK H. 363 V. 156b / Şema 220: TSMK H. 363 V. 156b	350
Şema 221: TSMK H. 363 V. 157b / Şema 222: TSMK H. 363 V. 157b	353
Şema 223: TSMK H. 363 V. 158b / Şema 224: TSMK H. 363 V. 158b	356
Şema 225: TSMK H. 363 V. 159b / Şema 226: TSMK H. 363 V. 159b	359
Şema 227: TSMK H. 363 V. 166b / Şema 228: TSMK H. 363 V. 166b	362
Şema 229: TSMK H. 363 V. 167a / Şema 230: TSMK H. 363 V. 167a	365
Şema 231: TSMK H. 363 V. 169a / Şema 232: TSMK H. 363 V. 169a	368
Şema 233: TSMK H. 363 V. 169b / Şema 234: TSMK H. 363 V. 169b	371
Şema 235: TSMK H. 363 V. 170a / Şema 236: TSMK H. 363 V. 170a	374
Şema 237: TSMK H. 363 V. 170b / Şema 238: TSMK H. 363 V. 170b	377
Şema 239: TSMK H. 363 V. 171a / Şema 240: TSMK H. 363 V. 171a	380
Şema 241: TSMK H. 363 V. 171b / Şema 242: TSMK H. 363 V. 171b	383
Şema 243: TSMK H. 363 V. 173b / Şema 244: TSMK H. 363 V. 173b	386
Şema 245: TSMK H. 363 V. 174b / Şema 246: TSMK H. 363 V. 174b	388
Şema 247: TSMK H. 363 V. 183a / Şema 248: TSMK H. 363 V. 183a	391

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ
H. 363 NUMARALI
KELİLE VE DİMNE NÜSHASININ MİNYATÜRLERİNİN
TEKNİK ANALİZİ

ÖZET

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde H.363. numara ile kayıtlı olan Kelile ve Dimne adlı eserde, 13-14. yüzyıllarda yapıldığı düşünülen, Nasr'Allah'ın Farsça çevrisinden oluşan hikayelere ait, 125 adet minyatür bulunmaktadır. Eserin son 5 bölümü kayıp olduğu için yazarı ve tarihi bilinmemektedir.

Bu yazmada bulunan 125 adet minyatür, hikaye kurguları gözetilerek başlıklandırılmıştır. Ardından renk ve kompozisyon bakımından incelenmiştir. Yapıldıkları dönem açısından değerlendirmeler ve kıyaslamalara gidilerek, eser ile ilgili detaylı incelemeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Minyatür , Kelile ve Dimne, Pañçatantra, Hümayunname

**TECHNICAL ANALYSIS OF TOPKAPI PALACE
MUSEUM LIBRARY NO. H.363
MINIATURES OF KELİLE AND DİMNE**

ABSTRACT

The work Kelile und Dimne in TSMK H. 363 contains 125 miniatures, which were made to the Persian tales of Nasrullah and probably date from the 13th - 14th century. In the absence of the last 5 chapters of the work, the author and date are unknown.

The 125 miniatures were divided into chapters according to the fiction of the stories. Then they were examined bycolor and composition. Depending on the period of origin, evaluations and comparisons were made and thus a detailed examination of the work was undertaken.

Key Words: Minyatür , Kelile ve Dimne, Pançatantra, Hümayunname

1. GİRİŞ

Erken devir resim sanatının başlangıcı duvar resmiyken bu süreç zamanla anlatılmak istenenlerin getirdiği ihtiyaçla resim metin ilişkisine geçmiş ve duvar süsü olan resimler kitaplara girmişti. Bu geçiş sürecinde resim ve metin aynı düzlemde ortak bir amaca hizmet etmekteydi. Yazıyla anlatılanlar, resimlerle desteklenerek ifade gücünü kuvvetlendirmekteydi. Başlangıçta bilgileri aktarabilmek için yazılanlar tıbbi metinlerdi. Edinilen bilgiler sadece tıp alanında değildi elbette, yaralara bulunan çözümlerin yanı sıra, türlü olaylara durumlara karşı da deneyimler elde ediliyordu. Zamanla bu deneyimleri aktarma isteği de gelişmeye başlamıştı. Tüm bu gerekliliklerin ve değişimlerin sonunda edebi yönden zengin bir döneme geçiliyordu. Farklı coğrafyalarda birbirinden farklı kültürler oluşuyor, insanlar; savaşlar ve göçlerle birbirleriyle etkileşimde bulunuyor, deneyim ve bilgilerin aktarımını ve çoğalmasını sağlıyorlardı. Böylece Arap ve Fars edebiyatının geliştiği dönemlerde ilk yazılı eser faaliyetleri tıp ve edebi alanlarda ele geçen kaynakların çevirileri ve edinilen bilgilerin aktarımı ile gelişmeye başlamıştı.

Zamanla gelişen ihtiyaçlardan bir diğeri de inançtı. Arap ve Fars kültürlerinin inançlarının etkilerinin oluşturdukları kültürde payı büyüktü ve inançlar, metin-resim ilişkisine belli tasvir yasakları ile kısıtlamalar getiriyordu. Ancak sanatçılar, belli edebi eserler ile İslam yasağı arasında bağlantıları güçlü kuruyor ve tabiattan uzak, soyut bir resim türü ortaya çıkarıyorlardı. Konuları günlük hayattan alınan eserler realist konuları içerse de sanatçılar bu noktada şematik bir anlatım sunuyor, soyut ve renkli derinliği olmayan iki boyutlu yüzey desenleri ile metinlerde anlatılanlara açıklık getiriyorlardı.

Bahsettiğimiz erken döneme tarihlendiği düşünülen, Farsça çevirisi yapılmış ‘Kelile ve Dimne’ adlı eserin TSMK H. 363 no.lu nüshasında resim metin ilişkisine dayanan bir anlatım biçimi görülmektedir. 13-14. yüzyıllar arası Bağdat’ta yapılmış işler ile benzerliği yüksek olan eser, kökeni Hindistan’a dayanan masal kitabıdır. Hükümdarlara öyküler sunan ahlaki ve idari yönden oldukça zengin mesajlar veren bu eser, hikayeler hayvan karakterleri üzerinden anlatıldığı için edebi açıdan da oldukça farklı bir örnektir.

1.1. Çalışmanın Kapsamı, Amacı ve Yöntemi

Tezimizin ana konusu olan TSMK H. 363’de kayıtlı ‘Kelile ve Dimne’ nüshası, günümüze ulaşan 13. yüzyıla ait en erken tarihli nüshalardan biridir. Bu eserde karşılıklı iki sayfada yer alan takdim minyatürlerinin dışında 123 minyatür bulunmaktadır. Eser bir giriş bölümünün dışında 10 farklı bölümden oluşan hikaye kurgusuna sahiptir. Bölümler birer ana hikayenin altında ara hikayelerden oluşmaktadır. Eserin son 5 bölümü kayıptır.

Yapılan bu çalışmada, öncelikle eserde yer alan başlıkların çevirileri yapılmış ve bölüm tespiti oluşturulmuştur. Ardından esere en yakın Türkçe kaynak aranmış ve bölümler içinde yer alan hikayelerin minyatürlerle uygunluğu tespit edilmiştir. Bu aşamada

konularla bağdaşmayan ya da eksik kalan minyatürler hakkında bilgi almak için yeniden metin çevirilerine başvurulmuştur. Böylece eserde dağınık sayfa yerleşiminin olduğu ve hikayeler arasında karışık minyatürlerin bulunduğu tespit edilmiştir.

Minyatürlerin başlıkları ve hikayeleri ele alındıktan sonra, renk ve kompozisyon açısından değerlendirilmeleri yapılmıştır. Eserde yer alan her minyatürün önce genel olarak çizimleri negatif şekilde yapılmış, ardından kompozisyon ve renk şemaları oluşturulmuştur. Bu şemalar yapılırken, kompozisyonlardaki boşluk ve doluluk dengesine dikkat edilmiştir. Renk açısından ise, renklerin lekesele dağılımları dikkate alınarak incelemeler yapılmıştır. Ardından eserin genelinde yer alan bezeme unsurları incelenmiş ve başlıklar ile minyatürlerde bulunan motifler detaylandırılmıştır. Eserde yer alan bezeme motiflerine genel bir bakış ve ayrıca detaylı olarak eserin genel hatları, değerlendirme bölümünde farklı başlıklar halinde incelenmiştir.

TSMK H. 363 ile ilgili yayınlanmış minyatürler, Mazhar Şevket İpşiroğlu'nun *İslamda Tasvir Yasakları* adlı kitabında karşımıza çıkmıştır. Ardından Güner İnal'ın *Türk Minyatür Sanatı* adlı kitabında eserin tarih ve yeri ile ilgili bilgilerin araştırılması yapılmıştır. Ancak istediğimiz bilgi derinliğine ulaşamayınca eser ile ilgili yabancı kaynak taramasına gidilmiştir. *Türk Minyatür Sanatı* adlı kitabın kaynakçasından ulaştığımız yabancı kaynaklar arasında minyatür sanatının erken dönemleri ile ilgili oldukça zengin yabancı kaynakların olduğu görülmüştür.

Bu süreçte yakın kütüphanelerden gerekli kaynakların dijital kopyaları alınmıştır. Çalışmamız için verimli olan başlıca kaynak ise, Boğaziçi Kütüphanesinden edindiğimiz, Bernard O'kane'nin *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century* adlı kitabı olmuştur.

Eser ile ilgili dönem kıyaslamasına giden bir başka detaylı makale ise, Norah Tittley'in *An Illustrated Persian Text of Kalila and Dimna Dated 707/1307-8* başlıklı makalesidir.

Kelile ve Dimne hakkındaki eserimize en yakın çeviriyi ise, Ömer Rıza Doğrul'un 1944 yılında basılmış *Kelile ve Dimne* tercümesinden elde edilmiştir. Hikayelerin akışlarını ve içeriklerini takip ederken kullandığımız bir diğer önemli kaynak ise, Kemal Çağdaş'ın *Pançatantra Masalları* adlı çalışması olmuştur. Çeviri takibinde bu çalışmaya ek olarak, Kelile ve Dimne'nin *Kul Mesud Çevirisi ve Ali Çelebi'nin Hümayunnamesi* hakkında yapılan tezlerden de yararlanılmıştır.

Erken dönem İslam sanat tarihi hakkındaki genel yayınlardan da istifade ettiğimiz bu çalışmanın kaynak araştırmasında, bize kütüphanesini açan sayın hocam, Banu Mahir'in kitaplığında bulunan pek çok aydınlatıcı kitap ve makale de bize yardımcı olmuştur.

Eserle ilgili ulaşabildiğimiz diğer çalışmalar ise, çeşitli sanat tarihçilerin yaklaşımları olmuştur. Bu şekilde baktığımızda güzel sanatlar açısından ele alınmayan eserle ilgili yapılan bu çalışmanın esas amacı; günümüze ulaşan en erken tarihli nüshalar arasında metin- resim ilişkisinin bulunduğu Kelile ve Dimne nüshasından yola çıkarak, geçmişten gelen, genel sanat anlayışının temellerine, güzel sanatlar çerçevesinden bakmaktır. Eserlerde oluşan kompozisyon ve renklerdeki genel dengenin erken tarihli örneklerde de

muazzam yansımaları ile karşılaşmak heyecan verici olmuştur. Bu eserler için günümüz sanatının bakış açısıyla bir değerlendirme yapabilmek ise ayrıca bir önem taşımaktadır.

1. 2. XIV. Yüzyıla Kadar İslam Minyatür Sanatının Oluşumu

İslam'ın ilk anıtsal yapıları 7. yüzyılın sonu ve 8. yüzyılın başlarında Emeviler tarafından verilmiştir. İlk anıtsal yapı halife Abdülmelik zamanında yapılmış olan Kubbetül Sahra'dır. Bu eserin mozaikleri geç antik çağı devam ettirir niteliktedir.¹

Emeviler'e ait diğer eserler ise, El Velid döneminde yapılan Şam Emeviye Camii(705-721), Kusayr-ı Amra (711-718) ve Kasrül Hayril Garbi (728) gibi dini ve siyasi yapılarıdır. Bu yapıların duvarlarında Bizans ve Sasani sanat geleneklerinin etkisinin yansıtan natüralist tarzda resimler ve mozaikler yapılmıştır.²

Buna karşın 7. yüzyılda ortaya çıkan resim yasağı ile Emeviler devrinde yapı süslemesi olarak uygulanan resim, Abbasiler döneminden itibaren kitap resmi olarak devam etmiştir. Bu oluşumun İslam'daki tasvir yasağı ile ters düşmemesi genel olarak böyle bir anlayışta birleşmemizi sağlasa da, bu inancın başka bir anlayışı; hakikatin 'Söz' de belirmesi olarak görülür. M. Ş. İpşiroğluna göre, söz sanatının İslam dünyasında yeri büyüktü ve bu dönemde Arap ve Fars dillerinde yazılan zengin bir edebî yaklaşım gelişmişti. Resim sanatı, bu edebî yaklaşımla kitaba girmiş ve gelişebileceği yeni bir hayat alanı bulmuştu.³

İslam'da ilk edebi gelişmeler, 9. yüzyılda Halife Memûn'un (813-833) bir takım antik kitapları Arapçaya çevirtmesi ile sistemli hale gelmiştir. İslam sanatının ilk minyatürlü yazmalarından günümüze gelebilenleri 11. yüzyıl sonuna tarihlenirken, daha eski devirlerde de kitap ressamlığının var olduğunu, Mısır, Fayyum ve Fustat'da bulunan bazı parşömen parçalardan anlaşılmaktadır.

11. ve 12. yüzyılda Yakın Doğu'da ise, Haçlı Seferleri ve Selçuklu Türklerinin İran'dan Ön Asya'ya Mezopotamya, Suriye'ye ve Anadolu'ya yayılmaları olmak üzere iki önemli olay meydana gelmiştir. Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucusu Tuğrul Bey'in 1055'de Bağdat'a girerek Sultan unvanını alması, Selçuklu sanat ve kültürünün bu bölgede yayılmasının başlangıcı olmuştur.

Selçuklular devrinden günümüze gelen minyatürlü elyazmaları genellikle, İmparatorluğun dağılmasıyla ortaya çıkan Mezopotamya ve çevresindeki bölgesel hükümetlerin ve Anadolu Selçuklu Devletinin egemen olduğu yörelerde hazırlanmıştır. 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Anadolu hızlıca Türkleşmeye başlamıştır. Anadolu'nun değişik yerlerine dağılan Türk komutanlar farklı yerlerde Türk beylikleri kurmuştur.

¹ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı*, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1995, s. 14

² Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabcacı Yay. İstanbul, 2012

³ M. Şevket İpşiroğlu, *İslam'da Resim Yasağı ve Sonuçları*, YKY. İstanbul, 2005, s. 10

Bu dönemde Erzurum, Erzincan, Sivas, Kayseri, Mardin ve Diyarbakır önemli kültür, ticaret ve sanat merkezleri haline gelmiştir. Anadolu resim sanatı, Horasan Selçukluları ve Büyük Selçuklu döneminde yapılmış çini ve seramikler üzerinde ve kitap sayfalarındaki resim geleneğini devam ettirir niteliktedir. ⁴

Minyatür sanatı Batı Türkistan'da gelişmiş, Selçuklu başbuğlarının emrinde çalışan Uygur yazıcıları tarafından İran bölgesine sokulmuş, Bağdat'a yayılarak, Avrupalıların "Bağdat Çığırını" diye adlandırdıkları çığırını açmıştır. Selçuklular devrindeki minyatürlerin, egemenlikleri altında bulunan yerlerde, kendileri için yapılmış oldukları düşünülürse, Bağdat Çığırına, Selçuklu Çığırının bir kolu olarak bakmak daha doğru olur. ⁵

Duvar bezemeciliği ve kitap tasviriciliği şeklinde uygulanan resim sanatının, bu dönemde resimlenmiş yazmaları, fen konulu ve edebi konulu eserler olmak üzere iki başlıkta toplanmaktadır. Yunancadan Arapçaya çevrilen Dioskoridesin *Materia Medica* (KitabülHaşayiş), El Cezerî'nin *Otomata'sı* fen konulu eserlerden başlıcalarıdır. İbn'ül Mukaffa tarafından Arapçaya çevrilen Hintli Beydaba'nın *Kelile ve Dimnesi*'ni, Hariri'nin *Makamat'ı* ve Varka ve Gülşah ise edebi konulu eserlerdendir.

Dioskoridesin Materia Medica'sı (Kitâb el- Haşâiş), büyük olasılıkla İ. S. 2. yüzyılda Kilikya'da Anazarba'da doğmuş hekim olan Dioskorides'e aittir. Eseri *Materia Medica*'nın Bizans devrinden 520 civarından gelen en eski minyatürlü nüshası, Viyana Milli Kitaplığındaki yazmadır. Bu eserdeki minyatürleri n benzerleri daha sonraları İslam yazmalarında da görülürken, Dioskorides'in bilinen 13 İslamî yazması bulunmaktadır. İslam resminin çeviri yoluyla eski resim geleneklerini miras aldığını gösteren yazmalarda genellikle metnin arasına sıkıştırılmış basit bitki ve hayvan tasvirleri bulunmaktadır. ⁶

El Cezerî'nin Otomata'sı, el- Cezerî tarafından 1206 yılında Diyarbakır'da yazılmıştır. Konusu, Arşimed ve diğer alimlerin mekanik ve matematik keşiflerine dayanır. 1206 tarihli bir nüshası da Topkapı Sarayı Müzesindedir. 13. yüzyıldan değişik koleksiyonlara dağılmış nüshaları bulunmaktadır. ⁷

Erken devir İslam minyatürlerinin çeviri yoluyla ilerlemesinde izlenen yollardan biri antik minyatürlerin kopyalarının yapılmasıyken, diğerinde zamanla minyatürlerin içlerine giren günlük hayattan gelen eşyalar, yerli tipler, Uygur kökenli Selçuklu tipleri, kendi devrini yansıtan belgeler bu dönemde oluşan bir resim dilini göstermektedir. Fen konulu eserlerde başlayan bu oluşum edebî eserlerde tümünden kendini gösterecektir.

---

⁴Abdurrahman Deveci, "Selçuklu Dönemi Resim Çalışmaları", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c.5, s.93-111, 2015.

⁵Suut Kemal Yetkin, *İslam Ülkelerinde Sanat*, Cem Yay. İstanbul, 1984.

⁶Güner İnal a.g.e. s. 18-22.

⁷Güner İnal a.g.e. s. 26.

2. EDEBÎ KONULU İSLAM YAZMALARININ XIII. YÜZYIL ÖRNEKLERİ

2. 1. Harîrî Makâmâtları

İpekçilik ile uğraşmasından dolayı kendisine verilen adı, ‘el-Hariri’ olan yazarın gerçek adı, ‘Osman İbn Muhammet’ tir. 1054- 1122 yılları arasında Basra’da yaşamıştır. Yazarın ‘Makâmât’ adlı eseri, 50 küçük hikayeden oluşur. Eser düzgünlük ve iyi konuşma örneği olduğu için, dilinin mükemmelliği dolayısıyla, dönemin okumuş zümresi tarafından oldukça ilgi görmüş ve okunmuştur.

Hikayelerde, Ebû Zeyd ve el-Hâris adlarında iki şahıs bulunmaktadır. El- Hâris bizzat Hârîrî’nin kendisidir. Ebû Zeyd ise, aslen Basra’lı olan Mutahharibn Selâm adlı şahıs olup, Hârîrî ile görüşmüş ve kendisinden edebiyata ait pek çok şey öğrenmiştir. Mâkâmât’ın zeki ve keskin dilli kahramanı olan Ebû Zeyd bazen seyyah bazen vaizdir. Zekice ahlâk hükümlerini müdafaa eder, gittiği her yerde karşısına el-Hâris çıkar.

Eser edebî değeri kadar devrin ahlâk hükümlerini ve ortamını yansıtması açısından da önemli bir noktadadır. Eser daima sofistike karakterini korumuştur.⁸

Hâriri’nin çok sayıda eseri olmasına rağmen, ülke dışına kadar ününün yayıldığı eser Makâmât’tır. En az iki tanesi Hâriri’nin imzasını taşıyan 700’den fazla kopyası günümüze ulaşmış HâririMakâmâtı’nın, Hâriri hayattayken isitinsah edilmiş erken tarihli tüm nüshaların minyatür içermediği, ancak Hâriri’nin vefatından sonra hazırlanmış nüshalara minyatürlerin ilave edildiği anlaşılmaktadır. Minyatürlü Makâmât nüshalarının günümüze ulaşan en iyi durumdakileri, 13. yüzyıl tarihli leridir.⁹

13. yüzyıldan gelen en bilindik beş Makâmât yazması bulunmaktadır. Bunlardan biri, İstanbul’da Süleymaniye kitaplığındaki, Esad Efendi 2916 numarada kayıtlı Makâmât’tır. Üç tanesi, Paris’te Bibliothèque Nationale’de, Arabe 3929, 6094, 5847 numaraları ile kayıtlıdır. Bir diğeri ise, Leningrad’daki Asya İlimler Akademisinde 23 numarada kayıtlıdır.

⁸Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı*, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1995, 31

⁹Hayrunnisa Turan, *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 2916 Numarada Kayıtlı Makamat Nüshasının Bazı Minyatürleri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017.

Paris, Bibliothèque Nationale Arabe 3929

Tarihsiz olan bu eser için, 13.yüzyılın başı ya da ikinci çeyreğinde yapılmış olabileceğine dair görüşler bulunmakta. İçerisinde 77 tane minyatür bulunan eserde, birden farklı eller tarafından yapıldığı düşünülmektedir. Minyatürlerinin özelliklerine baktığımızda, çerçevesiz olarak metnin içine yerleştirilmiştir. Eserde; manzara ve mimarının şematik olarak gösterilmesi ve figürlerin sadece düz bir fon üzerinde yer almasından oluşan bir slüet üslubunun hakim olduğu görülmektedir. Tasvirler sadece metni açıklayıcı bir önem ile yapılmıştır.¹⁰

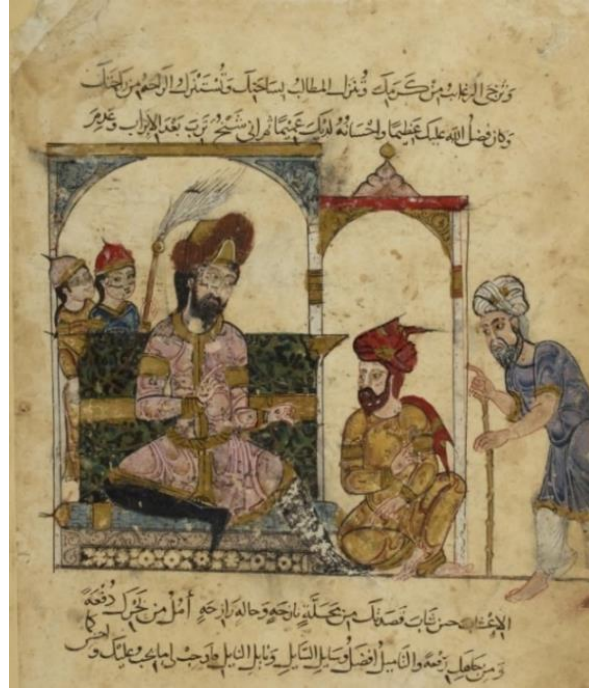
Resim 1: Manuscript Arabe 3929, Bibliothèque Nationale de France

(<http://warfare.uphero.com/Maqamat/MSarabe3929-2ndQ13thC-large.htm>)

Paris, Bibliothèque Nationale, Arabe 6094

1222 ile tarihlenen bu yazmanın ise, yapıldığı yer ile ilgili Musul ya da Şam olmak üzere iki farklı görüş vardır. İçerisinde 39 minyatür bulunan eserin genelinde, Bizans ve Hristiyan yazmalarından esintiler görünürken, minyatürlerdeki figürler ile mimari arasında uyuma yoktur. Bizans tipleriyle benzerlik taşıyan figürlerin yanı sıra, zeminler olaya fon teşkil eder.

¹⁰ Güner İnal, a.g.e. , s.32.

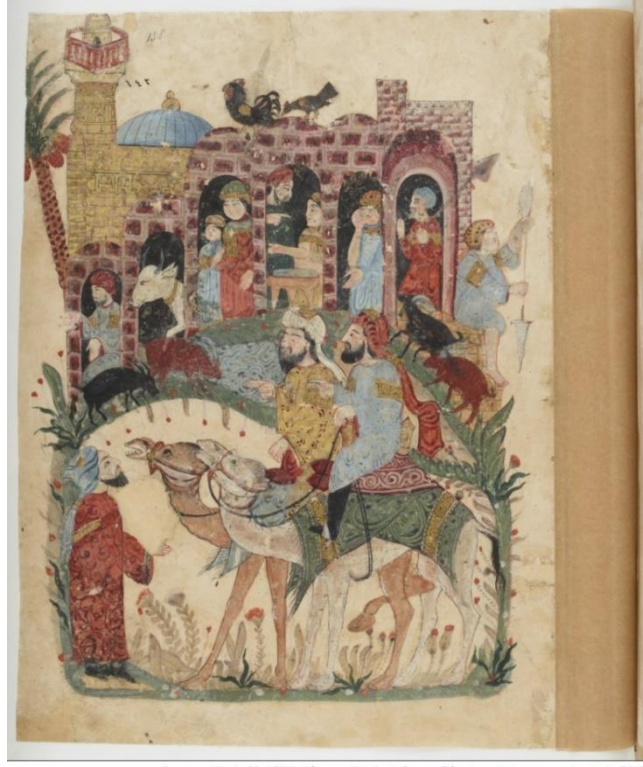
Resim 2:ManuscriptArabe6094,Bibliothèquenationale de France

(<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>)

Paris Bibliothèque Nationale, Arabe 5847

1237 tarihli bu yazma, Schefer koleksiyonundan geldiği için Schefer Harîrî'si adını taşımaktadır. 99 minyatür içeren bu yazmanın nakkaşı, Yahyâ ibn Mahmud el-Vasitî'dir. Nakkaş Bağdat'lı olduğu için eserin Bağdat'da resimlenmesi büyük ihtimaldir. Yazmanın çift sayfa takdim minyatürü kompozisyon yerleşimi dolayısıyla dikkati merkeze çekmeye çalışan bir derinlik barındırır. Bu kompozisyon şekli, duvar freski kompozisyonlarını da andırmaktadır. Sade ve çerçevesiz minyatürler slüet üslubuyla tasvir edilmiştir. Sahnelerde günlük hayattan izlenimler vardır. Eserde,devrin merasimlerini yansıtan, belge niteliği taşıyan minyatürler de mevcuttur. (Resim 3)

Hikayelerin anlatımı, kompozisyon şekli ve üslup özellikleri dolayısıyla, Schefer yazması bundan önceki Makâmâtlar'dan daha ileri bir resim anlayışı gösterir.

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France, Département des manuscrits, Arabe 5847

Resim 3:HarîrîMakâmâtı, Paris, Bibl. Nat., Arabe 5847, 158r

(<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>)

Leningrad, Asya İlimler Akademisi No.23

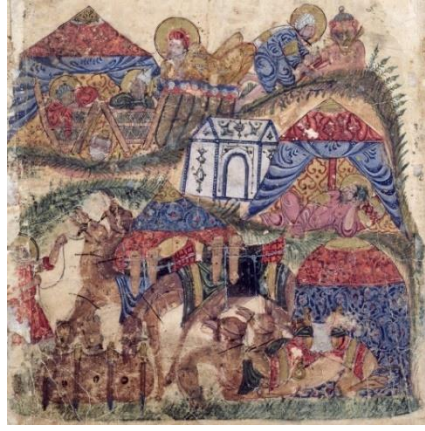
Eserin tarihsiz olmasının yanı sıra Schefer yazması ile pek çok bakımdan benzerlik gösterdiği için bu eseri de, 13. yüzyılın ortalarına doğru tarihlemek mümkündür. Yapıldığı yerin de Bağdat olması muhtemeldir.¹¹

Leningrad Makâmâtı'nda, kompozisyonlarda bazı eski tiplerin muhafaza edilmesi, önceki minyatürlerde gördüğümüz özellikleri göstermesiyle beraber, mekan denemesi ve derinlik isteği yönünden bütün diğer örneklerden daha ileri bir resim anlayışı bulunmaktadır. Mimari bundan daha önceki yazmalara oranla daha özenlidir. Figürler çerçeve ile uyuşur ve çok defa dış çerçeveye saygı gösterirken, iç çerçeve ile kesişirler. Genel olarak devrin günlük yaşantısını yansıtan sahneler tasvir edilmiştir.

¹¹Güner İnal, a.g.e. , s.37.

Minyatürlerde motiflerin yukarıdan aşağıya üst üste dizilmesiyle dikine gelişen bir kompozisyon şemasının yanı sıra, dairevi kompozisyonların ve mimari çerçeveli sahnelerin kullanımı da mevcuttur. Bunun yanı sıra eski geleneğe bağlı düz zemin üzerinde silüet etkisi gösteren figürlerle daha basit sahneler de yazmanın minyatürleri arasındadır.

Schefer yazmasına kıyasla bu eserde, daha ileri kompozisyon prensipleriyle uğraşıldığı ve kitap illüstrasyonundan resim sanatına doğru bir geçiş olduğu, nakkaşın derdinin artık kompozisyon ve derinlik gibi resim sanatına özgü problemler olduğu anlaşılır.¹²

Resim 4: Harîrî Makâmât, Leningrad Aysa İlimleri Akademisi No: 23, v.22a

(<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>)

Resim 5: Harîrî Makâmât, Leningrad Aysa İlimleri Akademisi No: 23, v.205b

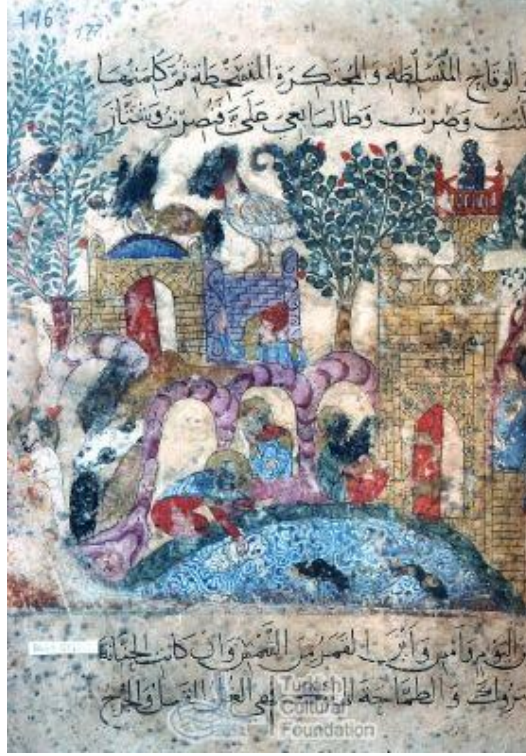
(<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>)

¹²Güner İnal, a.g.e. , s.39.

Süleymaniye, Esad Efendi No. 2916

Leningrad ve Schefer yazmalarıyla aynı gruba dahil edilen yazmanın da yeri ve tarihi bilinmemektedir. Ancak Schefer yazmasının tarihi ve yeri bilindiğinden aralarındaki benzerlik dolayısıyla eserin Bağdat merkezli olduğu düşünülmektedir. Tarih açısından ise, bu üç yazmada bir mukayeseye gidildiğinde, Schefer yazmasının 1237 tarihli oluşundan hareketle, Leningrad yazması 1240-50 arasına yerleştirilebilirken, bu eserin de 1250 civarına tarihlendirilmesi olasıdır.¹³

Eser pek çok açıdan Leningrad yazmasıyla benzerlik gösterse de, oradaki derinlik arayışı açısından cesaretli kompozisyonlar burada görülmez. Mimari çerçeveleri aynı tiptir, içlerinde ise daha sade kompozisyonlar görülmektedir. Derinlik kaygısı gütmeksizin motifler düz bir zemin üzerine sıralanır.¹⁴

Resim 6: Harîrî Makâmât, Süleymaniye Esad Efendi, No. 2916, v. 177b

(<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>)

¹³Güner İnal, a.g.e. , s.41.

¹⁴Güner İnal, a.g.e. , s.41.

2. 2. Varka ve Gülşah

Resim 7: Varka ve Gülşah, TKSM, H. 841, v.21b

(http://warfare.ga/Turk/Varka_ve_Gulsah-Turkish_Cultural_Foundation.htm?i=2)

Varka ve Gülşah, İslam sanatındaki nadir aşk konulu eserlerden olmasıyla beraber Selçuklu döneminin en önemli minyatürlü eseridir. Varka ve Gülşah'ın Arap kabileleri arasında geçen bir aşk serüveninin kahramanları olduğu hikaye, Yusuf ile Züleyha, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun gibi dilden dile dolaşarak günümüze dek gelmiştir. Hatta Fransız Ortaçağ edebiyatına da 'Floire et Blancheflor' adı ile giren hikayenin, en erken Farsça çevirisi olduğu yönünde, oryantalistlerin görüşleri de mevcuttur.¹⁵

Urvâ ibn Hizam'ın hikayesine dayanan bu eser, 11. Yüzyılda Ayyuki tarafından Farsça yazılıp Gazne'li Sultan Mahmud'a takdim edilmiştir. TSMK 'deki kayıtlı bilinen tek nüshasıdır. Yazma, TKSM H.841'de kayıtlı olup, nakkaşı; v. 58b'de bildirildiği üzere; Hoy-el Abdülmümin'dir. Bu şahsın hattat Muhammed el-Hoyi'nin oğlu olduğu tahmin edilmektedir. Hattat Argun Han zamanında İran'dan Anadolu'ya gelmiş ve Konya'ya yerleşmiştir. Bu yüzden eserin Anadolu'da belki de Konya'da yapılmış olması olasıdır.¹⁶

Eser 70 sayfa olup içerisinde yer alan 71 adet minyatür, hikayeci bir tarzda olayları resimlemektedir. Minyatürler ince uzun şeritler halinde metnin içine yerleştirilmiştir ve ince bir çerçeve ile metinden ayrılırlar. Minyatürlerin canlı renkleri, ifadeli ve zarif figürleri Türk- İslam resim sanatının en iyi örneklerini oluştururken, figürler küçük ebatta olup, dolgun ve köşeli yüzleri, ince uzun saç örgüleriyle dönemin Selçuklu tipini temsil ederler. Bu renkli ve zarif figür üslubunun en yakın örnekleri 12.- 13. yüzyıl Rey üretimi lüster ve Minai keramiklerinde görülür.¹⁷ Minyatürlerde figürlerin yer aldıkları süslü zeminler ayrıca dikkat çeker, v.21b'de yer alan minyatürde mavi koyu zemin üzeri, eflatun renkteki kıvrık dal, palmet ve hayvan figürlerinden oluşan bir süsleme ile kaplanmıştır. Bu tip zemin süslemelerine, renkli sırlı keramiklerde ve devrin perdahlı keramiklerinde de rastlanmaktadır. Dolayısıyla Selçuklu devrinin maden işi ve keramik gibi diğer tasvir ortamları ile benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.¹⁸

¹⁵ M. Şevket İpşiroğlu, *İslam'da Resim Yasağı ve Sonuçları*, YKY. İstanbul, 2005, s. 27

¹⁶Güner İnal, a.g.e. , s. 49.

¹⁷Güner İnal, a.g.e. , s. 52.

¹⁸Güner İnal, a.g.e. , s. 51.

2. 3. Kelile ve Dimne

Bu eser, hükümdarlara özel ahlâkî bir masal kitabıdır. Masallarından birinde yer alan iki kahraman çakalın Sanskritçe adından, (Kataraka ve Damanaka) oluşan ismi ile farklı dillerde pek çok kez yeniden adlandırılmıştır. Sanskrit dilinde yazılan bu eserin orijinali, ‘Pançatantra’ adındaki nasihatler kitabına dayanır. Bu kitabın yazıldığı yerin Hindistan olduğu fakat neresinde ve ne zaman yazıldığı, eserin aslı kayıp olduğu için bilinmemektedir. Alman araştırmacı Hertel’e göre; muhtemelen milâdî 300 yılına doğru Kışmir’de yazılmıştır.¹⁹

Bu kitabın yazarının Vishnuşarman olduğu ve yazış gayesi, giriş hikayesindeki, “Vishnuşarman (adındaki) bilgin bütün dünyada mevcut kitapların içinde taşıdıkları güzel ve değerli sözlerin özünü bu beş kitapta toplamıştır. Bu hayat dersi veren kitabı okuyarak ve ya hikayeciden dinleyerek öğrenen kimsenin düşmanı (Tanrı) İndra bile olsa sırtı yere gelmez.” Sözlerinden anlaşılmaktadır.²⁰

Eserin bir giriş bölümü ve her biri “tantra”, yani “insanın zekasını kullanacağı hal” adını taşıyan beş farklı kitaptan derlenen diğer bölümleri vardır. Giriş kısmında, kitaptaki masal ve hikayelerin nasıl meydana geldiği açıklanırken, diğer bölümlerin kendine ait ana başlıkları vardır. Bunlar, *Arslan ile Öküz*, *Güvercin ile Arkadaşları*, *Baykuşlar ve Kargalar*, *Maymun ile Timsah*, *Brahman ile Firavun Faresi*’dir. Hikayelerin her biri alt hikayeler ile bağlanırken, alt hikayeler de kendi içlerinde alt hikayelere ayrılmak üzere eserde girift bir yapı söz konusudur.²¹

Bu masallar kitabının ilk çevirisi, eserin ün kazanmasıyla 6. yüzyılda, ilk kez Sasanî hükümdarının hekim Berzuye’yi Hindistan’a göndermesiyle Pehlevî dilinde yapılmıştır. Berzuye eseri gizlice kopya ederek Pehlevîce’ye çevirmiştir. Daha sonraları eser, Süryanice’ye, Arapça’ya ve Farsça’ya çevrilmiştir. Arapça çevirisi İbn Mukaffâ tarafından yapılan eserin, Farsça’ya 1150 civarında Nasrullâh tarafından çevrilip, bu masallar Gazneli Sultan Behram Şah’a sunulmuştur. 16. yüzyılda ise, eser Hümayûnname adı ile Osmanlı Türkçesi’ne çevrilerek Kanuni Sultan Süleyman’a sunulmuştur.²²

Kelile ve Dimne’nin sayfaları çeşitli koleksiyonlara dağılmıştır. Eserin günümüze gelebilen en erken tarihli örnekleri ise, 13. yüzyıla aittir. Ancak daha önceki tarihlerde de

¹⁹ C. Brockelmann , ‘Kelile ve Dimne’ , *İslam Ansiklopedisi*, c.6 , s.552-558, Eskişehir, 1997.

²⁰Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.4

²¹ Kemal Çağdaş, a.g.e. s. 5-7

²² Güner İnal, a.g.e. , s. 43.

nüşhalarının bulunduğu düşünülmektedir. Kaynaklarda bildirildiği üzere, Samanoğullarından NasrAhmed için şair Rudâki'nin yazdığı nüsha, Çinli ressamlar tarafından da resimlenmiştir. Ancak bu nüsha günümüze ulaşamamıştır ve bunun gibi pek çok yazmanın da kaybolması olasıdır.²³

Günümüze ulaşan en erken tarihli, Kelile ve Dimne nüshası Arapça tercümeli Arabe 3465'dir. Erken döneme tarihlenen diğer Farsça 4 nüshanın ise, kesin yer ve tarih bilgileri olmamakla beraber, ikisinin Bağdat (BN.Pers. 1965/ TSMK H.363) diğer ikisinin de Şiraz'da yapıldığı düşünülmektedir.²⁴

Paris, Bibliothèque Nationale Arabe 3465

Eser tarihsizdir. Kuvvetli olarak Hristiyan- Bizans etkileri görülen eserin, Hariri Makâmâtı'ı (no.6094) ile benzerlikleri bulunmaktadır. Çerçevesiz minyatürlerde sadece zemin çizgisinin olması ve lekesele etki yönünden HarirîMakâmâtı'na benzerlikleri görülen eserde, canlılık göze çarpar. Dikkat çeken hayvan tasvirleri ve minyatürlerde yer alan hayali bitki ve çiçek motifleri yer yer, sahneleri palmetbiçimindeki hurma ağaçları süslemektedir. Figürlerin jest ve hareketleri ile kadın tiplmelerinde Bizans etkileri açıktır. Ayrıca, eserde sade ve hikayeci bir anlatım tarzı seçilir. Tasvirlerde sadelik ve canlı bir anlatım tarzı görülürken, insan figürlerinin tasvirlerindeki Hellenistik etkiler, Arabe 6094 no.lu eser ile benzerlikleri de ortaya koyarken her iki eserin de Bağdat merkezli olduğu düşünülmektedir.²⁵

Resim 8: Kelile ve Dimne, Paris, Bibl. Nat., Arabe 3465, v. 49b

(<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84229611/f115.double>)

²³ Güner İnal, a. g. e., s.44.

²⁴ Ernst J. Grube, "E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", Islamic Art IV, 1990-1991, s.301-481.

²⁵ Güner İnal, a. g. e., s.46.

Paris, Bibliothèque Nationale Pers. 1965

25 sayfası günümüze ulaşmış olan elyazmanın içerisinde 20 minyatür bulunmaktadır. Orjinallerinin üzerinden geçildiği için orijinal üslubun belirlenmesi oldukça zordur. Ali bin el Şah'ın önsözünün bir kısmının da metinde yer aldığını söyleyen Grube, eseri 1300'lü yılların sonuna tarihlemektedir. Hattının BL. Or. 13506 ile benzerlikler taşıdığı, ancak yazı üslubunun

Resime göre daha hızlı yayılmasından dolayı BL. Or. 13506 ile aynı yerde yapıldıkları hükmüne varılamamaktadır. Eserde Çin kaynaklı öğelerin de bulunduğu görülmektedir. Birçok bitkinin arasından çıkan lotuslar, kumaş kıvrımları dikkat çekici noktalardandır. H. 363 gibi Bağdat'da yapıldığı ancak daha geç tarihli olduğu, Arap ve İran kültürünün kesiştiği 14. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı düşünülmektedir.²⁶

Resim 9: Debşelim ve Bidpay, Paris, Bibliothèque Nationale Pers. 1965, v. 21b

(Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003.)

²⁶Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003, s. 229

İNCU / Şiraz, 1333

Kelile ve Dimne yazmalarının erken dönem Farsça tercümelerinden bir diğeri olan bu yazmanın sayfaları farklı koleksiyonlara dağılmıştır. Eserin biçimsel açıdan tezhip ve minyatürlerini İncu grubuna dahil eden araştırmacı Gray, 1940 yılında, eserin yapılaş tarihinin de 733 olarak künyelenmesi gerektiğini söylemiştir.²⁷

Resim 10: Hayatın Zorlukları, (Şiraz, 1333), Koparılmış Sayfa, London, British Museum, 1955-7-9-01

(Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003.)

Resim 11: Aslan Tavşan ile Kuyuda, (Şiraz, 1333), Koparılmış Sayfa New York, MetropolitanMuseum of Art, RogersFund, 1959

(Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003.)

²⁷Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003, s. 230.

London, British Library Or. 13506

Yazmanın son dönemde ortaya çıktığı ve British Museum tarafından satın alındığı bilinmektedir. Güner İnal tarafından Şiraz’da yapılmış, İncü grubunun minyatürlerle aynı üslubu yansıttığı söylenirken,²⁸ eser ile ilgili en geniş bilgiyi NorahTitley “*An Illustrated Persian Text of Kalila and Dimna Dated 707/ 1307-8*” başlıklı makalesinde vermiştir.

El yazmasında yer alan Kelile ve Dimne, milattan sonra 1145 yıllarında Abü'l Ma'ali Nasr Allah Munshi ibn Allah ibn Muhammed tarafından yazılmış Farsça versiyonudur ve bu versiyon Gazne Sultanı Behram Şah’a ithaf edilmiştir. Yazmadaki ketebeler hem hattatın adını (Abu'l- Makarim Hasan) hem de 707 (M. S. 1307-8) olan kopyalanma tarihini vermektedir.²⁹

Bu yazma Kelile ve Dimne'nin Abu'l -Ma'ali Nasr Allah tarafından yapılan çevrisinin ilk defa tam olarak resimlendirilmiş nüshasıdır. En son elde edilen bu eserin önemi ise, metinde değil minyatür stillerinde yatmaktadır. Kelile ve Dimne'nin Arapça ve Farsça dillerinden günümüze ulaşan 14. yüzyılda resimlendirilmiş el yazmaları diğer koleksiyonlarda bulunabilir, ancak minyatürlerin stilleri Irak, Suriye ve Mısır minyatürleri ile bağlantılıdır. Or. 13506'da yer alan minyatürler ise, çok basit hatta neredeyse ilkel esintiler taşımaktadır. Bu minyatürlerde ilk defa 13. yüzyıl Selçuklu ve Mezopotamya çizimlerindeki özellikler, hatta daha da önemlisi 1330-1340'larda uygulanan İncü dönemi stilinin belli başlı özellikleri görünmektedir. İncü dönemi resim üslubunun köklerinin duvar resimleri stiline dayandığı düşünülmektedir. İncü döneminde resimlendirilmiş eserlerin iyi bir örneği, (Ouseley 379-81) Oxford'da Bodleian Kütüphanesinde bulunmaktadır.³⁰

---

²⁸Güner İnal, a. g. e., s.107.

²⁹NorahTitley, M., P. Walley, “An Illustrated PersianText of Kalila and Dimna Dated 707/1307-8”, *The British Library Journal*, Vol.I ,nol, Spring, s. 42-61, 1975.

³⁰NorahTitley, M., P. Walley, a. g. m. , s. 44.

Resim 12: Kitab-ı Samak , Oxford Bodleian Library, Ouseley 381, v. 166b

(SIMS, E., Marshak, B. I., & Grube, E. J. *Peerless Images: Persian painting and its sources*. New Haven: Yale University Press, 2002.)

İncü dönemi minyatürlerinin genel özellikleri, kırmızı arka planlar, çiçek desenli tekstil tasarımları, konik biçimde dik tepeler ve resimlendirilmiş sayfalarda lotus taç yaprağı tasarımlı bördürlerdir. Kayalar ve tepeler ise, çizgilerle ayrılan bölümler halindedir. Geniş kayaların kullanımı, Mezopotamya’da yaygın olan bambu stilinin sürdürüldüğünü gösterir.³¹

Resim 13: Dört figür, Londra, Or. 13506, v.11a

(http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=or_13506_fs001r)

³¹Norah Titley, M., P. Walley, a. g. m. , s. 47.

Resim 14: Kaplumbağanın Uçurulması, Londra, Or. 13506, v. 65a

(http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=or_13506_fs001r)

Resim 15: Kral ve Saraylılar Lotus Yapraklı Bordürler, Londra, Or. 13506, v. 3a / 2b

(http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=or_13506_fs001r)

3.TSMK H.363 NO'LU KELİLE VE DİMNE NÜSHASI

İnsanların ve hükümdarların ibret alması gereken öyküleri içeren, hayvan masalları kitabı Kelile ve Dimne'nin orijinal dili Sanskritçe'dir. Pehlevice'den Farsça'ya kadar pek çok dile çevirisi yapılan eserin bu nüshası, İbn Mukaffa'nın Arapça çevirisinden Nasr Allah b. Mahmud b. Abd al-Hamid tarafından 12. yüzyılda yapılan Farsça çevirisidir. Eserin sonundaki bölümler eksiktir. Bu yüzden kopya tarihi ve yeri ile ilgili bilgimizin olmadığı eser, büyük ihtimalle 13. yüzyıl sonunda hazırlanmıştır.³²

3.1. Eserin Fiziksel Özellikleri

Çok sayıda minyatüre sahip olan bu bu Kelile ve Dimne nüshasının son beş bölümünün kayıp oluşu, içerisindeki minyatürlerin daha da çok olduğunu gösterir. Eserin son minyatürlü varağı, (v. 183a) '*Aslan ve Çakal*' adlı bölümündedir. V. 191a'da minyatür için boş bırakılmış bir alan bulunmaktadır. Bu durum bize minyatürlerin tamamlanamamış olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca v.195'de metin birden sona ermiştir.³³

Ahârlı kağıt üzerine 23cm boy ve 15cm eninde 195 yapraklıdır. Sayfalar sanat değeri taşımayan, 13cm uzunluğunda 19 satır içerisinde harekesiz nesih hat ile yazılmıştır. Serlevha müzehhep, cetveller çift sıra kırmızı, söz başları yaldızlı ve renklidir. Eserde 124 adet minyatür bulunmaktadır.³⁴

Eserde yer alan minyatürlerin en belirgin özellikleri, canlı renkli kırmızı zemin üzerine yapılmalarıdır. Sade kompozisyonları, figürlerin Moğol ve Selçuklu tipleriyle benzerlik sağlaması, minyatürlerde kullanılan motif detaylarının Selçuklu ile özdeşleşen rumi motiflerinden oluşması ve anlatım olarak detaycı bir anlatıma gidilmesi eserin diğer genel özellikleri arasındadır.

---

³² Filiz Çağman, Zeren Tanındı, Topkapı Sarayı Müzesi, *İslam Minyatürleri*, Tercüman Sanat Kültür Yay. İstanbul, 1979, s.11.

³³ Bernard O' Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimma Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003, s. 228.

³⁴ F. Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu*, İstanbul, 1961.

Bu özelliklerinden yola çıkılarak yapılış tarihi ve yeri belli olmayan eser ile ilgili, özellikle kırmızı zemin etkisi açısından, Şiraz'da yapıldığı görüşleri vardır.³⁵ Güner İnal, 'Türk Minyatür Sanatı' kitabında eseri; 14. yüzyılda Şiraz'da yapılmış eserlerden, İncü devri minyatürleri ile benzerliği olduğunu söylemektedir.

Eserde yer alan tipik Selçuklu yüzleri ve rumi motiflerinin kullanımı, zemin detayı verilmeden resmediliş şekilleri açısından Varka ve Gülşah minyatürleri ile benzerlikleri de açıktır. E. J. Grube, eseri Konya veya Musul'a mâl etmiştir.³⁶

Dönem olarak 13 ile 14. yüzyıllar arasına tarihlenebilen eserin, ikonografik açıdan 14. yüzyıl Memlük Kelile ve Dimne'lerinden de farklı olduğu görülmektedir. Or. 13506 no.lu British Museum tarafından satın alınan bir başka Kelile ve Dimne yazmasının minyatürlerinin de, Selçuklu ve İncü üsluplarını taşıdığı düşünülmektedir. Bu eser ile aynı yer ve yakın tarihlerde yapıldığı sanılmaktadır.³⁷

---

³⁵ Güner İnal, *Türk Minyatür Sanatı*, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1995, s. 106

³⁶ Ernst J. Grube, 'E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

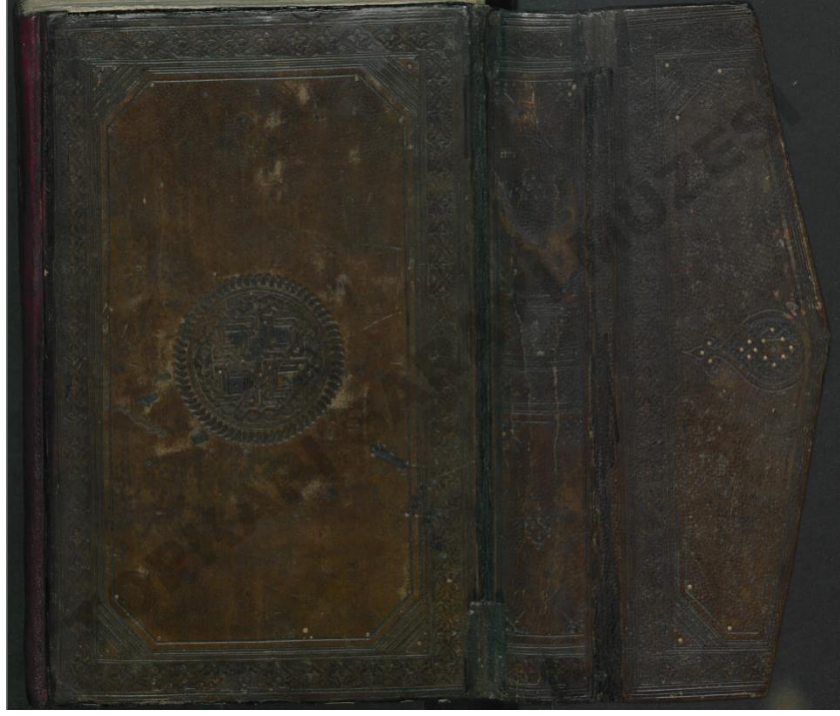
³⁷ Güner İnal, a.g.e., s. 107

3.2. Eserin Cildi

Resim 16: TSMK H. 363 Cilt Ön Kapak, İstanbul

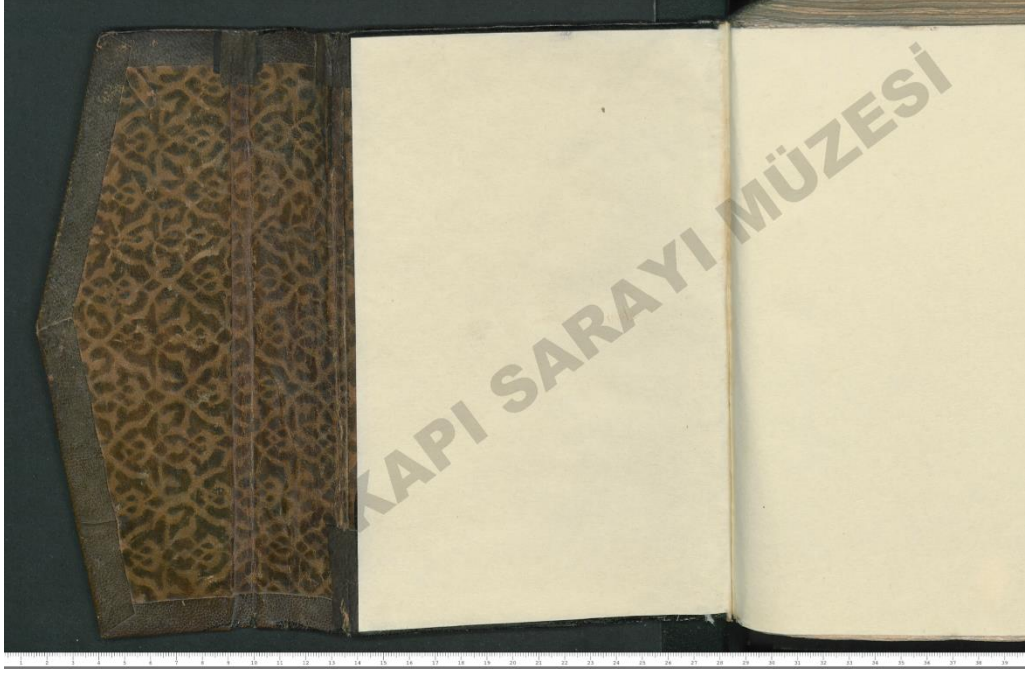
H.363 numaralı eserin cildi koyu kahve rengindedir. Sağ ve sol kapaklar süsleme programı açısından aynı karaktere sahip olmakla birlikte miklep kısmı farklı süslenmiştir. Sağ ve sol kapakların şemsesi daire formundadır ve içerisinde geometrik geçmelerden oluşan kompozisyon görülmektedir. Şemsedeki geçmeler büyük olasılıkla kalıp kullanılarak yapılmıştır. Şemsenin etrafına ağzı yay formundaki bir çivi ile ardışık vurularak oluşturulmuş süsleme mevcuttur. Şemsenin dış kontürleri ile yay formundaki desenler arasında çizgi demirinin (yekşah) ısıtılmasıyla yapılan çift sıra çizgi geçilmiştir. Köşebent kısımları yine çizgi demiri ile 45 derecelik açıyla çizilip nokta çivisi de kullanılarak süslenmiştir. Cildin bordür kısmında tepelik formlarının yan yana kullanılmasıyla oluşturulmuş kompozisyon görülmektedir. Bordürün sağ ve sol taraflarında da çizgi demiri ile çizgiler geçilmiştir.

Resim 17: TSMK H. 363 Cilt Arka Kapak ve Miklep, İstanbul

Miklep kısmındaki bordür ve köşebent kısımları sağ ve sol kapak ile aynı karakterde süslenmiş, yalnızca miklep şemsesi farklılık göstermektedir. Dairesel formun içinde geometrik geçmeler bulunmakta ve nokta çivisi ile vurulan yerlerin iç kısımları da altınlanmıştır. Miklep şemsesinin etrafı çizgi demiri ile geçilmiş ve sol kısmında ise tepelik formu oluşturulmuştur.

Sertab kısmı iki eşit parçaya bölünerek alt ve üst kısımlarında birer, orta kısmında ise iki sıra bordür desenindeki tepelik formu kullanılmıştır. Çizgi demiri ve geçmeler de sertab kısmında kullanılmıştır.

Resim 18: TSMK H. 363 Cilt İç Arka Kapak ve Miklep, İstanbul

İç kapakta ise kalıbın ısıtılarak uygulanması sonucu oluşan sıvama rumi deseni görülmektedir. Genellikle bu tip süslemeler Anadolu Selçuklu döneminde görülmektedir. Cilt üzerindeki geometrik süslemelerde kullanılan geçmelerin de tahmini olarak erken döneme ait olduğu izlenimini vermekle beraber 13. yüzyıla ait bir eser olduğu hissiyatını güçlendirmektedir.

4. TSMK H.363 NO'LU KELİLE VE DİMNE'NİN MİNYATÜRLERİNİN RENK VE KOMPOZİSYON AÇISINDAN İNCELENMESİ

4. 1. V. 1b/ 2a (Takdim Minyatürü)

Resim 19: TSMK H. 363 V. 1b / 2a

Varak Numarası: V.1b/ 2a

Minyatürlerin Ölçüsü: 11×13,5 cm

Minyatürün Konusu: Takdim Minyatürü

Minyatürün Hikayesi

Kelile ve Dimne adlı edebî romanın giriş sayfasında, takdim minyatürü adını verdiğimiz karşılıklı iki sayfada, eserin sunumu mahiyetinde minyatürler bulunmaktadır. Sağdaki minyatürde (v.1) eserin Farsça tercümesini yapan Nasr Allah'ın, temsili olarak eseri Beydaba'dan aldığı gösterilmektedir. Soldaki minyatürde (v.2a) ise, çeviriyi tamamlayan Nasr Allah'ın eseri Behram Şah'a hediye etmesi konu edilmiştir.³⁸

³⁸Oya Pancaroğlu, "Socializing Medicine Illustrations of The Kitâb Al-Diryâq", *Muqarnas*, Boston, s. 162, 2007.

Çizim 1: TSMK H. 363 V. 1b / 2a

Eserin girişindeki, takdim minyatürü olarak tanımladığımız, bu iki sayfada 11x17,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x13,5cm ölçülerinde karşılıklı olarak 2 minyatür yer almaktadır. Minyatürlerin altlarında ve üstlerinde 2x13,5 cm ölçülerinde yer alan devrin sülüs hat ile

“ *Be-nâm-ı Hüdâvend-i cân u hîred*

Güzînber ter endişe bernegozered

Hüdâvend-i nâm u Hüdâvend-i cây

Hudâvend-i rûzî deh rehnümây ” yazmaktadır.

Türkçe çevirisi, “*Akıl ve canı yaratan Tanrı'nın adıyla,*

Çünkü düşünce, ondan üstün bir Tanrı'nın varlığını kavrayamaz.

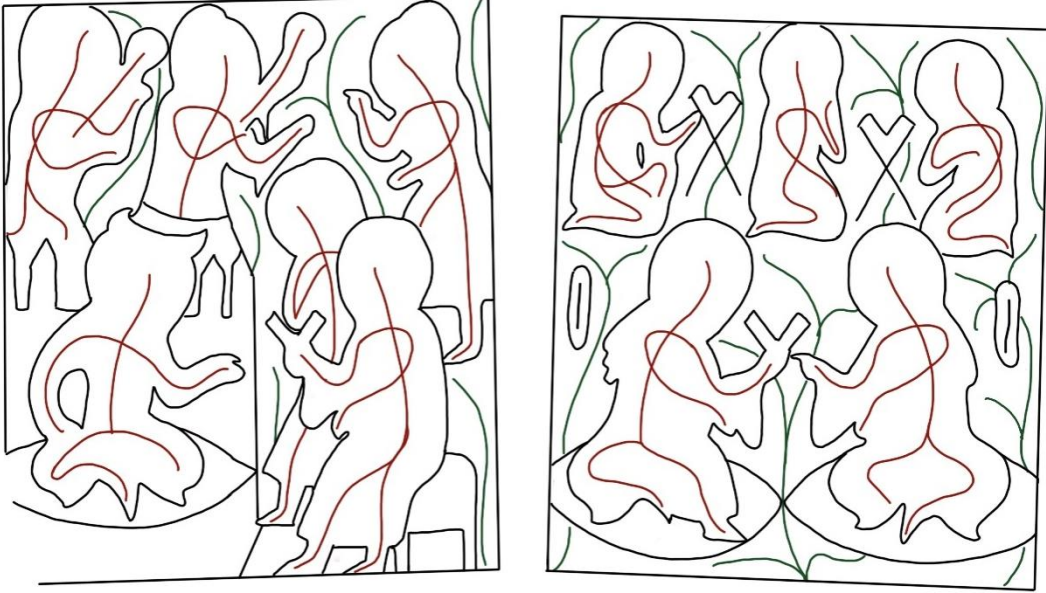
En güzel adların ve en yüce makamın sahibi O'dur.

Rızkı O verir, doğru yolu O gösterir.” olan yazının zemini rumi motifler ile bezenmiştir. Karşılıklı yer alan iki minyatürün sağ tarafındaki (v. 1b), kompozisyon açısından yatayda 2 parçaya bölünmüştür.

Öndeki bölümde yer alan Nasr Allah ve Beydaba tasvirleri konunun önemi de göz önünde bulundurularak, minyatürün 3/2'sini kaplamaktadır. Nasr Allah'ın yardımcıları olarak görünen 3 figür ise, 3/1'lik üst kısma yerleştirilmiştir.

Sol taraftaki minyatürde (v. 2.a) ise, kompozisyon dikeyde iki eşit parçaya bölünmüştür. Sol kısımda önde tahtında oturan Behram Şah ve üstünde yer alan ellerinde güvercinler bulunan vezirleri bulunmaktadır. Minyatürün sağ tarafında ise, eseri ona teslim eden Nasr Allah resmedilmiştir. Yine onun da üstünde üç figür vardır.

V. 1b/ 2a' nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 1: TSMK H. 363 V. 1b / 2a

Şema 2: TSMK H. 363 V. 1b / 2a

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 1’de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir. Yine sağ taraftaki sayfada (v. 1.b), üst kısımdaki figürlerin sağ ve solunda yer alanlarının duruşlarının, ortadaki figüre yönelik olması ile ön kısımda yer alan iki figürün de, ortaya doğru hareketi kompozisyonun dışardan merkeze yönelmesini sağlamıştır.

Kompozisyonun boşluk doluluk dengesine baktığımızda ise, figürlerin arasında boş kalan yerler bitki motifleri ile doldurulmuştur. Sol tarafta da yine aynı merkeze yönelme vardır. Karşılıklı olarak sağ ve sol taraftaki figürlerin duruşları merkeze doğru eğimli olacak şekildedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 2’deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

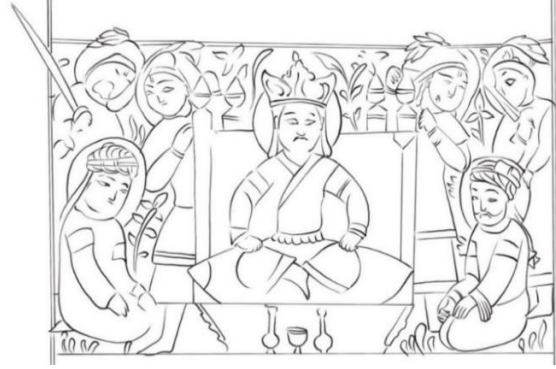
Karşılıklı olarak bakıldığında aynı renklerin kullanıldığı kompozisyonlarda renklerin eşit dağılımı dikkat çekmektedir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin ve üzerinde yer alan bitki motifleri çizgisel olarak belirtilmekle beraber, lekesele etkisi bakımından çizgiselde zayıf kalan dalların uçlarındaki yapraklar, yeşil ile renklendirilmiştir. Bu durum zıt renk etkisi bakımından yeşil yaprakların kırmızı zemin üzerinde hareketli bir etki oluşturmasını sağlamıştır.

Eserdeki minyatürlerde ortak özellik olarak altının kullanımı; bu minyatürlerde de figürlerin başlarında hare şeklinde kullanılmış ve buna ek olarak V. 2a’ da yer alan kuşların başlarında da bulunmaktadır. V. 2a’da bulunan tahtın da altın ile bezendiği ve kompozisyonlarda genel dağılımı olan altın, figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında yer almaktadır. Bazı figürlerin kollarında arma şeklinde bulunan altın şerit de dikkat çekmektedir.

4. 2. V. 6a (Behram Şah Tahtında)

Resim 20: TSMK H. 363 V. 6a

Çizim 2: TSMK H. 363 V. 6a

Varak Numarası: V. 6a

Minyatürün Ölçüsü: 11×8 cm

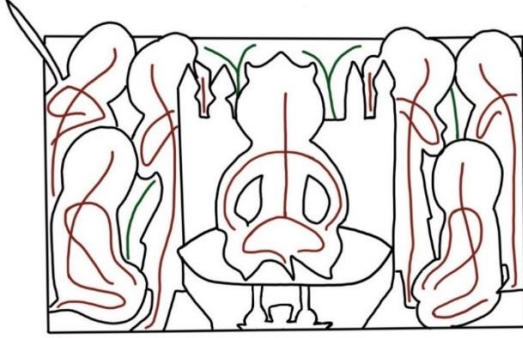
Minyatürün Konusu: Behram Şah Tahtında³⁹

Minyatürün Hikayesi

Kelile ve Dimne eserinin Nasr Allah tarafından Behram Şah'a verilmesinden sonra karşımıza çıkan minyatürde, Behram Şah gücünün saltanatının simgesi olan tahtında oturarak resmedilmiştir.

³⁹Ernst J. Grube, "E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", Islamic Art IV, 1990-1991, s.301-481.

V. 6a' nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 3: TSMK H. 363 V. 6a

Şema 4: TSMK H. 363 V. 6a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/2'sini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, varağın tam ortasına yerleşecek şekilde konumlanmıştır. Sayfanın diğer 3/2'lik kısmında minyatürün alt ve üst kısmında yazı yer almaktadır. Minyatür kendi içerisinde 3 parçaya ayrılmış, ortadaki geniş bölümde kare alan içerisinde, Behram Şah'ın tahtı bulunmaktadır. Sağ ve sol kenarlarındaki dikdörtgen alanlarda 3'er figür konumlanmıştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 3'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun merkezinde yer alan, anlatılmak istenenin de odak noktası olan Behram Şah, dikey olarak konumlanmıştır. Behram Şah'ın sağ ve solunda dikeyde duran vezirleri diyebileceğimiz figürler, Behram Şah'ın kompozisyondaki dik duruşunu desteklemektedir. Behram Şah'ın destekçisi konumunda duran figürler aynı zamanda kendi aralarında da ayrı bir kompozisyon oluşturmaktalar. Figürlerin başları hayali bir üçgen oluşturacak şekilde konumlanmıştır. Arkadaki iki figürün baş hareketlerinin yanı sıra vücutlarının duruşu da önde oturan figüre doğru eğilimlidir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 4' deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Ayrıca bu kompozisyonda Behram Şah figürü de altındaki minder ile zemindeki tahttan önce çıkarmak amacıyla siyah ile sınırlandırılmıştır.

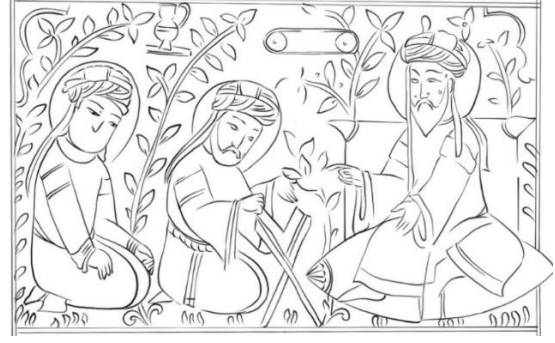
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada alanın doluluğu dolayısıyla baskınlığını yitirmişse de, zeminde boş kalan alanlara yerleştirilen bitkisel motiflerin zayıf kalan çizgisel etkisine karşılık, yapraklar bu minyatürde de yeşil renk ile renklendirilmiştir. Alan değerlendirmesi bakımından 3'e bölündüğünü belirttiğimiz kompozisyonun, renk dağılımı açısından da 3'e bölünmüştür. Sağ ve solda bulunan figür gruplarının kendi içerisinde kullandığı renkler, iki tarafta da aynıdır. Dağılımları arasında farklı dengeler kurulmuştur. Pembe rengin dağılımı eşit etkidedir. Yeşil renk de aynı oranda dağılırken, mavi ve sarı renkler her iki grupta da farklı olarak kendi içinde dengelenmiştir. Pembe, mavi ve yeşil renkler, merkezde yer alan tahtlı alanda da kendi içinde dengeli olarak kullanılmıştır.

Eserdeki minyatürlerde ortak özellik olarak altının kullanımı figürlerin başlarında hare şeklinde kullanılmıştır. Taht da, altın ile bezenmiş ve kompozisyonlarda genel dağılım olan altın, bu minyatürde de, figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında kullanılmıştır. Bazı figürlerin kollarında arma şeklinde bulunan altın şerit de dikkat çekmektedir.

4. 3. V. 14.b (Deşelim' in Bidpay' den Saltanatının Hikayesini Yazmasını İstemesi)

Resim 21: TSMK H. 363 V. 14b

Çizim 3: TSMK H. 363 V. 14b

Varak Numarası : V. 14b

Minyatürün Ölçüsü: 12×7 cm

Minyatürün Konusu: Deşelim'in Beydaba'dan Saltanatının Hikayesini Yazmasını İstemesi⁴⁰

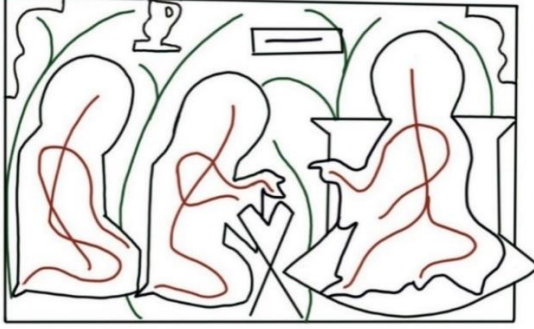
Minyatürün Hikayesi

Hint Kralı Deşelim, veziri filozof Beydaba sayesinde halkı tarafından sevilen bir kral olmuştur. Filozof Beydaba ise, vezirlik görevinden arta kalan zamanda siyaset ve siyasetin püf noktaları üzerine kitaplar yazıyordu. Bir gün Deşelim Hint filozofların atalarına ve babalarına yazılan kitaplara bakarak kendisi için de böyle bir miras bırakmak istedi. Ve Beydaba'dan gelecek nesillere bırakılacak nitelikte bir eser yazmasını istedi.⁴¹

⁴⁰E. J. Grube, E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

⁴¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s. 35-37

V. 14.b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 5: TSMK H. 363 V. 14b

Şema 6: TSMK H. 363 V. 14b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/2'sini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, varağın ortasında ancak üst kısımda daha fazla satır olacak şekilde konumlanmıştır. Sayfanın diğer 3/2'lik kısmında minyatürün alt ve üst kısmında yazı yer almaktadır.

Minyatürde sağ tarafta, 1/3'lük kısımda hikayedeki önemiyle doğru orantıda, diğer iki figürden büyük ölçülerde Beydaba bulunmaktadır. Minyatürün 2/3'lük sol tarafında ise, hikayede geçtiği şekilde Beydaba ve başka bir vezir bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 5'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, sağ tarafta bulunan hükümdar figürü dikey konumlanmış, el hareketleri ile Beydaba'ya doğru bir ilişki kurularak kompozisyonun bütünlüğü sağlanmıştır. Beydaba ile kesiştikleri alana yerleştirilen rahlenin bu boşluğa konumlanması da kompozisyonun bütünlüğünün sağlanmasında yardımcı olmuştur. Beydaba'nın ve arkasındaki vezir figürünün hükümdara doğru eğimli duruşları yine kompozisyondaki hükümdar etkisini pekiştirmektedir. Aynı zamanda figürlerde arta kalan alan değerlendirmesinde de bitkilerin yerleşimi bu figürlerin eğimini desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 6'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Ayrıca bu kompozisyonda Debşelim figürü de, altındaki minder ile zemindeki tahttan önce çıkarmak amacıyla siyah ile sınırlandırılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Köşelerdeki altın kullanımı aynı zamanda kompozisyonun da sınırlarının çizilmesini sağlamıştır. Bununla birlikte üst kısımdaki objelerdeki altın kullanımı da dikkat çekmektedir. Eserdeki minyatürlerde bulunan figürlerin ortak özelliği olan başlarındaki hare şeklindeki altın kullanımı bu minyatürde de karşımıza çıkmaktadır ve altın, bu minyatürde de figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında kullanılmıştır. Buradaki figürlerin kollarında arma şeklinde de kullanılmıştır.

4. 4. V. 18a (Kisrâ Nuşirevan B. Kubâd Sultan Tabib Bürzüye'den Kelile ve Dimne Kitabının Çevirmesini İstiyorken)

Resim 22: TSMK H. 363 V. 18a

Çizim 4: TSMK H. 363 V. 18a

Varak Numarası: V. 18a

Minyatürün Ölçüsü: 12×7 cm

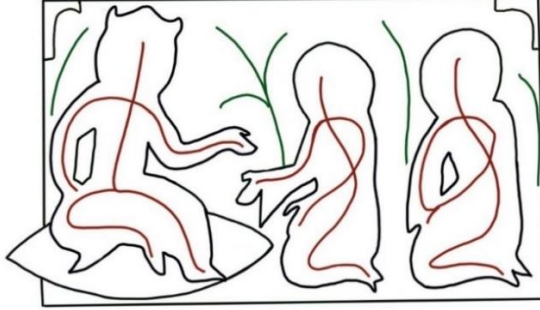
Minyatürün Konusu: Kisrâ Nuşirevan B. Kubâd Sultan Tabib Bürzüye'den Kelile ve Dimne Kitabının Çevirmesini İstiyorken

Minyatürün Hikayesi

Fars hükümdarlarından olan Kisra Nuşirevan'ın, ilim ve edebiyatla ilgili olduğu bilinmektedir. Bu konularda araştırmaya açık olan hükümdar bir gün, Hindistan'da devlet idaresi ile ilgili büyük alimlerin onayladığı, hayvanların diliyle yazılmış bu eserin varlığını öğrenir öğrenmez onu elde etmeye çalışır. Bu iş için doğru kişiyi bulmalarını vezirlerine salık verir. Hükümdarın talebi üzerine, edebi bütün, sanat sahibi ve aynı zamanda hem Hintçeyi hem de Farsçayı iyi derecede bilen, 'Filozof Ezher oğlu Berzüye' adındaki tabibi bulur vezirler. Ardından hükümdar talebini söyler ve Tabib Bürzüye'i Hindistana gönderir.⁴²

⁴²Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s. 35-37

V. 18a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 7: TSMK H. 363 V. 18a

Şema 8: TSMK H. 363 V. 18a

Sayfada 12x20 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın aşağı yarısında konumlanmıştır.

Minyatürde sol tarafta, 3/1'lik kısımda hikayedeki önemiyle doğru orantıda, diğer iki figürden büyük ölçülerde Kısra Nuşirevan bulunmaktadır. Minyatürün 3/2'lik sol tarafında ise, hikayede geçtiği şekilde Tabib Berzüye ve başka bir vezir bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 7'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, sol tarafta bulunan hükümdar figürü dikey konumlanmış, el hareketleri ile Tabib Berzüye'ye doğru bir ilişki kurularak kompozisyonun bütünlüğü sağlanmıştır. Tabib Berzüye'nin ve arkasındaki vezir figürünün hükümdara doğru eğimli duruşları yine kompozisyondaki hükümdarın önemini pekiştirmektedir. Aynı zamanda figürlerde artı kalan alan değerlendirmesinde de bitkilerin yerleşimi bu figürlerin eğimini desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 8'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

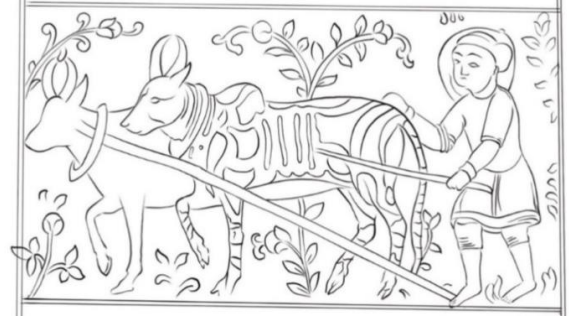
Köşelerdeki altın kullanımı aynı zamanda kompozisyonun da sınırlarının çizilmesini sağlamıştır. Eserdeki minyatürlerde bulunan figürlerin ortak özelliği olan, başlarındaki hare şeklindeki altın kullanımı bu minyatürde de karşımıza çıkmaktadır ve altın, bu minyatürde de, figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında kullanılmıştır. Buradaki figürlerin kollarında arma şeklinde de kullanılmıştır.

4. 5. V. 26b Bâb-ı Berzûye-i Hakim (Hekim Berzûye Hakkında)

4. 5. 1. V. 27a (Tabib Berzûye Çiftçilik Yaparken)

Resim 23: TSMK H. 363 V. 27a

Çizim 5: TSMK H. 363 V. 27a

Varak Numarası: V. 27a

Minyatürün Ölçüsü: 12×6 cm

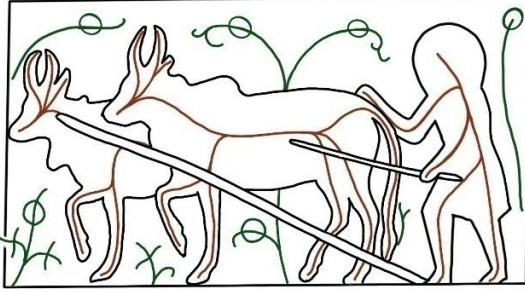
Minyatürün Konusu: Tabib Berzûye Çiftçilik Yaparken

Minyatürün Hikayesi

Eserin Tabibi Berzûye ile ilgili bu bölümünde yazar kendinden hayat hikayesinden bahsetmektedir. Bu varaktaki minyatürde de tabiplik yolunda kendini benzettiği çiftçinin bir misali resmedilmektedir.⁴³

⁴³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s. 54

V. 27a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 9: TSMK H. 363 V. 27a

Şema 10: TSMK H. 363 V. 27a

Sayfada 12x18,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın aşağı yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün 4/1'lik sağ kısmında dikeyde bir figür yer almaktadır. Geri kalan 4/3'lük kısımda ise, yatay hareketi ile iki boğa figürü bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 9'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin ve hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, sağ tarafta dikeyde duran figürün eserin 4/1'lik alanını kapladığını görmekteyiz. 4/3'lük diğer alanda yer alan boğa figürlerinden biri diğerinden ön planda resmedilmiş ve kompozisyonun 4/2'lik orta kısmını merkeze konumlanarak kaplamıştır.

Zeminde boş alanların değerlendirilmesinde bitkilerin aksları kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır. Merkezde yer alan bitkinin sol ve sağa açılan dalları kompozisyonda figür ile boğa arasındaki ilişkiyi destekleyici konumundadır. Dikeyde, boğaya eğimli duran figür yataydaki boğanın hareketini desteklemektedir. Aynı zamanda elinde tuttuğu değnek ve ayağıyla kontrol ettiğini düşündüğümüz diğer değneğin açısı itibarıyla boğalara doğru diagonal gidişi yine kompozisyonu dinamik kılan etkenlerdendir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 10'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

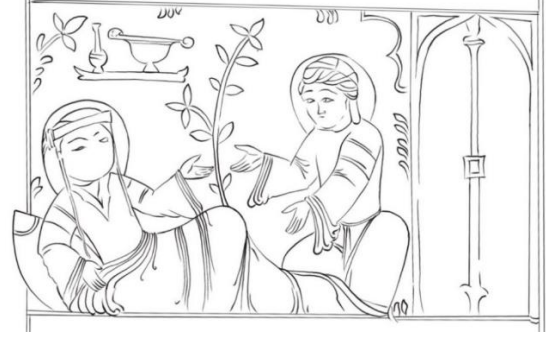
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Bu minyatürde kırmızı zeminde kullanılan bir başka dinamik etki ise; bitkilerin dallarının uçlarında bulunan altın ile bezenmiş çiçek motifleridir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, üst alanda hayvanların üzerinde yan yana sıralanmış çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kompozisyonun boş alanlarında değerlendirme unsuru olarak kullanılmıştır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyunlarındaki halkalar, karın ve bacak bölgeleridir. Tabip Berzüye'nin başında ve bileklerinde bir de etek uçlarında kullanılan altın, figürün baş kısmında da hare şeklinde kullanılmıştır. Ve merkezdeki boğa figürünün beyaz üzerine siyah lekelerinin merkezde kontrast bir etki oluşturmuştur.

4. 5. 2. V. 28b (Tabib Berzûye'nin Hastaları Tedavi Etmesi)

Resim 24: TSMK H. 363 V.28b

Çizim 6: TSMK H. 363 V. 28b

Varak Numarası : V. 28b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7,5 cm

Minyatürün Konusu: Tabib Berzûye'nin Hastaları Tedavi Etmesi⁴⁴

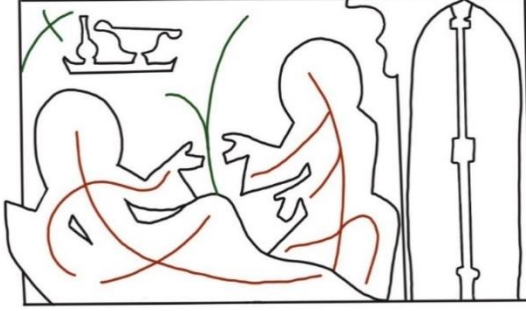
Minyatürün Hikayesi

Tabib Berzûye'nin kendisiyle ilgili anlatımda bulunduğu bu bölüme ait ikinci minyatürde ise, hastaları usanmadan tedavi etmek gerektiği, ümitle ve sabırla mükafatını ahiret hayatında almayı beklemesi gerektiği anlatılmaktadır. ⁴⁵

⁴⁴Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁴⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s. 56

V. 28b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 11: TSMK H. 363 V. 28b

Şema 12: TSMK H. 363 V. 28b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7,5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün 1/3'lük sağ kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Geri kalan 2/3'lük kısımda ise, solda yatay hareketi ile bir figür ve sağ tarafta dikeyde bulunan bir figür daha vardır.

Kompozisyon 2/3'lük bir alandan oluşmaktadır. Sağ kenarda kompozisyonun bağımsız bir giriş alanı daha oluşturulmuştur. Bu alan da, dik olarak konumlanmış bir direk ile ikiye ayrılmıştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 11'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

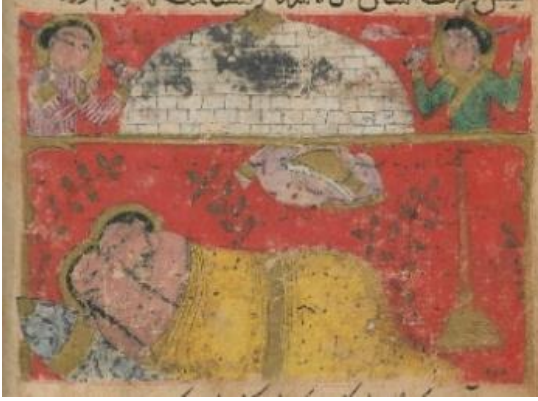
Kompozisyonun 3/2'lik alanında karşılıklı duran iki figürden soldaki yatay sağdaki ise dik olarak merkezde birleşecek el ve vücut hareketleri ile kompozisyonun bütünlüğünü merkezde toplamaktadırlar. Aynı zamanda kompozisyonun alan değerlendirmesi göz önüne alınarak, zemine yerleştirilen bitki motifler, merkezde tam iki figürün ellerinin birleşiminde dikey olarak konumlandırılmıştır. Bu durum kompozisyonun bütünlüğüne katkı sağlamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 12'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

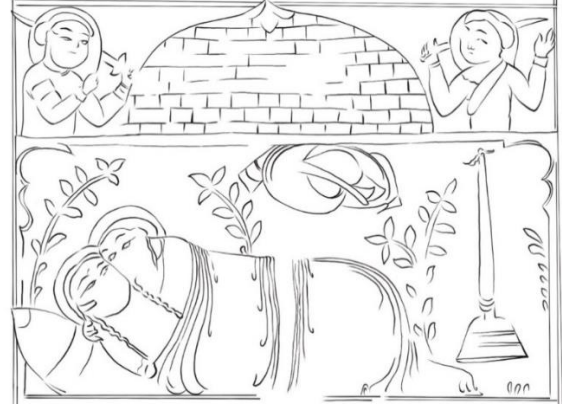
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürün içerisinde ayrı bir bölüm olarak çerçevelenen 4/1'lik sağdaki alanda herhangi bir bitkisel hareket bulunmamakla birlikte, alan yine kendi içinde de simetri gözetilerek altın rengiyle bezeli bir direk ile ortadan ikiye ayrılmış, bu kısımda statik bir alan oluşturulmuştur. Bu alanın hemen bitiminde adeta diğer alan ile keskin bir köşe ayrımı oluşturan altın köşelik, kompozisyonun üst kısmında havada duran objeler yine altın kullanımının görüldüğü yerlerdir. Eserdeki minyatürlerde bulunan figürlerin ortak özelliği olan başlarındaki hare şeklindeki altın kullanımı bu minyatürde de karşımıza çıkmaktadır. Bundan farklı olarak altın, figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında, yatan figürün yastık ucunda, üzerindeki örtüde kullanılmıştır. Bir de figürlerin kollarında arma şeklinde de kullanılmıştır.

4. 5. 3. V. 29b (Zengin Adam Karısı ile Yataktayken Hırsızların Damda Beklemesi)

Resim 25: TSMK H. 363 V.29b

Çizim 7 : TSMK H. 363 V. 29b

Varak Numarası: V. 29b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7,5 cm

Minyatürün Konusu: Zengin Adam Karısı ile Yataktayken Hırsızların Damda Beklemesi⁴⁶

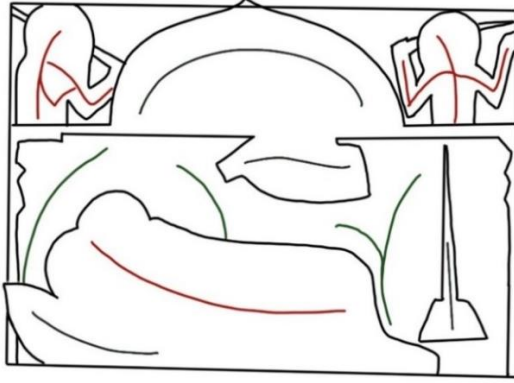
Minyatürün Hikayesi

Hırsızın biri bir gün arkadaşları ile hırsızlık yapmak üzere bir evin damına çıkmıştı ve onları damda fark eden karı-koca endişelendiler. Ardından adam karısına, ona ısrarlı bir şekilde bu zenginliği nereden elde ettiğini sormasını söyledi. Kadın hırsızların duyacağı şekilde bağırarak sorup da ısrarcı olunca, ona cevap veren adam şöyle dedi: ‘Zenginliğimi hırsızlık sayesinde elde ettim. Hırsızlığı yaparken de sadece bir tılsımı söylemem yeterliydi. Tılsımı yedi kere tekrar edip eve girdiğimde kimseler beni görmezdi. İşimi çabucak halleder çıkardım.’ Bunu duyan hırsızlar keyiflendi ve adamın dediği tılsımı söyleyerek içeri girdiler ancak içeri girdiklerinde sandıkları gibi görünmez olmadılar. Ev sahibi adam onları yakaladı ve hesap sordu. Hırsızlar ise, aldandıkları bu yalan için pişman olmuşlardı.⁴⁷

⁴⁶Ernst J. Grube, ‘‘Prolegomena For a CorpusPublication of İllustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’’, *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁴⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s. 56

V. 29b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 13: TSMK H. 363 V. 29b

Şema 14: TSMK H. 363 V. 29b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x 7,5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün yatayda 3/2'lik alt kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Geri kalan 3/1'lik üst kısımda ise, hikayede anlatıldığı üzere dam betimlemesi ile dış mekan bulunmaktadır.

Kompozisyon üst alanda soldan sağa simetrik oluşmuştur. Alt kısımda ise, herhangi bir simetri anlayışı bulunmamaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 13'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon bir kubbe ile üst kısımda toparlanmıştır. Kubbenin, sağ ve solunu simetrik bir anlayış ile iki figür dengelemektedir. Kompozisyonun merkezinde duran kubbenin, aşağıda devamı niteliğindeki yatayda uzanan karı koca, kompozisyonda sola doğru yönelen ikinci bir merkez oluşturmuştur. Zeminde boş alan değerlendirilmesinde kullanılan bitkilerin hareketi ise figürlerin başlarında birleşerek, karı kocanın oluşturduğu merkezi pekiştirmiştir. Karı kocanın ayak ucunda dikeyde duran süpürge, o alanda dikey bir denge yaratmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 14'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Keskin bir çizgi ile iki parçaya ayrılan eserde, bu geçiş altın renk ile sağlanmıştır. Bu altın şerit ile kompozisyon sınırlandırılmıştır. Yine altın kullanımı minyatürde, üst bölümdeki figürlerin başlarında bulunan harelerde, kıyafetlerin yaka ve kol uçlarında kullanılmıştır. Alt kısımda ise yatan figürlerin örtüsünde örtüyü eşit olarak bölecek biçimde bir şeritte kullanılmıştır. Bu şerit aynı zamanda kompozisyonun da merkezindeki kubbenin en tepe ucu ile aynı hizaya gelerek, dikeyde kompozisyonu ikiye ayırmıştır. Merkez algısının vurgulanmasında renk etkisi de, açık renklerin merkezde kullanımı ile sağlanmıştır.

4. 5. 4. V. 31b (Haksız Ücretin Kılıfı / Tacirin Müzik Dinlemesi)

Resim 26: TSMK H. 363 V. 31b

Çizim 8: TSMK H. 363 V. 31b

Varak Numarası: V. 31b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7 cm

Minyatürün Konusu: Haksız Ücretin Kılıfı⁴⁸ / Tacirin Müzik Dinlemesi

Minyatürün Hikayesi

Tacirin birinin elinde, delinmesi gereken bir mücevher varmış ve tacir bunun için günlüğü yüz altın olan bir kuyumcuyu alarak evine götürmüştü. Evinde bulunan müzik aletini gören kuyumcu meğer müzik aletini çalmayı bilirmiş ve ‘Çalmayı bilir misin?’ diye soran tacirin sorusu ile kuyumcu marifetlerini göstermek üzere çalmaya başlamış ve tacir bu durumdan çok memnun kalmış. Akşam olunca ücretini isteyen kuyumcuya parasını vermeyen tacir, kayda değer bir iş yapmadığını söyleyerek parasını vermek istemese de kuyumcu ne yapıp edip almış parasını. Deldirilmesi gereken mücevher de delinmeden kalakalmış öylece.⁴⁹

⁴⁸Ernst J. Grube, ‘Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁴⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.59

V. 31b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 15: TSMK H. 363 V. 31b

Şema 16: TSMK H. 363 V. 31b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün kompozisyonunda dikeyde simetrik bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Hikayede anlatılanla uygun biçimde iki figür karşılıklı olarak resmedilmiştir. Hikayede bahsi geçen diğer öğeler ise, figürlerin ortasında merkezde konumlanmıştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 15'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde yer alan öğeler ve boş alan değerlendirilmesinde merkeze konumlanmış bitki motifi kompozisyonu iki eşit parçaya bölmüştür. Simetrik olarak sağ ve solda yer alan figürler, dışardan merkeze doğru eğimli durmaktadırlar. Bu duruşları hem konu bütünlüğü hem de kompozisyonda merkezin vurgulanması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca kompozisyona sağ ve sol kenarlardan giren bitki dallarının hareketi de bu eğimi desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 16'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

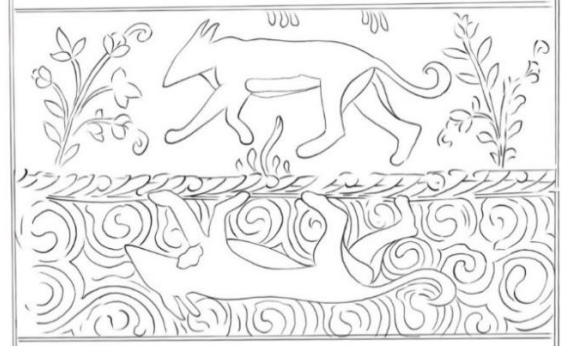
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Yine sağ ve solda figürlerin sırt kısımlarında yer alan çiçekler zeminde baskın bir etki kurmuştur. Altın kullanımının diğer renkler üzerindeki etkisi ise, kırmızıda kadar baskın olmamakla birlikte; altın, yine bu kompozisyonda da figürlerin başlarında hare şeklinde ve kıyafetlerin kol, etek uçlarında kullanılmıştır. Ayrıca figürlerin kollarında arma şeklinde de kullanılmıştır.

4. 5. 5. V. 32b (Köpek ve Kemiği)

Resim 27: TSMK H. 363 V. 32b

Çizim 9: TSMK H. 363 V. 32b

Varak Numarası: V. 32b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7 cm

Minyatürün Konusu: Köpek ve Kemiği⁵⁰

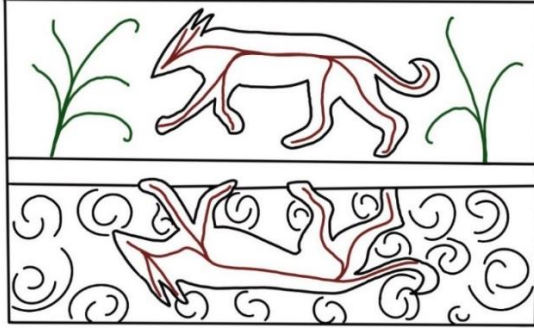
Minyatürün Hikayesi

Ağzında kemik taşıdığı halde suda kendi yansımasını gören köpek, sudaki kemiği almak için ağzını açıp sudaki kemiğe saldırır. Ancak sudaki kemiğe ulaşamayacağı gibi elindeki kemikten de olmuştur. ⁵¹

⁵⁰Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁵¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.60

V. 32b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 17: TSMK H. 363 V. 32b

Şema 18: TSMK H. 363 V. 32b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır.

Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılanla uygun biçimde iki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Merkezde yer alan köpek tasviri, simetrik olarak aşağı ve yukarı yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 17'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, hikayede vurgulanan aslan ve tavşan, kompozisyonun merkezinde yerini almıştır. Simetrik olarak ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerin birbirinden farkı, boş alan değerlendirme şekilleridir. Üst kısımda köpeğin sağ ve solunda boş kalan alanlara yerleştirilen bitkilerin, dalları dışardan merkeze köpeğe doğru eğimli çizilerek, köpeğin merkezdeki etkisine pekiştirme yapılmıştır. Alt kısımda ise, boş alanlara; köpekten bağımsız olarak kendi içinde helezon biçimindeki kompozisyonla deniz etkisi verilmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 18'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile tam ortadan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

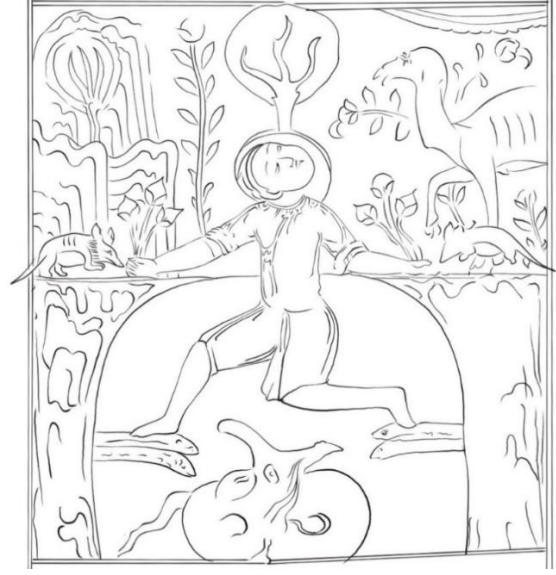
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezdeki köpeğin sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan köpeğin siyah renk ile belirtilmiştir. Köpeğin boyun karın ve bacak arasında da altın kullanımı bulunmaktadır.

4. 5. 6. V. 35b (Hayatın Tehlikeleri)

Resim 28: TSMK H. 363 V. 35b

Çizim 10: TSMK H. 363 V. 35b

Varak Numarası: V. 35b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x12,5cm

Minyatürün Konusu: Hayatın Tehlikeleri⁵²

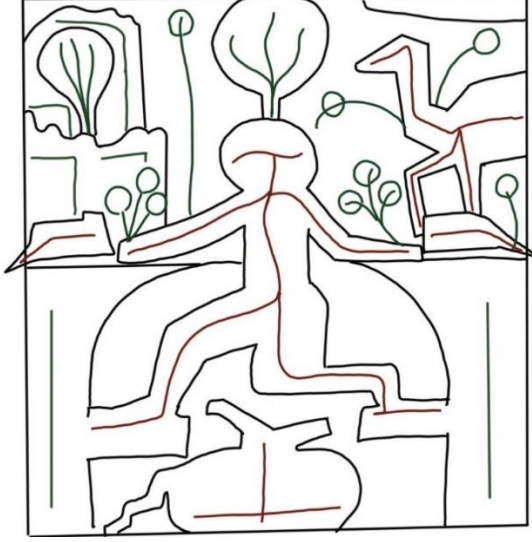
Minyatürün Hikayesi

Yazılı eserin bir parçası olan minyatürde anlatılmak istenen ‘insanın hali’dir. İnsanın kudurmuş deve ile karşılaşp, kurtulmak için kendini bir kuyuya atması, kuyunun içine sarkan ayaklarına; deliklerinden çıkmış yılanların değmesine, tuttuğu iki dalın iki fare tarafından kemirilmesine ve onu yutmak için kuyunun dibinde ejderhanın ağzını açıp beklemesine rağmen, yakınındaki bal dolu petekle ilgilenen insan, nihayet ejderhanın ağzına düşecek ve helak olacaktır. ⁵³

⁵²Ernst J. Grube, ‘‘Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’’, *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁵³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.63

V. 35b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 19: TSMK H. 363 V. 35b

Şema 20: TSMK H. 363 V. 35b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x12,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/3'ünü kaplamaktadır. Eserdeki diğer minyatürlere kıyasla daha büyük olduğu gözlenmektedir.

Minyatürün yerleşimi ise, bir satır yazının altından başlamakta ve varağın üst kısmında yer almaktadır. Aşağı tarafta kalan 3/1'lik kısımda yeniden yazı kısmı devam etmektedir.

Minyatür kendi içerisinde 2 eşit parçaya ayrılmış dikdörtgen alanlardan oluşmaktadır. Kompozisyonun ana karakteri olan figür, hikayede betimlenmek istenen ile eşit önemde merkeze yerleştirilmiştir.

Kompozisyonu dikey ve yatay olarak 2'ye bölen merkeze figürün konumlandırılması ve hem yatay hem de dikeyde hareketli duruşu, figürün dikkat odağı olmasını güçlendirmiştir.

Alt dikdörtgende dikey anlamda bu bölünmenin uzantısı olarak ejderha konumlanırken, üst dikdörtgende bulunan ağaç bu dikey aksı devam ettirmektedir.

Hem dikey hem de yatayda 2'ye bölünen kompozisyonda, merkezdeki figürün sağ ve solunda birbirine zıt renklerde fareler ve simetrik bir biçimde karşılıklı olarak tutunduğu dallar bulunmaktadır.

Üstteki dikdörtgenin sağ tarafından yarım bir deve slüeti kompozisyona girerken, bunun karşılığı olan sol taraftaki bölüm ağaç ve tepecikler resmedilerek simetri dengelenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 19’da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figür ve hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, tam ortadan bölünen kompozisyonun iki eşit dikdörtgeninin alt kısmında olanının sağ boş alanın dikey statik aksı, üstteki karşılığında dolu olarak ve dinamik akslar ile dengelenen kontrast bir denge ile karşımıza çıkmaktadır. Sol tarafta ise, bu durum hem alt hem de üst olarak simetri karşılığını vermektedir.

Böylece dik bir aks ile merkeze yerleşen figür, yatay ve dikey olarak kompozisyonu dört eşit parçaya bölmüş ve bu alanlar boşluk doluluk dengesi açısından, kendi içlerinde sağdan sola simetrik bir denge kurarken, yukardan aşağıya bu denge kontrast şekilde oluşturulmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 20’deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürde renk açısından birbirine zıt renklerin merkezde bulunmaktadır. Siyah renk üzerinde beyazın yarattığı kontrast etki burada merkez vurgusunu pekiştirmektedir. Aynı etkinin kompozisyonda dikkat çeken yatay ekseninde sağ ve sol tarafta yer alan farelerin renklerinde de bulunmaktadır.

Ayrıca renklerde ilgi geçen bir diğer dağılım ise, altın kullanımıdır. Kırmızı zemin üzerinde yer alan zayıf etkili çiçek motiflerinin üzerinde baskın etkisi zeminde sarı benekler şeklinde yer almaktadır. Merkezdeki figürün sağ ve solunda üçgen formunda yer alan altın lekeler birbirine simetrik olarak yerleştirilmiştir. Altının diğer kullanımı ise, hayvanların karın bölgelerinde belli bir biçimde lekesele etki bırakırken, merkezdeki figürün başında hare şeklinde de kullanılmıştır.

4. 6. V. 36a Babü'l-Esedve's-Sevr (Aslan ve Boğa Hakkında)

4. 6. 1. V. 38a (Dimne'nin Kelile ile Aslan Hakkında Konuşması)

Resim 29: TSMK H. 363 V.38a

Çizim 11: TSMK H. 363 V.38a

Varak Numarası: 38a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Dimne'nin Kelile ile Aslan Hakkında Konuşması⁵⁴

Minyatürün Hikayesi

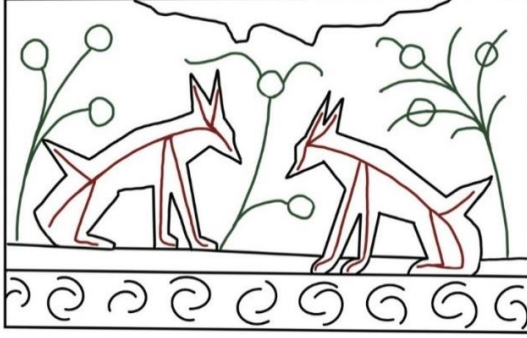
Minyatürde karşımıza çıkan, iki çakalın karşılaşmasıdır. Adları Kelile ve Dimne olan bu iki çakalın başlarından geçen hikayeyi konu alan bu bölümde, diğer hikayelerin aralara serpiştiğini göreceğiz.

Esere adını veren bu iki çakalın hikayesi, 38b numaralı varakta Kelile ve Dimne'nin karşılaşması ile başlar. Bu iki çakal hikayeye göre ve aynı zamanda, bu varakta resmedildiği şekliyle; yaşadıkları civarın hükümdarı olan aslanın son zamanlardaki durumu üzerine karşılıklı konuşmaktalar.⁵⁵

⁵⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁵⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.66

V. 38a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 21: TSMK H. 363 V. 38a

Şema 22: TSMK H. 363 V. 38a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11.5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından ortadaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır. Ve minyatürün alt ve üst kısımlarını kaplamaktadır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Minyatürün dış mekan vurgusunu sağlayan, üst kısımda yer alan gökyüzü bölümü ve alt kısımda bir şerit şeklinde yapraklar kendini göstermektedir. Yaprakların altındaki dikdörtgen bölümde ise, deniz vurgusu dikkati çekmektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 21'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan çakallar, aynı hareket döngüsü ile biri diğerinden daha aşağıda olacak şekilde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır. Alt alanda yer alan mavilik içerisinde ise, deniz olduğu vurgusuna dikkat çekmek amacıyla helezon biçimindeki dairesel hareketler kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 22'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezdeki çakalların sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan iki çiçek de kompozisyonun merkezindeki boş alanda bir denge sağlamaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir.

4. 6. 2. V. 38b (Dülger ile Maymun)

Resim 30: TSMK H. 363 V. 38b

Çizim 12: TSMK H. 363 V. 38b

Varak Numarası: 38b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Marangoz ile Maymun⁵⁶

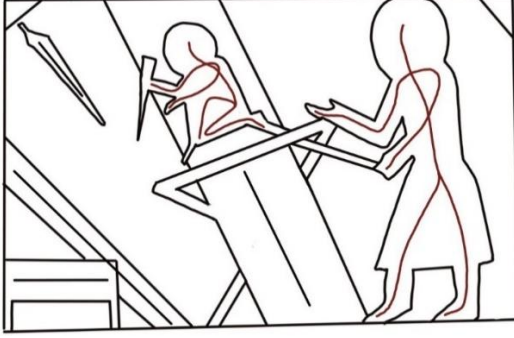
Minyatürün Hikayesi

Maymunun biri bir dülgerin ağaç üzerine binerek hızar ile onu ikiye ayırdığını, bir arşın kadarına kestikçe kama soktuğunu görür. Dülgerin bir öğlen arasında yemeğe çıkıp işini başı boş bırakmasına aldanan maymun kendini alamaz ve kendine ait olmayan bir işe burnunu sokarak, dülger gibi ağacın üzerine biner. Ancak ters şekilde oturduğu için kuyruğu açık olan yarığa girer ve maymun bunu fark etmeden kesmeye başlayınca canı yanar. Bir de geri gelen dülger maymunu görünce de ayrıca maymuna kızar ve maymunun canı, başkasının işine burnunu soktuğu için bir kez daha yanmaktadır.⁵⁷

⁵⁶Ernst J. Grube, 'E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', Islamic Art IV, 1990-1991, s.301-481.

⁵⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.66, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 21

V. 38b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 23: TSMK H. 363 V. 38b

Şema 24: TSMK H. 363 V. 38b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, varağın yazılı kısmının yarısından başlar ancak minyatürün yerleşiminden sonra tekrar yazı kısmı 3 satır ile devam eder.

Hikayede vurgulanmak istenen maymun ve onun başına gelen ağaç üzerinde kuyruğunun sıkışması olayı, minyatürün merkezine yerleşmiş ve çapraz bir yerleşim ile minyatüre hareket katmıştır. Hikayenin diğer karakteri olan dülger ise, minyatürün sağ kenarında ayakta ancak maymundaki doğru yönelerek durmuş ve kollarının farklı duruşu ile geneldeki hareketi desteklemiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 23'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figür ve hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyondaki diğer eşyalar yine siyah aks ile belirtilmiştir.

Kompozisyonda 3 adet dikey ask genel dengeyi sağlamaktadır. Bu kompozisyonda dikkatimizi çeken diğer görsellerde aranan simetrinin getirdiği durağanlık hissini kırılmasıdır. Merkezdeki aksın çapraz gelişi ve hikaye gereği merkezdeki maymuna yönelen figürün duruşunun dik değil eğimli oluşu minyatürde dinamik bir etki yaratmıştır. En sol kısımda kalan diğer tahta parçasının sola gidişi kompozisyonu sınırlamamış sola doğru ucunun açıklığını sağlamıştır. Yine bu tahta parçası ile diagonal şekilde sağa doğru giden diğer parça kompozisyonda dinamizmi dengeleyen başka bir unsur olmuştur.

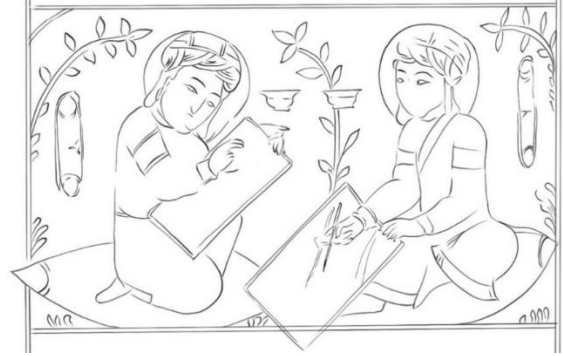
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 24'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelindeki minyatürlerle ortak zemin rengi olan kırmızı bu minyatürde de karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu minyatürde dikkatimizi çeken, geniş alandaki kırmızıyı bölen dikeyde turuncu, sarı ve yeşil renkleridir. Kompozisyonun genelinde kırılan simetri anlayışı renk bölünmeleri açısından da sağlanmış, dinamik bir etki ortaya çıkmıştır. Merkezde yer alan maymunun renk itibarıyla açık zeminde koyu etki bırakması da onun öne çıkmasını ve vurgusunun artmasını sağlamıştır. Altın kullanımı ise, eserdeki diğer tüm figürler gibi, burda da figürün baş kısmında hale şeklinde görülmektedir.

4. 6. 3. V. 41a (Ressamın Resim Yapması)

Resim 31: TSMK H. 363 V. 41a

Çizim 13: TSMK H. 36. V. 41a

Varak Numarası: 41a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x7cm

Minyatürün Konusu: Ressamın Resim Yapması⁵⁸

Minyatürün Hikayesi

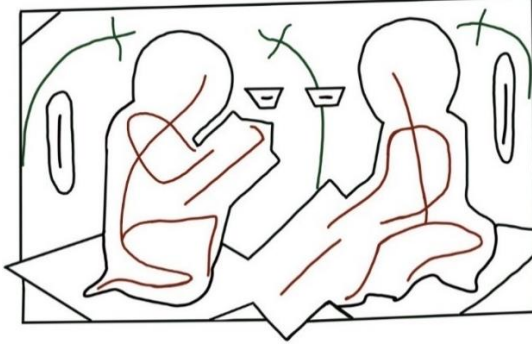
Kelile ve Dimne'nin konuşmaları sırasında anlatılan misalde, 'bir kişinin gerçeği gizlemek isterse, duvarlar üzerine resimler yapan ve bu resimleri sanki duvarın arkasında ya da içindeymiş gibi gösteren ressam gibi hareket edebileceği' anlatılmaktadır.⁵⁹

⁵⁸Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpu sPublication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁵⁹Bernard O' Kane, *Early Persian Paintin gKalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B.

Tauris. London, Newyork, 2003, s. 229, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.69,

V. 41a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 25: TSMK H. 363 V. 41a

Şema 26: TSMK H. 363 V. 41a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, varlığın yazılı kısmının yarısından başlar ancak minyatürün yerleşiminden sonra tekrar yazı kısmı 2 satır ile devam eder.

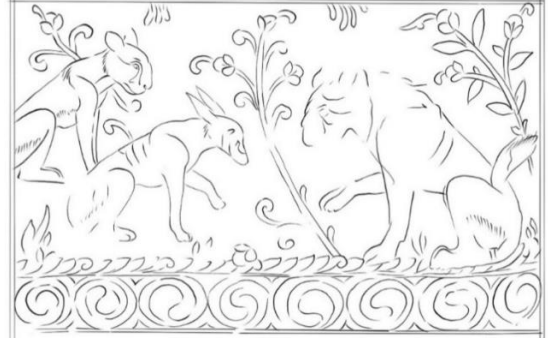
Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 25'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürler ve ellerindeki kağıtların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir. Simetrik düzeni korumak isteyen bir yaklaşımla resmedilen eserde, hikayenin konu edindiği iki figür, birbirine karşılıklı şekilde yerleştirilmiştir. Kompozisyonda vurgulanmak istenen eylem, minyatürün sağ ve solundan merkeze doğru yönelen figürlerin ellerindeki resim kağıtlarının, alt üst ilişkisi kurularak aynı çapraz aks doğrultusunda yerleştirilmiş ve minyatürün genelindeki statik etkiyi kıran bir dinamik hareket oluşturmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 26'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Minyatürde altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki hanelerde, sağ ve solda figürlerin yanlarında yer alan diğer öğelerde ve figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır.

4. 6. 4. V. 42a (Dimne'nin Aslan ile Konuşması)

Resim 32: TSMK H. 363 V. 42a

Çizim 14: TSMK H. 363. V. 42a

Varak Numarası: 42a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x7cm

Minyatürün Konusu: Dimne'nin Aslan ile Konuşması⁶⁰

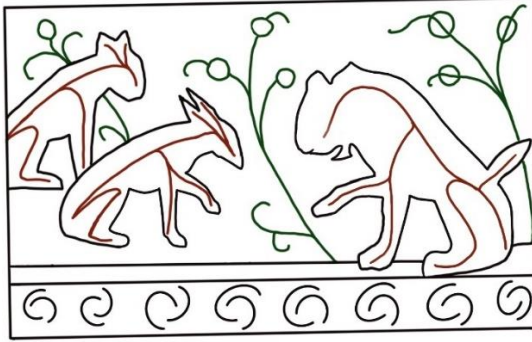
Minyatürün Hikayesi

Minyatürde karşımıza çıkan ana hikayenin karakterlerinden Dimne'nin Aslan ile karşılaşmasıdır. V. 36b de karşılaştığımız Kelile ve Dîmne karşılaşmasından sonra Dimne kendisine verilen tüm diğer hikayelerdeki öğütlere rağmen aslan ile görüşmeyi kafasına koymuşve bu varakta resmedildiği şekliyle -arkada duran kaplan- üzere yanlarında aslanın meclisinden başka hayvanlar da bulunmaktadır.⁶¹

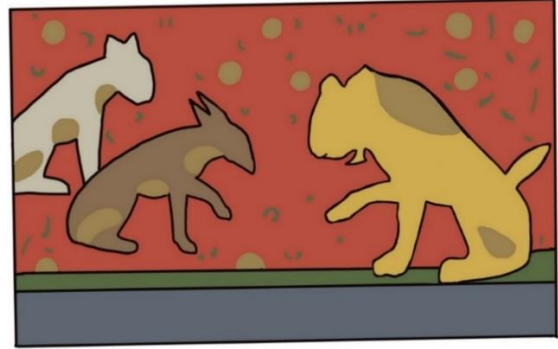
⁶⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

⁶¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.70,

V. 42a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 27: TSMK H. 363 V. 42a

Şema 28: TSMK H. 363 V. 42a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazının ortasında alt kısımda daha fazla satır olacak şekilde konumlandırılmıştır.

Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış sağ tarafta hikayedeki önem sırasına göre aslanın iriliği ve önde hissini vermek üzere aşağıda resmedilmiştir. Buna karşılık bitkinin sol tarafında, aslandan küçük ölçülerde, anlatımdaki önem sırasına göre de, ön arka ilişkisi kurularak Dimne önde, kaplan geride resmedilmiştir. Alt kısımda mavi bir şerit içerisinde dalga hareketleri yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 27'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitki aksı ile ortadan bölünmüştür. Kompozisyon merkezde yer alan bitkinin sola doğru eğimli aksı ile ortadan bölünmüştür. Merkezdeki bu aks, aslanın kompozisyondaki gücünü vurgulamak üzere aslanın eğimi ile paralellik göstermektedir. Hikayedeki karakterlerin önem sıralaması bu kez kendi içlerinde büyük küçük dengesi ile karşımıza çıkmaktadır. Hayvanların kompozisyonun sağ ve solundan merkeze doğru eğimli bir aks üzerinde duruşu, anlatımı merkezde toplayıcı bir hareket olarak gözlemlenmektedir. Minyatürün solundaki iki küçük aksa karşılık aslanın sola doğru eğimi ve arkasındaki boş alana yerleştirilen bitkinin bu duruşa paralel aksı da kompozisyonun simetrisinde sağ tarafın üstünlüğünü öne çıkarmaktadır. Alt kısımdaki helezon şeklinde oluşturulan dalga hareketleri ise, kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 28'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

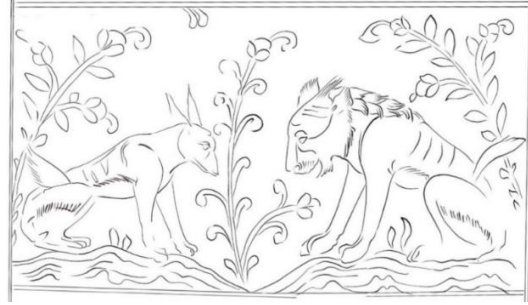
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ tarafta yer alan aslanın arkasında ve merkezde yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde altın bulunmaktadır.

4. 6. 5. V. 43b (Aslan ve Dimne)

Resim 33: TSMK H. 363 V. 43b

Çizim 15: TSMK H. 363 V. 43b

Varak Numarası: 43b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x 6cm

Minyatürün Konusu: Aslan ve Dimne⁶²

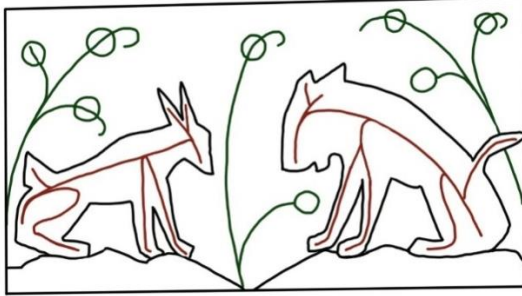
Minyatürün Hikayesi

Minyatürde karşımıza çıkan ana hikayenin karakterlerinden Dimne'nin Aslan ile karşılaşmasıdır. V. 42b de karşılaştığımız aslan ve Dimne konuşmasından sonra Dimne'nin aslan ile dost oluşu ve onunla baş başa görüşmeye başlamasıyla ana hikayenin gelişme kısmı başlamaktadır. ⁶³

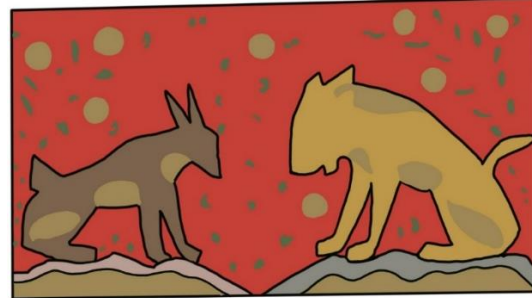
⁶²Ernst J. Grube, "E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

⁶³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.71,

V. 43b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 29: TSMK H. 363 V. 43b

Şema 30: TSMK H. 363 V. 43b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2 lik yazılı alanın alt kısmında konumlanmış ve minyatürün alt kısmında bir satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayedeki güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı aslan, Dimne'den biraz daha büyükçe resmedilmiştir. Sol tarafta ise Dimne, aslana yönelik duruşu ile karşımıza çıkmaktadır. Buldukları zemin ise, tepelik görüntüsü verilerek betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 29'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitkinin dik aksı ile ortadan bölünmüş, hikayedeki karakterler sağ ve sola konumlandırılmıştır. Arkalarında yer alan bitki motifleri ile beraber merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda simetriyi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 30'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

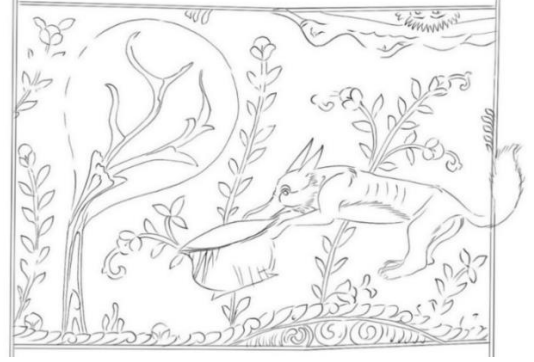
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde altın bulunmaktadır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin üzerinde sağ tarafta sarı rengi ile aslan motifi sol taraftaki kahverengiye oranla daha baskın çıkmaktadır. Renk açısından da aslanın vurgusu bu şekilde gözlemlenmektedir.

4. 6. 6. V. 44b (Çakal ve Davul)

Resim 34: TSMK H. 36. V. 44b

Çizim 16: TSMK H. 363 V. 44b

Varak Numarası: 44b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Çakalla Savaş Davulu⁶⁴

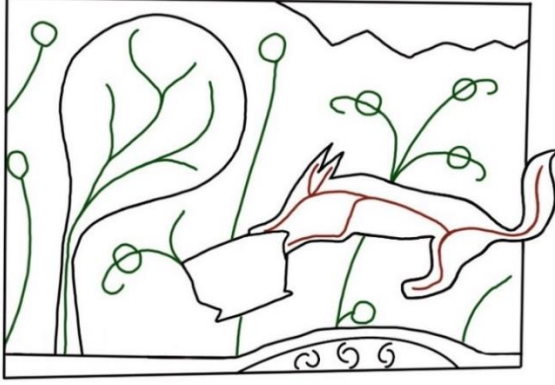
Minyatürün Hikayesi

Tilkinin biri bir gün ormanda yüksek bir ses duyup korkar. Aslında bu ses ormandaki bir ağacın dalına asılı olan davuldan gelmektedir. Rüzgar estikçe ağaç dalları davula vurup ses çıkarır. Tilki sese doğru yürüyünce davulu fark eder ve içinin et ve yağ ile dolu olduğunu düşünerek davulu parçalara ayırınca içinin bomboş olduğunu görüp, uzaktan yüksek ses çıkaranın heybetine aldanmamak gerektiğini anlar.⁶⁵

⁶⁴Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁶⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.72, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 37, Selahaddin Alpay, *Kelile ve Dimne*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1972, s78

V. 44b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 31: TSMK H. 363 V. 44b

Şema 32: TSMK H. 363 V. 44b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür varağın 3 eşit parçasından ortadaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır ve minyatürün alt ve üst kısımlarını kaplamaktadır.

Minyatürün solunda merkeze doğru eğimli bir büyük ağaç ve sağ taraftan da merkeze doğru yönelen tilki bulunmaktadır. Hikayenin konusu olan davulu parçalama eylemi, davulun merkezdeki konumu ile anlatılanın merkezde vurgulanmasını sağlamıştır. Yukarıda bulunan gökyüzü maviliğinin ardında güneş ve alt kısımda görünen yeşilliğin altında deniz ve arkadaki bitkiler, minyatürün diğer görsel unsurlarıdır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 31'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyonun merkezinde davulun kapladığı alan ve yatayda minyatürün dışından merkeze yönelen tilki figürü, kompozisyonun solundaki ağacın dikey hareketine karşılık bir denge kurmaktadır. Ağacın hareketi de temelde merkeze doğru eğimli bir aks üzerindedir. Sağ tarafta tilkinin duruşunu dengeleyen yine yatay düzlemde gökyüzü ve küçük bir detayla dalga hareketi bulunmaktadır. Kompozisyondaki boş alanların diğer destekleyici öğeleri olan bitki dalları ise, ağacın dikey düzlemdeki hareketini desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 32'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

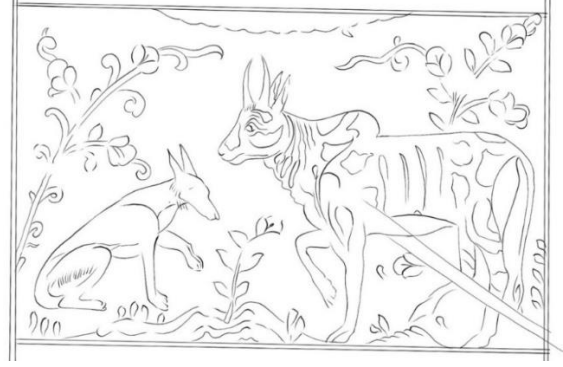
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ tarafta yer alan çakalın arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Ağacın sol yanındaki boşlukta sıralı dizilmiş çiçekler bulunmaktadır. Altın, merkezdeki davul üzerinde de kullanılarak davulun etkisi vurgulanmıştır. Sağ üst köşede yer alan güneş de altın ile bezenirken, çakalın karın ve bacak kısmında da altın kullanılmıştır.

Zeminde kullanılan genel renk olan kırmızı üzerinde, boyutunun büyüklüğünün yanı sıra yeşil renk ile de kontrast etkisi gözlenen ağaç dikkat çekmektedir. Sağ tarafta sarı rengin kırmızı üzerindeki etkisi açık tonda oluşu dolayısıyla baskın çıkmaktadır.

4. 6. 7. V. 46a (Dimne ve Şetrebe)

Resim 35: TSMK H. 363 V. 46a

Çizim 17: TSMK H. 363 V. 46a

Varak Numarası: 46a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x7cm

Minyatürün Konusu: Dimne ve Şetrebe⁶⁶

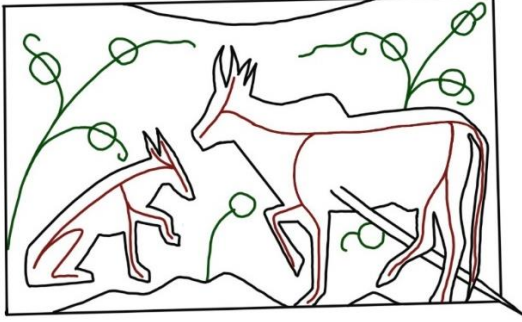
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin konusunu barındıran minyatürlerden v. 46b'de, Dimne'nin hikayenin diğer kahramanı olan Şetrebe adlı öküz ile karşılaşması ve ona aslan ile arkadaş olmalarını tavsiye eden konuşması konu edinmiştir.⁶⁷

⁶⁶Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁶⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.73

V. 46a'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 33: TSMK H. 363 V. 46a

Şema 34: TSMK H. 363 V. 46a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazının orta bölümünde, üst kısımda bir satır fazla olacak şekilde konumlandırılmıştır.

Minyatürün sağında bulunan öküz figürüne karşılık solunda; öküze kıyasla küçük kalan Dimne karakterinin arkasında kalan boşluk bitki motifi ile değerlendirilmiştir. Alt kısımda küçük tepelik detayları ve üst kısımda yer alan ufak mavilikte gökyüzü detayı bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 33'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyonun soldan sağa 3/2'sini kaplayan öküz figürünün karşıt dengesini 3/1'lik kısımda Dimne ve arkasında yer alan uzunca bitki motifinin sağa yönelen aksı sağlamaktadır. Bu bitki ile aynı doğrultuda yer alan sağ köşedeki bitki motifi, Dimne'nin duruş aksının uzantısı şeklinde köşeye konumlandırılmıştır. Öküzün yatay aksına paralel olarak kompozisyonun altında yer alan yatay tepelik görüntüsü ve üst kısımda yine yatay uzanan gökyüzü maviliği bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 34'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır

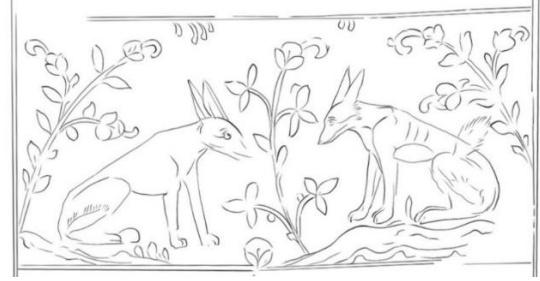
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta hayvanların arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir.

Kendi içinde beyaz üzerine siyah lekeleri ile dikkat çeken öküz figürü, yine eserin geneline hakim olan kırmızı rengin üzerinde öne çıkmaktadır. Sol tarafta yer alan Dimne karakterinin kahverengi oluşu renk açısından herhangi bir baskınlık göstermemektedir.

4. 6. 8. V. 46b (Kelile ve Dimne)

Resim 36: TSMK H. 363 V. 46b

Çizim 18: TSMK H. 363 V. 46b

Varak Numarası: 46b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x5,5cm

Minyatürün Konusu: Dimne ve Şetrebe⁶⁸

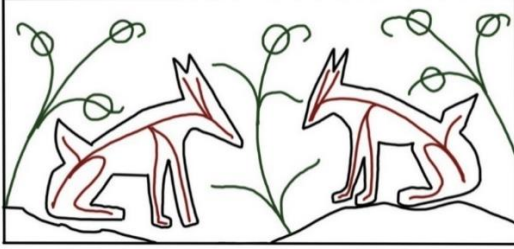
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devamı olan varakta, V. 46b’deki Dimne’ nin Şetrebe ile karşılaşmasının ardından aslan ile yakınlık kuran hatta onunla çok iyi dost olan Şetrebe’den dert yanan Dimne ve dert yandığı dostu Kelile resmedilmektedir. ⁶⁹

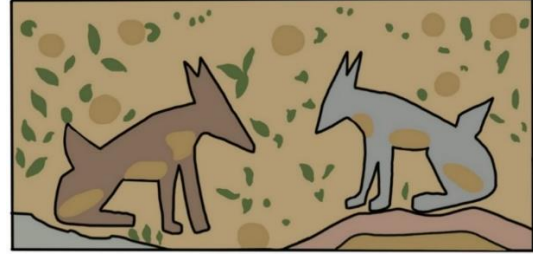
⁶⁸Ernst J. Grube, ‘‘Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’’, *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁶⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.74.

V. 46b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 35: TSMK H. 363 V. 46b

Şema 36: TSMK H. 363 V. 46b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x5,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından ortadaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır. Minyatürün altında bir satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 35'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan çakallar, aynı hareket döngüsü ile biri diğerinden daha aşağıda olacak şekilde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 36'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

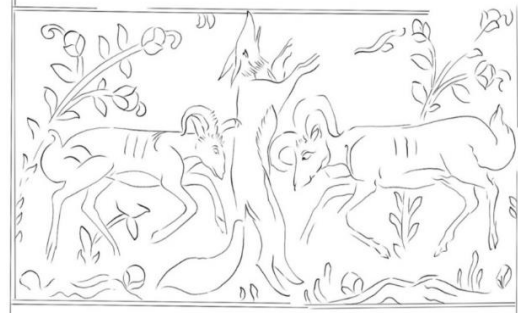
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidedir. Merkezdeki çakalların sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan bitkinin ucundaki iki çiçek de kompozisyonun merkezindeki boş alanda bir denge sağlamaktadır.

4. 6. 9. V. 47a (Koçlarla Çakal)

Resim 37: TSMK H. 363 V. 47a

Çizim 19: TSMK H. 363 V. 47a

Varak Numarası: 47a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x5,5cm

Minyatürün Konusu: Koçlarla Çakal⁷⁰

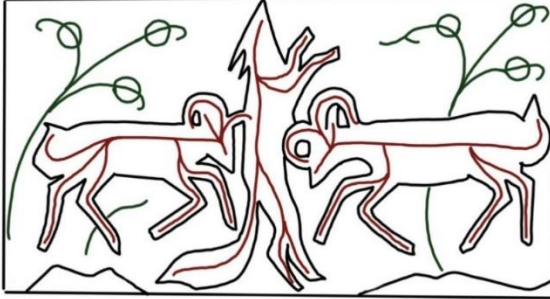
Minyatürün Hikayesi

Kelile'nin anlattığı ara hikaye olan bu hikayede, elbisesi çalınan adamın arkadaşını ararken gördükleri anlatılır. Adam yolda boynuzlarını vuruşturan iki keçi görür. Kanları yere saçılmış keçilerin kanlarını yalayarak yanlarına gelen tilki en sonunda keçilerin yanına gelir ve boynuzları arasında kalarak çarpışmanın kurbanı olur.⁷¹

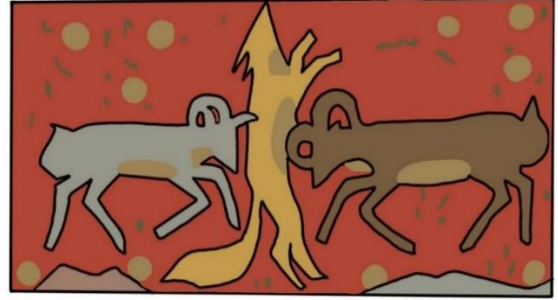
⁷⁰Ernst J. Grube, "Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁷¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.75Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.13

V. 47a'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 37: TSMK H. 363 V. 47a

Şema 38: TSMK H. 363 V. 47a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x5,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından ortadaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır. Minyatürün altında bir satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede anlatıldığı şekliyle, ana kahraman olan tilki kompozisyonda da merkeze yerleşmiştir. Diğer iki yanındaki keçiler ise birbirine simetrik olarak konumlanmıştır. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 37'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan tilkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan çakallar, aynı hareket döngüsü ile biri diğerinden daha iri olacak şekilde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 38'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, çakalların sağ ve solunda yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan tilkinin sarı rengi ise, kompozisyonda merkez vurgusunun açık renk üzerinde koyu renk etkisi ile oluşmasını sağlamıştır.

4. 6. 10. V. 48a (Komplo Kuran Yaşlı Kadın)

Resim 38: TSMK H. 363 V. 48a

Çizim 20: TSMK H. 363 V. 48a

Varak Numarası: 48a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x5,5cm

Minyatürün Konusu: Dimne ve Şetrebe⁷²

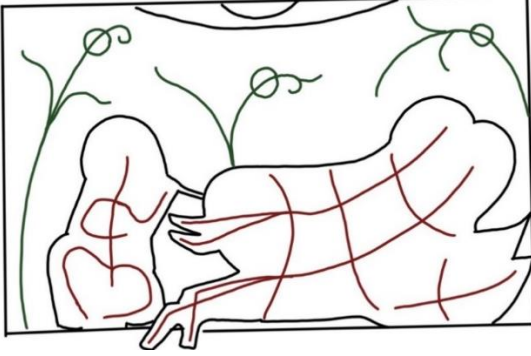
Minyatürün Hikayesi

V. 47a'da başlayan adamın hikayesi burada da devam etmektedir. Adam keçileri gördükten sonra yolu şehre varır, şehirde kalmak için tek bir ev bulur kendine ve o ev de; meğer ahlaksız bir kadının eviymiş. Bir gece kalmak için o evde misafir olmak ister. Kadın bunu kabul eder fakat aynı gece evindeki kızlardan birinin beraber yattığı adamı öldürmek ister. Adama üfleme üzere bir pipet zehri ağzına alır ancak tam üfleyeceği sırada adam gaz çıkarınca zehir kadının boğazına kaçır ve kadın oracıkta ölür. Hikayenin esas kahramanı da bunu görür.⁷³

⁷²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁷³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.75.

V. 48a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 39: TSMK H. 363 V. 48a

Şema 40: TSMK H. 363 V. 48a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x5,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından orta kısımda konumlanmış, ancak tam olarak ortalanmamıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatürün genelinde herhangi bir simetrik kurgu bulunmamaktadır. Hikayede anlatılan esas eylem, görselde de kompozisyonun merkezine yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 39'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatürde, hikayede geçen ana olay merkezde anlatılmaktadır. Bu olayın hemen arkasında dikeyde yer alan bitki, merkezdeki olaya vurguda bulunmaktadır. Kompozisyonda bu vurguyu sağlayan bir diğer öğe ise, kompozisyonun kenarlarında konumlanan merkeze doğru eğimli yerleşen bitkilerdir. Minyatürde yer alan figürler, sağa doğru yukarı eğimli hareketleri ile kompozisyonun 3/1'lik alanını kapsamaktadır. Ayak uçlarında duran figür ise, dikey konumlanmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 40'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Figürlerin üst kısmında hafif eğimli olarak sıralanmış çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formdan oluşmaktadır.

Minyatürde altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde, figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Kompozisyonun üstünde yer alan güneş betimlemesi de altın ile bezenmiştir.

4. 6. 11. V. 49a (Ayakkabıcının, Berberin Karısının Burnunu Kesmesi)

Resim 39: TSMK H. 363 V. 49a

Çizim 21: TSMK H. 363 V. 49a

Varak Numarası: 49a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Ayakkabıcının, Berberin Karısının Burnunu Kesmesi ⁷⁴

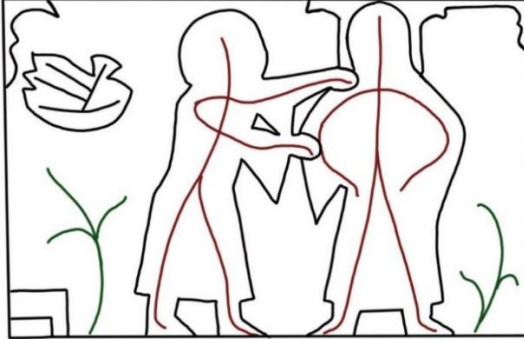
Minyatürün Hikayesi

V. 48a'da devam eden hikayenin kahramanı gördükleri karşısında şaşırarak oradan uzaklaşır. Başka bir ev bulmak ister ve ayakkabıcının evine rastlar. Orada kalabileceğini söyler ayakkabıcı ve karısına misafirle ilgilenmesini tembihleyerek evden çıkar. Berberin karısı ile dostuna haber yollayan kadın, kocasının evden gitmesiyle dostunu içeri alacaktır. Fakat kocası gelip bu durumu görünce kadını dövüp direğe bağlayarak sızar. Bu sırada berberin karısı gelir ve kadın ile dostunun görüşmesi için kendini direğe bağlatarak kadını serbest bırakır. Bu sırada uyanan ayakkabıcı karısını çağırır ancak ses gelmeyince sinirlenerek direkte bağlı duran kadının burnunu keser. ⁷⁵

⁷⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁷⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.76.

V. 49a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 41: TSMK H. 363 V. 49a

Şema 42: TSMK H. 363 V. 49a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın üst kısmında yer almaktadır.

Minyatürün genelinde herhangi bir simetrik kurgu bulunmamaktadır. Hikayede anlatılan esas eylem, görselde de kompozisyonun sağ yarısına yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 41'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatürde, hikayede geçen ana olay merkezin sağında anlatılmaktadır. Sol alanda bulunan boşluk, iç mekana ait diğer öğeler ile değerlendirilmektedir. Kompozisyon, dikeyde yerleşen iki figürün statik hareketinden oluşmaktadır. Hikaye gereği hareket katılan figürlerden birinin diğerine doğru eğimi ve kollarıyla uzanması oldukça sert hareketlerle belirtilmiştir. Sağda duran figür ise, kendi içinde simetrik bir duruş barındırmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 42'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürde altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelere, figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Kompozisyon, sol köşede altın kullanılmış bir köşelik ile sınırlandırılmıştır. Sağ köşede ise, yine bir köşelik bulunmakta ancak bu köşelik, hikaye gereği figürün bağlı olduğu direk olarak, figürün arkasında yerleştirilmiş ve yine altın ile bezenmiştir.

4. 6. 12. V. 50b (Dindar Adam, Berber ve Onun Karısı Yargılanmadan Önce)

Resim 40: TSMK H. 363 V. 50b

Çizim 22: TSMK H. 363. V. 50b

Varak Numarası: 50b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8,5cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adam, Berber ve Onun Karısı Yargılanmadan Önce⁷⁶

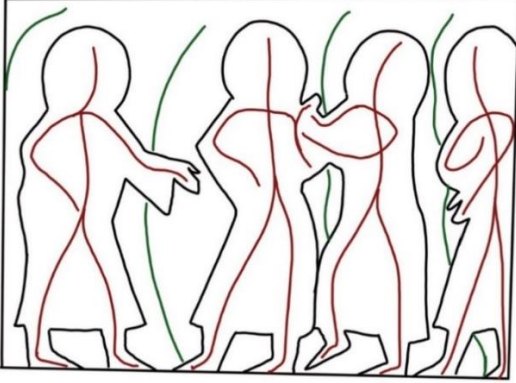
Minyatürün Hikayesi

V.49a'dan devam eden hikayede, eve gelince arkadaşının burnunun kesildiğini gören kadın kocasına kızarak arkadaşını çözer ve burnu kesilen kadın utanç içinde evine gider. Bu sırada kahramanımız bunları duymaktadır. Çaresizlik içinde evine giden kadının kocası, kadından alet çantasını getirmesini ister. Alet çantası yerine ısrarla usturayı getiren kadına sinirlenince adam usturayı fırlatır ve yere kapaklanıp ağlayan kadın burnum kesildi diye ağlar. Kadının durumunu gören akrabaları adamı mahkemeye götürür. Mahkemede ise, herşeyi başından beri gören adam tanıklık eder ve der ki; Sayın hakim sakın şaşırma, çünkü hiçbirşey görüldüğü gibi değil. (1) Tilkiyi öldüren iki yabancı keçi değil. (2) Kadını öldüren zehir değil. (3) Berberin karısının burnunu kesen kocası değil. ⁷⁷

⁷⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁷⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.76.

V. 50b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 43: TSMK H. 363 V. 50b

Şema 44: TSMK H. 363 V. 50b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın üst kısmında yer almakta ve üst kısmında iki satır yazı bulunmaktadır.

Minyatürün genelinde herhangi bir simetrik kurgu bulunmamaktadır. Hikayede yer alan 4 figür, solda tek figür olacak şekilde diğerleri kompozisyonun sağ kısmında birbirlerine yakın çizilerek bir alan oluşturacak şekilde dizilmiştir. Sol ve sağ ayrımı yapılmasına sebep olan boşlukta ise, uzunca bir bitki dalı bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 43'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatürde, dikeyde yerleştirilmiş 4 figür aksı ve onları destekleyen dikey bitki aksları bulunmaktadır. Bu aksların eğimi dolayısıyla merkez algısına ulaşmamız mümkündür. Soldan ikinci figürün dik duruşu ve onun sol yanındaki figür ve yanındaki bitki aksının, bu figüre doğru soldan eğimine karşılık, sağdaki iki figürün de, bu figüre doğru eğimi; kompozisyonda merkezin, bu figür olduğunu göstermektedir. Figürler kendi içlerinde eğimli olsalar da, kompozisyonda statik bir etki yaratmışlardır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 44'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürde altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelere, figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır.

4. 6. 13. V. 51b (Yılanın Karga Yavrularını Öldürmesi)

Resim 41: TSMK H. 363. V. 51b

Çizim 23: TSMK H. 363. V. 51b

Varak Numarası: 51b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5/ 8cm

Minyatürün Konusu: Yılanın Karga Yavrularını Öldürmesi⁷⁸

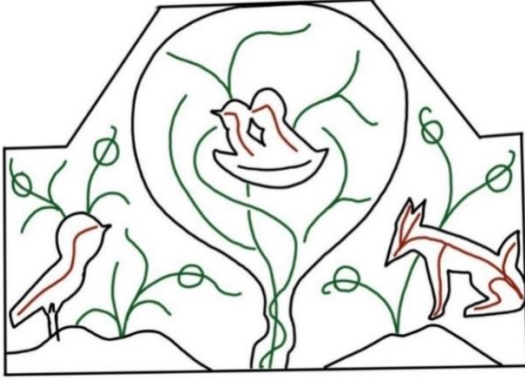
Minyatürün Hikayesi

Hikayeye göre bir karganın dağ tepesinde bir ağacın içerisinde yavrularını beslediği yuvası bulunmaktaymış. Ağaca yakın bir yerde de yılanın yuvası bulunmaktaymış ve yılan karganın yumurtalarını yiyormuş. Karga bu durumdan sıkılır ve durumu tilkiye anlatır. Yılanın gözlerini oymak istediğini söylemiş. Bunu duyan tilki daha iyi bir plan yapmasını öğütlemiştir.⁷⁹

⁷⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁷⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.79

V. 51b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 45: TSMK H. 363 V. 51b

Şema 46: TSMK H. 363 V. 51b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yaklaşık 2/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın alt kısmında yer almakta ve üst kısmında bir satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir dikdörtgen oluşturmamıştır. Ağacın bittiği tepede bir dikdörtgen oluştuğunu düşünürsek, köşelerden ağacın kenarlarına kadar girintiler oluşmuş, böylece minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur.

Merkezdeki ağaç, kompozisyonu tam ortadan iki eşit parçaya bölerken, parçalar arası simetri anlayışı gözetilmiştir. Ağacın sağ ve solundaki hayvanlar ve arkalarındaki bitkilerin yerleşimi birbirine paralel olacak şekilde düzenlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 45'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; merkezde belirgin olarak konumlanan ağacın iki yanı birbirinin simetrisi gözetilerek oluşturulmuştur. Ağacın sağ ve solundaki hayvanların ağaca doğru eğimi, ağacın kompozisyondaki merkez vurgusunu desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 46'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Merkezdeki ağacın sağ ve solunda simetrik olarak yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Ağacın içinde ve kompozisyonun sağ tarafında bulunan kargaların başlarındaki hareler de altın ile bezenmiştir. Bunun dışında kargaların kanadında ve tilkinin karın, boyun ve bacak kısmında da altın kullanılmıştır.

Zeminde kullanılan genel renk olan kırmızı üzerinde, boyutunun büyüklüğünün yanı sıra, yeşil renk ile de kontrast etki oluşturan ağaç bulunmaktadır. Ağacın gövdesi ve ana dalları da iki ton pembe ile yeşil zemin üzerinde açık ton etkisi oluşturmuştur.

4. 6. 14. V. 52a (Balıkçıl ve Yengeç)

Resim 42: TSMK H. 363 V. 52a

Çizim 24: TSMK H. 363 V. 52a

Varak Numarası: 52a

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Balıkçıl ve Yengeç⁸⁰

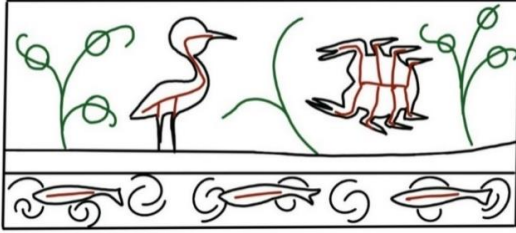
Minyatürün Hikayesi

V.51b'de tilkinin kargaya anlattığı hikayede; ihtiyarlamış bir balıkçıl varmış. Avının peşinden dahi koşamayan balıkçılı gören arkadaşı yengeç bu halinin sebebini sormuş. Numara yapan balıkçıl bazı balıkların yakında göle gelip bütün su yaratıklarını yiyeceğini duyduğunu ve buna moralinin bozulduğunu söylemiş.⁸¹

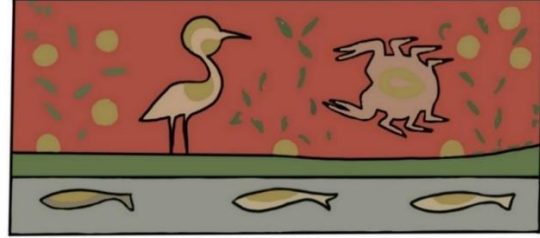
⁸⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁸¹Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.27

V. 52a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 47: TSMK H. 363 V. 52a

Şema 48: TSMK H. 363 V. 52a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yaklaşık 4/2'sini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın en altında yer almaktadır.

Minyatürde hikayede anlatıldığı üzere iki karakter bulunmaktadır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkiler ve denizde bulunan balıklardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 47'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün 3/1'inde yer alan, en alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Diğer 3/2'lik alan ise, hikayede anlatılan olay için ayrılmıştır. Burada yer alan karakterlerin aralarına yerleştirilen bitkilerle, zemindeki boş alanlar değerlendirilmiştir. Minyatürün merkezinde bir bitki bulunmaktadır ve kompozisyon bu bitkinin çevresinde simetrik olarak oluşturulmuştur. Yine alt kısımda yer alan balıklar yan yana dizilmiş ve merkezdeki bitkinin hizasında alt kısımda da, merkezde bir balık bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 48'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

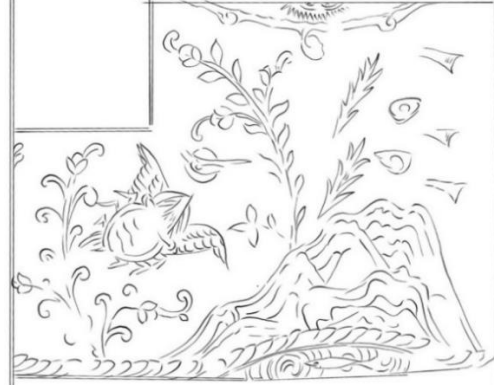
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Minyatürde sağ ve sol kenarlara yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, karşılıklı dörderli gruplar şeklinde oluşmaktadır. Yatayda yer alan yeşil yaprakların olduğu alana paralel olarak da üç tane çiçeğin yan yana dizilimi kompozisyonda bir akıcılık sağlamaktadır. Deniz için ayrılan alanda da balıkların bu çiçeklerin altında dizilimi ve balıkların sırt kısımlarındaki altın kullanımı, aynı akıcı etkiyi pekiştirmektedir. Balıkçılın baş kısmında ve kanatlarında, yengecin de sırt kısmında altın kullanımı mevcuttur.

Altın bu kompozisyonda dinamik etkiyi katan renk olarak kullanılmıştır. Statik hareketlerden oluşan kompozisyonun renk dengesi ile hareketlendirilmesi sağlanmıştır.

4. 6. 15. V. 53b (Yengecin Balıkçılı Öldürmesi)

Resim 43: TSMK H. 363 V. 53b

Çizim 25: TSMK H. 363 V. 53b

Varak Numarası: 53b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8,5cm

Minyatürün Konusu: Yengecin Balıkçılı Öldürmesi⁸²

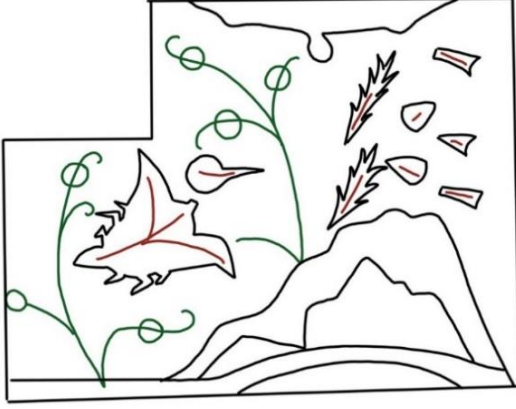
Minyatürün Hikayesi

V. 52a'da balıkçılıla akıl danışmaya gelen diğer deniz canlılarına, balıkçılı akıl vererek sizi başka bir göle taşıyabilirim demiş. Balıkçılı inanan canlıların her biri göle gitmeyi kabul etmiş. Balıkçılı bu durumdan memnun olmuş ve her gün bir balığı alıp göle götürmek yerine başka bir taşın üzerine uçup orada yemiş. Günün birinde yengeç de başka göle geçmek istedi. Bu duruma sevinen balıkçılı yengeçi sırtına aldı ve uçtu. Biraz gittikten sonra ortada göl görmeyen yengeç kuşkulanınca balıkçılı ona balıkları dinlendirdiği yeri göstererek orada soluklanacaklarını söylemiş. Yukarıdan bakınca orada balık kafaları gören yengeç durumu anlamış ve balıkçılı kayaya inerken dört pençesiyle onu öldürmeye karar vermiş ve balıkçılı öldürmüş. Yengeç de eski göle dönüp olanları diğer canlılara anlatmış.⁸³

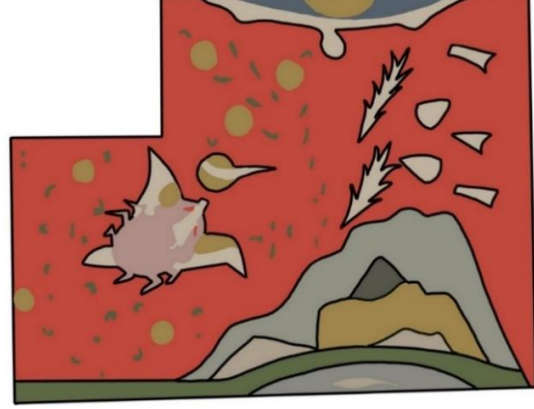
⁸²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁸³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.79,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.26-27

V.53b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 49: TSMK H. 363 V. 53b

Şema 50: TSMK H. 363 V. 53b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasında konumlanmıştır. Minyatürde, dikdörtgen kompozisyonun farklı olarak sol köşede yazı girintisi bulunmaktadır.

Minyatürde, yer alan yaşam mücadelesi, yengecin balıkçılı yemesi ve balıkçılın daha önce yemiş olduğu balıkların iskeletleri dağınık olarak yerleştirilmiştir. Kompozisyonda simetrik bir anlatım bulunmamaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 49'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyonda, hikayede geçen olay gereği dinamik bir anlatım bulunmaktadır. Minyatürün genel çerçevesi, dikdörtgen formundan farklıdır. Kompozisyonda sol üstteki boşluk kompozisyonun diğer taraflarında da diagonal bir hareket oluşturmuştur. Hikayede anlatılan olay, diagonal bir aks üzerinde anlatılmıştır. Genelde sol alt köşeden sağ üst köşeye çapraz bir hareket üzerinde kompozisyonun merkezi şekillenmiştir. Dikeyde yer alan bitkilerin, yengecin balıkçılı yemesinin anlatıldığı bölgeye doğru eğimli duruşları, bu bölgedeki merkez vurgusunu güçlendirmiştir. Kompozisyonda yer alan diğer öğeler ise, kompozisyonun sağ kısmına serbestçe yerleştirilmiştir. Ayrıca kompozisyonda yer alan tepeliklerin de eğimli duruşu dinamik etkinin pekiştiricilerindedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 50'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

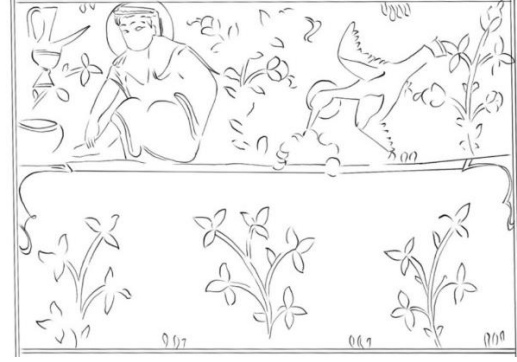
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Minyatürde sol alt köşeden çapraz bir hareketle sağa yönelen yengeç ve balıkçıl figürlerinin alt ve üst köşelerinde yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi içlerinde üçgen gruplar oluşturmaktadır.

Altın kullanımı, balıkçılın kopuk olsa da başının arkasında ve kanatlarında kullanılmıştır. Tepede güneşin ve tepelik görünümündeki katmanların da biri altın ile renklendirilmiştir. Kompozisyonun sağ kısmında ise, dağınık yerleşen beyaz renkteki balık iskeletleri, o bölgede hareketli bir etki yaratmaktadır. Ayrıca tepeliklerin yükseltisi de kompozisyonun sağ kısmında oldukça hakim konumdadır.

4. 6. 16. V. 54a (Karganın Kadının Mücevherlerini Kaçırması)

Resim 44: TSMK H. 363. V. 54a

Çizim 26: TSMK H. 363. V. 54a

Varak Numarası: 54a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Karganın Kadının Mücevherlerini Kaçırması⁸⁴

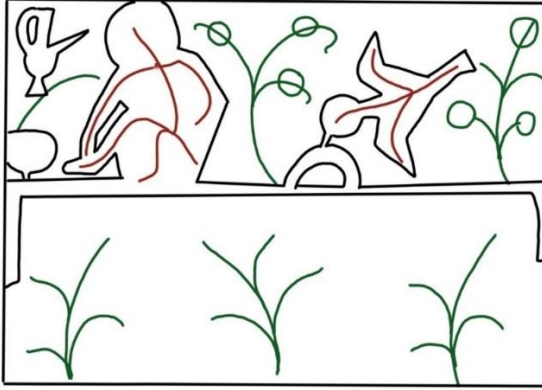
Minyatürün Hikayesi

V.51b'deki hikayede kargaya akıl veren tilki, karganın zengin kadınlardan mücevherleri alıp yılanın yuvasına götürmesini ve oraya kadar takip edilmesini söylemiş. Ve karga da bunu uygulamış.⁸⁵

⁸⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁸⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.81

V. 54a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 51: TSMK H. 363 V. 54a

Şema 52: TSMK H. 363 V. 54a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır.

Minyatür kendi içinde, yatayda iki eşit parçaya bölünmüştür. Hikayede anlatılan olay üst yarıda gerçekleşirken, alt kısım; birbirinden bağımsız üç bitki dalının, eşit mesafelerle yerleştirilmesinden oluşmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 51'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon yatayda kesin bir çizgi ile iki eşit parçaya bölünmüştür. Kompozisyonun genelinde; dengeyi sağlayan bitkiler olduğu görülmektedir. Alt ve üst kısma, dikeyde birbirinin uzantısı olacak şekilde, sağda solda ve ortada olacak şekilde yerleştirilerek zeminde genel bir kompozisyon kurgusu oluşturulmuştur. Üst kısımda figür, karga ve diğer öğeler bu dengenin üzerinde kalan boşluklara yerleştirilmiştir.

Kompozisyonda ana eleman olan figür ve karganın sola doğru eğimli bir hareketi vardır. Alt kısımda yer alan çiçekler ise, birbirinden bağımsız eğimlerle yerleştirilmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 52'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

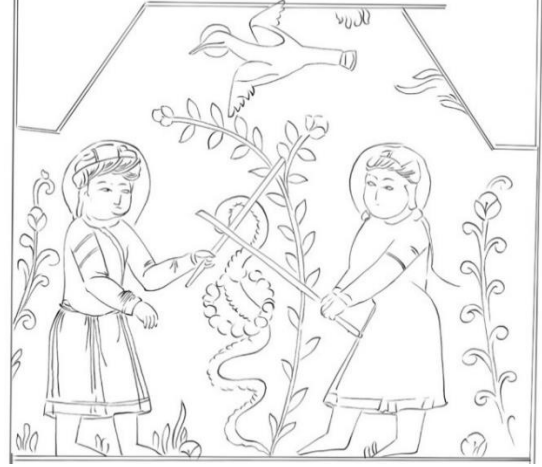
Köşeleri altınla renklendirilen mavi çizgi ile iki eşit parçaya bölünen kompozisyonun zeminindeki yeşil yaprakların etkisi, bu kompozisyonun genelinde düzenli bir etki yaratmaktadır.

Üst kısımda yer alan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, bu alanda kalan boşluklarda altının lekesel dengesini kullanmak açısından eşit şekilde dağıtılmıştır. Figürün ve karganın arkasına denk gelen bu çiçekler, kendi içlerinde üçgen gruplar oluşturmaktadır. Altın, figürün ve karganın başının arkasında kullanımının yanı sıra, figürün elbiselerinde ve karganın kanatlarında da kullanılmıştır. Ayrıca kompozisyondaki diğer öğeler de altın ile renklendirilerek, üst kısımda altının dağılımı ile kompozisyona renk açısından hareket kazandırılmıştır.

4. 6. 17. V. 54b (Adamların Yılanı Öldürmesi)

Resim 45: TSMK H. 363. V. 54b

Çizim 27: TSMK H. 363. V. 54b

Varak Numarası: 54b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x10cm

Minyatürün Konusu: Adamların Yılanı Öldürmesi⁸⁶

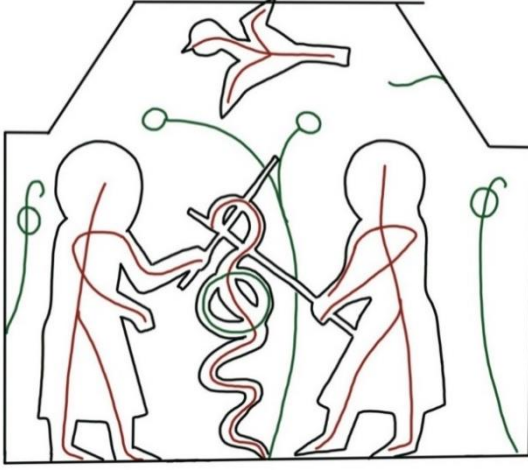
Minyatürün Hikayesi

V. 54a'da mücevherleri kaçıran karga, onları yılanın yuvasına kadar getirmiş ve orada bırakınca, adamlar kargayı takip ederek yilandan mücevherlerini almak için yılanı parçalamışlar. Böylece karga da yilandan kurtulmuş.⁸⁷

⁸⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁸⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.81

V. 54b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 53: TSMK H. 363 V. 54b

Şema 54: TSMK H. 363 V. 54b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısına konumlanmıştır. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir kare oluşturmamaktadır. Sağ ve solda yer alan figürlerin başlarıyla aynı hizza da yer alan bir dikdörtgene ek olarak, üst kısımda köşelerinde yazıya ait girintilerin olduğu, merkezinde karganın bulunduğu, ikinci bir dikdörtgen alan bulunmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur. Hikayede anlatılan olay alt dikdörtgenin merkezinde gerçekleşmektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 53'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde, bu merkezin sağ ve solu olmak üzere, simetrik iki alandan oluşurken, yatayda karganın bulunduğu alanın sağ ve solda sınırları çizili, ek yazılı alanlarla, kompozisyonun genelinin 4/1'ini kapsayan ikinci bir dikdörtgenden oluşmaktadır.

Kompozisyonda dikeyde yer alan iki figür ve onların aralarındaki boşluklara, dikey olarak yerleştirilmiş bitkiler bulunmaktadır. Bu öğeler, kompozisyonun genelinde statik bir etki oluşturmaktadır. Ancak, hikayede anlatılan; yılanın öldürülmesi olayının, merkezde yılanın kıvrımlı hareketiyle, figürlerin ellerindeki sopaların yılanı doğru diagonal yerleştirimi sayesinde kompozisyonda dinamik bir etki sağlanmıştır.

Kompozisyonun merkezinde yer alan bitkinin hemen yanında, hikayede yer alan olay gerçekleşirken, bu bitkinin, olaya doğru eğimli duruşu, kompozisyonda olayın vurgusunu artırıcı bir hareket olmuştur. Merkezde yine bu bitkinin üstünde yer alan karganın duruşu da, kompozisyonun merkezinin, dikeyde yukarı kadar uzantısı olmaktadır.

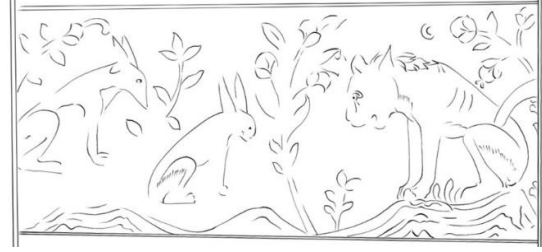
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 54'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Zemindeki yeşil yaprakların etkisi, bu kompozisyonun genelinde düzenli bir etki yaratmaktadır. Bitkilerin kompozisyondaki konumu itibarıyla ve statik hareketleri dolayısıyla, dikeydeki statik etki renk dengesi açısından da bu şekilde sağlanmıştır. Kompozisyonda altın, figürlerin ve karganın başının arkasında kullanımının yanı sıra, figürün elbiselerinde ve karganın kanatlarında da kullanılmıştır. Ayrıca kompozisyonun merkezindeki altın mücevherin vurgusunun altın rengi ile yapılması, merkezdeki yılanın ve sopaların renk bütünlüğünü kırıcı bir etki yaratmıştır.

4. 6. 18. V. 55a (Aslan ve Onun Meclisi)

Resim 46:TSMK H. 363. V. 55a

Çizim 28TSMK H. 363. V. 55a

Varak Numarası: 55a

Minyatürün Ölçüsü: 11x5cm

Minyatürün Konusu: Aslan ve Onun Meclisi⁸⁸

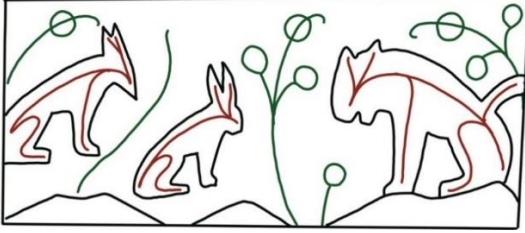
Minyatürün Hikayesi

Suyu sazı bol bir yerde bütün bolluklara hakim bir aslan yaşamış. Aslandan korktukları için civardaki hiçbir hayvan da bu bolluktan istifade edemezmiş. Bir gün bu duruma itiraz eden hayvanlar aslan ile konuşmaya gelmişler ‘Seninle bir anlaşma yapalım, biz sana her gün bir kurban verelim sen de bize izin ver bu bolluktan istifade edelim’ demişler. Aslan da bu durumu kabul edince karşılıklı anlaşmaya varmışlar.⁸⁹

⁸⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁸⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.82

4. 6. 18. 1. V. 55a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 55: TSMK H. 363 V. 55a

Şema 56: TSMK H. 363 V. 55a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 5/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, sayfanın alt kısmında, altında bir satırlık yazı olacak şekildedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 55'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitki aksı ile ortadan bölünmüştür. Merkezdeki bu aks, aslanın kompozisyondaki gücünü vurgulamak üzere aslana doğru eğimlidir. Hikayedeki karakterlerin önem sıralaması bu kez kendi içlerinde büyük küçük dengesi ile karşımıza çıkmaktadır. Hayvanların kompozisyonun sağ ve solundan merkeze doğru eğimli bir aks üzerinde duruşu, anlatımı merkezde toplayıcı bir hareket olarak gözlemlenmektedir. Minyatürün solundaki iki küçük aksa karşılık, aslanın sola doğru eğimi ve arkasındaki boş alana yerleştirilen bitkinin bu duruşa paralel aksı da kompozisyonun simetrisinde sağ tarafın üstünlüğünü öne çıkarmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 56'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

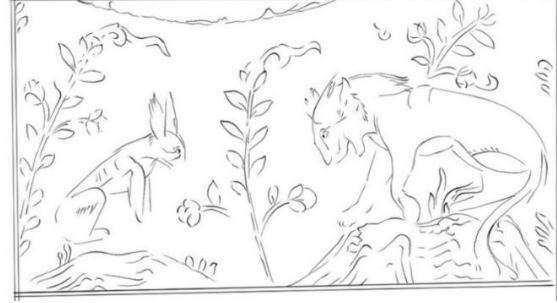
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ tarafta yer alan aslanın arkasında ve merkezde yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde altın bulunmaktadır.

4. 6. 19. V. 55b (Tavşanın Aslanı Kandırması)

Resim 47: TSMK H. 363. V. 55b

Çizim 29: TSMK H. 363. V. 55b

Varak Numarası: 55b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x6,5cm

Minyatürün Konusu: Tavşanın Aslanı Kandırması⁹⁰

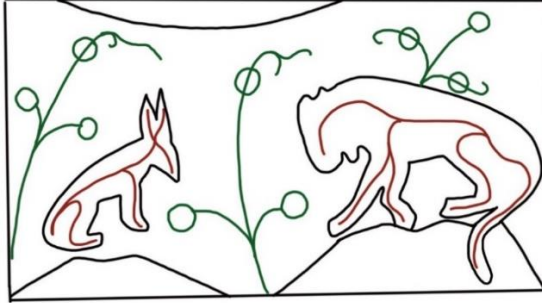
Minyatürün Hikayesi

V.55a'daki hikayenin devamı olarak, bir gün kurban verilme sırası tavşana gelince tavşan itiraz etmiş ve durumu değiştirebileceğini söylemiş. Aslanın yanına kendisinin gideceğini söyleyerek gitmiş ve aslana, 'yolda bir aslan önümü kesti yemeğinizi aldı.' demiş. Buna şaşırın aslan beni ona götür demiş.⁹¹

⁹⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁹¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.83

V. 55b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 57: TSMK H. 363 V. 55b

Şema 58: TSMK H. 363 V. 55b

Sayfadaki 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x6,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında yer almaktadır. Minyatürün altında 3 satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayede güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı aslan biraz daha büyükçe resmedilmiştir. Sol tarafta ise, tavşan aslana yönelik duruşu ile karşımıza çıkmaktadır. Buldukları zemin ise, tepelik görüntüsü verilerek betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 57'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

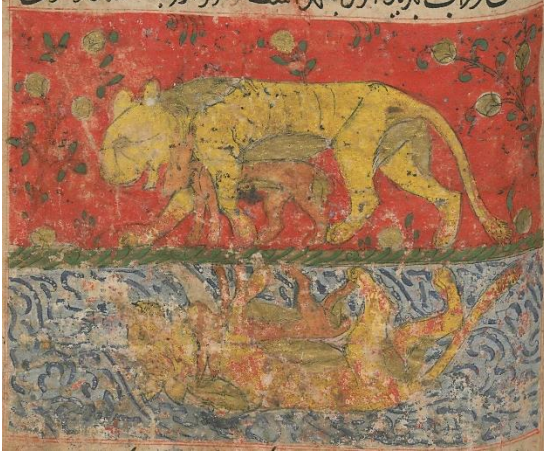
Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitkinin dik aksı ile ortadan bölünmüş, hikayedeki karakterler sağ ve sola konumlandırılmıştır. Arkalarında yer alan bitki motifleri ile beraber merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda simetriyi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 58'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

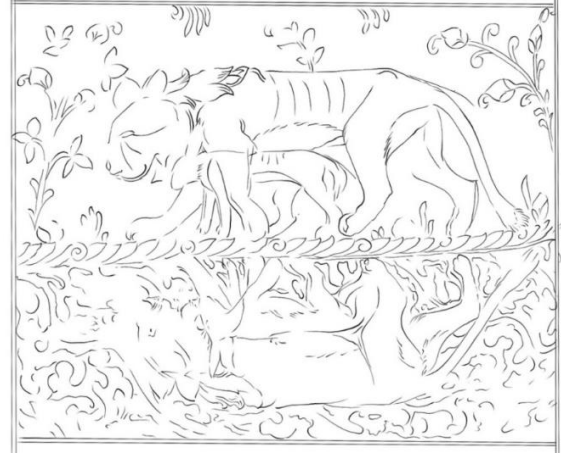
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde bulunan bitkinin uçlarıyla, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların arkasındaki bitkilerin ucundaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde altın bulunmaktadır.

4. 6. 20. V. 56a (Tavşan ve Aslanın Kuyudaki Yansıması)

Resim 48: TSMK H. 363. V. 56a

Çizim 30: TSMK H. 363 V. 56a

Varak Numarası: 56a

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Tavşan ve Aslanın Kuyudaki Yansıması⁹²

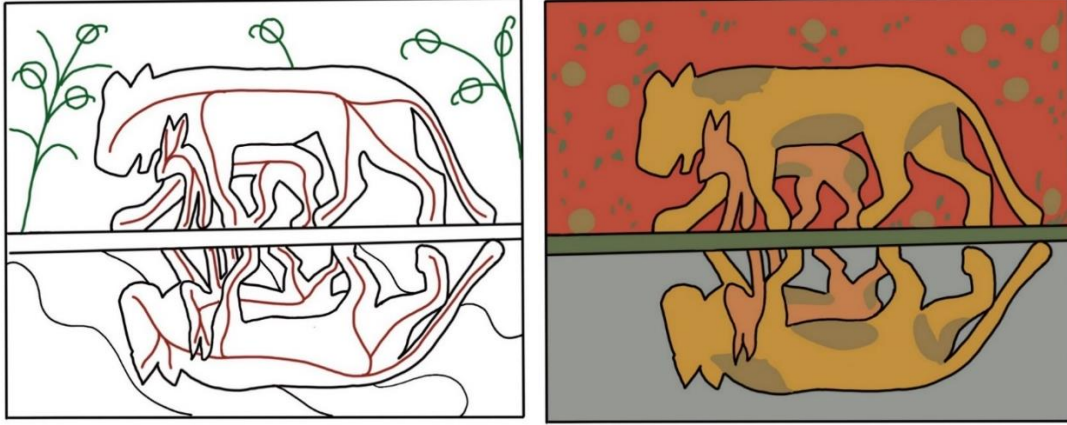
Minyatürün Hikayesi

Beraberce bir kuyuya gitmişler ve kuyunun içini göstermiş tavşan. Kuyudaki suda kendi yansımasını gören aslan, onun başka bir aslan olduğunu sanarak dövüşmek için suya atlamış ve kuyuda boğulup ölmüş. Civardaki bütün bolluklar sular sazlar da diğer hayvanlara kalmış.⁹³

⁹²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁹³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.82

V. 56a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 59: TSMK H. 363 V. 56a

Şema 60: TSMK H. 363 V. 56a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta bölmesine konumlanmıştır.

Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Merkezde yer alan aslan ve onun alt kısmına yerleştirilen tavşan, simetrik olarak aşağı ve yukarı yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 59'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, hikayede vurgulanan aslan ve tavşan, kompozisyonun merkezinde yerini almıştır. Simetrik olarak ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerin birbirinden farkı, boş alan değerlendirme şekilleridir. Üst kısımda aslan ve tavşanın sağ ve solunda boş kalan alanlara yerleştirilen bitkilerin, dalları dışardan merkeze doğru eğimli çizilerek, aslan ve tavşanın merkezdeki etkisine pekiştirme yapılmıştır. Alt kısımda ise, boş alanlara; aslan ve tavşandan bağımsız olarak kendi içinde, birbirine paralel 3 ana hat içerisinde dalga etkisi verilerek deniz anlatımı yer almaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 60'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile tam ortadan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

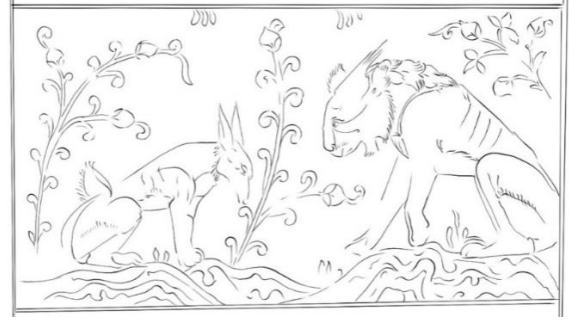
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezdeki aslan ve tavşanın sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Aslan ve tavşanın boyun, karın ve bacak arasında da altın kullanımı bulunmaktadır.

4. 6. 21. V. 56b (Aslan ile Dimne: Dimne'nin Şetrebe'yi Hainlik ile Suçlaması)

Resim 49: TSMK H. 363 V. 56b

Çizim 31: TSMK H. 363 V. 56b

Varak Numarası: 56b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x6cm

Minyatürün Konusu: Aslan ile Dimne: Dimne'nin Şetrebe'yi Hainlik ile Suçlaması⁹⁴

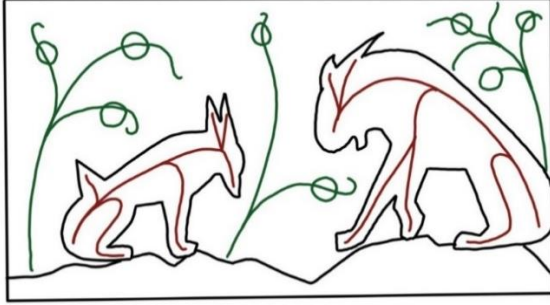
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devamı olan varakta, Dimne'nin aslan ile yakınlık kuran hatta onunla çok iyi dost olan Şetrebe'yi kıskanması sonucu, aslana Şetrebe hakkında iftira atması resmedilmektedir.⁹⁵

⁹⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁹⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.83

V. 56b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 61: TSMK H. 363 V. 56b

Şema 62: TSMK H. 363 V. 56b

Sayfadaki 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında yer almaktadır. Minyatürün altında 1 satır yazı bulunmaktadır.

Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayede güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı aslan biraz daha büyükçe resmedilmiştir. Sol tarafta ise, Dimne, aslana yönelik duruşu ile karşımıza çıkmaktadır. Buldukları zemin ise, tepelik görüntüsü verilerek betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 61'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitkinin dik aksı ile ortadan bölünmüş, hikayedeki karakterler sağ ve sola konumlandırılmıştır. Arkalarında yer alan bitki motifleri ile beraber merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda simetriyi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 62'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

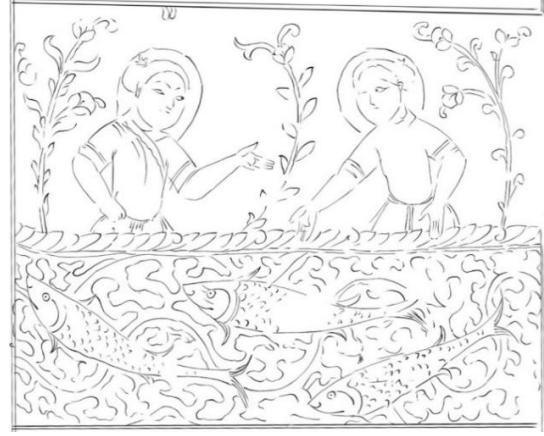
Aslanın sarı renkte oluşu, kompozisyonda hakim bir etkisinin olmasını sağlamıştır. Aslan ve Dimne'nin bastıkları yerdeki tepeliklerin çeşitli renklerde olmasıyla kompozisyonun renk dengesi monotonluktan kurtulmuştur.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların arkasındaki bitkilerin ucundaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde ve bastıkları yer olan tepeliklerin içerisindeki katmanlarda da altın bulunmaktadır.

4. 6. 22. V. 58b (Balıkçılar Gölde)

Resim 50: TSMK H. 363 V. 58b

Çizim 32: TSMK H. 363 V. 58b

Varak Numarası: 58b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8cm

Minyatürün Konusu: Balıkçılar Gölde⁹⁶

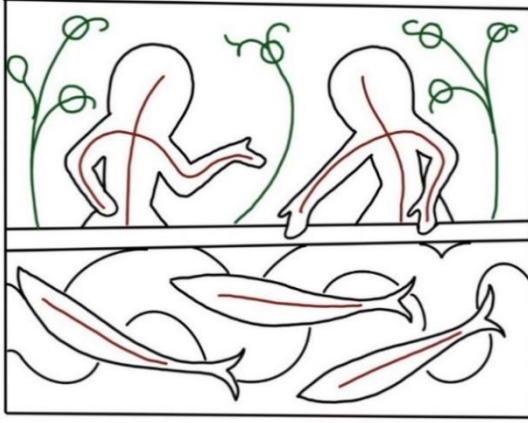
Minyatürün Hikayesi

Vaktiyle gölün birinde üç balık yaşarmış bunlardan biri, tedbirli, diğeri hazır cevap ve diğeri de kaderine razı olan balıklarmış. Bir gün tedbirli balık avcılardan, buldukları göle ertesi gün gelip avlanacaklarını duymuş. Bunun üzerine arkadaşlarına durumu anlatıp başka göllere gitmeyi teklif etmiş.⁹⁷

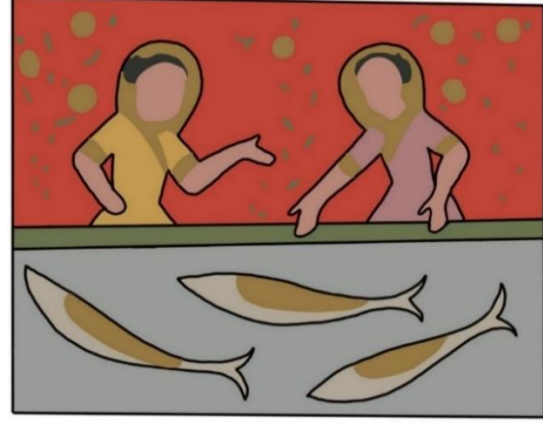
⁹⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁹⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.84, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.59

4. 6. 22. V. 58b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 63: TSMK H. 363 V. 58b

Şema 64: TSMK H. 363 V. 58b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta bölmesine konumlanmıştır. Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm, iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısımda, iki figür belden yukarısı tasvir edilecek şekilde dik olarak yerleştirilmiştir. Aralarındaki boş kalan alanlar bitkiler yerleştirilerek değerlendirilmiştir. Alt kısımda ise, deniz tasvirinin içerisinde üç tane balık yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 63'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, içerisinde farklı hareketleri barındıran iki tür kompozisyon görülmektedir. Bu iki kompozisyonun bulunduğu alanlar, yatayda ince uzun bir dikdörtgen alan ile birbirinden ayrılmıştır. Üst kısımda dikey aks üzerine yerleştirilen figürler ve aralarına yine dikey yerleştirilen bitkiler statik bir yerleştirme ile konumlanmıştır. Alt kısımda da, üç balık diagonal hareketlerle birbiriyle ilişkilendirilmiş ve yine diagonal olarak yerleştirilen zemindeki deniz etkisinin üzerinde konumlandırılmıştır.

Minyatürün merkezi ise, bu iki kompozisyonda da aynı yerde toplanmıştır. Alt kısımda ortada bulunan balık ve üst kısımda bu balığa doğru eğimli hareketleri ile figürler ve hareketlerinin kesişim noktasındaki bitki merkez algısını vurgulamaktadır. Üst kısımdaki bitkilerin de dışarıdan merkeze doğru eğimleri ile alt kısımdaki balıkların ortadaki balığı çerçeveleyen etkisi, kompozisyonun en dışından merkeze doğru yönelimi güçlendirmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 64'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözatılmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve solda bulunan figürlerin sırt kısımlarında yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Ortadaki bitkinin ise ucunda, bir tane altın leke bulunmaktadır. Altın kullanımı üst kısımda, figürlerin kıyafetlerinin yaka ve kol uçlarıyla, figürlerin baş kısımlarında da kullanılmıştır. Alt kısımda ise, balıkların sırt kısımlarında geniş bir alan altın ile bezenmiştir.

4. 6. 23. V. 59a (Balıkçıların Gölde Üç Balığı Avlaması)

Resim 51: TSMK H. 363 V. 59a

Çizim 33: TSMK H. 363 V. 59a

Varak Numarası: 59a

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Balıkçıların Gölde Üç Balığı Avlaması⁹⁸

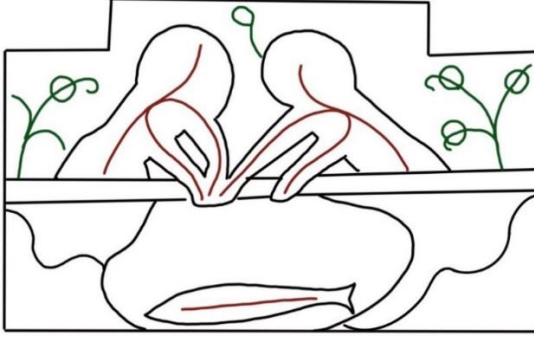
Minyatürün Hikayesi

V.58b'deki hikayenin devamı olarak, tedbirli balığın arkadaşları başka göle gitme fikrine yanaşmamış. Tedbirli balık ise, canını kurtarmak için yine de gitmeyi göze almış ve gitmiş. Ertesi gün avcılar geldiklerinde ise, avcılarının elinden ölü taklidi yaparak kurtulmaya çalışan hazır cevap balık, haline pişman olup keşke gitseydik demiş. Kaderine razı olan balık ise, avcılarının ellerinden kaçamayarak ölmüş.⁹⁹

⁹⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

⁹⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.84, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.59

V. 59a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 65: TSMK H. 363 V. 59a

Şema 66: TSMK H. 363 V. 59a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alanını kaplamaktadır. Sayfadaki yerleşimi ise, alt kısımdadır. Minyatürün üst kısmındaki dikdörtgen, kenarlara yazı gelecek şekilde girintilerle bölünmüş ve bu minyatüre özgü bir form ortaya çıkmıştır.

Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm, iki farklı yer tasvirini gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısımda, iki figür belden yukarısı tasvir edilecek şekilde dik olarak yerleştirilmiştir. Aralarındaki boş kalan alanlar bitkiler yerleştirilerek değerlendirilmiştir. Alt kısımda ise, deniz tasvirinin içerisinde üç tane balık yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 65'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, içerisinde farklı hareketleri barındıran iki tür kompozisyon görülmektedir. Bu iki kompozisyonun bulunduğu alanlar, yatayda ince uzun bir dikdörtgen alan ile birbirinden ayrılmıştır. Üst kısımda, kenarlardan merkeze doğru eğimleri ile figürler hareketli bir kompozisyon oluşturmuş ve hareketlerinin uzantısı olarak alt kısımda oval bir alanın içindeki balığa yönelip, hikayenin ve minyatürün merkezini oluşturmuştur. Minyatürün sağ ve solundaki bitkilerin de dışardan merkeze doğru eğimi, merkez algısının en dıştan içeriye doğru toparlanmasını sağlamaktadır. Yine alt kısım, balık ağı bölmesi ile, denizden koparılan bir alan ve onun zemininde bir deniz etkisinden oluşmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 66'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alanla ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alttaki alan, mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiş ve bu alanda bir de sarı renkle başka bir bölüm açılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

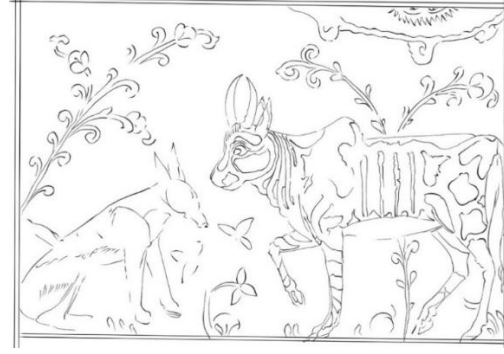
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ taraftaki figürün sırt kısmında yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi arasında üçgen formdan oluşmaktadır. Ortadaki bitkinin ise ucunda, bir tane altın leke bulunmaktadır. Altın kullanımı üst kısımda, figürlerin kıyafetlerinin yaka ve kol uçlarıyla, figürlerin baş kısımlarında da kullanılmıştır. Alt kısımda ise, balığın sırt kısmında geniş bir alan altın ile bezenmiştir.

Denizdeki balığın içerisinde bulunan ağ sarı renk ile bir bölüm oluşturulacak şekilde, kompozisyonun geneline lekese bir hareket kazandırmıştır. Merkez vurgusunun renk ile de oluşturulmasını sağlamıştır.

4. 6. 24. V. 63a (Dimne ile Şetrebe: Dimne'nin Şetrebe'yi Aslana Karşı Kışkırtması)

Resim 52: TSMK H. 363 V. 63a

Çizim 34: TSMK H. 363 V. 63a

Varak Numarası: 63a

Minyatürün Ölçüsü: 12x9cm

Minyatürün Konusu: Dimne ile Şetrebe: Dimne'nin Şetrebe'yi Aslana Karşı Kışkırtması¹⁰⁰

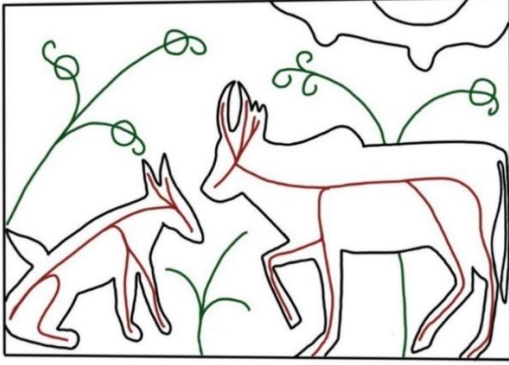
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin konusunu barındıran minyatürde, Dimne'nin aslanı kışkırtmasının ardından, arkadaşlığını kıskandığı Şetrebe'ye karşı da aslana iftira atması resmedilmektedir.¹⁰¹

¹⁰⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

¹⁰¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.91

V. 63a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 67: TSMK H. 363 V. 63a

Şema 68: TSMK H. 363 V. 63a

Sayfadaki 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta kısmında yer almaktadır. Minyatür, içerisinde bulunan hayvanların büyük küçük dengesi dolayısıyla, dikeyde Dimne'nin 3/1'ini kapladığı, kalan 3/2'lik alanı da Şetrebe'nin kapladığı bir alan bölünmesine sahiptir. Minyatürdeki diğer öğeler ise, bitkiler ve sağ üst köşede yer alan güneş ve çevresindeki gökyüzüdür.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 67'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürün, içerisinde bulunan hayvanların yerleştirimi dolayısıyla, Dimne ve Şetrebe'nin kapladığı alanlar olarak ikiye bölünmüştür. Bu bölünmede, sağda Şetrebe'nin bulunduğu alan kompozisyonun 3/2'sini kaplamakta ve bu alan kendi içerisinde, dikey ve yatay akslardan oluşmaktadır. Şetrebe'nin yatay uzanan aksına karşılık, arkasındaki bitkinin dikey yerleşimi bu dengeyi sağlamaktadır. Minyatürün 3/1'lik sol bölümünde ise, Dimne, Şetrebe'ye doğru eğimi ile yer almaktadır. Bu bölümde Dimne'nin sırt kısmında yer alan bitkinin de Şetrebe'ye doğru eğimi merkezin Şetrebe'ye doğru kaymasını sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 68'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

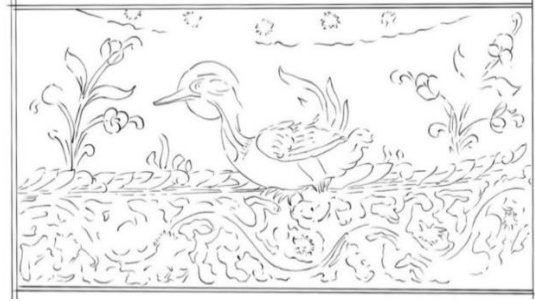
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sol tarafta Dimne'nin sırt kısmında yer alan bitkinin ucundaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Aynı etki, biri Şetrebe'nin sırt kısmında diğerleri ayak uçlarında olmak üzere diğer üç altın lekesi için de söylenebilir. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleriyle, sağ köşede yer alan güneştir.

4. 6. 25. V. 64a (Balıkların Sudaki Yansımasını Yıldız Sanan Ördek)

Resim 53: TSMK H. 363. V. 64a

Çizim 35: TSMK H. 363. V. 64a

Varak Numarası: 64a

Minyatürün Ölçüsü: 12x6cm

Minyatürün Konusu: Balıkların Sudaki Yansımasını Yıldız Sanan Ördek¹⁰²

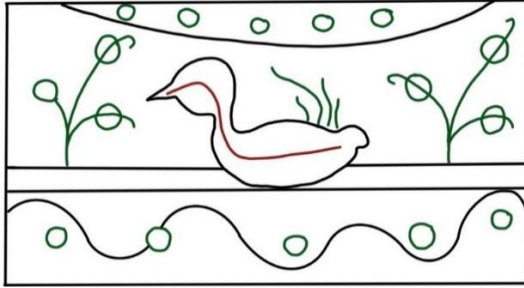
Minyatürün Hikayesi

Suyun içinde bir ördek gökteki yıldızların yansımasını balık zannetmiş ve onu avlamak istemiş. Ancak ördek emeline ulaşamamış. Ertesi sabah gerçekten balıklar görse de artık avlayamayacağına koşullandığı için onları avlamaya teşebbüs bile etmemiş.¹⁰³

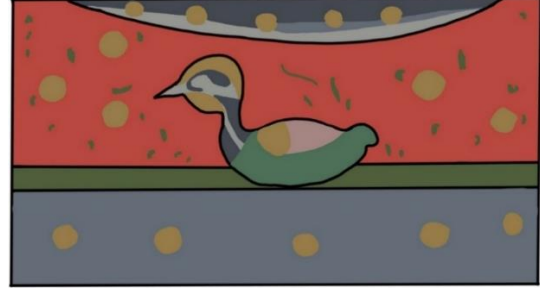
¹⁰²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

¹⁰³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.89

V. 64a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 69: TSMK H. 363 v. 64a

Şema 70: TSMK H. 363 v. 64a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alt kısmına konumlanmıştır. Minyatür kendi içinde yatayda iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm, iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısımda, hikayenin karakteri olan ördek kompozisyonun ortasında yer almaktadır. Sağ ve solundaki boş kalan alanlar bitkiler yerleştirilerek değerlendirilmiştir. Alt kısımda ise, deniz tasvirinden oluşmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 69'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra,

dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, içerisinde farklı hareketleri barındıran iki tür kompozisyon görülmektedir. Bu iki kompozisyonun bulunduğu alanlar, yatayda ince uzun bir dikdörtgen alan ile birbirinden ayrılmıştır. Üst kısımda hikayenin karakteri olan ördek, bu kısmın merkezine yatay olarak konumlanmıştır. Sağ ve solundaki bitkiler dikey hareketleri ile boş kalan alanlara yerleştirilmiştir. Bu bölümün üst kısmında betimlenen gökyüzü tasvirinin içerisinde ise, hikayede anlatılana göre aşağıdaki bölmede yansımalarının görüldüğü yıldızlar, aşağı doğru bir kavis oluşturacak şekilde yan yana dizilmiştir. Alt kısımda da, yatayda birbirini takip eden bu yıldızlar, denizin içerisinde, birbirini takip eden bir aks üzerinde yerleştirilmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 70'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

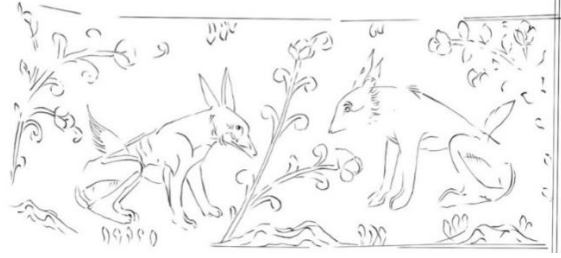
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, ve minyatürün geneline yayılan, dairesel altın lekelerinin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Öyle ki, bu minyatürün renk dengesi düşünüldüğünde, kompozisyona hareket katan en belirgin öğesi bu altın lekelerdir. Örneğin, baş ve kanat kısmında yer almakla beraber, çevresinde onu saran elips bir düzene sıra sıra yerleştirilmiştir

4. 6. 26. V. 66b (Kurt ve Çakal)

Resim 54: TSMK H. 363. V. 66b

Çizim 36: TSMK H. 363. V. 66b

Varak Numarası: 66b

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Kurt ve Çakal¹⁰⁴

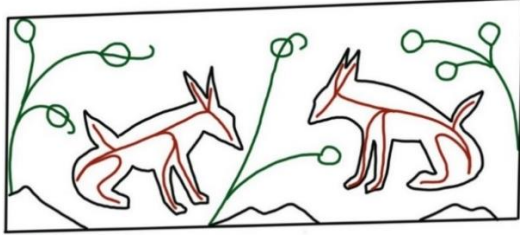
Minyatürün Hikayesi

Ormanın birinde bir fil ve onun bir kurt, bir çakal, bir karga olan üç veziri varmış. Bir gün yolda bir deve gören aslan onu da meclisine katmış ve ona yiyecek ve can güvenliği konusunda teminat vermiş. Ancak aslan bir gün bir fil ile çarpışıp günlerce yemek yiyemez hale gelmiş ve vezirleri aç kalmış. Bunun üzerine kurt ve çakal bir plan yapmış.¹⁰⁵

¹⁰⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

¹⁰⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.92,

V. 66b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 71: TSMK H. 363 V. 66b

Şema 72: TSMK H. 363 V. 66b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 4 eşit parçasından altındaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 4/3'lük alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 71'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan kurt ve çakal, aynı hareket döngüsü ile biri diğerinden daha aşağıda olacak şekilde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 72'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezdeki hayvanların sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan iki çiçek de kompozisyonun merkezindeki boş alanda bir denge sağlamaktadır. Bunun dışında altın kullanımı, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleri ile ayaklarının altındaki tepelik için ayrılan alanlarda kullanılmıştır.

4. 6. 27. V. 67a (Aslan ve Filin Kavgası)

Resim 55: TSMK H. 363. V. 67a

Çizim 37: TSMK H. 363. V. 67a

Varak Numarası: 67a

Minyatürün Ölçüsü: 12x9cm

Minyatürün Konusu: Aslan ve Filin Kavgası¹⁰⁶

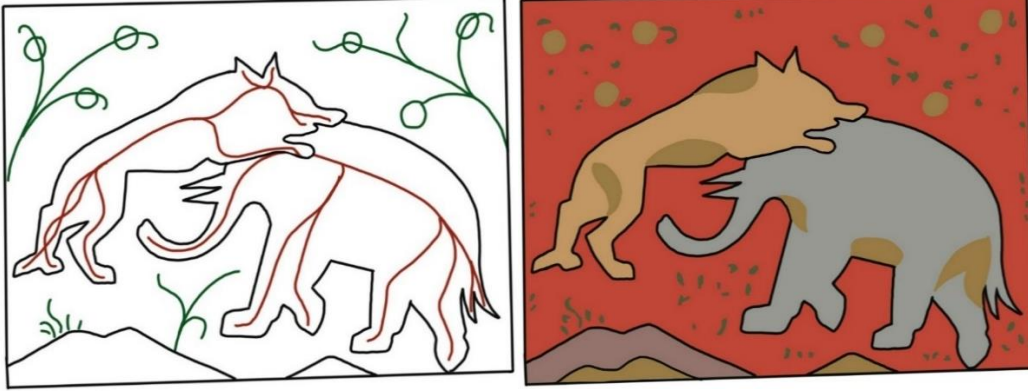
Minyatürün Hikayesi

Ormanın birinde bir fil ve onun bir kurt, bir çakal, bir karga olan üç veziri varmış. Birgün yolda bir deve gören aslan onu da meclisine katmış ve ona yiyecek ve can güvenliği konusunda teminat vermiş. Ancak aslan bir gün bir fil ile çarpışıp günlerce yemek yiyemez hale gelmiş ve vezirleri aç kalmış. Bunun üzerine kurt ve çakal bir plan yapmış.¹⁰⁷

¹⁰⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁰⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.92,

V. 67a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 73: TSMK H. 363 V. 67a

Şema 74: TSMK H. 363 V. 67a

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasında yer almaktadır. Minyatürde, hikayede anlatılana uygun şekilde savaş sahnesi yer almaktadır. Aslan ve filin savaşının dışında kompozisyondaki diğer öğeler bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 73'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde dinamik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon sağ ve soldan merkeze doğru yer alan ve birbirini kesen iki diagonal hareketin merkezde kesişmesiyle oluşmaktadır. Sağ ve sol köşelerde yer alan bitki motiflerinin, merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda sağ ve soldan merkeze doğru gidişi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 74'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

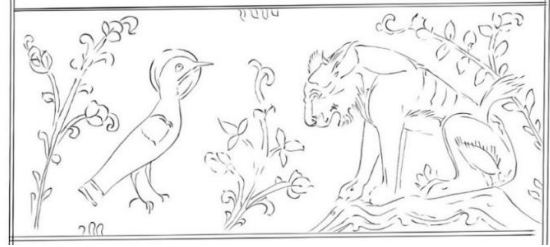
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların sırt kısımlarındaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yeleleriyle, tepelik görüntüsünün verildiği katmanlarda bulunmaktadır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin üzerinde, sağ tarafta mavi rengi ile filin, sol taraftaki sarı aslanla çapraz duruşları, renk etkisi bakımından da dinamik bir kompozisyon oluşturmuştur.

4. 6. 28. V. 67b (Karganın Aslanı Deveyi Öldürmeye ve Yemeye İkna Etmesi)

Resim 56: TSMK H. 363. V. 67b

Çizim 38: TSMK H. 363. V. 67b

Varak Numarası: 67b

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Karganın Aslanı Deveyi Öldürmeye ve Yemeye İkna Etmesi¹⁰⁸

Minyatürün Hikayesi

V. 67a ve V.66b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, kurt ve çakal bir plan yapmışlarBu planlarını ise, kargaya söylemişler ve karga planı aslana iletmeyi kabul etmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁰⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.92,

V. 67b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 75: TSMK H. 363 V. 67b

Şema 76: TSMK H. 363 V. 67b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 4 eşit parçasından alttaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 4/3'lük alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilere aittir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 75'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan karga ve aslan, aynı hareket döngüsünde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 76'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözletilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, karganın sağ ve solunda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Sağındaki lekesele etki aynı zamanda da merkeze vurgu yapmaktadır. Aslanın sırt kısmında yer alan iki çiçek de, kompozisyonun boş alanında bir denge sağlamaktadır. Bunun dışında altın kullanımı, karganın baş kısmında, kanat ve kuyruğunda, aslanın yelesiyle karın ve bacak bölgeleriyle, ayaklarının altındaki tepelik için ayrılan alanlarda kullanılmıştır. Karakterlerin, karşılıklı olarak sarı ve siyah renkte oluşu da kompozisyonda zıt bir etki ortaya çıkarmıştır.

4. 6. 29. V. 68b (Devenin Ölmesi)

Resim 57: TSMK H. 363 V. 68b

Çizim 39: TSMK H. 363 V. 68b

Varak Numarası: 68b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Devenin Ölmesi¹¹⁰

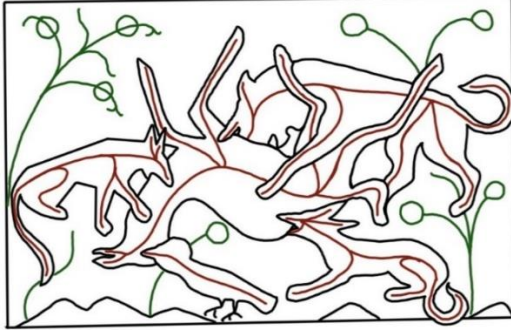
Minyatürün Hikayesi

V. 67b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, karga aslana açlıklarının çaresi olarak deveyi yemeyi teklif etmiştir. Ancak bu duruma aslan karşı çıkmış, devenin güvenini sarsmak istemediğini söylemiş. Karga onu ikna etmiş. Deveye bunu hissettirmeyeceklerini söylemiş. Herkesin bulunduğu bir mecliste aslan için herkes canını feda etmek istemiş. En son sıra deveye gelince ise, bunu herkes kabul etmiş ve direk üzerine atlayıp onu yemişler.¹¹¹

¹¹⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹¹¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.92,

V. 68b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 77: TSMK H. 363 V. 68b

Şema 78: TSMK H. 363 V. 68b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında yer almaktadır. Minyatürde, hikayede anlatılana uygun şekilde savaş sahnesi yer almaktadır. Aslan, kurt, çakal ve karganın deveyi yemesinin dışında kompozisyondaki diğer öğeler bitkilere aittir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 77'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde dinamik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon sağ ve soldan merkeze doğru yer alan ve birbirini kesen diagonal hareketlerin, merkezde; devenin yenmesinde kesişmesiyle oluşmaktadır. Sağ ve sol köşelerde yer alan bitki motiflerinin merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda sağ ve soldan merkeze doğru gidişi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 78'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

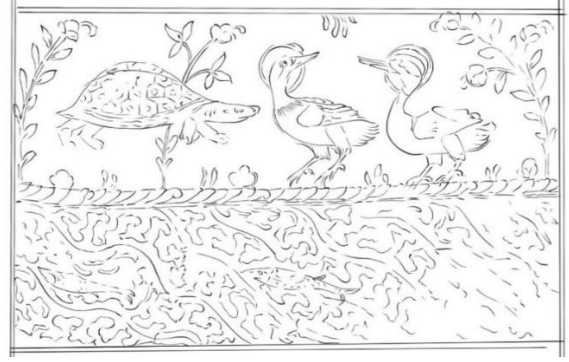
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sol tarafta yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Diğer lekeler ise, yine kendi içlerinde lekesele dengesi düşünülerek, boş alanlara dağıtılmıştır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yeleleriyle, tepelik görüntüsünün verildiği yerlerde bulunmaktadır.

4. 6. 30. V. 69b (Ördekler Kaplumbağa ile Gölde)

Resim 58: TSMK H. 363 V. 69b

Çizim 40: TSMK H. 363 V. 69b

Varak Numarası: 69b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Ördekler Kaplumbağa ile Gölde¹¹²

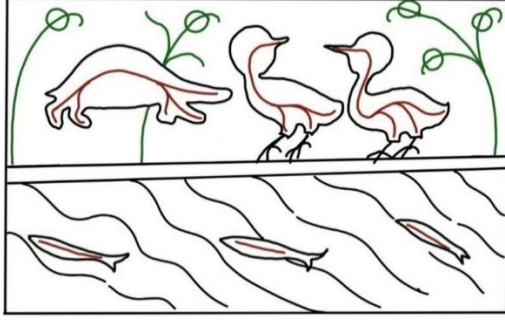
Minyatürün Hikayesi

Bir göl kenarında su kaplumbağası ve iki ördek arkadaşça yaşarlarmış. Gel zaman git zaman bu bölgede kuraklık meydana gelmiş. Bu durumdan etkilenen ördekler kendi aralarında karar verip başka bir göle gitmeye karar vermişler. Bunu duyan kaplumbağa beni de götürün demiş.¹¹³

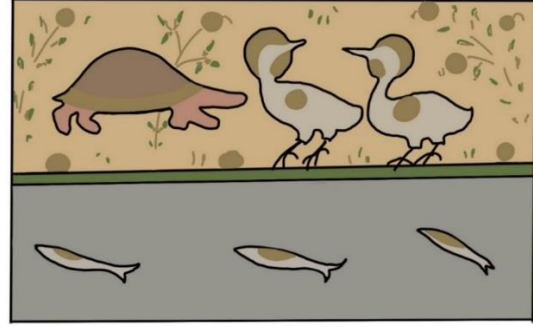
¹¹²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹¹³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.96, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.36

V. 69b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 79: TSMK H. 363 V. 69b

Şema 80: TSMK H. 363 V. 69b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısım solda kaplumbağa, sağda iki ördek olmak üzere dikeyde de kendi içinde ikiye ayrılmıştır. Alt kısımda ise, üç balık figürü birbirine eşit mesafede, deniz dalgalarının arasına yerleştirilmiştir

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 79'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir.

Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir. Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun üst kısmında ördekler birbiriyle ilişkili olarak sağ tarafta yer alırken, kaplumbağa onlara doğru yönelimi ile kompozisyona sol taraftan girmektedir. Kendi içinde ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerinin birbirinden farkı, boş alan değerlendirme şekilleridir. Üst kısımda kaplumbağa ve ördeklerin sağ ve soluna yerleştirilen bitkiler, dışardan merkeze doğru eğimleri ile kompozisyonu içe toparlayan bir etki yaratmaktadır. Alt kısımda ise, alan değerlendirmesi birbirine paralel deniz hareketlerinin içerisinde balıklar yerleştirilerek oluşturulmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 80'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

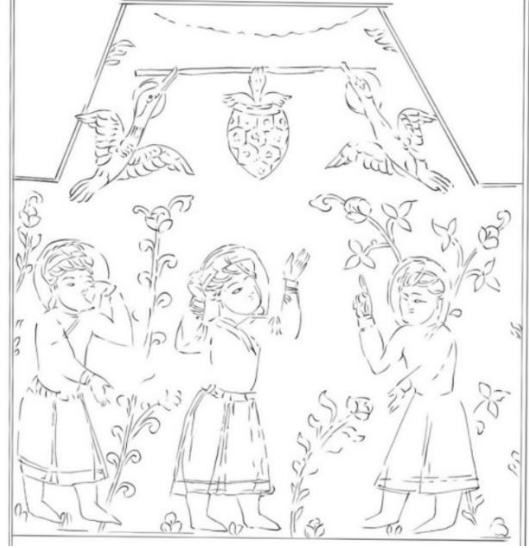
Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında, kaplumbağanın sırt ve ayaklarının dört köşesi çiçek motifi ile çevrelenmiş, bir kare alan oluşturulmuştur. Sağ köşede, ördeğin sırtında yer alan çiçeklerin lekeselede yine üçgen oluşturacak şekilde bir etkisi bulunmaktadır. Yeşil renk ile sınır çizilen alanın üstündeki kompozisyonun, yataydaki bu hattına eşit aralıklarla yerleştirilen altın çiçek lekelerini, alt alanda balıkların sırtlarındaki altınların oluşturduğu lekeler takip etmektedir. Kaplumbağanın kabuğunun ucu ile, ördeklerin baş kısımları ve kanatları ise, altının kullanıldığı diğer alanlardır. Böylece altın kullanımı, kompozisyonda renk açısından hakim bir etki oluşturmuştur.

4. 6. 31. V. 70b (Kaplumbağanın Uçurulması)

Resim 59: TSMK H. 363 V. 70b

Çizim 41: TSMK H. 363 V. 70b

Varak Numarası:70b

Minyatürün Ölçüsü: 12x12cm

Minyatürün Konusu: Kaplumbağanın Uçurulması¹¹⁴

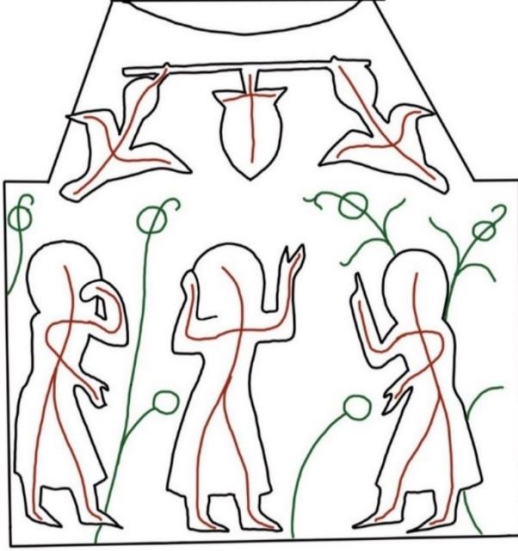
Minyatürün Hikayesi

V. 69b'de anlatılan hikayenin devamı olarak, kaplumbağanın uçması mümkün olmadığından, iki ördek bir çubuğu ağızlarıyla iki ucundan taşıyacak kaplumbağa da ağız ile çubuğu ortasından tutarsa gidebileceklerini düşünmüşler. Yalnız kaplumbağanın bu sürede aşağıda hayretle bakan insanlara aldırıp ağızını açmaması gerekmiş. Ancak kaplumbağa dayanamayıp insanların sözlerini duyunca ağızını açmış ve yere düşerek ölmüş.¹¹⁵

¹¹⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹¹⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.96, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.36

V. 70b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 81: SMK H. 363 V. 70b

Şema 82: TSMK H. 363 V. 70b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x12cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısından fazlasını kaplamaktadır. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kompozisyondaki bitkilerin bitimindeki dikdörtgen alana ek olarak, üst kısımda köşelerinde yazıya ait girintilerin olduğu, merkezinde kaplumbağanın bulunduğu, ikinci bir dikdörtgen alan bulunmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur. Hikayede anlatılan olay üst dikdörtgen alanda gerçekleşmektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 81'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde, merkezde bir figür ve kaplumbağanın olduğu, simetrik iki alandan oluşurken, yatayda örneklerin kaplumbağayı uçurduklarının resmedildiği, sağ ve solu yazılı alan girintilerinden oluşan ikinci bir dikdörtgen alandan oluşmaktadır.

Kompozisyonda, dikeyde yer alan üç figür ve onların aralarındaki boşluklara, dikey olarak yerleştirilmiş bitkiler bulunmaktadır. Bu öğeler, kompozisyonun genelinde statik bir etki oluşturmaktadır. Ancak, hikayede anlatılan; kaplumbağanın uçurulmasını anlatan üst bölümde, ördeklerin sağ ve soldan çapraz hareketlerle kompozisyona girmeleri kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Alt kısımda dikeyde statik duran figürlerin baş ve kol hareketlerinin üstteki alana doğru oluşu, iki alan arasındaki ilişki kurmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 82'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Figürlerin aralarında yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, her figürün ayak ve başlarının sağ ve sol köşelerine yerleştirilerek, figürler hayali dikdörtgen çerçeveler içerisine alınmıştır. Altın kullanımı üst kısımda, merkezdeki kaplumbağanın kabuğunda ve ördeklerin baş ve kanatlarında kullanılmıştır. Ayrıca figürlerin de başlarında ve kıyafetlerinin, bel etek ucu yaka ve kollarında kullanılmıştır.

4. 6. 32. V. 71a (Deniz Perisinin Tarla Kuşlarının Yavrularını Helak Etmesi)

Resim 60: TSMK H. 363 V. 71a

Çizim 42: TSMK H. 363 V. 71a

Varak Numarası: 71a

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Deniz Perisinin Tarla Kuşlarının Yavrularını Helak Etmesi¹¹⁶

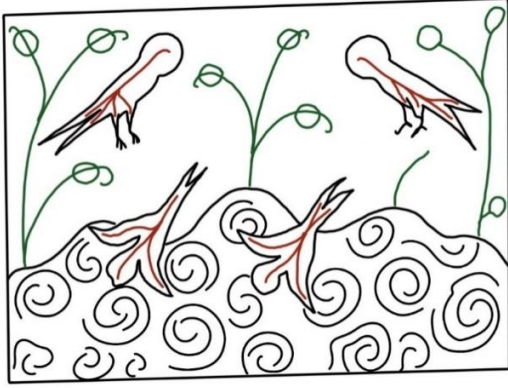
Minyatürün Hikayesi

Birtarla kuşu çifti deniz yakınında bir yere yuva yapmıştı. Kuşlardan dişi olanı denize yakın oldukları için huzursuz olduğunu ve denizin yavrularını götüreceğinden korktuğunu söyledi. Erkek kuş ise, deniz perisini tanıyorum ben merak etme o bana bişey yapmaz dedi. Ancak durum öyle olmadı ve sular kabardı kabaran su yavruları kapıp götürdü.¹¹⁷

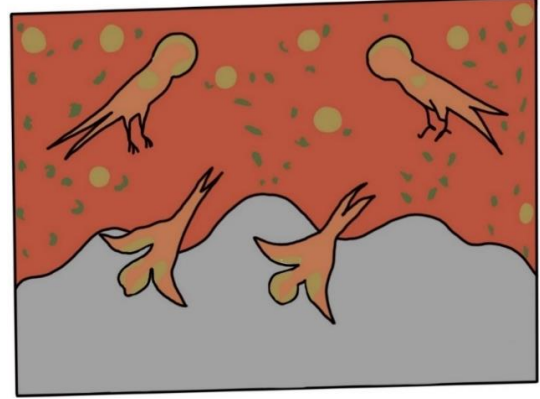
¹¹⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹¹⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.96, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.20

V. 71a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 83: TSMK H. 363 V. 71a

Şema 84: TSMK H. 363 V. 71a

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatür yatayda denizin eğrili bölmesi ile ikiye ayrılmıştır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm, iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısımda, merkezdeki bitkinin iki yanında kuşlar birbirlerine dönük şekilde yerleştirilmiştir. Aralarındaki boş kalan diğer alanlar da bitkiler yerleştirilerek değerlendirilmiştir. Alt kısımda ise, deniz tasvirinin içerisine yukarıdan aşağı doğru giriş yapan kuşlar bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 83'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, içerisinde farklı hareketleri barındıran iki tür kompozisyon görülmektedir. Bu iki kompozisyonun bulunduğu alanlar, yatayda denizin dalgalı aksı ile birbirinden ayrılmıştır. Üst kısımda, birbirine ve merkeze yönelik eğimleri ile kuşlar ve aralarına dikey yerleştirilen bitkiler statik bir yerleştirme ile konumlanmıştır. Alt kısımda ise, deniz için ayrılan bölümün hareketli aksı üzerinde, denize çapraz hareketleri ile geçiş yapan kuşlar dinamik bir etki taşıırken, denizdeki dalga helezonları da alt kısımda dinamik etkiyi canlı tutmaktadır.

Minyatürde, sağ ve solda yer alan bitkilerin ve kuşların ortaya doğru eğimi ile dikeyde merkeze toplanan bir yaklaşım bulunmaktadır. Yatayda merkezdeki bitkinin sağ ve solunda yer alan kuşlar merkezde de dinamik bir etki oluşturmuşlardır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 84'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin

sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatürde alt kısımdaki mavi alan sınırının kırmızı alana hareketli bir geçiş sağlaması, renk bakımından da dinamik bir etki oluşturmaktadır. Renk açısından baktığımızda, kompozisyonda yer alan kuşların turuncu renginin mavi alana hareketli geçişi de, bir başka dinamik etki yaratan unsurdur.

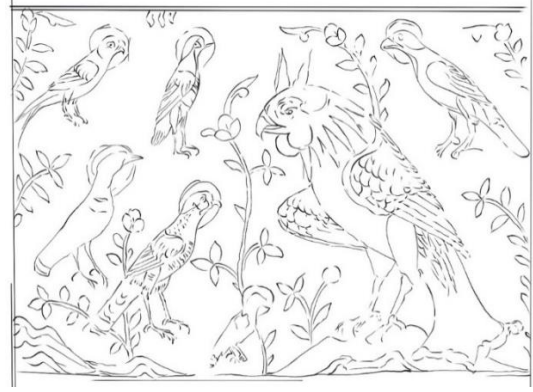
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, kırmızı zeminde baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde bulunan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Böylece merkez algısı renk açısından da vurgulanmıştır. Yine kuşların sağ ve solunda yer alan kuşların sırtlarında da aynı lekesel etkiyle üçgen formlar oluşmaktadır. Altının diğer kullanım yeri ise, kuşların başlarındaki hareler ve kanatlarıdır.

4. 6. 33. V. 71b (Kuşların Meclisi)

Resim 61: TSMK H. 363. V. 71b

Çizim 43: TSMK H. 363. V. 71b

Varak Numarası: 71b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Kuşların Meclisi¹¹⁸

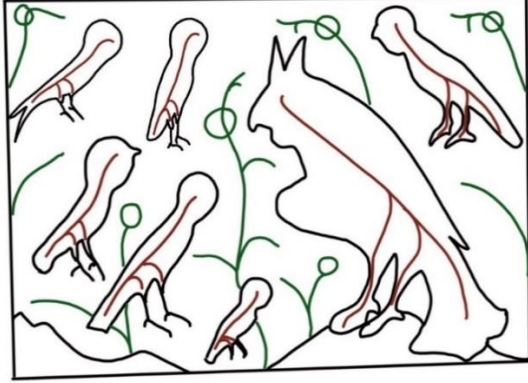
Minyatürün Hikayesi

V.71a'da anlatılan hikayenin devamı olarak, yuvasını deniz perisinin dağıtmasına üzülen erkek kuş tüm kuş arkadaşlarını toplamış ve birlikte kuşların hükümdarına gitmişler. Kuşların hükümdarı deniz perisi ile konuşacağını söyleyince bundan haberi olan deniz perisi, kuşların hükümdarı ile baş edemeyeceğini anlayıp yavru kuşları geri vermiş.¹¹⁹

¹¹⁸Ernst J. Grube, "E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

¹¹⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.96, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.20

V. 71b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 85: TSMK H. 363 V. 71b

Şema 86: TSMK H. 363 V. 71b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Merkezde yer alan bitki ve onun solundaki beş küçük kuş figürüne karşılık, sağında hikayedeki önemine göre de büyük bir kuş ve arkasında bulunan küçük kuş ile, kompozisyonun simetri dengesi sağlanmıştır. Bu karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 85'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon dikeyde, merkezindeki bitkinin sağ ve solu olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Bitkinin solunda, kuşlar büyüklü küçüklü merkeze doğru bir eğimle ancak dağınık ve dinamik bir dağılımla yerleşmiştir. Sağında ise, büyük bir kuşun alanı çaprazlamasına bölen aks üzerindeki etkisi yer almaktadır. Dolayısıyla kompozisyon dikeyde sağ ve solda dinamik iki alandan oluşmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 86'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

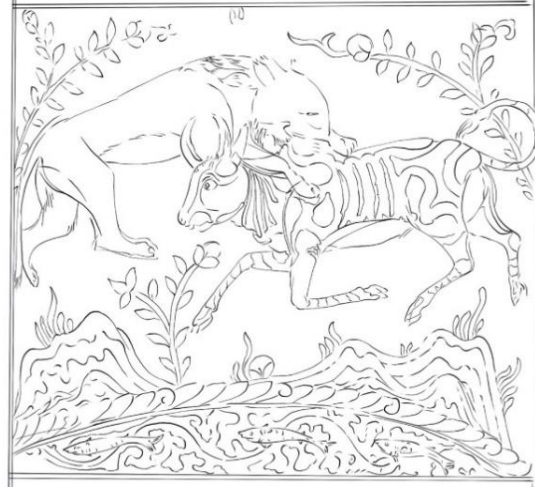
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidedir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında altın, büyük kuş dışındaki kuşların başlarındaki harelerde ve tüm kuşların kanat ve kuyruklarında kullanılmıştır.

Kompozisyon düzeni açısından ikiye ayırdığımız minyatürde, renklerin baskınlığı açısından da aynı ayırım mevcuttur. Sağ tarafta büyük kuşun üzerinde mavi, sarı, yeşil, sarı gibi renklerin kullanımıyla dinamik bir etki bulunurken, sol tarafta bu dinamik etkiyi sağlayan tek unsur siyah kuşların arasındaki beyaz kuşun, kendi aralarında yarattıkları zıt renk dinamiğidir.

4. 6. 34. V. 72b (Aslanın Şetrebe'ye Saldırması)

Resim 62: TSMK H. 363 V. 72b

Çizim 44: TSMK H. 363 V. 72b

Varak Numarası: 72b

Minyatürün Ölçüsü: 12x10cm

Minyatürün Konusu: Aslanın Şetrebe'ye Saldırması¹²⁰

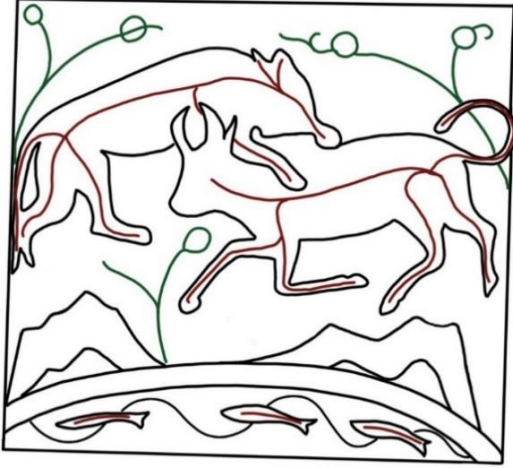
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin konusunu barındıran minyatürde, Dimne'nin kışkırttığı aslan ve Şetrebe sonunda karşılaşır ve kavga ederler. Aslanın Şetrebe'yi öldürdüğü mücadele resmedilmiştir.¹²¹

¹²⁰Ernst J. Grube, "E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts", *Islamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.

¹²¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.102

V. 72b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 87: TSMK H. 363 V. 72b

Şema 88: TSMK H. 363 V. 72b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında yer almaktadır. Minyatürde, hikayede anlatılana uygun şekilde savaş sahnesi yer almaktadır. Aslan ve Şetrebe'nin savaşının dışında, kompozisyonun alt kısmında aşağı doğru eğimli yaprakların bulunduğu alanın altında deniz betimlemesi bulunmaktadır. Bu alanın sağ ve sol üst kısımlarında tepelik yükseltileri bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 87'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir.

Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir. Minyatürde dinamik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyonun üst yarısında yer alan savaş sahnesinde, birbiri üzerine binen hayvanlar yatay bir eksene yerleştirilmiştir. Alt kısımda yer alan dışa bombeli deniz için ayrılan bölümde balıklar, birbirini takip eden düzende zemindeki dalga eğrisinin üzerine konumlandırılmıştır. Savaş sahnesi ve deniz bölümü arasında boş kalan kısma yerleştirilen tepeliklerin, dinamik etkisi, hayvanların dinamik ayak etkilerinden kalan boşluklarla doğru orantılıdır. Kompozisyondaki bitkiler kenarlarda yer almakla beraber kompozisyonu dışardan merkeze toplamaktadırlar.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 88'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, aşağı doğru bombeli, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 4/1'lik kısımda bulunan deniz ayrımı yapılmıştır. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün 4/3'lük üst kısmında kullanılırken, alttaki 4/1'lik mavi zemin deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

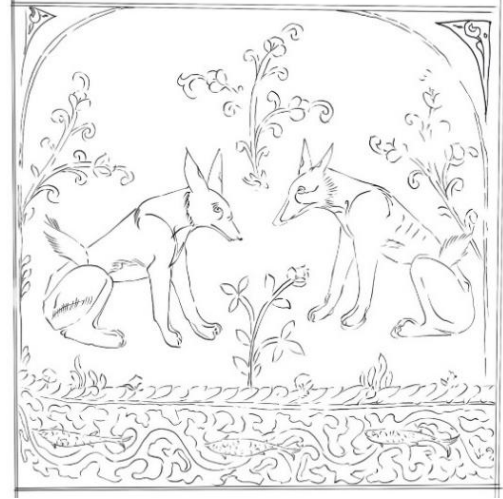
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların sırt kısımlarındaki çiçeklerin, kendi aralarında ikişerli dairesel leke etkileri oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yeleleriyle, tepelik görüntüsünün verildiği katmanlarda bulunmaktadır. Ayrıca alt bölmede bulunan balıkların sırtları da altın ile bezenmiştir.

Kompozisyonun ana öğeleri olan hayvanların savaş sahnesi, renk açısından siyah ve beyaz renklerin zıtlığından yararlanılarak ve sarı rengin de siyah renk üzerindeki baskınlığıyla, kompozisyonda vurgulayıcı bir etki yaratmıştır.

4. 6. 35. V. 73b (Kelile ve Dimne'nin Aslan ile Şetrebe'nin Kavgası Boyunca Konuşması)

Resim 63: TSMK H. 363 V. 73b

Çizim 45: TSMK H. 363 V. 73b

Varak Numarası: 73b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Kelile ve Dimne'nin Aslan ile Şetrebe'nin Kavgası Boyunca Konuşması¹²²

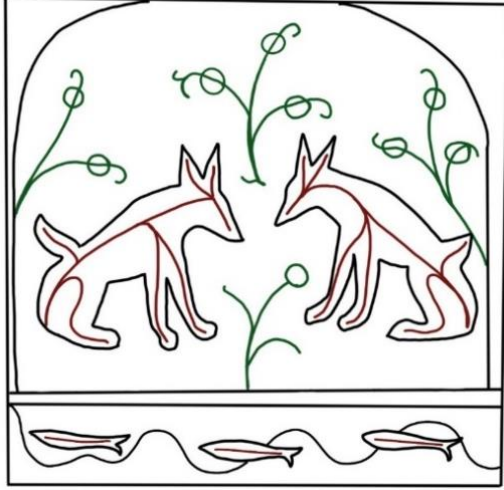
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin konusunu barındıran minyatürde, Dimne'nin kışkırttığı aslan ve Şetrebe dövüşürken Kelile ve Dimne'nin konuşması resmedilmiştir.¹²³

¹²²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹²³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.100

V. 73b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 89: TSMK H. 363 V. 73b

Şema 90: TSMK H. 363 V. 73b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasına konumlanmıştır. Alt ve üst kısmı yazıya ayrılmıştır. Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Ayrıca minyatürün 4/1'lik alt kısmında farklı bir alan bölmesine gidilmiş ve bu alan deniz dalgalarıyla betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 89'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan çakallar yer almaktadır. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmıştır. Yatayda ise, kompozisyonun 4/1'lik alt kısmında bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu bölüm, tek sıra giden deniz dalgasının eğrisi üzerinde birbirini takip eden balıkların dizimi ile oluşmaktadır. Bu doğrultuda dikeyde ve yatayda statik bir kompozisyon bulunmaktadır.

Kompozisyonu, dışarıdan merkeze doğru toparlayan öge, bu minyatürde; köşelere yerleştirilen pembe köşelikler olmuştur. Dış kenarlarda bulunan bitkiler ise, dışa doğru eğimli hareketleriyle minyatüre yerleştirilmiştir.

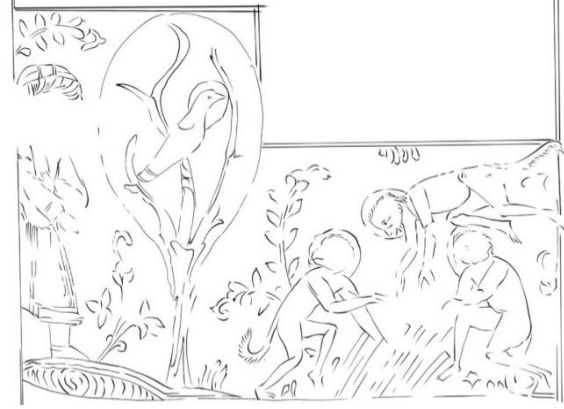
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 90'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 4/1'lik kısımda bulunan deniz ayrımı yapılmıştır. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün 4/3'lük üst kısmında kullanılırken, alttaki 4/1'lik mavi zemin deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde yer alan bitkinin ve sağ kenardaki bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Yeşil renk ile sınır çizilen alanın üstündeki kompozisyonun, yataydaki bu hattına eşit aralıklarla yerleştirilen altın çiçek lekelerini, alt alanda balıkların sırtlarındaki altınların oluşturduğu lekeler takip etmektedir. Bunun dışında altın kullanımı, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleri kullanılmıştır. Ayrıca kompozisyon, pembe köşeliklerle sınırlandırılmıştır.

4. 6. 36. V. 74b (Maymunlar, Ateş Böcekleri ve Kuş)

Resim 64: TSMK H. 363 V. 74b

Çizim 46: TSMK H. 363 V. 74b

Varak Numarası: 74b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Maymunlar, Ateş Böcekleri ve Kuş¹²⁴

Minyatürün Hikayesi

Bir dağda yaşayan maymunlar soğuk, rüzgarlı bir gecede ısınmak için ateş arıyorlarmış. O sırada uçan bir ateş böceğini ateş sanmışlar ve onu topladıkları odunun üzerine koyarak yanmasını beklemişler. Bu sırada onları bir ağaçtan karga izliyor ve ısrarla onun ateş olmadığını söylüyormuş. Kargayı da bir adam izliyormuş ve kargaya, ‘doğrulmayacak şeyi doğrultamazsın,boşuna uğraşma’ demiş. Kuş bu sözleri duymazdan gelip maymunlara yaklaşmış ve ısrarla anlatmaya çalışırken maymunlar onu parçalayıp helâk etmiş.¹²⁵

¹²⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹²⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.99, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.56

V. 74b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 91: TSMK H. 363 V. 74b

Şema 92: TSMK H. 363 V. 74b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında konumlanmıştır. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kompozisyon birbiriyle birleşen iki farklı dikdörtgen formdan oluşmaktadır. Bu formların birinde maymunlar ve ateş böcekleri bulunurken diğerinde onları izleyen, ağaçtaki kuş ve arkasında kuşu uyaran adam yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 91'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikey ve yatay olarak birbiriyle birleşen iki farklı dikdörtgenden oluşmaktadır. Sağ tarafta dikeydeki dikdörtgende, yine dikey duran bir figür ve alanı kaplayan ağacın statik etkisi bulunmaktadır. Solda yataydaki dikdörtgende ise, maymunların diagonal olarak birbirini kesen dinamik hareketleri yer almaktadır. Dikeydeki alanda figürün ve karganın duruşları, yataydaki dikdörtgene yöneliktir. Yatay alanda ise, maymunların diagonal hareketleri ortalarındaki tahtalarda toplanmaktadır. Dolayısıyla kompozisyondaki merkez algısı dolaylı da olsa, maymunların yöneldikleri tahtalardadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 92'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

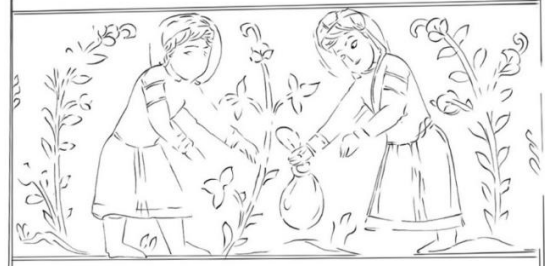
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Maymunların sağ yataydaki dikdörtgende oluşturdukları alanın çevresinde yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, bu alanı renklerle de çevrelemiştir. Maymunların başlarındaki harelerle birlikte bakıldığında, bu alanda renk açısından dinamiği oluşturacak tek leke etkisidir altın. Solda dikey alandaki altın dağılımı ise, karga ve figürün başındaki harelerde ve figürün elbisesinin etek uçları ile, karganın kanatlarında kullanılmıştır. Kompozisyon düzeni açısından ikiye ayırdığımız minyatürde, renklerin baskınlığı açısından da aynı ayırım mevcuttur. Sağ tarafta geniş alan kaplayan yeşil ağaç ve üzerindeki pembe dallarla yine siyahla renklendirilen karganın yanında sarı kıyafetiyle figürün duruşu dinamik renk etkisi oluşturmaktadır. Sol tarafta bu dinamik etkiyi sağlayan herhangi bir unsur bulunmaktadır. Maymunların kırmızıya yakın tonları ile renk etkisi statiktir.

4. 6. 37. V. 75a (İki Adamın Hazinesini Gömmesi)

Resim 65: TSMK H. 363 V. 75a

Çizim 47: TSMK H. 363 V. 75a

Varak Numarası: 75a

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: İki Adamın Hazinesini Gömmesi¹²⁶

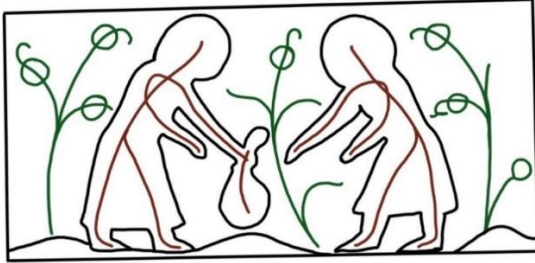
Minyatürün Hikayesi

Vaktiyle biri iyi niyetli biri hilekâr iki arkadaş bir ticaret işinde ortak olarak yola çıkmışlar. Bunlardan iyi niyetli olan bir gün yolda içinde para olan bir çömlek bulmuş. Bunu arkadaşıyla da paylaşan iyi niyetli tüccar paraları yarı yarıya bölüşmeyi teklif etmiştir. Ancak kötü niyetli olan paranın tamamına konmak istediğinden bunu kabul etmez ve içerisinden az bir miktar alıp gerisini gömmeyi teklif etmiş.İhtiyaç halinde beraber gelip burdan paranın kalanını alabileceklerini söylemiş. Bunun üzerine paraları gömüp yollarına devam etmişler.¹²⁷

¹²⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹²⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.101, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.41

V. 75a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 93: TSMK H. 363 V. 75a

Şema 94: TSMK H. 363 V. 75a

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 4 eşit parçasından altındaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 4/3'lük alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin hazineyi gömmeleri, merkezdeki keseye doğru konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilere aittir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 93'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya böldüğü gözlemlenmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan iki figür, merkeze doğru eğimli olacak şekilde yerleştirilmiştir. Yine iki kenarda birbirine benzer dinamik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı ile konumlandırılmış ve onlar da merkeze doğru eğilen figürlerin hareketini desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 94'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

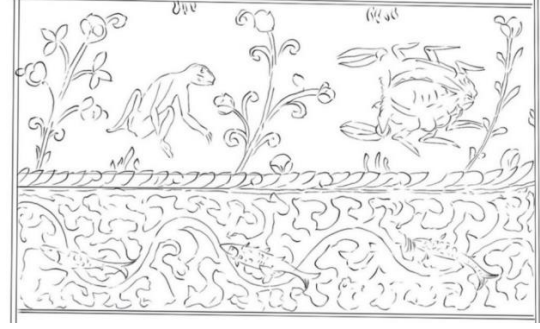
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, soldaki figürün sırtında yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkisi, kendi aralarında üçgen formdan oluşmaktadır. Soldaki figürün sırt kısmında da yer alan çiçeklerin, figürün eğimini desteklemektedir. Merkezde yer alan, altın renkle bezenen kese ve üstündeki tek çiçeğin altınla bıraktığı etki, renk dengesi olarak merkez vurgusunu güçlendirmektedir. Bunun dışında altın, figürlerin başlarında hare şeklinde ve kıyafetlerinin etek uçlarıyla kollarında kullanılmıştır. Ayaklarının altındaki tepelik görünümlü katmanlar da altından oluşmaktadır.

4. 6. 38. V. 76a (Kurbağa ve Yengeç)

Resim 66: TSMK H. 363 V. 76a

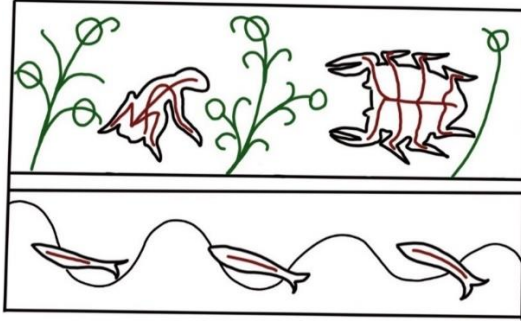
Çizim 48: TSMK H. 363 V. 76a

Varak Numarası: 76a

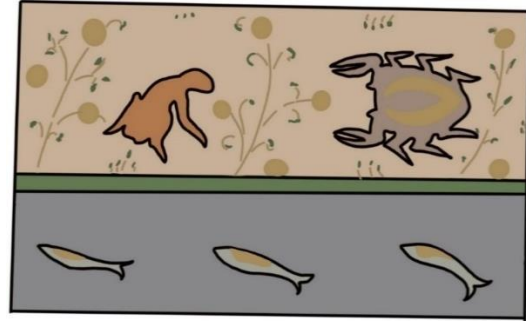
Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Kurbağa ve Yengeç¹²⁸

V. 76a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 95: TSMK H. 363 V. 76a

Şema 96: TSMK H. 363 V. 76a

¹²⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

Sayfada 12x5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından ortadaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır. Ve minyatürün alt ve üst kısımlarını kaplamaktadır.

Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. İki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısım merkeze yerleştirilen bitkinin solunda kurbağa, sağında yengeç olmak üzere, dikeyde de kendi içinde ikiye ayrılmıştır. Alt kısımda ise, üç balık figürü birbirine eşit mesafede, eğri bir deniz dalgasının üzerine yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 95'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun üst kısmında, merkezdeki bitkinin sağ ve solu olmak üzere kendi içinde statik şekilde yerleştirilen kurbağa ve yer almaktadır. Kendi içinde ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerinin birbirinden farkı, boş alan değerlendirme şekilleridir. Üst kısımda kurbağa ve yengecin sağ ve soluna yerleştirilen bitkiler, dışardan merkeze doğru eğimleri ile kompozisyonu içe toparlayan bir etki yaratmaktadır. Alt kısımda ise, alan değerlendirmesi birbirine paralel deniz hareketlerinin içerisinde balıklar yerleştirilerek oluşturulmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 96'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekesele, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında, kurbağanın sırt kısmında yer alan çiçekler kendi içinde üçgen forma sahiptir. Merkezdeki bitkinin çiçekleri dört tane olup, tabanları ortak iki üçgen formunu oluşturmaktadır. Alt alanda balıkların sırtlarındaki altın kullanımı mavi zemin içerisinde hareketli bir renk etkisi oluşturmuştur. Bunun dışında altın yengecin sırtında kullanılmıştır.

4. 6. 39. V. 76b (Sansarın Kurbağalara Boynunu Uzatması)

Resim 67: TSMK H. 363 V. 76b

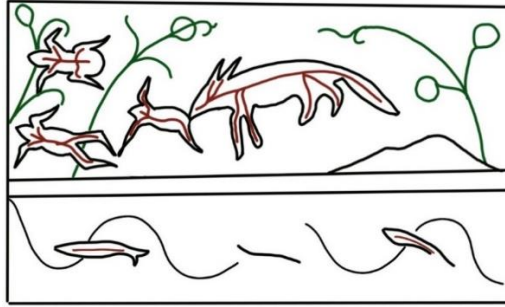
Çizim 49: TSMK H. 363 V. 76b

Varak Numarası: 76b

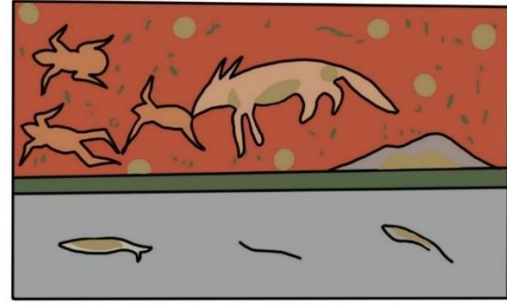
Minyatürün Ölçüsü: 12x6cm

Minyatürün Konusu: Sansarın Kurbağalara Boynunu Uzatması¹²⁹

V. 76b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 97: TSMK H. 363 V. 76b

Şema 98: TSMK H. 363 V. 76b

¹²⁹E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik kısmını kaplamaktadır. Sayfada yerleşimi tam ortalanmamakla beraber sayfanın alt kısmına denk gelecek şekildedir. Minyatür kendi içinde yatayda iki bölümden oluşmaktadır. İki farklı bölüm, iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısımda, sansar kompozisyonun ortasında yer almaktadır. Solunda kurbağalar yer almaktadır. Sağındaki boş kalan alanlar bitkiler yerleştirilerek değerlendirilmiştir. Alt kısım ise, içerisinde balıklar bulunan deniz tasvirinden oluşmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 97'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun üst kısmında kurbağalar birbiriyle ilişkili olarak sol kısımda yer alırken, sansar onlara doğru yönelimiyle merkezden sağ tarafa doğru yönelmektedir. Kendi içinde ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerinin birbirinden farklı, boş alan değerlendirme şekilleridir. Üst kısımda kurbağalar ve sansardan arta kalan alana yerleştirilen bitkiler, dışardan merkeze, sansara doğru eğimleri ile kompozisyonu içe toparlayan bir etki yaratmaktadır. Alt kısımda ise, alan değerlendirmesi; bir eğrinin içerisine balıkların yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 98'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ taraftaki boş alanda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Ortadaki bitkinin ise ucunda, bir tane altın leke bulunmaktadır. Bu leke, sansarın merkezdeki etkisine vurgu yapmaktadır. Bunun dışında kompozisyondaki sansar ve kurbağaların sola doğru eğimli hareketini, zemine serpiştirilen, çiçeklerin lekesel altın etkileri çevrelemiştir. Altın kullanımı sansarın boyun bacak ve sırtının dışında, alt kısımda yer alan balıkların sırt kısımlarında kullanılmıştır.

4. 6. 40. V. 77a (Tartışan Adamlar, Hakim ve Ağaçtaki Şahit)

Resim 68: TSMK H. 363 V. 77a

Çizim 50: TSMK H. 363 V. 77a

Varak Numarası: 77a

Minyatürün Ölçüsü: 11/ 12cm

Minyatürün Konusu: Tartışan Adamlar, Hakim ve Ağaçtaki Şahit¹³⁰

Minyatürün Hikayesi

V.75b'de anlatılan hikayenin devamı olarak ortaklardan hilekâr olan parayı gizlice gömüldüğü yerden çalmış. Aradan zaman geçtiğinde iyi niyetli ortağa para lazım olunca gömüye gitmişler ancak parayı göremeyince hilekâr başlamış feryada. Kendini temize çıkaramayan iyi niyetli ortak da bu kez hilekârı suçlamış, buranın yerini bir tek sen biliyordun diyerek. Ardından hakime gitmişler. Hakim hilekâra şahit var mı diye sormuş ve şahit olarak gömünün başındaki ağacı gösteren hilekâr, meğer önceden babasını ağacın içine girip şahitlik yapmakla tembihlemiş. Hepbirlikte ağaca gitmişler ve ağacın konuştuğuna şaşırarak hakim ağacın yakılmasını istemiş. O sırada ağaçta olan adam bağırarak yardım isteyince hilekârın durumu anlaşılmış ve adamı son anda kurtarmışlar yangından.¹³¹

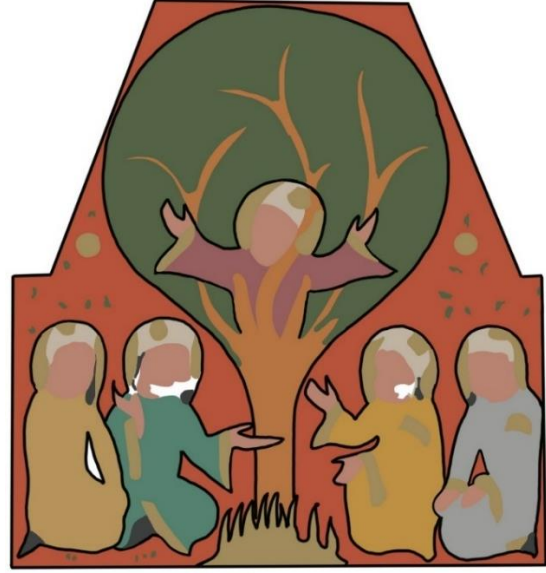
¹³⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹³¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.101,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.41

V. 77a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 99: TSMK H. 363 V. 77a

Şema 100: TSMK H. 363 V. 77a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x12cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın merkezine yerleştirilmiştir. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Yatayda iki farklı geometrik alanın birbiriyle birleşmesiyle minyatürün kendine özgü bir dış formu oluşmuştur. Bu form, alt kısımda oturan figürlerin kapladığı yatay bir dikdörtgenle, üst kısımda hemen bu dikdörtgenle eş tabanda birleşen ve içerisinde ağacın bulunduğu ikinci bir alandan oluşmaktadır. Bu alan kenarlarında satır girintileri barındıran ikinci bir dikdörtgen olarak da düşünülebilir.

Merkezde ağacın yer aldığı kompozisyonda sağ ve sol boşluklarda figürler oturmakta ve simetrik bir kurgu ile hikaye anlatılmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 99'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde, merkezde bir ağacın olduğu, ağacın sağı solu simetrik iki alandan oluşurken, yatayda altta oturan figürlerin oluşturduğu alan ile üstte ağacın bulunduğu iki alandan oluşmaktadır. Üst kısımda yer alan ikinci dikdörtgenin sağ ve sol kenarlarından ağaca sıfır mesafede girintiler bulunmaktadır. Bu girintiler alana dinamik bir etki katmaktadır.

Kompozisyonda dikeyde merkeze yerleşen ağa ve onun sağ ve sol kenarları birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Her bir kenarda ikişerli oturan figürler ve arkalarında birer bitki bulunmaktadır. Merkezdeki ağacın içindeki figür ise, yine simetrik bir hareketle kollarını iki yana açmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 100'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatürün merkezinde yer alan ağacın yeşil etkisi, zemindeki kırmızıyı hem alan hem de renk etkisi olarak bastırmıştır. Zemindeki kırmızının içerisinde bulunan yaprak etkileri ise, bu minyatürde oldukça zayıf kalmış, sağ ve sol kenarlara sıkışmış, uçlarında ise birer tane çiçeğin altın ile oluşturulmuş lekesel etkisi yine zayıftır. Diğer minyatürlerde altın kullanımı ile yakalanan dinamik etki, bu minyatürde figürlerin kıyafetlerindeki renklerin farklılığı ile sağlanmıştır. Altın kullanımı ise, figürlerin başlarındaki harelere ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır.

4. 6. 41. V. 78b (Tüccar ve Yalancı Arkadaşı)

Resim 69: TSMK H. 363 V. 78b

Çizim 51: TSMK H. 363 V. 78b

Varak Numarası: 78b

Minyatürün Ölçüsü: 12x6,5cm

Minyatürün Konusu: Tüccar ve Yalancı Arkadaşı¹³²

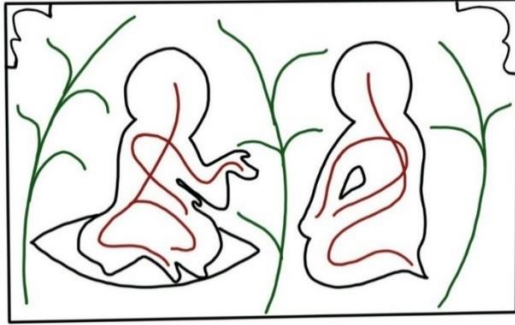
Minyatürün Hikayesi

Tüccarın biri bir gün iş için yola koyulmuş ancak gitmeden önce dostuna demirini emanet etmiş. Döndüğünde demirini dostundan isteyen tüccara dostu; ‘demiri fareler yedi’ demiş. Buna inanmış gibi yapan adam oradan ayrılmış. Ertesi gün yolda arkadaşının oğlunu görmüş ve onu evine misafir etmiş. Oğlu kayboldu sanan arkadaşını onu aramaya koyulmuş. Derken tüccara da gelip sormuş ve tüccar çaylağın oğlunu kaparak uçtuğunu gördüğünü söylemiş. Bunun inanılması bir şey olmadığını söyleyen yalancı dostuna tüccar; ‘farelerin demiri yemesi inandırıcıydı ya’ demiş.¹³³

¹³²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹³³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.102,

V. 78b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 101: TSMK H. 363 V. 78b

Şema 102: TSMK H. 363 V. 78b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında konumlandırılmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 101'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya bölmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarına ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan figürler yerleştirilmiştir. Figürlerin duruşları birbirine eğimlidir. Yine iki kenarda birbirine benzer statik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacı, figürlere doğru bir eğim içerisinde konumlandırılmıştır. Bu eğim aynı zamanda, kompozisyonu dışardan merkeze çekmekte, merkezde bir bütünlük sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 102'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

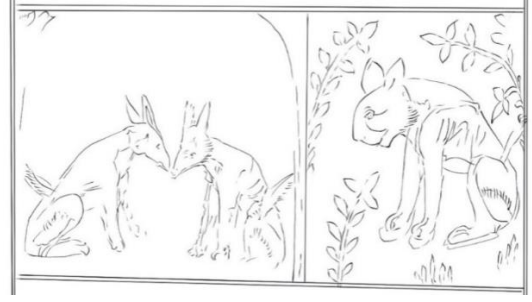
Minyatür sağ ve sol üst köşelerden kompozisyonu sınırlayan altın köşeliklerden oluşmaktadır. Altın bu kompozisyonda renk açısından bütünlük sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Kompozisyonda renk açısından dinamik etki, figürlerin kıyafetleri ile sağlanmıştır.

4. 7. V. 80b Bâb-ı Der-Tefahhus-i Kâr-ı Dimne ve Gadrhâ-yı O (Dimne'nin İşinin Araştırılması ve Onun Vefasızlıkları)

4. 7. 1. V. 81a (Leoparın Kelile ve Dimne'yi Dinlemesi)

Resim 70: TSMK H. 363. V 81a

Çizim 52: TSMK H. 363. V 81a

Varak Numarası: 81a

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Leoparın, Kelile ve Dimne'yi Dinlemesi¹³⁴

Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devam eden minyatürlerinden olan bu minyatürde, Dimne'nin hapiste oluşu ve arkadaşı Kelile'ye yaptıklarını itiraf ettiği resmedilmekte ve yanlarında onları duyan leopar bulunmaktadır.¹³⁵

¹³⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹³⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.104

V. 81a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 103: TSMK H. 363 V. 81a

Şema 104: TSMK H. 363 V. 81a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 4 eşit parçasından alttaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 4/3'lük alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatür sağ ve solu birbirinden farklı olmak üzere iki alandan oluşmaktadır. Sol taraftaki alanda, hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Sağ taraftaki alanda ise, konuşmaları dinleyen leopar figürü bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 103'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon dikeyde bölünmüş iki farklı yarıdan oluşmaktadır. Her iki yarı da simetrik kompozisyon kurgulanmıştır. Soldaki alanda köşeliklerle sınırlandırılan kompozisyonda, birbirine karşı duruşlarıyla çakallar yer almaktadır. Sağdaki kompozisyonda da, soldaki bölüme yönelik hareketiyle leopar durmakta çevresindeki bitkiler ise, onun bu duruşunu desteklemektedir. Sırt kısmında yer alan bitki leopar ile paralel bir eğridedir. Karşısında duran bitki ise, leopara doğru eğimiyle leoparı öne çıkarmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 104'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

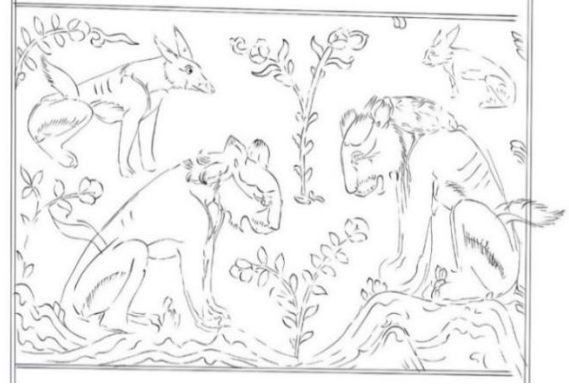
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, bu minyatürün sol bölümündeki alanda yer alamamaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Onun dışında bu alanda, beyaz üzerine siyah lekesel desenleri ile dinamik bir etki yaratan leopar figürü bulunmaktadır.

Kompozisyondaki bir diğer alanın, renk olarak da keskin ayrımı bulunmaktadır. Siyah zemin ile renklendirilen bu alan pembe köşeliklerle diğer alandan ayrılmıştır. Bu alandaki dinamik etki, alanın bir kısmında mavi ile renklendirilen çakalla oluşturulmuş, diğer yarısında ise, kahverengi çakalla oldukça statik bir renk etkisi oluşturulmuştur.

4. 7. 2. V. 83b (Dimne, Aslan ve Annesi)

Resim 71: TSMK H. 363 V. 83b

Çizim 53: TSMK H. 363 V. 83b

Varak Numarası: 83b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Dimne, Aslan ve Annesi¹³⁶

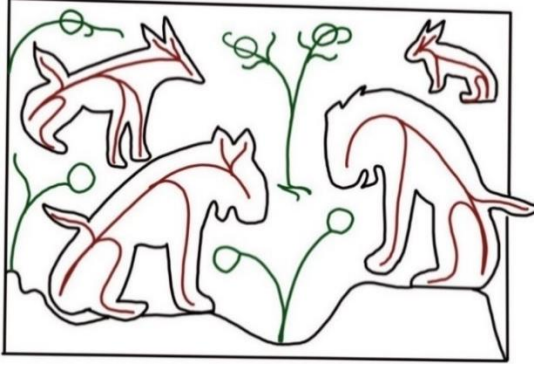
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devam eden minyatürlerinden olan bu minyatürde, Dimne'nin durumu üzerine, aslanın, annesinin ve Dimne'nin konuşmaları resmedilmiştir.¹³⁷

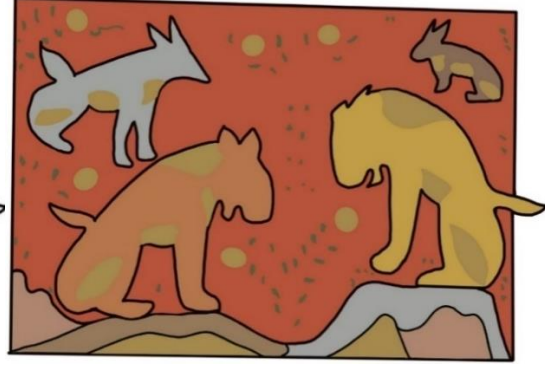
¹³⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹³⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.106

V. 83b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 105: TSMK H. 363 V. 83b

Şema 106: TSMK H. 363 V. 83b

Sayfada 11x 20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazının orta kısmında konumlandırılmıştır.

Minyatür merkezin sağ kısmında bulunan bitki motifi ile ikiye ayrılmış, sağ tarafta aslan bulunurken sol tarafta annesi ve diğer hayvanlar yer almaktadır. Ayaklarının altında yer alan tepelikler ve bitkiler kompozisyondaki diğer öğelerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 105'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezin biraz sağında yer alan bir bitki aksı ile ikiye bölünmüştür. Sağ ve solda yer alan aslanların bu bitkiye ve tabii birbirlerine doğru eğimli duruşları kompozisyonun merkez etkisini bu alanda toplamaktadır. Ayrıca bu etkinin kompozisyonun her yerinde eşit şekilde verilmesi kompozisyonun genelinde statik bir etki yaratmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 106'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Merkezde yer alan bitkinin dört köşeye dağılan çiçekleri, merkezde bir dikdörtgen formu oluşturmaktadır. Ayrıca sol kenarlarda yer alan bitkilerin ucundaki çiçeklerin altın ile oluşturduğu lekesele etkiler de buradaki boş alanlara hareket katmıştır.

Kompozisyon düzeni açısından statik bir düzene sahip olan bu minyatür, renk açısından oldukça dinamik bir etkiye sahiptir. Bu etkiye sebep olan sarı ve mavi tonlarıyla zeminde yer alan altın lekelerdir. Altının, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgelerinde, aslanların yelelerinde kullanılması da kompozisyona altının genel dağılımı açısından dinamizm kazandırmıştır.

4. 7. 3. V. 87a (Kadın ve Kölesi Yatakta)

Resim 72:TSMK H. 363 V. 87a

Çizim 54: TSMK H. 363 V. 87a

Varak Numarası: 87a

Minyatürün Ölçüsü: 12x7,5cm

Minyatürün Konusu: Kadın ve Kölesi Yatakta¹³⁸

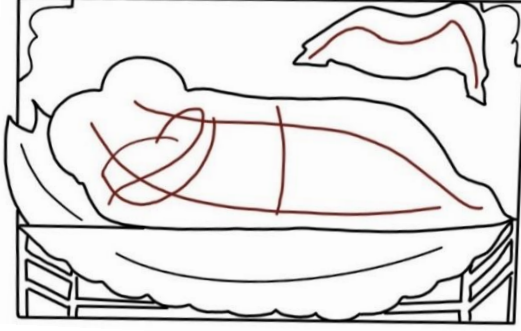
Minyatürün Hikayesi

Şehrin birinde bir tüccar ve güzel karısı yaşarmış. Fakat bu kadının da ressam bir dostu varmış. Ressam dostu ile buluşmasında bir parola olarak bir resimli çarşaf belirlemişler. Bu çarşafı görünce dostunun geldiğini anlayan kadın onunla birlikte oluyormuş. Tüccarın bir de kölesi varmış ve kadına aşıkmiş. Bu parolayı çözen köle, resimli çarşafı ressamın hizmetçisinden istemiş, ‘hanımına gösterip geleceğim’ demiş ve resimli çarşafı kadına görünüp onun kendisiyle birlikte olmasını sağlamış.¹³⁹

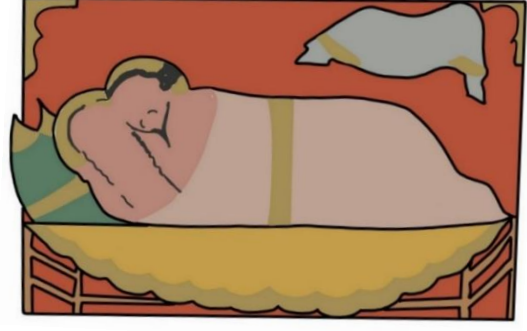
¹³⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹³⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.106

V. 87a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 107: TSMK H. 363 V. 87a

Şema 108: TSMK H. 363 V. 87a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7,5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt kısmında konumlanmıştır. Hikayede anlatılan şekliyle yatarak betimlenen figürlerden oluşan kompozisyonda, diğer öğeler yatak ve sağ üst kısımda yer alan kumaştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 107'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatür genel olarak yatayda uzanan figürlerden oluşmaktadır. 3/3'lük alan bölünmesi düşünüldüğünde, ortadaki 3/1'lik alanda yer alan figürler kompozisyonun merkezindedir. Alt kısımda yer alan yatak ve örtünün figürlere doğru eğimli aksı, figürlerin merkezdeki konumunu güçlendirmektedir. Üst kısımda yer alan çarşaf da kompozisyonda yatay bir eksen üzerinde konumlanmıştır. Boş kalan alanlarda herhangi bir bitki bulunmamaktadır. Bu figürlerin tek yönlü hareketleri kompozisyonda statik bir etki oluşturmaktadır.

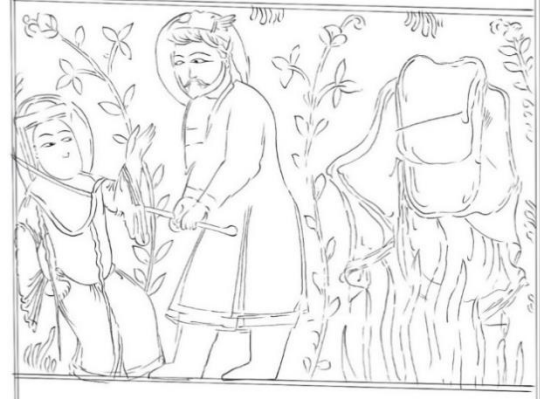
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 108'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Ancak burada zemine ayrılan alan figürlerin kapladığı alandan daha az etkiye sahiptir. Kompozisyon düzeni açısından incelediğimiz statik yapılı olan bu minyatürde, renklerin kullanımı açısından dinamik bir etki bulunmaktadır. Alt alanda sarının ve sol başta yeşilin yer alması, merkezde ise, figürlerin açık tonlarla karşımıza çıkması bu dinamik etkinin sebeplerindedir. Üst kısımda da mavi ile renklendirilen çarşaf kırmızı alandaki monotonluğu kırmıştır. Minyatürde altın kullanımı ise, kompozisyona eşit şekilde dağıtılmış, figürlerin başlarındaki harelerde ve üzerlerindeki örtü ile yastık çarşafalarda kullanılmıştır. Kompozisyonun köşeleri de altın köşelik ile sınırlandırılmıştır.

4. 7. 4. V. 87b (Gerçek Aşığın Hilekarı Bulması ve Çarşafı Yakması)

Resim 73: TSMK H. 363 V. 87b

Çizim 55: TSMK H. 363 V. 87b

Varak Numarası: 87b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Gerçek Aşığın Hilekarı Bulması ve Çarşafı Yakması¹⁴⁰

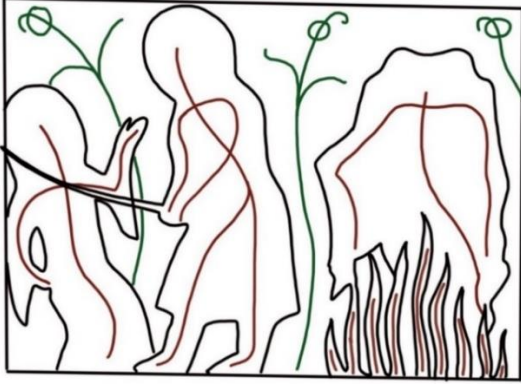
Minyatürün Hikayesi

V.87a'da anlatılan hikayenin devamı olarak, köle kadınla birlikte olur olmaz gitmiş. Çarşafı ressamın hizmetçisine geri vermiş. Ardından aynı çarşafı ressam gelince kadın şaşırılmış ve az önce burada değil miydin demiş. Buna şaşırın ressam eve gidip hizmetçisinden her şeyi öğrenince köleyi çarşafı beraber yakmış.¹⁴¹

¹⁴⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁴¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.107

V. 87b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 109: TSMK H. 363 V. 87b

Şema 110: TSMK H. 363 V. 87b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır. Sayfada minyatürün üst kısmında üç satır yazı bulunmaktadır.

Minyatürün genelinde herhangi bir simetrik kurgu bulunmamaktadır. Dikeyde minyatür kompozisyonun sağ ve solu olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayrımı sağlayan, merkezdeki figürün sola eğimli hareketi ve sırtında yer alan bitkinin dikey hareketidir. Bu ayrımdan sonra sol kısımda hilekâr kölenin öldürülmesi gerçekleşirken, sağ tarafta çarşafın yakılması olayı gerçekleşmektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 109'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür dikeyde merkezin sağ ve solu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu ayrımı belirleyen ise, ortadaki figürün sola doğru eğimi ve bu figürün hemen sağındaki bitkinin yerleşimidir. Sol taraf, figürün eğimli hareketi ve elindeki kılıcın aksı ile kendi içerisinde dinamik bir etki barındırırken, sağ tarafta dikeyde statik olarak konumlanan dikey yerleştirilmiş çarşafın etkisi görülmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 110'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

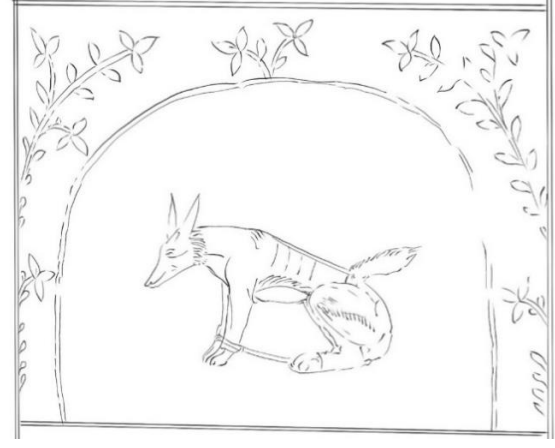
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, bu kompozisyonda üst sınırdaki birbiriyle orantılı olarak alanın başına, ortasına ve sonuna yerleştirilmişlerdir. Bunun dışında altın, figürlerin başlarında hare şeklinde ve kıyafetlerinin etek uçlarıyla kollarında kullanılmıştır. Sağ alt köşede yer alan ateş görüntüsü de altın ile bezenerek verilmiş ve kompozisyon düzeni açısından statik olan alana renk açısından dinamik bir etki katmıştır.

4. 7. 5. V. 88b (Dimne Hapiste)

Resim 74: TSMK H. 363 V. 88b

Çizim 56: TSMK H. 363 V. 88b

Varak Numarası: 88b

Minyatürün Ölçüsü: 11x10cm

Minyatürün Konusu: Dimne Hapiste¹⁴²

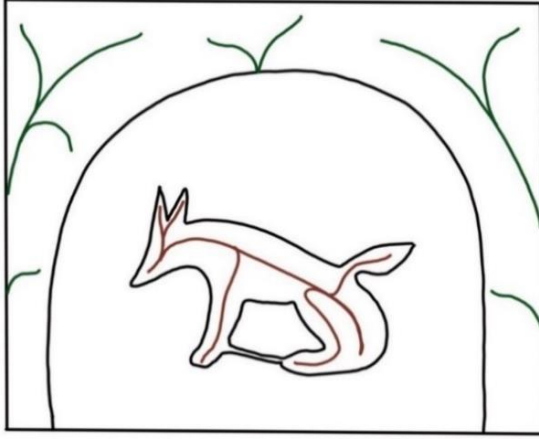
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devam eden minyatürlerinden olan bu minyatürde, Dimne'nin hapiste oluşu resmedilmektedir.¹⁴³

¹⁴²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁴³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.109

V. 88b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 111: TSMK H. 363 V. 88b

Şema 112: TSMK H. 363 V. 88b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır. Minyatür sayfanın yarısını kaplamaktadır.

Minyatür kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapishaneye ait bir ala bölünmesine sahiptir. Bu alanın merkezinde ise, Dimne karakteri yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 111'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, hikayede vurgulanan Dimne, kompozisyonun merkezinde yerini almıştır. Kendi içinde, iç ve dış olarak iki alandan oluşan kompozisyonda, statik bir anlatım bulunmaktadır. Dime karakteri, iç alanın da merkezinde, yer almaktadır. Dıştaki alanda da, içeri doğru eğimli bitkilerle yine merkeze doğru toparlanmış bir etki bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 112'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

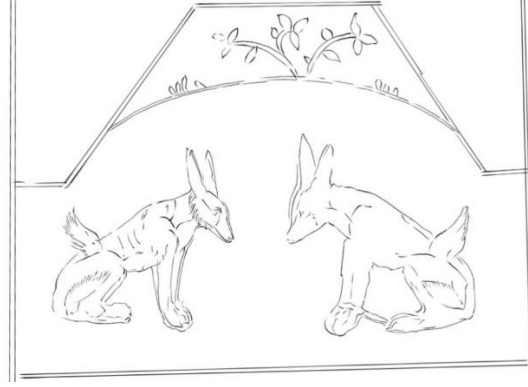
Kompozisyon düzeni olarak incelediğimiz minyatürdeki, alan bölünmesi, renk olarak da iki renkten oluşmaktadır. Merkezden dışa doğru katmanlardan oluşan bu alanlar siyah ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kompozisyon düzeni statik olan bu minyatürde yan yana gelen kırmızı ve siyah renkleri dinamik bir etkiye sahiptir. Siyah alanın içindeki kahverengi ile renklendirilen Dimne karakteri ise, merkezde herhangi bir vurgu içermemektedir.

Kırmızı zeminin üzerindeki, çizgiselde bitkilerle değerlendirilen boş alanlar, renk etkisi bakımından da bitkilerin uçlarına yerleştirilen yeşillerle değerlendirilmiş ve kırmızı, yeşil zıtlığından yararlanılarak dinamik etkiyle değer

4. 7. 6. V. 89a (Kelile'nin Hapise Dimne'yi Ziyarete Gelmesi)

Resim 75: TSMK H. 363 V. 89a

Çizim 57: TSMK H. 363 V. 89a

Varak Numarası: 89a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Kelile'nin Hapise Dimne'yi Ziyarete Gelmesi¹⁴⁴

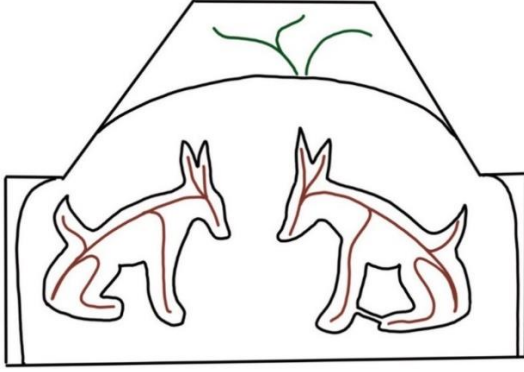
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devam eden minyatürlerinden olan bu minyatürde, Dimne'nin hapiste oluşu ve arkadaşı Kelile'nin onu ziyarete gelişi resmedilmektedir.¹⁴⁵

¹⁴⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁴⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.109

V. 89a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 113: TSMK H. 363 V. 89a

Şema 114: TSMK H. 363 V. 89a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 1,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik kısmını kaplamaktadır ve sayfanın alt yarısında konumlanmıştır.

Kendine ait geometrik bir formu olmayan minyatürde, Kelile ve Dime'nin konuşması, karşılıklı olarak merkezinde yerleştirildikleri hapishane içerisinde bölümünün içerisinde anlatılmaktadır. Bu bölümün dışındaki alanda yer alan diğer öğeler bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 113'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatür dış hatları itibariyle herhangi bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapishaneye ait bir ala bölünmesine sahip olan kompozisyonda, hapishane bölümü oval bir hareketle belirtilirken, dış alan kenarlarından yazı girintilerinin olduğu keskin bir bölme hareketine sahiptir. Hikayede vurgulanan Kelile ve Dimne'nin konuşması, birbirlerine karşı duruşları ile verilmiştir. Bu açıdan statik bir düzene sahip olan kompozisyonda, dinamik etkiyi yaratan biçim dış alanın üstündeki bitkili kısımdır.

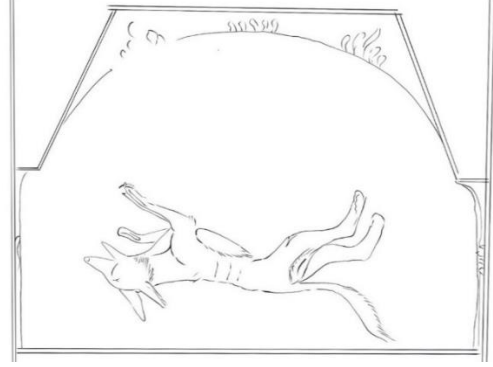
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 114'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Kompozisyon düzeni olarak incelediğimiz minyatürdeki, alan bölünmesi, renk olarak da iki renkten oluşmaktadır. Merkezden dışa doğru katmanlardan oluşan bu alanlar siyah ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kompozisyon düzeni statik olan bu minyatürde yan yana gelen kırmızı ve siyah renkleri dinamik bir etkiye sahiptir. Ancak kırmızı zemin, bu minyatürde dış alanda, kenarları yazı boşlukları ile kesilmiş bölümde yer almaktadır. Bu yazı bölünmeleri ise, renk dengesi açısından kırmızının dinamik etkisini hafifletmiştir. Siyah alanın içindeki kahverengi ile renklendirilen Dimne karakteri ise, merkezde herhangi bir vurgu içermemektedir.

4. 7. 7. V. 90a (Dimne Hapiste Bağlı)

Resim 76: TSMK H. 363 V. 90a

Çizim 58: TSMK H. 363 V. 90a

Varak Numarası: 90a

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Dimne Hapiste Bağlı¹⁴⁶

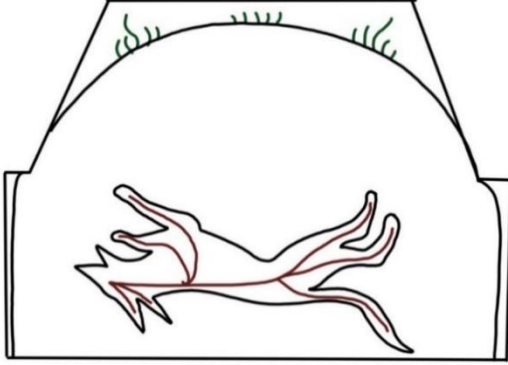
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devam eden minyatürlerinden olan bu minyatürde, Dimne'nin hapiste oluşu resmedilmektedir.¹⁴⁷

¹⁴⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁴⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.109

V. 90a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 115: TSMK H. 363 V. 90a

Şema 116: TSMK H. 363 V. 90a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında konumlanmıştır. Kendine ait geometrik bir formu olmayan minyatür, kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapisaneye ait bir alan bölünmesine sahiptir. Bu alanın merkezinde ise, Dimne karakteri yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 115'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatür dış hatları itibariyle herhangi bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapisaneye ait bir alan bölünmesine sahip olan kompozisyonda, hapisane bölümü oval bir hareketle belirtilirken, dış alan kenarlarından yazı girintilerinin olduğu keskin bir bölme hareketine sahiptir. Hikayede vurgulanan Dimne, kompozisyonun merkezinde yerini almıştır. Kendi içinde, iç ve dış olarak iki alandan oluşan kompozisyonda, statik bir anlatım bulunmaktadır. Dimne karakteri, iç alanın da merkezinde, yer almaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 116'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Kompozisyon düzeni olarak incelediğimiz minyatürdeki, alan bölünmesi, renk olarak da iki renkten oluşmaktadır. Merkezden dışa doğru katmanlardan oluşan bu alanlar siyah ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kompozisyon düzeni statik olan bu minyatürde yan yana gelen kırmızı ve siyah renkleri dinamik bir etkiye sahiptir. Ancak kırmızı zemin, bu minyatürde dış alanda, kenarları yazı boşlukları ile kesilmiş bölümde yer almaktadır. Bu yazı bölünmeleri ise, renk dengesi açısından kırmızının dinamik etkisini hafifletmiştir. Siyah alanın içindeki kahverengi ile renklendirilen Dimne karakteri ise, merkezde herhangi bir vurgu içermemektedir.

4. 7. 8. V. 92a (Tabib ve Kralın Hasta Kızına Zehir İçirmesi)

Resim 77: TSMK H. 363 V. 92a

Çizim 59: TSMK H. 363 V. 92a

Varak Numarası: 92a

Minyatürün Ölçüsü: 12x7,5cm

Minyatürün Konusu: Tabib ve Kralın Hasta Kızına Zehir İçirmesi¹⁴⁸

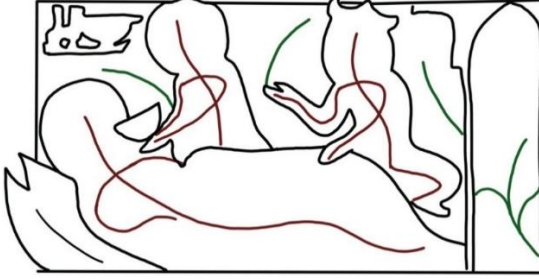
Minyatürün Hikayesi

Şehrin birinde işinin ehli bir tabib varmış. Tabib yaşlanmış ve gözleri çok iyi görmüyormuş. Şehrin kralı da kızını kardeşinin oğlu ile evlendirmiş ve kızı hamilelerin yakalandığı bir hastalığa yakalanmış. Tabib kızın çaresini bilse de yaşlılığı yüzünden elinden bir şey gelmiyormuş. Bunu duyan bir cahil, kendini tabib diye tanıtarak kızın derdine deva iksiri hazırladığını söylemiş ancak karışımında ne olduğunu bilmediği bir iksiri kıza içirmiş. İçerisinde öldürücü zehirler olan ilacı içen kız oracıkta ölmüş ve kıza zehiri içiren cahili de kral öldürmüştü.¹⁴⁹

¹⁴⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁴⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.111

V. 92a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 117: TSMK H. 363 V. 92a

Şema 118: TSMK H. 363 V. 92a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7,5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün 4/1'lik sağ kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Geri kalan 4/3'lük kısımda ise, solda yatay hareketi ile bir figür ve sağ tarafta dikeyde bulunan iki figür daha vardır.

Kompozisyon 4/3'lük alandan oluşmaktadır. Sağ kenarda kompozisyondan bağımsız bir giriş alanı daha oluşturulmuştur. Bu alanda, bir bitki motifi yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 117'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurulurak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyonun 4/3'lük alanında karşılıklı duran iki figürden soldaki yatay sağdaki ise dik olarak, kompozisyonun solunda birleşerek el ve vücut hareketleri ile kompozisyonun bütünlüğünü bu alana toplamaktadırlar. Dikeyde duran diğer figür ise, onlara doğru eğimle yaklaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında yatay ve dikey eksenlerin bir arada ilişkilendirilerek kullanıldığı dinamik bir kompozisyon oluşmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 118'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

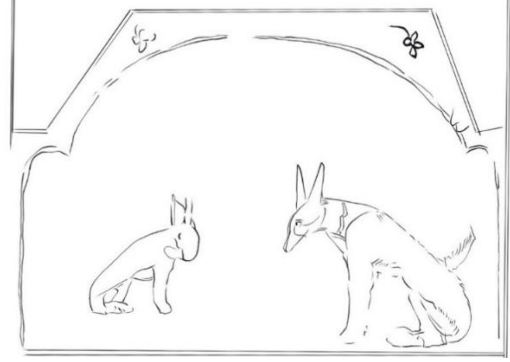
Minyatürün içerisinde ayrı bir bölüm olarak çerçevelenen 4/1'lik sağ bölmede de geniş kırmızı ile kalan alan yeşil yaprakların etkisiyle hareketlendirilmiştir. Bu alanın hemen bitiminde adeta diğer alan ile keskin bir köşe ayrımı oluşturan altın köşelik, kompozisyonun üst kısmında havada duran objeler yine altın kullanımının görüldüğü yerlerdir.

Eserdeki minyatürlerde bulunan figürlerin ortak özelliği olan başlarındaki hare şeklindeki altın kullanımı bu minyatürde de karşımıza çıkmaktadır. Bundan farklı olarak altın, figürlerin elbise eteklerinde ve kol uçlarında, yatan figürün yastık ucunda, üzerindeki örtüde kullanılmıştır. Bir de figürlerin kollarında arma şeklinde de kullanılmıştır. Bu şekilde altın kullanımı kompozisyonda baskın bir etki oluşturmaktadır. Kompozisyon düzeni açısından dinamik hareketleri içerisinde barındıran bu minyatürde, renk dengesi açısından da bir dinamizm vardır.

4. 7. 9. V.93a (Levzebe (Rüzbah) 'ınDimne'yi Hapiste Ziyareti)

Resim 78: TSMK H. 363 V. 93a

Çizim 60: TSMK H. 363 V. 93a

Varak Numarası: 93a

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Levzebe (Rüzbah)'ın Dimne'yi Hapiste Ziyareti¹⁵⁰

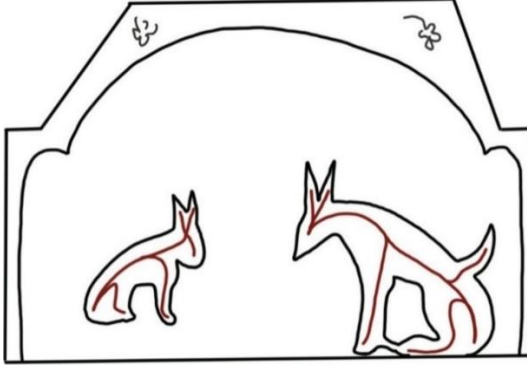
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin kahramanı olan Kelile, Dimne'nin durumuna üzülmüş ve kendi başına gelecekleri de düşünüp üzüntüsünden ölmüş. Onun yakın arkadaşı olan Levzebe de durumu bildirmek için Dimne'nin yanına gelmiş.¹⁵¹

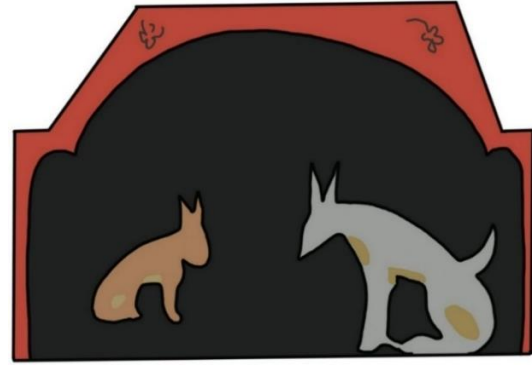
¹⁵⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁵¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.114

V.93a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 119: TSMK H. 363 V. 93a

Şema 120: TSMK H. 363 V. 93a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik kısmını kaplamaktadır ve sayfanın alt yarısında konumlanmıştır. Kendine ait geometrik bir formu olmayan minyatürde, Dimne ve arkadaşının konuşması, karşılıklı olarak, merkezinde yerleştirildikleri hapisane içerisinde anlatılmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 119'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatür dış hatları itibariyle herhangi bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapisaneye ait bir ala bölünmesine sahip olan kompozisyonda, hapisane bölümü oval bir hareketle belirtilirken, dış alan kenarlarından yazı girintilerinin olduğu keskin bir bölme hareketine sahiptir. Hikayede vurgulanan Dimne ve arkadaşının konuşması, birbirlerine karşı duruşları ile verilmiştir. Bu açıdan kompozisyon statik bir düzene sahiptir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 120'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Kompozisyon düzeni olarak incelediğimiz minyatürdeki, alan bölünmesi, renk olarak da iki renkten oluşmaktadır. Merkezden dışa doğru katmanlardan oluşan bu alanlar siyah ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kompozisyon düzeni statik olan bu minyatürde yan yana gelen kırmızı ve siyah renkleri dinamik bir etkiye sahiptir. Ancak kırmızı zemin, bu minyatürde dış alanda, kenarları yazı boşlukları ile kesilmiş bölümde yer almaktadır. Bu yazı bölünmeleri ise, renk dengesi açısından kırmızının dinamik etkisini hafifletmiştir. Siyah alanın içindeki mavi ile renklendirilen Dimne karakteri ise, merkezde dinamik bir etki yaratmaktadır.

4. 7. 10. V. 96a (İftiracı Doğancı Başının Eğitilmiş Papağanlarının Efendinin Karısını Suçlaması)

Resim 79: TSMK H. 363 V. 96a

Çizim 61: TSMK H. 363 V. 96a

Varak Numarası: 96a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x9cm

Minyatürün Konusu: İftiracı Doğancı Başının Eğitilmiş Papağanlarının Efendinin Karısını Suçlaması¹⁵²

Minyatürün Hikayesi

Şehrin birinde herkes tarafından tanınmış bir bey ve onun güzel bir karısı varmış. Bu beyin yanında çalışan doğancı, bu güzel kadına aşık olmuş. Ancak kadın onu red edince, bir oyun oynayarak iki papağan satın alıp onlara Belh dilinde kadın hakkında ahlaksız sözler ezberletmiş. Bir gün adamın Belh’li konukları gelmiş ve papağanların söylediklerini duyunca şaşırılmışlar. Böyle bir kadının olduğu evde konuk olamayacaklarını söylemişler.¹⁵³

¹⁵²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁵³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.116, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67

V. 96a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 121: TSMK H. 363 V. 96a

Şema 122: TSMK H. 363 V. 96a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst kısmında yer almaktadır. Minyatür dikeyde 3 alana ayrılmıştır. Sağ ve sol kısmında figürlerin bulunduğu alanlar, ortadaki 3/1'lik kısmında; kuşlar ve yukarısında diğer öğeler olan tepsi ile bardaklar yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 121'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür dikeyde 3 alandan oluşmaktadır. Sağ ve soldaki alanlarda ikişerli gruplar şeklinde oturan figürlerin, merkeze doğru eğimli duruşları ve merkezde bulunan kuşların, kafeslerinin içindeki birbiriyle ilişkili hareketleri, dışardan merkeze doğru yönelimi sağlayan simetrik etkiler oluşturmaktadır. Üst kısımdaki sağ ve soldaki boşluktan merkeze dahil olmaya çalışan bitkilerin hareketleri de yine merkeze doğru yönelmektedir.

Kompozisyon sağ ve sol üst köşelerden köşeliklerle sınırlandırılmıştır. Üst kısımda yer alan gökyüzü açıklığı, aynı zamanda köşelerden sınırlandırılan kompozisyona, üst kısımda bir alan sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 122'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

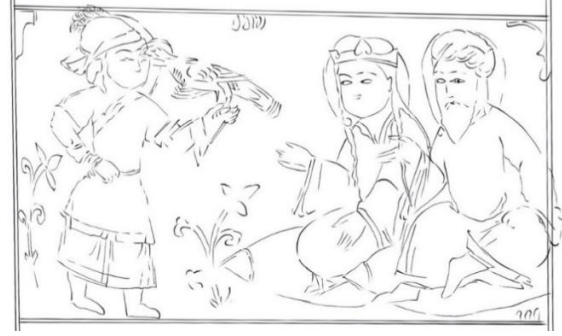
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Kırmızı zeminden olağanca renkli etkisi ile kopan, renk açısından dinamik bir kompozisyon olan minyatürde, altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde, figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında sağlı sollu eşit şekilde dağıtılarak kullanılmıştır. Merkezdeki alanda ise, açık zemin üzerinde yer alan yeşil kuşların başlarındaki hareler ve kanatlarında altın kullanılmıştır. Kompozisyonun bu alanında bulunan diğer öğelerde de kullanımı, kırmızı zemin üzerinde yine dinamik bir etki oluşturmuştur.

4. 7. 11. V. 96b (Şahinin İftiracı Doğancı Başını Kör Etmesi)

Resim 80: TSMK H. 363 V. 96b

Çizim 62: TSMK H. 363 V. 96b

Varak Numarası: 96b

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Şahinin, İftiracı Doğancıyı Kör Etmesi¹⁵⁴

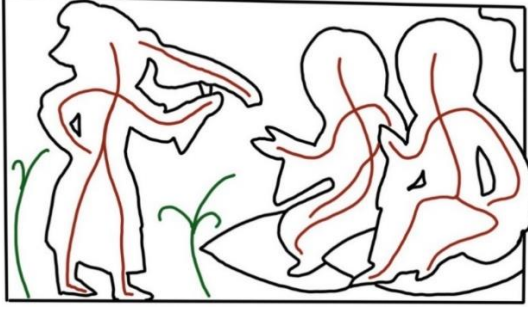
Minyatürün Hikayesi

V.96a'da anlatılan hikayenin devamı olarak, misafirlerinin tepkisine şaşırın adam papağanların ne söylediklerini çevirmelerini istemiş. Onlar da çevirince; adam tam karısını cezalandıracakken karısı, papağanların Belh dilinde başka bir şey bilip bilmediklerini sormuş. Misafirler bilmediğini söyleyince bu işte doğancının parmağının olduğu anlaşılmış. Adam doğancıya evin hanımını böyle terbiyesiz bir hal içinde görüp görmediğini sormuş. Doğancı da tam yalancı şahitlik edecekmiş ki elindeki doğan o sırada gözünü oymuş¹⁵⁵

¹⁵⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁵⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.117, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67.

V. 96b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 123: TSMK H. 363 V. 96b

Şema 124: TSMK H. 363 V. 96b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, 3/1'ini kapladığı sayfanın alt kısmına konumlanmıştır. Kompozisyonda yer alan, hikayede anlatıldığı doğrultuda, kuşun doğancının gözünü kör etmesidir. Kompozisyon bu anlatım için ikiye bölünmüş ve bir tarafta doğancı ve kuş bulunurken, diğer tarafta o an olay yerinde olan misafirler bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 123'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür dikeyde merkezin sağ ve solu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu ayrımı belirleyen net bir bölünme olmamakla beraber iki bölüm birbiriyle ilişkilidir. Sol taraf, figürün gözünü oyan kuş dikeyde ve hareketsiz ancak yüzü, hikayede anlatıldığı doğrultuda misafirlere dönüktür. Sağ tarafta ise, bu duruma şahitlik eden figürler, yönleri ve hafif eğimli hareketleri ile kuşun doğancının gözünü oymasına yönelik yerleşmişlerdir. Hareketleri dolayısıyla statik olan kompozisyonda dikkat çeken nokta figürlerin birbirleriyle ilişkilendirilmeleridir. Boş kalan alanlara yerleştirilen bitkiler ise, bu ilişkiye hizmet etmekte ve doğancının dik duruşunu hareketlendirmek adına onun etrafına yerleştirilmişlerdir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 124'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

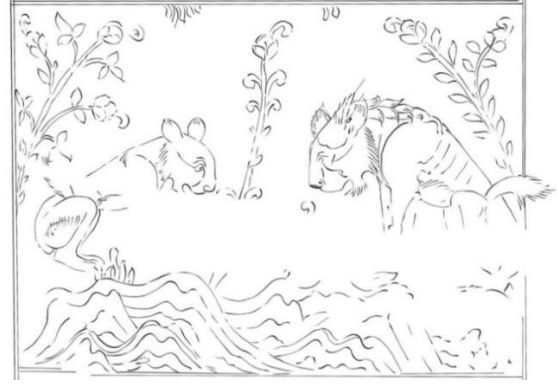
Kırmızı zeminden olağanca renkli etkisi ile kopan figürlerle, renk açısından dinamik bir kompozisyonu olan minyatürde, altın kullanımı, genele yayılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde, figürlerin kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında sağlı sollu eşit şekilde dağıtılarak kullanılmıştır. Sol taraftaki dağılımında, kuşun başındaki hare ve kanatları da altın ile bezenmiştir.

Kompozisyon düzeninin statikliğine karşın renk dengesi dinamik olan minyatürde, sarı ve yeşil renklerin kullanımı sağ ve soldaki figürlerde dengeli dağıtılırken, ortadaki figürün renklerinin farklılığı, minyatürdeki dinamik etkinin bir parçasıdır. Ayrıca anlatım bakımından önemli olan kuşun, beyaz renkte olması da; kompozisyondaki çarpıcı etkisini arttırmıştır.

4. 7. 12. V. 97b (Aslanın Annesi Tarafından Dimne'nin Suçuna İnanandırılması)

Resim 81: TSMK H. 363 V. 97b

Çizim 63: TSMK H. 363 V. 97b

Varak Numarası: 97b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Aslanın Annesi Tarafından Dimne'nin Suçuna İnanandırılması¹⁵⁶

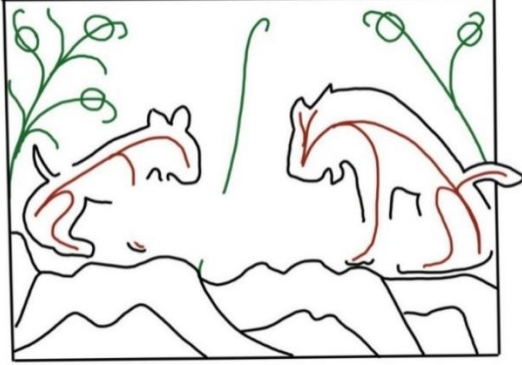
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devamı olan minyatürde aslan Dimne'nin masum olmadığını artık anlamıştır. Annesi, leoparın şahitlik etmesi gerektiğine onu ikna etmiş ve Kelile ve Dimne'nin konuşmalarından duyduklarını söylemesini istemiştir.¹⁵⁷

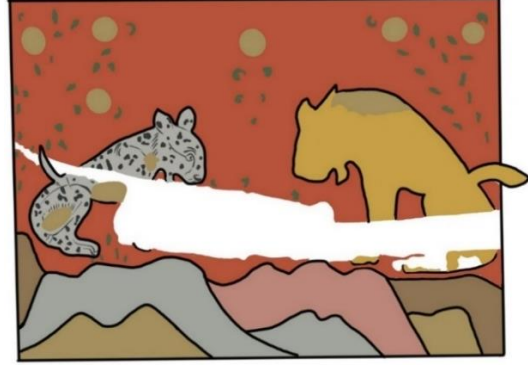
¹⁵⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁵⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.118

V. 97b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 125: TSMK H. 363 V. 97b

Şema 126: TSMK H. 363 V. 97b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazılı alanın orta kısmındadır.

Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayedeki güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı aslan, leopardan biraz daha büyükçe resmedilmiştir. Sol tarafta ise leopar, aslana yönelik duruşu ile karşımıza çıkmaktadır. Buldukları zemin ise, tepelik görüntüsü verilerek betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 125'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitkinin dik aksı ile ortadan bölünmüş, hikayedeki karakterler sağ ve sola konumlandırılmıştır. Arkalarında yer alan bitki motifleri ile beraber merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda simetriyi vurgulamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 126'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

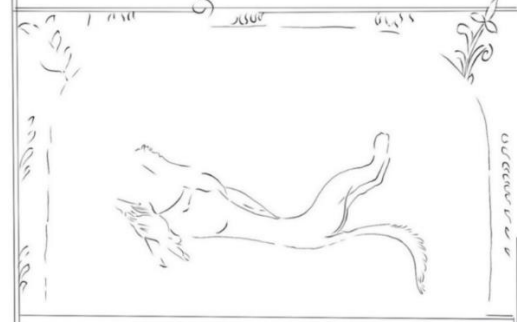
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, sol tarafta, kendi aralarında üçgen formdan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde ve ayaklarının altında bulunan tepeliklerde altın kullanılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin üzerinde, sağ tarafta sarı rengi ile aslan motifi ve sol taraftaki beyaz üzerine siyah lekeleri ile öne çıkan leoparın oluşturduğu dinamik bir etki bulunmaktadır. Alt kısımda yer alan renkli tepelikler de bu dinamizmin bir parçası olmaktadır.

4. 7. 13. V. 98a (Dimne'nin Açlıktan Ölmesi)

Resim 82: TSMK H. 363 V. 98a

Çizim 64: TSMK H. 363 V. 98a

Varak Numarası: 98a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Dimne'nin Açlıktan Ölmesi¹⁵⁸

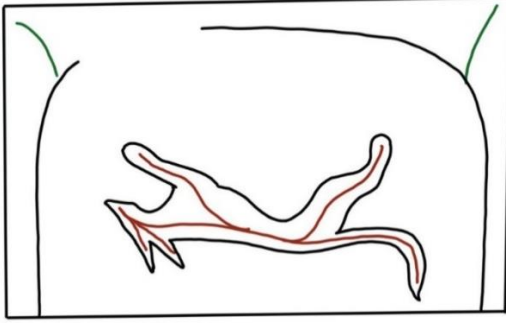
Minyatürün Hikayesi

Ana hikayenin devamı olan minyatürde Dimne'nin suçluluğuna inanan aslan onun ölmesi için emir vermiş ve aç bırakılan Dimne hapiste ölmüş.¹⁵⁹

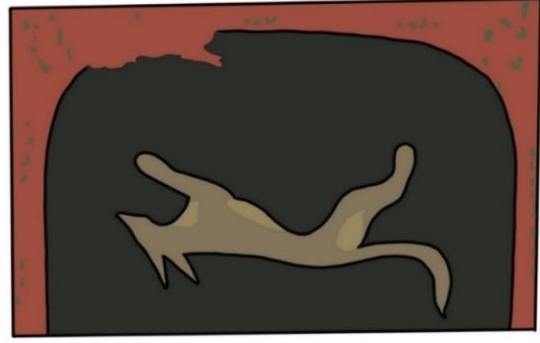
¹⁵⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁵⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.119

V. 98a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 127: TSMK H. 363 V. 98a

Şema 128: TSMK H. 363 V. 98a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik kısmını kaplamaktadır ve sayfanın alt yarısında konumlanmıştır.

Minyatür kendi içerisinde, hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak hapisaneye ait bir ala bölünmesine sahiptir. Bu alanın merkezinde ise, Dimne karakteri yer almaktadır. Öldüğünü belirtmek adına, ters şekilde resmedilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür, hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 127'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, hikayede vurgulanan Dimne, kompozisyonun merkezinde yerini almıştır. Kendi içinde, iç ve dış olarak iki alandan oluşan kompozisyonda, statik bir anlatım bulunmaktadır. Dimne karakteri, iç alanın da merkezinde ancak merkeze doğru değil dışa doğru eğimli hareketiyle yer almaktadır. Dıştaki alanda da, bitkiler dışa doğru eğimleriyle yer almakta ve hep betimlenenin aksine bu kompozisyonda, merkezden dışa doğru bir etki bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 128'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip

olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Kompozisyon düzeni olarak incelediğimiz minyatürdeki, alan bölünmesi, renk olarak da iki renkten oluşmaktadır. Merkezden dışa doğru katmanlardan oluşan bu alanlar siyah ve kırmızı ile renklendirilmiştir. Kompozisyon düzeni statik olan bu minyatürde yan yana gelen kırmızı ve siyah renkleri dinamik bir etkiye sahiptir. Siyah alanın içindeki kahverengi ile renklendirilen Dimne karakteri ise, merkezde herhangi bir vurgu içermemektedir.

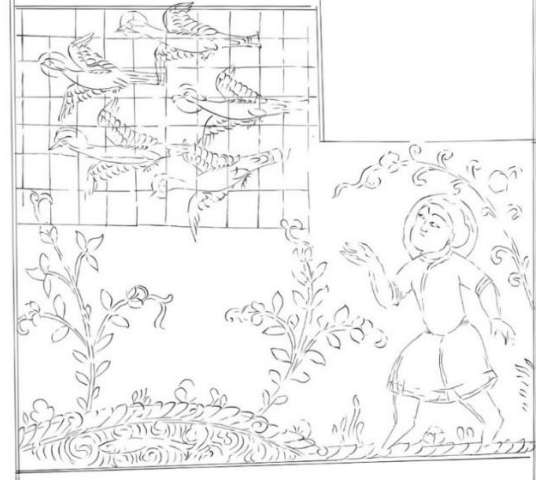
Kırmızı zeminin üzerindeki, çizgiselde bitkilerle değerlendirilen boş alanlar, renk etkisi bakımından da bitkilerin uçlarına yerleştirilen yeşillerle değerlendirilmiş ve kırmızı, yeşil zıtlığından yararlanılarak dinamik etkiyle değerlendirilmiştir.

4. 8. V. 98b Bâb-ı Kebuter-i Negârîn Misli Dostân-ı Yekdil (Güvercin Sevgililer Hakkında Tek Bir Gönle Sahip Dostlar gibi)

4. 8. 1. V. 99b (Güvercinlerin Kaçışı)

Resim 83: TSMK H. 363 V. 99b

Çizim 65: TSMK H. 363 V. 99b

Varak Numarası: 99b

Minyatürün Ölçüsü: 12x10cm

Minyatürün Konusu: Güvercinlerin Kaçışı¹⁶⁰

Minyatürün Hikayesi

Bir sabah yiyecek bulmak için yola çıkan karga yolda bir avcıya rastlamış. Avcının ağ attığını gören karga tuzağa yakalananları merak edip takip etmeye başlamış. Aradan çok zaman geçmeden başlarında krallar ile güvercinler gelmiş ve avcının ağa attığı yemleri yerken tuzağa düşmüşler. Kralları beraber hareket ederlerse ağ atlatabileceklerini söylemiş ve krallarına inanan güvercinler hep birlikte havaya doğru son hız kanat çırparak hızla uzaklaşmışlar. Bunu gören avcı şaşırılmış ve biraz beklemişse de gelmeyeceklerine emin olunca beklemekten vazgeçmiş.¹⁶¹

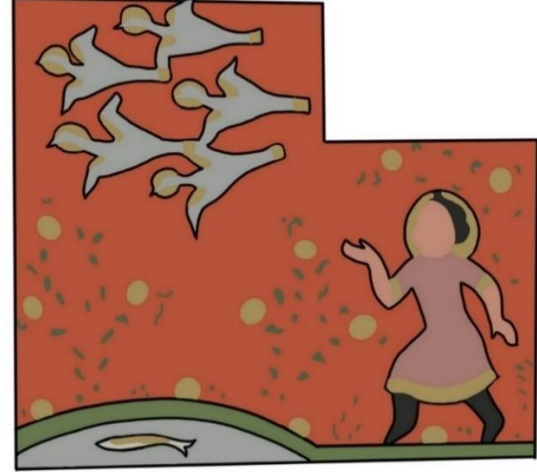
¹⁶⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁶¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.120,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.23

V. 99b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 129: TSMK H. 363 V. 99b

Şema 130: TSMK H. 363 V. 99b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısını kaplamaktadır. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kompozisyon yatayda ve dikeyde birbirinden farklı boyutlarda iki dikdörtgenin birleşmesinden oluşmuştur. Üst sağ köşesinde yazıya ait girintiler dolayısıyla, minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur. Hikayede anlatılan olay bu iki alana eşit şekilde yayılmaktadır. Dikeyde, sağda yer alan dikdörtgende figür ve solda uçan kuşlar bulunmaktadır. Aynı kompozisyonu yataydan değerlendirdiğimizde ise, alt kısımda yer alan figür ve üst kısımdaki dikdörtgende de kuşların olduğunu söylemek mümkündür. Minyatürdeki diğer unsurlar ise, bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 129'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde ve yatayda birbirinden farklı dikdörtgen alanlardan oluşmaktadır. Kompozisyon düzeni açısından statik ancak figürlerin ilişkilendirilmesi ve boş alan değerlendirmesi bakımından dinamik olan bu kompozisyonda, dikeyde sağda yer alan dikdörtgen, figürün hareketli aksından oluşmaktadır. Soldaki alanda ise, üst kısımda kuşların dizilimi ve bitkiler sola yönelen aksta yerleşmişlerdir. Birde deniz ve balık tasviri de bu alan içerisindedir. Sağ tarafta figürün başından kuşlara doğru yönelen bitki, kompozisyondaki duruşuyla, merkez vurgusunu figüre çekmekte ve figür de elinin kuşlara doğru eğimli aksı ile merkezi bu

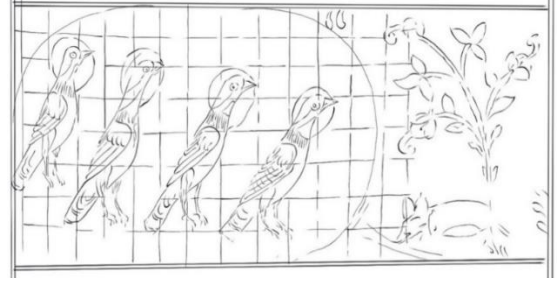
tarafa yönelmektedir. Böylece alanlar arası dağılan merkez algısı bütüne yayılmış, kompozisyonda bir ilişki bütünü oluşmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 130'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Figür ile kuşlardan arta kalan alanlarda bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kompozisyona eşit miktarda dağıtılmış ve minyatürde; renk açısından genel bir dinamik etki yaratmıştır. Altın kullanımının üst kısımda yer alan kuşların baş, kuyruk ve kanatlarına dağıtılması mavi renkteki tek düzeliği kırmıştır. Ayrıca figürün de; başındaki harede, kıyafetinin; etek ucu ve kollarında kullanılan altın, figürün vuruculuğu açısından da etkin olmuştur.

4. 8. 2. V. 100b (Farenin Güvercinleri Kurtarması)

Resim 84: TSMK H. 363 V. 100b

Çizim 66: TSMK H. 363 V. 100b

Varak Numarası: 100b

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Farenin Güvercinleri Kurtarması¹⁶²

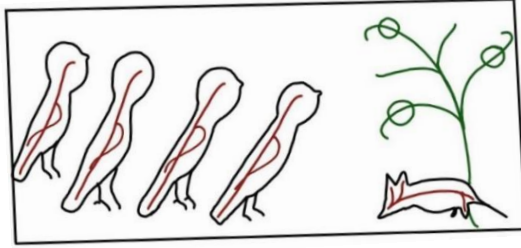
Minyatürün Hikayesi

V.99b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, avcıdan kaçmayı başaran güvercinler sarılı oldukları ağdan kurtulmak için ise, kralın dostu fareden yardım istemişler. Durumu gören dost fare ağları kemirerek güvercinleri kurtarmış. ¹⁶³

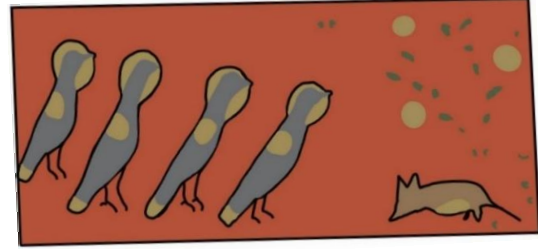
¹⁶²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁶³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.121, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.24

V. 100b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 131: TSMK H. 363 V. 100b

Şema 132: TSMK H. 363 V. 100b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'lik alt kısmında konumlanmıştır. Kompozisyon dikeyde 3 eşit bölümden oluşmaktadır. Soldaki 3/2'lik alanda kuşlar yer alırken sağdaki 3/1'lik kısımda hikayede anlatıldığıyla orantılı olarak kuşları kurtarmak için fare bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 131'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon düzeni dikeyde, 3/2 ve 3/1 oranlarıyla kendi içinde ayrılmıştır. Sol kısımda yer alan 3/2'lik alanda kuşlar statik bir düzenle birbirinin ardı sıra dizilmiştir. Sağ kısımda ise, fare kuşlara doğru yönelimiyle yer almaktadır ve arkasında yer alan bitkinin aksları da kuşlara yöneliktir. Herhangi bir dinamik düzenin bulunmadığı kompozisyonda yer alan hayvanların birbiriyle ilişkisi dikkat çekmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 132'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, minyatürün sağ yarısında, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bu alanda zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ tarafta yer alan farenin arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Sol tarafta ise bu etkiyi kuşların başlarındaki harelerde, kanat ve kuyruklarında görmek mümkündür. Bu alanda kullanılan mavinin üzerinde altının lekesel etkisi, alana kendi içinde bir dinamik etki katmıştır. Sağ taraftaki altınların lekesel dengesinin de bu alana dinamik bir etkisi olmuştur.

4. 8. 3. V. 101b (Karganın Fare ile Arkadaş Olmaya Çalışması)

Resim 85: TSMK H. 363 V. 101b

Çizim 67: TSMK H. 363 V. 101b

Varak Numarası: 101b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Karganın Fare ile Arkadaş Olmaya Çalışması¹⁶⁴

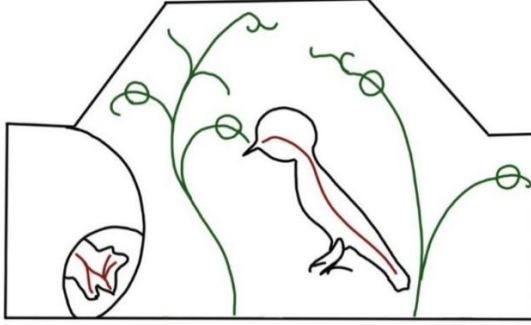
Minyatürün Hikayesi

V.100b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, güvercinleri ağlarından kurtaran fareyi ve güvercinlerin kaçışını başından beri karga izlemiş ve farenin güvercinlerle olan dostluğuna hayran kalarak onu daha yakından tanımak istemiş.¹⁶⁵

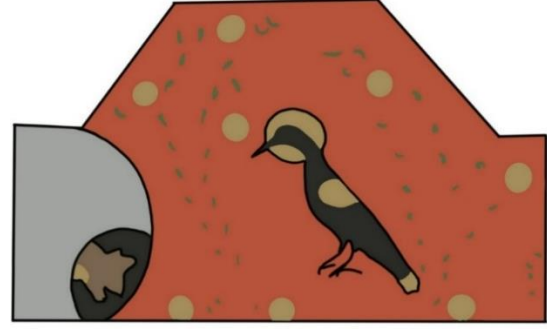
¹⁶⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁶⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.121, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.24

V. 101b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 133: TSMK H. 363 V. 101b

Şema 134: TSMK H. 363 V. 101b

Sayfada 11x20,5cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatür, en dış şekli itibariyle tam bir geometrik şekil oluşturmamaktadır. Yatayda kendi içinde iki dikdörtgen formdan oluşan kompozisyonun üst dikdörtgeninde sağ ve soldan yazı girintileri bulunmaktadır. Bu girintiler kompozisyonda yer alan konunun bütünlüğü açısından, etkiyi merkeze toparlamıştır. Merkezde yer alan karga figürünün sol köşede yer alan fare ile konuşması bu şekilde oluşturulmuştur.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 133'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyonun en dış şekli itibariyle tam bir geometrik formu yoktur. Sağ ve sol üst kenarlarında yazıya ait girintileri olan alanda, bu girintiler kompozisyondaki öğeleri merkeze toparlamıştır. Merkezde sağ ve solda iki bitkinin içe doğru eğimiyle sarılan karga bulunmaktadır. Bitkilerin bu eğimi, karganın dikey ve hareketsiz duruşuna dinamik bir etki katmaktadır. Karganın baktığı yönde yer alan fare de yine kompozisyona dinamik bir etki katan eğimli yuvasının içerisinde yer almaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 134'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

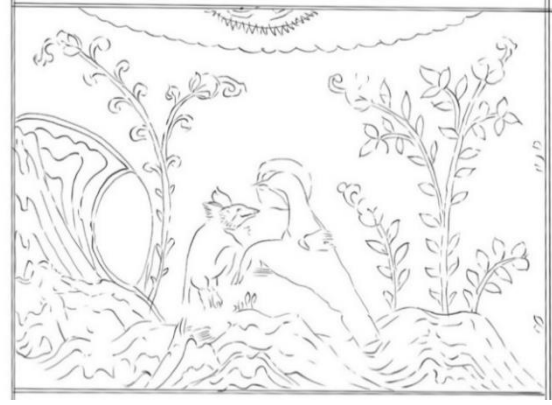
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Boş alanı oldukça fazla olan kompozisyonda zemindeki yeşil yaprakların dinamik etkisinden daha etkili bir dağılımı olan bu çiçekler, kompozisyon düzeni açısından statik olan minyatürün renk dağılımına dinamik bir etki katmıştır.

Zeminde yer alan kırmızının baskın etkisinin olmadığı sol köşedeki alan ise, mavi ile renklendirilmiştir. Bu alanın içerisinde yer alan siyahlık ve karganın merkezdeki siyahlığı kompozisyona hareket kazandıran bir başka renk unsurudur. Kompozisyonda altın dağılımının karga ve farenin de içerisinde ve özellikle karganın baş kısmında kullanılışı bu alanlara da bir dinamik etki katmıştır.

4. 8. 4. V. 104b (Karga ile Farenin Arkadaş Olması)

Resim 86: TSMK H. 363 V. 104b

Çizim 68: TSMK H. 363 V. 104b

Varak Numarası: 104b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Karga ile Farenin Arkadaş Olması¹⁶⁶

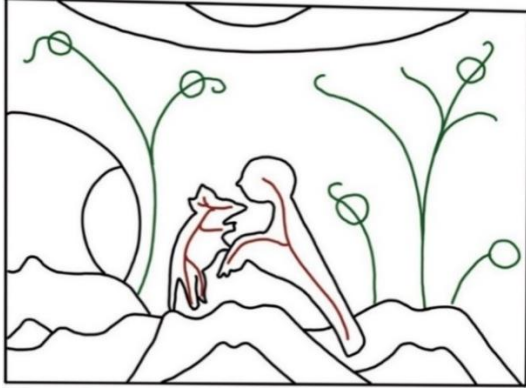
Minyatürün Hikayesi

V.101b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, farenin dostluğunu kazanmak için dil döken karga sonunda muradına ermiştir. Fare karga ile dost olmayı kabul etmiş. Birlikte uzun süre birlikte yiyip içtiler, mutlu vakitler geçirdiler.¹⁶⁷

¹⁶⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁶⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.121, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.24

V. 104b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 135: TSMK H. 363 V. 104b

Şema 136: TSMK H. 363 V. 104b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 1x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta yarısını kaplamıştır. Minyatür merkezde yer alan hikayenin ana konusu çerçevesinde sağ ve solu bitkiler ve tepeliklerle değerlendirilerek kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 135'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde kucaklaşan karakterlerin dikeyde birbirine doğru eğimli ve kanatlarını açmış hareketleri bu alanda bir dinamizm yaratmıştır. Çevrelerinde yer alan bitkilerin ise, merkeze yönelik değil kendi içlerinde boş alanlara dağınık eğrileri kompozisyonun bütününe dağılan bir hareketlilik sağlamıştır. Gökyüzü ve yer alanlarının genişliği kadar hareketli eğrileri de kompozisyona dinamik etki katan diğer unsurlardandır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 136'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Renk düzeni açısından kırmızı zeminin hakim olduğu minyatürde, bitkilerin yeşil etkisinin yanında, bitkilerin uçlarında yer alan bu sarı dairesel leke etkili çiçekler, kendi içinde geometrik formlar oluşturacak şekilde dağılmışlardır. Kompozisyonun renk açısından dinamik etkisi, renkli tepelikler, sol kenarda yer alan turuncu renkteki fare yuvası ve bu alanlarda da kullanılan altın rengi ile pekiştirilmiştir. Yine üst kısımda yer alan mavi gökyüzü ve gökyüzünün merkezinde de altın kullanılmıştır. Merkezde yer alan, siyah renkteki karganın başında kanat ve kuyruğunda, farenin karın bölgesindeki altın kullanımı da yine kompozisyonda dinamik bir etki oluşturmaktadır.

4. 8. 5. V. 105a (Karganın Fareyi Göle Taşması)

Resim 87: TSMK H. 363. V. 105a

Çizim 69: TSMK H. 363. V. 105a

Varak Numarası: 105a

Minyatürün Ölçüsü: 11x 5cm

Minyatürün Konusu: Karganın Fareyi Göle Taşması¹⁶⁸

Minyatürün Hikayesi

V.104b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, fare ve karganın yıllar süren arkadaşlıkları olmuştu artık. Ancak buldukları bölgede kuraklık olunca karga yiyecek bulamaz olmuştu ve fareye başka bir bölgeye taşınmalarını söyledi. Karganın su kaplumbağası arkadaşı vardı ve aklına o geldi. Onun yanına gitmeye karar verdiler. Bunun üzerine fare karganın sırtına atladı ve yola koyuldular.¹⁶⁹

¹⁶⁸Prolegomena For a Corpus Publication of ‘Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, İslamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁶⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.124, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.24

V. 105a'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 137: TSMK H. 363 V. 105a

Şema 138: TSMK H. 363 V. 105a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 4 eşit parçasından alttaki kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 4/3'lük alanlar yazı için ayrılmıştır.

Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Kompozisyonda kaplumbağanın bulunduğu göl alanının hemen bitimine ek olarak ikinci minik bir dikdörtgen eklenmiştir. Bu dikdörtgen alanın iki kenarında yazı girintileri bulunmaktadır. Bu alanda yer alan karga ve ağzında bulunan farenin de yer aldığı kompozisyonda bitkiler ve tepelikler diğer doğa unsurlarıdır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 137'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; dış hatları itibariyle geometrik bir formu olmayan kompozisyonda, dinamik bir etki bulunmaktadır. Yatayda iki dikdörtgenin birleşiminden oluştuğu düşünülen minyatürün üst alanında, kenarlardan girintilerin olması ve bu girintilere diagonal bir hareketle kompozisyona karganın girmesi; kompozisyondaki en etkin dinamik harekettir. Sol kenarda yer alan kaplumbağa ve denizinin içindeki dalga hareketleri, farenin ise, aşağı doğru ancak çapraz aks üzerinde kompozisyonun merkezinde konumlanması diğer dinamik hareketlerdir. Boş alanlarda yer alan bitkiler ve tepelikler ise yine kendi içlerinde birer dinamik etkiye sahiptir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 138'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Kompozisyonda soldaki kırmızı alanın içerisinde, dairesel altın lekelerin bir de kendi içinde oluşturdukları üçgen formu bu alana dinamik bir etki katmaktadır. Altının, birbirine yakın tonlardaki denizdeki kaplumbağanın kabuğunda yer alması ve zaten hareketli duruşu ile merkezdeki dinamik etkiyi koruyan karganın başındaki harede ve kanatlarında, bir de farenin karnında kullanımı kompozisyonda ayrıca dinamik bir etki oluşturmaktadır.

4. 8. 6. V. 106a(Fare Dindar Adam ve Onun Misafiri)

Resim 88:TSMK H. 363. V. 106a

Çizim 70: TSMK H. 363. V. 106a

Varak Numarası: 106a

Minyatürün Ölçüsü: 11x7,5cm

Minyatürün Konusu: Fare Dindar Adam ve Onun Misafiri¹⁷⁰

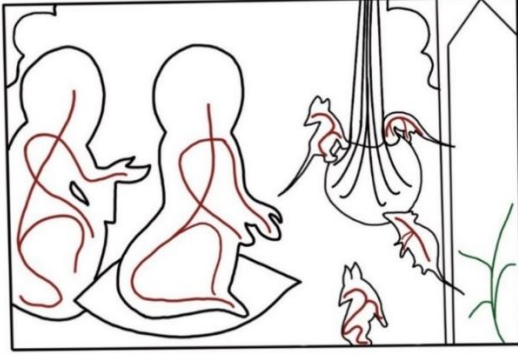
Minyatürün Hikayesi

V.105a'de anlatılan hikayenin devamı olarak, karga ve fare su kaplumbağasının yanına varmışlar ve çok iyi dost olmuşlar. Günün birinde fare, kaplumbağa ve kargaya şehirdeki günlerinden bahsetmiş. Şehirde bir din adamının evinde kalırmış, eve bir sepet yemek gelir ve adam yemediğini bir kenara asarmış. Adam evden çıkınca da fare yiyecekleri almış. Bir gün eve bir misafir gelmiş. Misafir ile oturdukları bir anda fareyi fark eden adam elleriyle sürekli fareyi kovalıyormuş. ¹⁷¹

¹⁷⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁷¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.125,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.39

V. 106a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 139: H. 363 V. 106a

Şema 140: H. 363 V. 106a

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alanını kaplamaktadır ve ortasında konumlanmıştır. Minyatürün 4/1'lik sağ kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Geri kalan 4/3'lük kısımda ise, hikayede anlatıldığı şekliyle figürler ve fareleri kovalamaları resmedilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 139'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyonun en sağında 4/1'lik bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu alan bitki dalları ile hareketlendirilmiştir. Diğer 4/3'lük alanda ise, dikeyde fareler ve figürler için ayrı ayrı alanlar ayrılmıştır. Farelerin dinamik etkilerinden oluşan bu ikinci alan kompozisyonun yine 4/1'ini kaplamaktadır. Kompozisyonun diğer yarısı ise, figürlerden oluşmakta ve figürlerin farelere yönelik eğimli duruş yönleri ve el hareketleri de kompozisyonda bir başka dinamik etki sağlamaktadır.

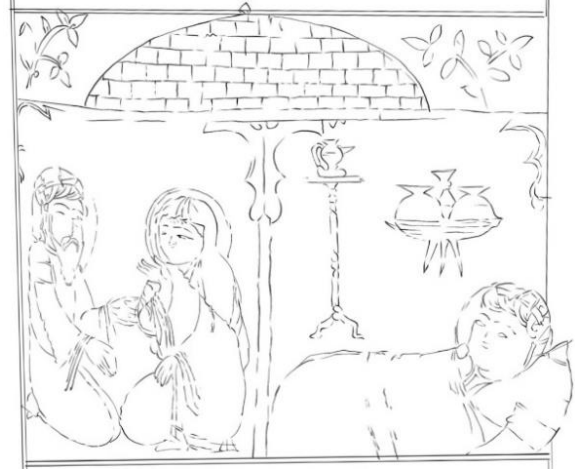
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 140'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Minyatürün içerisinde ayrı bir bölüm olarak çerçevelenen 4/1'lik sağdaki alan bitkilerle renklendirilmiştir. Bu renklendirme de dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmak suretiyle, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Ayrıca bu alan sarı renkli bir direk ve tepede yer alan köşegenliği ile keskin bir ayrımla kompozisyonda ayrılmıştır. Hemen sağında yer alan farelerin kendi içinde renk bakımından ölü tonların kullanılmasıyla, alanda bir durgunluk etkisi hakim sürse de, kompozisyon düzeni bakımından hareketli dağılan farelerin kırmızı zemin üzerinde de dinamik bir etkisi olmuştur. Ve minyatürün diğer yarısında ise, yerleştirme düzeni açısından çok hareketli bir kurgusu olmasa da renkleri ile, dinamik bir etki yaratan figürler bulunmaktadır.

4. 8. 7. V. 106b (Fakir Çiftin Misafiri Olan Dindar Adam)

Resim 89: TSMK H. 363. V. 106b

Çizim 71: TSMK H. 363. V. 106b

Varak Numarası: 106b

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Fakir Çiftin Misafiri Olan Dindar Adam¹⁷²

Minyatürün Hikayesi

V.106a'da anlatılan hikayenin devamı olarak, misafir ev sahibinin onunla ilgilenmemesine çok kızınca ev sahibi ona fareden bahsetmiş. Misafir de farenin halini örneklendirmek üzere, bir gün kendi gittiği misafirlikte, odasında yatarken karı kocanın konuşmalarından çıkardığı dersi anlatmaya başlamış.¹⁷³

¹⁷²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁷³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.125,

V. 106b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 141: TSMK H. 363 V. 106b

Şema 142: TSMK H. 363 V. 106b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısını kaplamaktadır ve sayfadaki konumu ise, üst yarıdadır. Minyatür dikeyde ve yatayda mekan bölünmelerinden oluşmaktadır. Minyatürde, hikayede anlatıldığı üzere, çiftin evine misafir olan adamın başka bir odada olduğunu anlatan sağ bölme, sol bölme ise, diğer odayı tanımlamak için bölünmüş, bir ev olduğu betimlenmek için ise üstteki dam bölmesi bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 141'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurulurken, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonda; üst kısımda yer alan kubbenin merkezdeki yerleşimiyle, alttaki iki ayrı alan bölmesi birleşmiştir. Kubbenin, sağ ve solunda simetrik bir anlayış ile birer bitki kubbenin eğimini destekleyici olarak yerleşmiştir. Dikeyde yer alan iki alan bölünmesi ve bu alanların kendi içlerinde kompozisyon dengeleri mevcuttur. Bu dengeler sağ bölümde, yatayda alanın alt kısmına yerleşen figür ve onun üstünde boş kalan alanlara yerleştirilen dikey objelerle oluşturulmuştur. Bu aksların yatay ve dikeyde birbirini kestiği düşünülürse bu alanda dinamik bir kompozisyon bulunmaktadır. Soldaki bölmede ise, iki figür birbirine yönelik hareketleriyle karşılıklı yerleştirilmiştir. Boş alan kalmayacak şekilde alanı kaplamışlar ve kendi içlerinde statiklerdir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 142'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

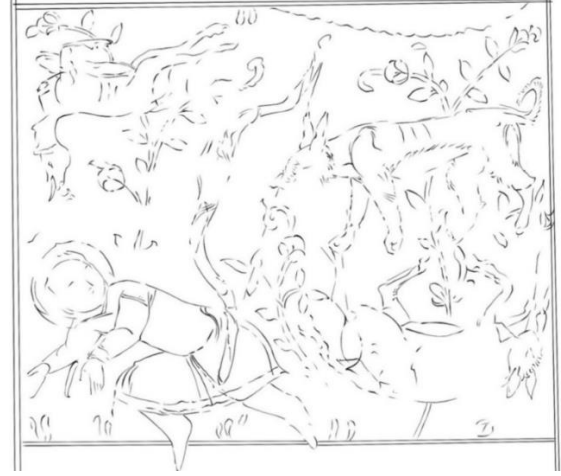
Keskin bir çizgi ile yatayda ve dikeyde bölümlere ayrılan eserde, bu ayrımın kırmızı zemin üzerinde sarı renk ile yapılması, minyatürün renk dengesinde genel bir dinamizmi kontrol altına alırken, bu alanın üstünde merkezde konumlanmış kubbenin açık rengi de bu dinamikliğı desteklemektedir. Kubbenin sağ ve solunda boş alan değerlendirilmesi, kırmızı zemin üzerine çizgiselde yerleştirilen bitkilerin renkte etkisi zayıf kalmış, bu etkiyi renk açısından da baskın kılmak için yaprakların uçları yeşil ile renklendirilmiştir. Bu renklendirme kırmızı zemin üzerinde yeşilin kontrast etkisi dolayısıyla bu alanda bir dinamiklik yaratmaktadır.

Kompozisyon düzeni açısından iki ayrı bölmede incelediğimi direğin sağ ve solu renk dengeleri bakımından da birbirinden farklı bir yerleşime sahip ancak, kendi içlerinde aynı dinamik etkiyi barındırmaktadır. Zemin bu alanlarda kırmızı ve objeler bu zeminden kendi renkleriyle kopabilecek kadar keskin renklindedir. Alanlarda dengeli olarak kullanılan altın, figürlerin başlarındaki harelere ve kıyafetlerinin etek ile kol uçlarında kullanılmıştır. Aynı zamanda sağdaki alanda diğer objelerin de zeminden ayrılan keskin etkisinin sebebi, üstlerindeki altın kullanımınıdır.

4. 8. 8. V. 107a (Açgözlü Çakal)

Resim 90: TSMK H. 363. V. 107a

Çizim 72: TSMK H. 363. V. 107a

Varak Numarası: 107a

Minyatürün Ölçüsü: 11x 9,5cm

Minyatürün Konusu: Açgözlü Kurt¹⁷⁴

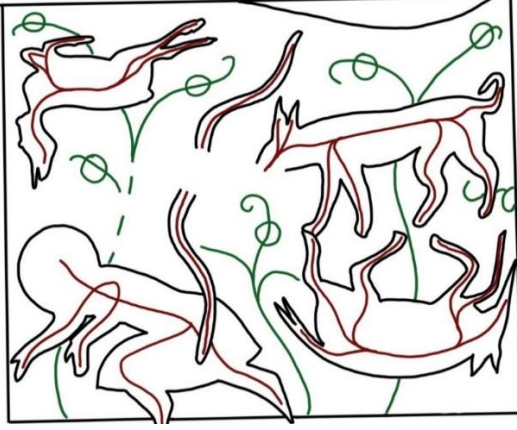
Minyatürün Hikayesi

V.106b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, misafirin işittiği olayda, misafir çağırdığı için hayıflanıp, elindekiyle yetinmeyen kadına, kocası bir hikaye anlatmaya başlamış. O da bir gün, bir ayı ve bir avcının cesetlerini bulan çakalın hikayesiymiş. Bu cesetleri gören çakal çok memnun olmuş. Uzun zaman kendine yeteceğini düşündüğü yemeklerden bitmesin diye önce avcının yayının kirişini yemeğe başlamış. Ancak kiriş kopar kopmaz boşalan yay çakalın ağızına öylesine şiddetle çarpmış ki çakal oracıkta can vermiş.¹⁷⁵

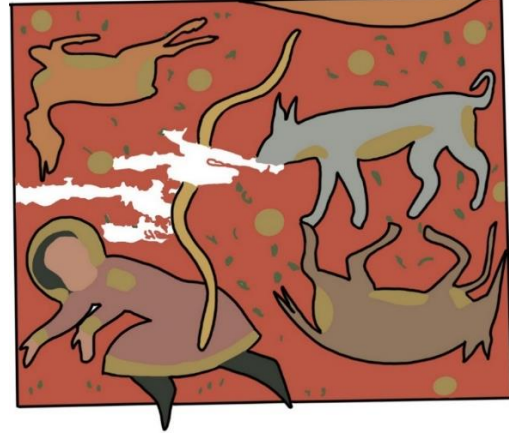
¹⁷⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁷⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.125, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.13

V. 107a'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 143: TSMK H. 363 V. 107a

Şema 144: TSMK H. 363 V. 107a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta yarısında yer almaktadır. Minyatürde, hikayede anlatılana uygun şekilde, ölmüş hayvanlar ve bir figür yer almaktadır. Aç gözlü kurdun avcının kirişini yemeye çalışırken boğazına batan yayı da, kompozisyonun merkezinde bulunmaktadır. Kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkilere dir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 143'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde dinamik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon üst üste binmiş iki yerleşim düzeninden oluşmaktadır. Kompozisyon, dikeyde yerleşmiş üç tane bitki ve bunların eğimli hareketlerini yatayda kesen figür ve hayvanların yerleşimiyle oluşan dinamik etkide bir yerleştirmeye sahiptir. Merkezde yer alan yayın dikeyde duruşu da, hikayenin vurgulayıcı öğesi olmasından dolayı merkezde ve vurgulayıcı büyüklüktedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 144'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

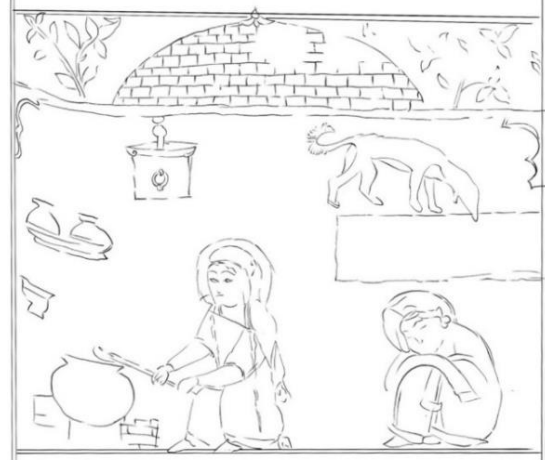
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Zemindeki kırmızının üzerine yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, zemindeki figür ve hayvanlardan arta kalan alanlara eşit şekilde dağıtılmıştır. Bu dağılım kompozisyonda dinamik bir zemin etkisi yaratmakla beraber, hayvan ve figürün renklerinin de bu zeminden çarpıcı bir şekilde ayrılan renkleri aynı dinamik renk etkisini sürdürmektedir. Hayvanların karın, boyun ve bacak bölgelerinde kullanılan altın renk unsuru olarak bu kompozisyonda da belirleyici etkiye sahiptir.

4. 8. 9. V. 107b (Köpeğin Susama Dokunması)

Resim 91: TSMK H. 363. V. 107b

Çizim 73: TSMK H. 363. V. 107b

Varak Numarası: 107b

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Köpeğin Susama Dokunması¹⁷⁶

Minyatürün Hikayesi

V.107a'de anlatılan hikayenin devamı olarak, kocasının anlattığı hikayeden ikna olan kadın; evlerinde misafire yetecek kadar susam ve pirinç olduğunu söyleyerek misafir çağırabileceğini söylemiş. Misafire hazırlık yapmak için de susamları ayıklayıp, yıkayıp kurutmak için güneşe çıkarmış. Susamlara bir köpeğin yanaştığını görünce de, susamları pazara çıkarıp; ayıklanmış susam karşılığında ayıklanmamış susam almış.¹⁷⁷

¹⁷⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁷⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.126,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 69,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 39.

V. 107b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 145: TSMK H. 363 V. 107b

Şema 146: TSMK H. 363 V. 107b

Sayfada 11x19cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır. Minyatürün, yatayda 4/1'lik üst kısmında ayrıca bir mekan bölünmesiyle, hikayede anlatıldığı üzere dam betimlemesi ile dış mekan bulunmaktadır. Kompozisyon geriye kalan 4/3'lük alt alanda hikaye örgüsünden bağımsız olarak oluşturulmuştur.

Hem yerleşim hem de hikaye takibi açısından dağılan kompozisyon, sol köşede yemek pişiren bir figür, hemen arkasında konudan bağımsız oturan figür ve üst kısım da hikayede dama serildiği anlatılan susamlara dokunan köpekten oluşmaktadır. Diğer öğeler ise, sol üstte boş kalan alana yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 145'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonda; üst kısımda yer alan kubbenin merkezdeki sağ ve solunda simetrik bir anlayış ile birer bitki kubbenin eğimini destekleyici olarak yerleşmiştir. Alt kısımda ise, kompozisyonda dağınık bir yerleşme görülmektedir. Alanın tam ortasında yer alan dikey boşluğun sağ ve solu olmak üzere ikiye ayrılan kompozisyonda sol kısımda figür tencereye yönelik duruşuyla yer almakta, sağ kısımda ise, üstte yer alan köpek, hikayede anlatılan susamlara yönelik durmaktadır.

Sağ en altta yer alan konudan bağımsız figür ise, kendi içine dönük bir hareketle oturmuştur. Kendi içinde statik kompozisyonlardan oluşan genel kompozisyonda, dinamik bir etki görülmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 146'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. 4/3'lük alt kompozisyonun dikeyde boş bir ayrılan ikiye ayrılmasıyla, bu alanın üstünde; kompozisyonun 4/1'inde, merkezde konumlanmış kubbenin açık rengi, zemindeki renkle uyumu itibariyle, dikkat çekici bir etkidedir. Kubbenin sağ ve solunda boş alan değerlendirilmesi, kırmızı zemin üzerine çizgiselde yerleştirilen bitkilerin renkte etkisi zayıf kalmış, bu etkiyi renk açısından da baskın kılmak için yaprakların uçları yeşil ile renklendirilmiştir. Bu renklendirme kırmızı zemin üzerinde yeşilin kontrast etkisi dolayısıyla bu alanda bir dinamiklik yaratmaktadır.

Kompozisyonun altına boyalı keskin bir hatla yatayda 4/3'lük alan bölmesine sahiptir. Zemin bu alanda kırmızı ve objeler bu zeminden kendi renkleriyle kopabilecek kadar keskin renklindedir. Alanda dengeli olarak kullanılan altın, figürlerin başlarındaki hareketler ve kıyafetlerinin etek ile kol uçlarında kullanılmıştır. Aynı zamanda bu alanın üst kısmında, köpeğin boyun, karın ve bacak bölgelerinde kullanımıyla hemen yanındaki diğer objelerde kullanımı da bu alana dinamik bir etki katmaktadır.

4. 8. 10. V. 108a (Dindar Adam ve Misafirin Farenin Deliğini Kazması)

Resim 92: TSMK H. 363. V. 108a

Çizim 74: TSMK H. 363. V. 108a

Varak Numarası: 108a

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adam ve Misafirin Farenin Deliğini Kazması¹⁷⁸

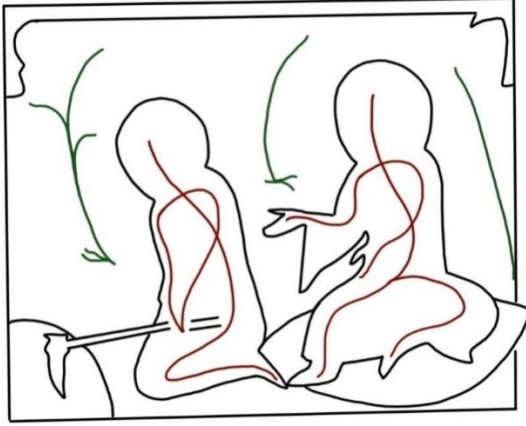
Minyatürün Hikayesi

V.106a'de anlatılan hikayenin devamı olarak; misafir, farenin güçlü olmasına sebep olan şeyin farenin deliğinde olduğunu düşünmüş ve ev sahibinden bir balta isteyerek farenin deliğini kazmıştır. Ardından orada altınları bulmuşlar. Misafir farenin gücünün buna dayandığını ve altınları alırlarsa farenin eskisi kadar güçlü olamayacağını söylemiş.¹⁷⁹

¹⁷⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁷⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.127,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 68,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 39.

V. 108a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 147: TSMK H. 363 V. 108a

Şema 148: TSMK H. 363 V. 108a

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır. Minyatürün, merkezde yer alan bir bitkinin sağ ve soluna yerleştirilen figürlerle ve hikayede anlatıldığı şekliyle, figürlerden birinin kazma eylemiyle meşgul olmasından oluşmaktadır. Minyatürde yer alan diğer unsurlar ise, bitkilendir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 147'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve soluna yerleştirilen figürler aynı yöne doğru bakmaktadır. Biri diğerinden daha eğimli bir aks ile elinde bulunan çekiçle kazma eylemini gerçekleştirdiği belli olacak şekilde işi ile ilişkilidir. Sol tarafta yer alan figürün de bu eylemi desteklemesiyle sola doğru eğimli giden kompozisyonda, tek yönlü statik bir kompozisyon bulunmaktadır. Figürlerden arta kalan boşluklarda da bitkilerin yerleşimi figürlerin tersi istikamette eğime sahip olsa da genel itibariyle yerleştirme düzeni statiktir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 148'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Altın renk ile üst kenarından, sınırları çizilen kompozisyonda, altının diğer kullanım yerleri, figürlerin başlarındaki hareler ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarıyla sol köşede yer alan gömüdür. Figürlerin renklerinin zeminden ayrılacak derecede farklı olmasına rağmen kompozisyonun genelinde durağan bir renk dağılımı olmuştur.

4. 8. 11. V. 110a (Dindar Adamın Fareyi Kovalaması)

Resim 93: TSMK H. 363. V. 110a

Çizim 75: TSMK H. 363. V. 110a

Varak Numarası: 110a

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adamın Fareyi Kovalaması¹⁸⁰

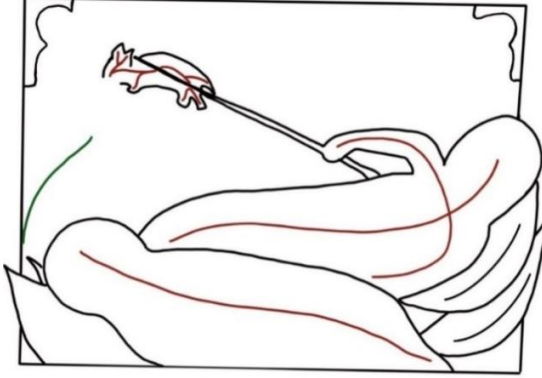
Minyatürün Hikayesi

V.108a’de anlatılan hikayenin devamı olarak; misafirin dediklerine uymuşlar ve farenin altınlarını alıp yastıklarının altına koymuşlar. Buna karşılık fare endişe içinde hatta hırslanarak altınlara ulaşmak istediysede, başarılı olamamış her girişiminde yediği sopa onu bezdirmiştir.¹⁸¹

¹⁸⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁸¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.127,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 69,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 39.

V. 110a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 149: TSMK H. 363 V. 110a

Şema 150: TSMK H. 363 V. 110a

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta kısmında konumlanmıştır. Minyatürde yatay olarak iki figürün karşılık yattıkları ve figürlerden birinin hikayede anlatıldığı şekliyle fareye elindeki sopa ile vurmaktadır.

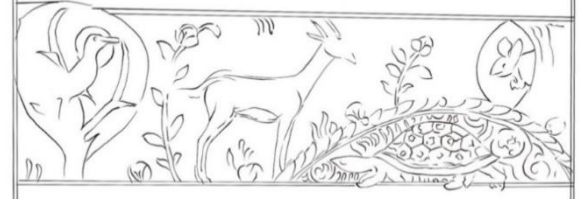
Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 149'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatürün 2/1'inde yer alan figürler karşılıklı olarak yatay aks üzerinde konumlanmıştır. Birbirine paralel aksların sağ ve sola doğru eğimleri olsa da bu kısımda dinamik bir hareket bulunmamaktadır. Ancak figürlerden birinin elindeki sopanın çapraz aksı, kompozisyonun genelinde dinamik bir etki yaratmıştır. Kompozisyonun sağ ve sol köşelerden köşeliklerle sınırlandırılmış olması da çapraz etkiyi sınırlandırmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 150'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

2/1'lik alanda yer alan kırmızı zemin köşlerden altın köşeliklerle sınırlandırılmıştır. Kompozisyonun diğer yarısında yer alan figürler, zeminden kendi renkleriyle kopabilecek kadar keskin renklindedir. Alandaki bu renklilik kompozisyon düzeni açısından statik olan alanda dinamik bir etki oluşturmuştur. Bu renkli alanda dengeli olarak kullanılan altın, figürlerin başlarındaki harelerde ve üstlerindeki örtülerle sırtlarındaki minderlerde kullanılmıştır. Aynı zamanda bu alanın sol üst kısmında yer alan fareye doğru vev bir hareketle uzanan siyah sopanın hareketi de kırmızı alanda bir hareket oluşturmuştur.

4. 8. 12. V. 113b (Ceylanın, Göl Kenarındaki Kaplumbağa, Karga ve Fareye Katılması)

Resim 94: TSMK H. 363. V. 113b

Çizim 76: TSMK H. 363. V. 113b

Varak Numarası: 113b

Minyatürün Ölçüsü: 12x3cm

Minyatürün Konusu: Ceylanın, Göl Kenarındaki Kaplumbağa, Karga ve Fareye Katılması¹⁸²

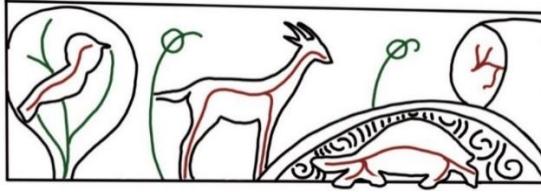
Minyatürün Hikayesi

V.106a'da anlatılan hikayenin devamı olarak; birbiriyle dost olan, kaplumbağa, fare ve karga sohbet ederlerken, birden avcıdan kaçan geyik koşarak yanlarına gelmiş. Önce geyikten korkan dostlar ondan kaçışarak dağılmışlar. Ardından karga uçarak civarı kontrol etmiş ve tehlike olmadığını düşününce geyiğin yanına gelip sohbet etmişler. Ona nasıl buraya geldiğini sormuşlar.¹⁸³

¹⁸²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁸³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.128,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 24.

V. 113b'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 151: TSMK H. 363 V. 113b

Şema 152: TSMK H. 363 V. 113b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x3 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 6/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın en alt kısmında konumlanmıştır. Kompozisyonda yer alan hayvanlar hikayedeki anlatılanla doğru orantılı olarak yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 151'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon soldaki ceylanın ve üzerinde karga olan ağacın dikeydeki yerleşimiyle, sağ tarafta yer alan yatay hareketteki kaplumbağa ve fareden oluşmaktadır. Kompozisyon düzeni yatay ve dikey hareketlerin bir arada olması dolayısıyla dinamiktir ancak her iki hareket de kendi çevresince statik bir etkiye sahiptir. Kompozisyonda hayvanların sağ ve soldan merkeze doğru yönelimi, hayvanların birbiri ile iletişimini belirtmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 152'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgisel boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

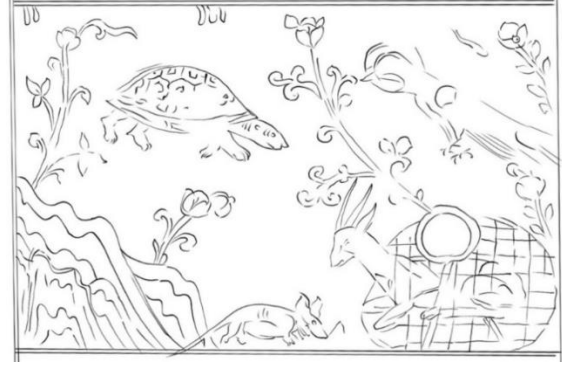
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde yer alan ceylanın etrafındaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, dış hatlarıyla ceylanın silüetini takip etmektedir. Altının bir başka kullanım yeri ise, ceylanın boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de kaplumbağanın kabuğunda ve karganın başındaki hareyle kanatlarında bulunmaktadır.

Kompozisyonun genelinde kırmızı zemin üzerinde, mavinin yeşile yakın tonunun etkileri, zıt bir etki yaratmak adına kullanılmıştır. Kırmızı zemin üzerinde soldaki ağacın yeşili kontrast bir etki oluşturmuştur. Sağ tarafta yeşilliklerle ayrılan mavi alanın üzerinde de kaplumbağanın turuncuya yakın tonu kullanılarak, kontrast renk etkisinden yararlanılmış, dinamik bir etki ortaya çıkmıştır. Bunun dışında pembenin birbirine uygun tonları da kompozisyonun kenar ve ortasında kullanılarak dengeli bir dağılım sağlanmıştır.

4. 8. 13. V. 114b (Ceylanın Tuzağa Düşürülmesi)

Resim 95: TSMK H. 363. V. 114b

Çizim 77: TSMK H. 363. V. 114b

Varak Numarası: 114b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Ceylanın Tuzağa Düşürülmesi¹⁸⁴

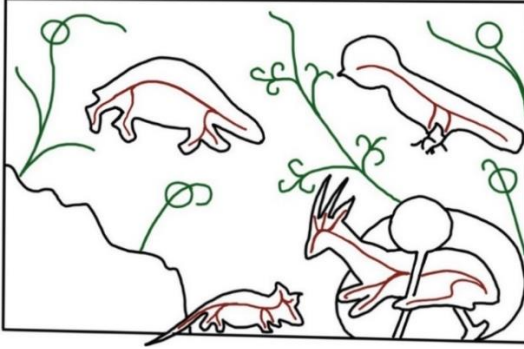
Minyatürün Hikayesi

V.113b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; kaplumbağa, fare ve karga, geyikle uzun süre sohbet ettikten sonra onunla da dost olmuşlar. Aradan biraz zaman geçince günlerden bir gün; geyik her zamanki saatinde dostlarının yanına gelmemiş. Onu merak eden karga civarda uçarak onun tuzağa düştüğünü görmüş. Geri arkadaşlarının yanına dönüp geyiği kurtarmak için bir plan yapmışlar ve geyiğin yanına gelmişler.¹⁸⁵

¹⁸⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁸⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.128,ZehraToska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 24.

V. 114b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 153: TSMK H. 363 V. 114b

Şema 154: TSMK H. 363 V. 114b

Sayfadaki 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında yer almaktadır. Hayvanlar, sağ alt köşeden minyatürün sol yukarısına doğru bir hareketle hikayede yer alan kurguya göre yerleştirilmişlerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 153'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon sağ ve sol taraftaki hayvanların birbirine dönük hareketlerinden oluşmaktadır. Bu düzende figürler sağ alt köşeden sol üst köşeye doğru giden verev bir aks doğrultusunda konumlanmışlardır. Bu aksın sol üstünde kaplumbağa ve sağ alt köşesinde ceylan bulunmaktadır. Sağ üst köşede yer alan karganın da bu aksa eğimli duruşu kompozisyonun genelindeki kurguyu desteklemektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 154'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

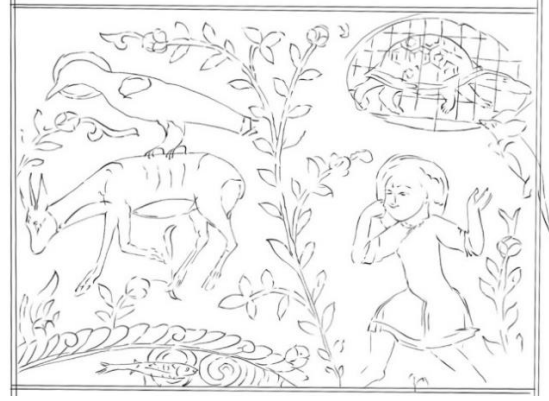
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Sol üst alandaki kaplumbağanın çevresinde yer alan bitkilerin ucundaki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formdan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, siyah rengi ile kompozisyonda baskın etki kuran karganın başındaki hare ve kanatlarıyla, ceylanın boyun, karın ve bacakları ve kaplumbağanın kabuğudur. Tüm bunlar doğrultusunda kompozisyonda genel olarak dinamik bir renk etkisi bulunmaktadır.

4. 8. 14. V.115b (Karga ve Ceylan Avcıyı Oyalarken, Farenin Kaplumbağayı Özgür Bırakması)

Resim 96: TSMK H. 363 V. 115b

Çizim 78: TSMK H. 363 V. 115b

Varak Numarası: 115b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7cm

Minyatürün Konusu: Karga ve Ceylan Avcıyı Oyalarken, Farenin Kaplumbağayı Özgür Bırakması¹⁸⁶

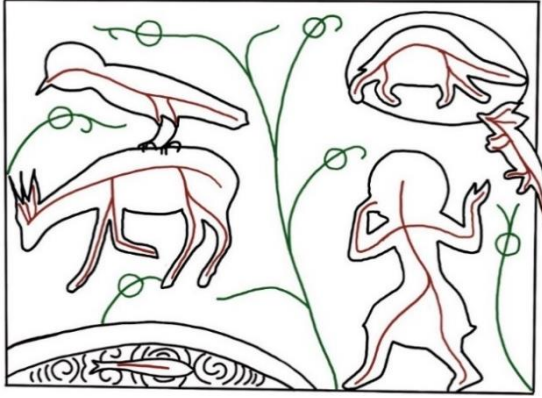
Minyatürün Hikayesi

V.114b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; fare ve karga geyiği kurtarmak için yanına gelmişler. Fare geyiğin ağını kemirip kaçacakları sırada onları yalnız bırakmak istemeyen kaplumbağa da yanlarına gelmiş. Ancak tam avcının geleceği sırada geyik ağından kurtulmuşken, hepsi hızla avcıdan kaçarken yavaş olduğu için bukez de kaplumbağa tuzığa düşmüş ve avcı onu yakalamıştır. Yine hızlıca bir plan yapmışlar ve bu sefer, geyik ve karga avcıyı oyalamış, fare de kaplumbağanın ağını kemirerek onu kurtarmaya çalışmıştır.¹⁸⁷

¹⁸⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁸⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.128,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 24.

V.115b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 155: TSMK H. 363 V. 115b

Şema 156: TSMK H. 363 V. 115b

Sayfadaki 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/1'ini kaplamaktadır ve alt yarısında konumlanmıştır. Kompozisyon dikeyde merkezde yer alan bitkinin sağ ve solu olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sağ tarafta figür ve sol tarafta yer alan hayvanlar hikayeye göre konumlanmıştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 155'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon merkezde yer alan bitkinin sağ ve solu olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Sol alanda yer alan hayvanların yatay hareketine karşılık, sağda dikey aksta figür ve kaplumbağanın yataydaki aksıyla oluşan kompozisyonun genel düzeninde dinamik bir etki bulunmaktadır. Sağda kompozisyonun dışından gelen farenin hareketi farklı bir dinamizm katmaktadır. Kompozisyondaki figürün ve ayvanların sola yönelmelerinin aksine sağ üstte kaplumbağanın terse gidişi de yine kompozisyonda farklı bir hareket doğurmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 156'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki lekesele anlamda altın kullanımından dolayı hissedilmektedir. Kırmızı üzerine altın lekelerin dinamik etkisi, bitkilerin ucundaki çiçeklerin yerleri itibariyle de etkilidir. Zemindeki boş alanlarda bu lekelerle ayrı alanlar açılmıştır. Olan hareketler bu lekelerle çerçeveselenmiştir.

Figür ve karganın başındaki harede kullanılan altın, hayvanların belirli bölgelerinde ve figürün kıyafetinde kullanılmış. Benzer tonlardaki durgun renk dengesine sahip kompozisyona dinamik etkiyi katmak amacıyla kullanılmıştır.

4. 8. 15. V. 117a (Arkadaşların Kaçması)

Resim 97: TSMK H. 363. V. 117a

Çizim 79: TSMK H. 363. V. 117a

Varak Numarası: 117a

Minyatürün Ölçüsü: 12x9cm

Minyatürün Konusu: Arkadaşların Kaçması¹⁸⁸

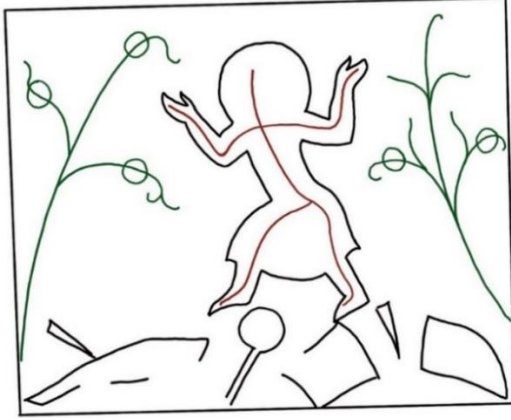
Minyatürün Hikayesi

V.115b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; arkadaşlıkları gerçek ve kendileri zeki olduklarından yaptıkları planla avcının elinden kurtulmuşlar. Geyik ve karga avcıyı oyalayarak uzağa götürmüşler. Bu sırada farenin kaplumbağayı kurtarmış ve avcı geyikle karganın peşinden koşmaktan yorulup sonuç alamayınca geri dönüp kaplumbağanın da olmadığını görmüş ve aklından şüphe etmiş. Başarıyla kaçan dostlar ise, yeniden kavuşmuş ve arkadaşlıklarını daha da pekiştirmişler.¹⁸⁹

¹⁸⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁸⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.132,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 67,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 25.

V. 117a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 157: TSMK H. 363 V. 117a

Şema 158: TSMK H. 363 V. 117a

Sayfadaki 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/1'ini kaplamaktadır ve üst yarısında konumlanmıştır. Kompozisyon dikeyde merkezde yer alan figürün ve çevresindeki bitkilerden ibarettir. Hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak figür kompozisyonun merkezindedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 157'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Merkezde yer alan figür ve çevresindeki bitkilerin akslarıyla oluşan kompozisyonda, etrafa saçılmış tuzakların da parçaları dağınık bir şekilde minyatürün aşağı kısmına yerleştirilmiştir. Figürün eğimli duruşu ve bitkilerin de figüre yönelik ve onun duruşunu destekleyen akslarıyla, kompozisyonun genelinde dinamik etki sağlanmıştır. Alt kısımda yer alan parçalar da dağınık yerleşmiş ve geniş alan oldukça temel akslar üzerinden hareketlendirilmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 158'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, figürün sağ ve sol tarafında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır.

Altının bir başka kullanım yeri ise, figürün baş kısmındaki hare ve kıyafetinin etek ve kol uçlarıdır. Kompozisyon düzeni açısından temel akslarla hareketin sağlandığı dinamik kompozisyonda, renk dinamizmini oluşturan ise, zemindeki yeşil ve altınların etkisidir. Figürün merkezde olmasına rağmen zemine yakın renkte ve cansız renk tonu, alt kısmındaki turuncuların ve arasındaki mavilerin kontrast etkisini öne çıkarmıştır.

4.9. V. 118aBâb-ı der-Zâğân u Bûmân Misli Zafer-i ber-Düşman (Kargalar ve Baykuşlar Hakkında Düşmana Karşı Kazanılan Zafer gibi)

4.9.1. V. 118a (Debşelim ile Beydaba)

Resim 98: TSMK H. 363. V. 118a

Çizim 80: TSMK H. 363. V. 118a

Varak Numarası: 118a

Minyatürün Ölçüsü: 12,5x 8cm

Minyatürün Konusu: Debşelim ile Beydaba¹⁹⁰

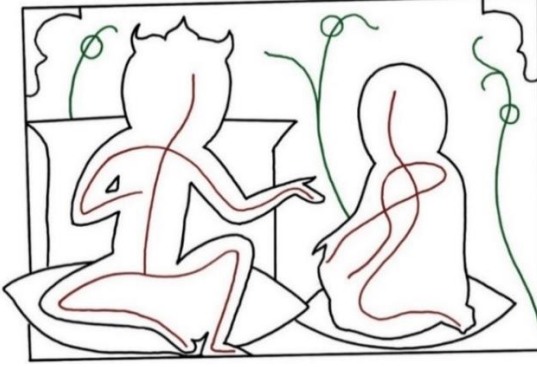
Minyatürün Hikayesi

Eserin en başından beri Beydaba'nın anlattığı hikayeleri dinleyen Debşelim, 'can dost olup birlikten kopmayanların halini anlarım' der. Debşelim şimdi de Beydaba'dan, yalvarıp yakarsa da kendisine aldanılmayan düşmanın hikayesini anlatmasını ister.¹⁹¹

¹⁹⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁹¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.133,

V. 118a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 159: TSMK H. 363 V. 118a

Şema 160: TSMK H. 363 V. 118a

Sayfada 12,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 2/1'ine yakın alanını kaplamış ve alt yarısına konumlandırılmıştır. Altında kalan satır sayısı ise, üsttekine göre azdır. Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, tahtta oturduğu için Debşelim olduğu sanılan karakterin, el hareketinin diğer figüre doğru yönelimiyle belirtilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 159'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı ikiye ayrılmaktadır. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine eğimli duruşları ile figürler yer almaktadır. Sağ taraftaki figürün iki yanındaki bitkiler, statik hareketleri ile kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacıyla, figürü saran bir eğim içerisinde konumlandırılmıştır. Sol tarafta ise, tahtında oturan figürün tahtının formu kompozisyonun bu tarafına hakim konumdadır. Bu statik kompozisyon düzeninde, soldaki figürün, sağ tarafa uzanan eliyle ve hafif eğimli duruşuyla iki figür arası bir ilişki kurulmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 160'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatür sağ ve sol üst köşelerden kompozisyonu sınırlayan altın köşeliklerden oluşmaktadır. Altın bu kompozisyonda renk açısından bütünlük sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Zemindeki altın lekelerinin ise, kompozisyondaki boşluklara dengeli dağılımı kırmızı alanlar ortalanarak yerleştirilmiştir.

Kompozisyonda renk açısından dinamik etki, figürlerin kıyafetleri ile sağlanmıştır. Sağdaki figürün turuncu ve mavi zır renklerden oluşan kıyafeti ve soldaki figürün sarı pembe ve yeşil rengin bir araya gelmesinden oluşan dinamizm kompozisyonda kontrastlığın etkisini pekiştirmektedir.

4. 9. 2. V. 118b (Kargalar Ağaçlarında)

Resim 99: TSMK H. 363. V. 118b

Çizim 81: TSMK H. 363. V. 118b

Varak Numarası: 118b

Minyatürün Ölçüsü: 11x12cm

Minyatürün Konusu: Kargalar Ağaçlarında¹⁹²

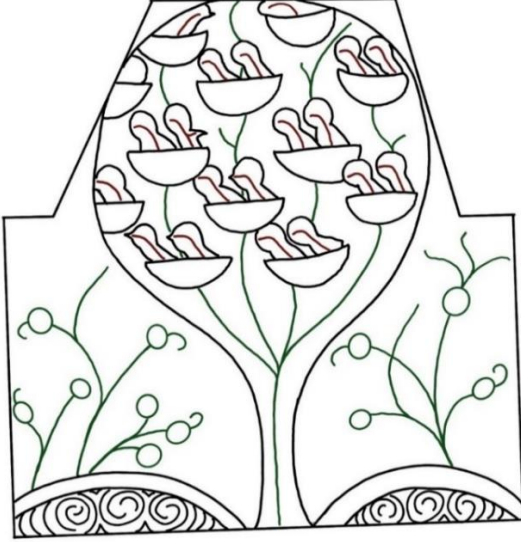
Minyatürün Hikayesi

Dağların birinde son derece iri bir ağaç varmış. Bu ağaç içerisinde bin karga barındıracak kadar büyükmüş. Kargaların hükümdarları ile bu ağaçta yaşadıkları bilinirmiş. Bir de bu kargaların düşmanları varmış. Bu baykuşlar bu ağaca yakın yerde bin baykuşu barındıran mağarada yaşarmış. Baykuşların da hükümdarları olduğu bilinirmiş. Ve bu iki hükümdar hiç anlaşamamış.¹⁹³

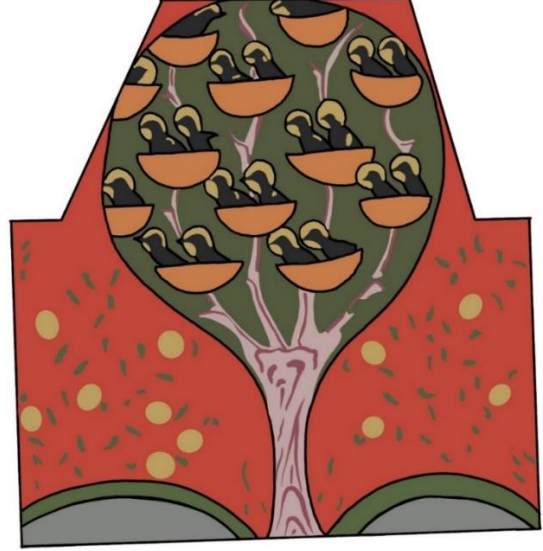
¹⁹²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁹³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.134,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 49.

V. 118b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 161: TSMK H. 363 V. 118b

Şema 162: TSMK H. 363 V. 118b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x12cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın merkezine yerleştirilmiştir. Minyatür en dış şekli itibariyle tam bir geometrik form oluşturmamaktadır. Dikeyde yer alan ağacın sağ ve sol kenarlarında yazı girintileri oluşmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir formu oluşmuştur. Bu formda merkezde ağaç yer almaktadır. Ağacın sağ ve sol kenarlarında birbirinin benzeri deniz ve bitkili alanların yer almasıyla simetrik bir kurgu ile hikaye anlatılmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 161'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde, merkezde bir ağacın olduğu, ağacın sağ ve solu simetrik iki alandan oluşurken, sağ ve sol kenarlarından ağaca sıfır mesafede girintiler bulunmaktadır. Bu girintiler alana dinamik bir etki katmaktadır.

Kompozisyonda dikeyde merkeze yerleşen ağaç ve onun sağ ve sol kenarları birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Ağacın iki yanı da deniz ve bitkilerden oluşmaktadır. Bu iki alanın birbirinden tek farkı bitkilerin dallarının yerleşimidir. Alan genişliğine göre kendi içinde dinamik bir etkiyle oluşturulan dallar ve alt kısımdaki deniz için ayrılan alandaki dalga hareketleri; kompozisyondaki hareketliliğin tek kaynaklarıdır. Ağacın içerisinde ise, başka bir kurgu bulunmaktadır. Bu kurguda kargalar yuvalarında yine belirli bir düzene göre sıralanmıştır.

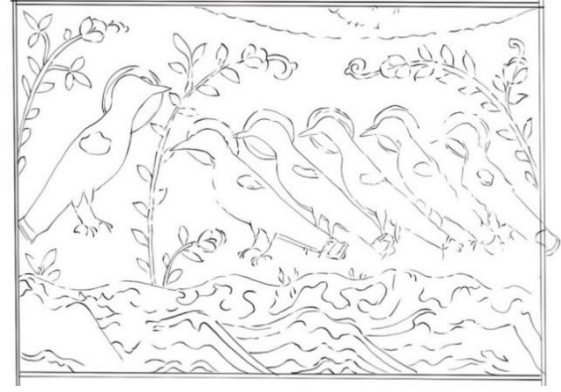
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 162'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatürün merkezinde yer alan ağacın yeşil etkisi, zemindeki kırmızıyı hem alan hem de renk etkisi olarak bastırmıştır. Zemindeki kırmızının içerisinde bulunan yaprak etkileri ise, bu minyatürde oldukça zayıf kalmıştır. Ancak; soldakinin sağdakine göre daha yoğun etkisi olan çiçeklerin altın ile oluşturulmuş lekesele etkisileri bu alanları hareketlendirmiştir. Aynı etki, kargaların başlarındaki harelerde de, ağacın koyu zeminiyle, siyah ile renklendirilen kargaların arasında da bulunmaktadır. Bu alandaki ikinci dinamik etki ise, yuvaların renkleriyle ağacın dallarındaki pembelerdir.

4. 9. 3. V. 119b (Kargaların Baykuşlardan Kurtulmayı Krallarından İstemesi)

Resim 100: TSMK H. 363. V. 119b

Çizim 82: TSMK H. 363. V. 119b

Varak Numarası: 119b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Kargalar Ağaçlarında¹⁹⁴

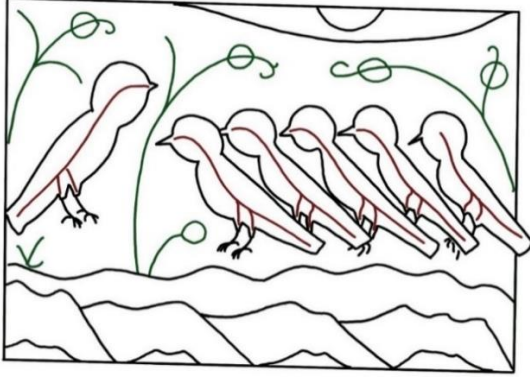
Minyatürün Hikayesi

V. 118b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; baykuşlar kralları ile birlikte bir gün kargaların ağacını yağmalamış ve çok sayıda kargayı esir almışlar. Kargalar bu durumu hükümdarları ile paylaşmış ve hükümdarları da akıl danışmak üzere yanına 5 vezirini alıp konuyu değerlendirmeye başlamış.¹⁹⁵

¹⁹⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁹⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.134,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 49.

V. 119b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 163: TSMK H. 363 V. 119b

Şema 164: TSMK H. 363 V. 119b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta kısmında konumlanmıştır. Kompozisyon dikeyde 3/1'lik soldaki karganın alanı ile sağda 3/2'lik diğer kargaların bulunduğu alanlardan oluşmaktadır. Bu alanlar boşluklarda yer alan bitkiler ile birbirinden daha net ayrılmaktadır. Kargaların altında kalan alan ise, deniz ve tepeliklerden oluşurken, üst kısımda ufakça bir gökyüzü açıklığı bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 163'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon düzeni dikeyde, 3/2 ve 3/1 oranlarıyla kendi içinde ayrılmıştır. Sağ kısımda yer alan 3/2'lik alanda kargalar statik bir düzenle birbirinin ardı sıra dizilmiştir. Sağ kısımda ise, tek bir karga diğerlerine doğru yönelimiyle yer almaktadır ve arkasında yer alan bitkinin aksları da kuşlara yöneliktir. Herhangi bir dinamik düzenin bulunmadığı kompozisyonda yer alan hayvanların birbiriyle ilişkisi dikkat çekmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 164'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bu alanda zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

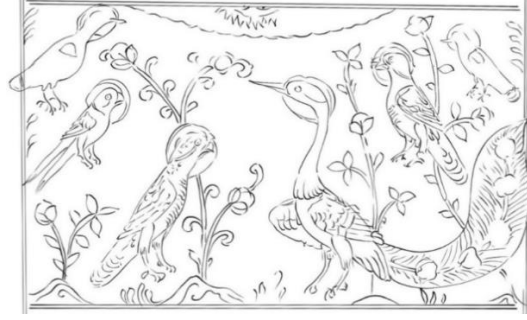
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin de kompozisyona baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, kırmızı zemin üzerinde yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, üst kısımda gökyüzü açıklığının eğimini takip ederek buradaki eğimin etkisini arttırmıştır.

Altının, yatay orta bölmede yer alan kargalar üzerindeki etkisi ise kargaların başlarındaki harelerde, kanat ve kuyruklarında kullanımıyla, kompozisyon düzeni açısından statik olan alanda, siyah üzerine sarının etkisi ile dinamik bir renk etki oluşturmuştur. Renk düzeni açısından kompozisyondaki ikinci hareketli alan ise, tepeliklerin bulunduğu alt alandır.

4. 9. 4. V. 124b (Kuşların Meclisi)

Resim 101: TSMK H. 363. V. 124b

Çizim 83: TSMK H. 363. V. 124b

Varak Numarası: 124b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Kuşların Meclisi¹⁹⁶

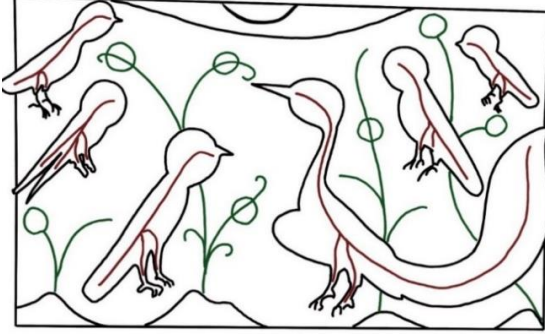
Minyatürün Hikayesi

V. 119b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; fikir almak için topladığı vezirlerden en sonuncusuna kavganın nasıl başladığını sormuş ve vezir ona hikayeyi anlatmaya başlamıştır. Kuşların bir kısmı kendilerine hükümdar olarak baykuşu seçmek istemişler. Ancak bu duruma razı gelmeyen karga, baykuşları kötülemiştir.¹⁹⁷

¹⁹⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁹⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.134,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 49.

V. 124b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 165: TSMK H. 363 V. 124b

Şema 166: TSMK H. 363 V. 124b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısına konumlanmıştır. Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik bir düzende kurgulanmıştır. Merkezin solunda yer alan bitki ve o taraftaki üç küçük kuş figürüne karşılık, ufak bir boş alanın sağında hikayedeki önemine göre de büyük bir kuş ve arkasında bulunan küçük kuşlarla, kompozisyonun simetri dengesi sağlanmıştır. Bu karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ile resmedilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 165'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon dikeyde, merkezin sağındaki bitki ve ufak bir boşluğun ardından, kompozisyonun solu olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Bitkinin solunda, kuşlar büyüklü küçüklü merkeze doğru bir eğimle küçükten büyüğe sıralanmışlardır. Sağında ise, büyük bir kuşun alanı yarı dairesel olarak çevreleyen aksıyla, bu aksa doğru sağ üst köşeden gelen, küçükten büyüğe doğru sıralanan kuşlar bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 166'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bu alanda zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

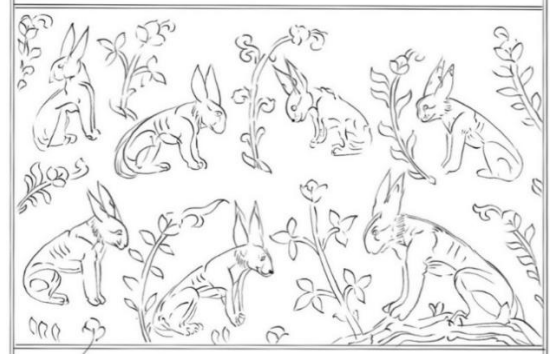
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin de kompozisyona baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, kırmızı zemin üzerinde yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, üst kısımda gökyüzü açıklığının eğimini takip ederek buradaki eğimin etkisini arttırmıştır.

Altının, kompozisyon genelinde yer alan kuşlar üzerindeki etkisi ise, kuşların başlarındaki harelerde, kanat ve kuyruklarında kullanımıyla dinamik bir renk etkisi oluşturmuştur. Bu dağılım kırmızı zemindeki altın lekeleri ile birleşinde oldukça güçlü bir dinamik etki yaratmaktadır. Bu etkinin bir başka uzantısı da, hikayedeki önem sırası açısından büyükçe çizilen kuşun üzerindeki renklerin de kendi içindeki dinamiğidir. Alt kısımda sınırda çizilen tepelikler de altın kullanılarak hareketlendirilmiştir.

4. 9. 5. V. 125b (Tavşanların Fillerden kurtulmayı Krallarından İstemesi)

Resim 102: TSMK H. 363. V. 125b

Çizim 84: TSMK H. 363. V. 125b

Varak Numarası: 125b

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Tavşanların Fillerden kurtulmayı Krallarından İstemesi ¹⁹⁸

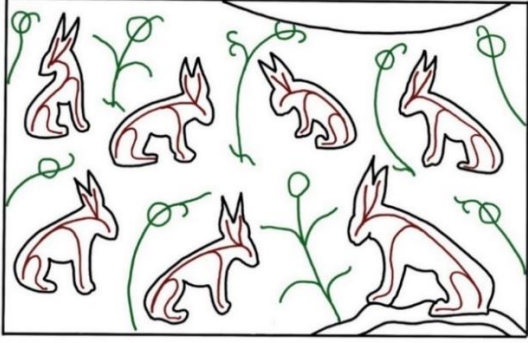
Minyatürün Hikayesi

V. 124b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; baykuşu kötüleyen karga kuşlara bir örnek hikaye anlatmaya başlamış. Vaktiyle susuzluktan dolayı göçen filler, tavşanların ikamet ettiği bölgede suyu bulunca oraya yerleşmeye karar vermişler. Ancak fillerin ayakları altında ezilen tavşanlar bu durumdan şikayetçi olmuşlar ve konuşmak üzere hükümdarlarına gitmişler. ¹⁹⁹

¹⁹⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

¹⁹⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.137,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 71,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 51.

V. 125b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 167: TSMK H. 363 V. 125b

Şema 168: TSMK H. 363 V. 125b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatürde yer alan tavşanlar, sağ köşede diğerlerinde iri oluşuyla dikkat çeken hükümdarları ile konuşmaktadır. Tavşanların yerleşimi kompozisyonda alt ve üst olmak üzere iki alanda sıralı olarak gerçekleştirilmiştir. Tavşanların dikeyde ise, merkezin sağ ve solu olmak üzere iki alanda yerleşen tavşanlar merkeze doğru yönelmişlerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 167'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, yatayda kompozisyonun altı ve üstü olmak üzere tavşanlar iki sıra halinde yan yana dizilmiştir. Birbirleri ile ilişkileri açısından ise, tavşanların sağ ve soldan merkeze doğru yönelmeleri, kompozisyonu dışardan merkeze doğru toparlamaktadır. Kompozisyonda tavşanların duruşlarını destekleyen ikinci unsur ise, aralarında yerleşen bitkilerdir. Yönleri sağa eğimli olan bitkilerin tavşanların aralarına yerleşmeleri, yer yer tavşanları desteklerken, kimi yerlerde tavşanların duruşlarını karşı taraftan yönelmeleri ile tamamlamaktadırlar. Böylece sıralı dizilen tavşanların statik etkisi, aralarına yerleşen bitkilerle dinamik bir etkiyle kaynaşmıştır. Sağ alt köşedeki tavşanın ve yanındaki bitkilerin büyüklüğü ise, bu alana ekstra bir hareket katmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 168'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bu alanda zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

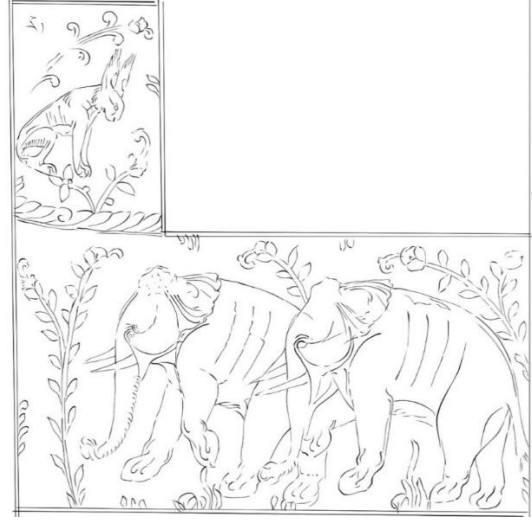
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin de kompozisyona baskın bir etkisi bulunmaktadır. Altın ile renklendirilen çiçekler dairesel lekeler şeklinde kompozisyonun zeminindeki kırmızının üzerinde etili olmuştur. Bu etki, sıralı olarak dizilen tavşanların ara boşluklarında hareketli bir aks üzerinde yerleşimiyle dinamiktir. Renk açısından altının diğer kullanım yerleri ise, tavşanların karın boyun ve bacak bölgeleridir.

Tavşanların renkleri ise, mavi ve turuncuların zıt etkisinde zeminde koparken, kahverengi ve pembelerle benzer etkiyi gösteremese de tavşanların dağılımı kırmızı zemindeki altın lekeleri ile birleşinde oldukça güçlü bir dinamik etki yaratmaktadır.

4. 9. 6. V. 126b (Tavşanın Fil ile Görüşmesi)

Resim 103: TSMK H. 363. V. 126b

Çizim 85: TSMK H. 363. V. 126b

Varak Numarası: 126b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5 x11cm

Minyatürün Konusu: Tavşanın Fille Görüşmesi²⁰⁰

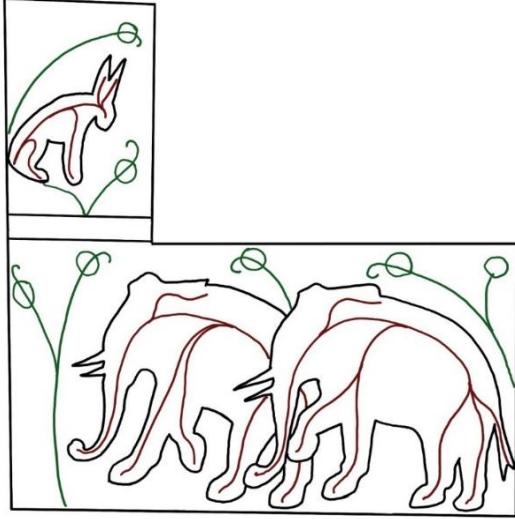
Minyatürün Hikayesi

V. 125b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; filleri hükümdarlarına şikayet eden tavşanların arasında akıllı bir tavşan varmış. Ben demiş fillerle elçi olarak fillerin yanına gidebilirim. Ve hükümdarın görevlendirmesi üzerine bu tavşan fillerin yanına gitmiş.²⁰¹

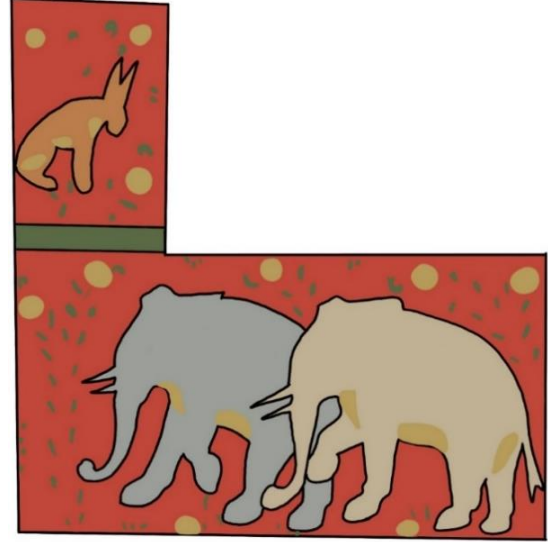
²⁰⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁰¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.137,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 71,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 51.

V. 126b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 169: TSMK H. 363 V. 126b

Şema 170: TSMK H. 363 V. 126b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x11 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısını kaplamaktadır. Minyatür, en dış şekli itibariyle altta yer alan dikdörtgenin üstüne ek, bu alanın 3/1 oranında, dikdörtgen alanla kesişmesinden oluşmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur. Alt alanda yer alan iki fil ve üst alanda, hikayede fillerle konuşmasıyla belirtilen tavşan yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 169'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurulurken, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dış şekli itibariyle kendine özgü bir formdadır. Bu form alt kısımda yer alan dikdörtgen alana ek, sol üstte bir başka dikdörtgen alanın yerleşimiyle oluşmaktadır. Bu alan alttaki alanın 3/1'lik alanı kadardır. Sağ tarafındaki 3/2'lik alan yazılardan oluşmaktadır.

Dikeydeki etkisi ile dikkat çeken üst alan, tavşanın ve arkasındaki bitkinin aksının aşağıdaki dikdörtgene doğru eğiminden oluşmaktadır. Alt alanda yer alan fillerin yönleri de tavşana doğru bakmaktadır. Bitkiler ise, dikey aks üzerinde, fillerin arkasında ve önünde boş kalan alanlara yerleşmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 170'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

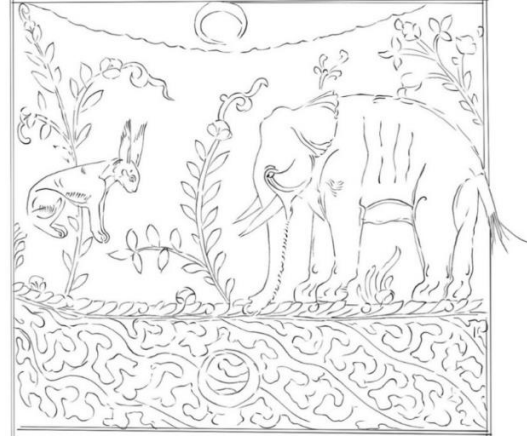
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Fillerin aralarında ve üst kısımdaki tavşanın arkasında yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, her filin ayak ve başlarının sağ ve sol köşelerine yerleştirilerek, filler ve tavşanı çerçeve içerisine alınmıştır. Bu yerleşim kompozisyonun geneline baktığımızda dinamik bir etki yaratmaktadır. Altın kullanımı fillerin ve tavşanın boyun karın ve bacaklarında da kullanılmıştır. Fillerin geniş gövdeleriyle açık renkte alt kompozisyonda sağladıkları tek renk dengesi bu altın lekelerle hareketlendirilmiştir. Birbirine ek olan iki kırmızı zemin yeşil renkteki üst alanın zemin çizgisi ile birbirinden ayrılmıştır.

4. 9. 7. V. 127b (Tavşan ve Fillerin Kralının Gölde Ayı Görmesi)

Resim 104:TSMK H. 363. V. 127b

Çizim 86: TSMK H. 363. V. 127b

Varak Numarası: 127b

Minyatürün Ölçüsü: 11/ 10cm

Minyatürün Konusu: Tavşan ve Fillerin Kralının Gölde Ayı Görmesi²⁰²

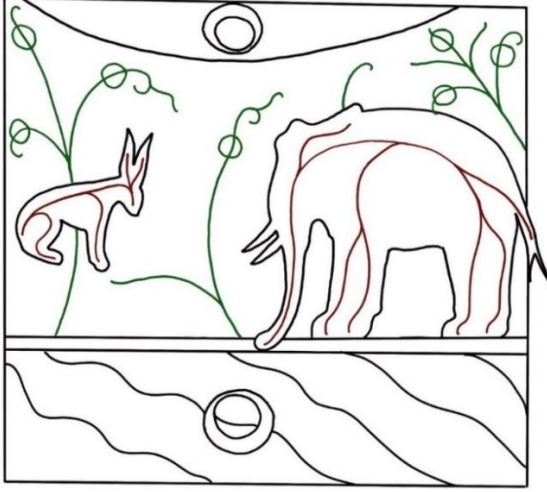
Minyatürün Hikayesi

V. 126b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; fillere kendini ayın elçisi olarak tanıtan tavşan, ‘ayın, fillere kızdığını çünkü oradaki suları kirlettiklerini’ söylemiş. Bunun üzerine ayı görmek isteyen fillerin kralını, tavşan bir göle götürür ve orada ayın yansımısını su üzerinde görürler. Hortumunu suya soktuğunda dalgalanan ayın aksi ile iyice korkan fil, ikna olmuştur. Bir daha oraya gelmeyeceklerine dair söz verir.²⁰³

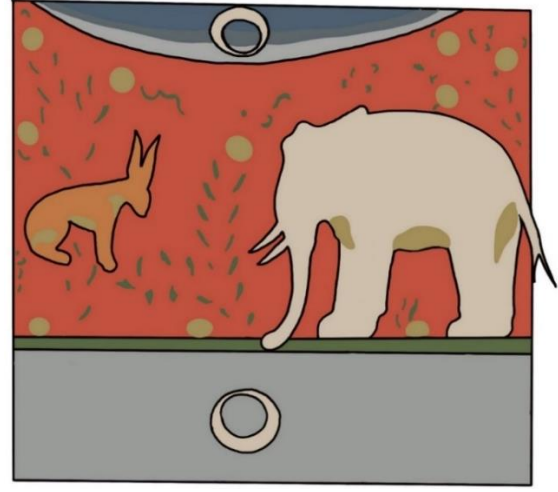
²⁰²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁰³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.137,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 71,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 51.

V. 127b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 171: TSMK H. 363 V. 127b

Şema 172: TSMK H. 363 V. 127b

Sayfadaki 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 1x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında yer almaktadır. Minyatür dikeyde, merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayede güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı fil biraz daha büyükçe resmedilmiştir. Sol tarafta ise, tavşan aslana yönelik duruşu ile filin tam karşısında ancak bastığı yer biraz yukarıda olacak şekilde yerleştirilmiştir. Minyatür kendi içinde yatayda simetrik olarak iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Alt kısımda deniz etkisi ve merkezde yer alan ay bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 171'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, 3/2 ve 3/1'lik oranla ikiye ayrılan minyatürün, alt ve üst bölümlerin birbirinden farkı, boş alan değerlendirme şekilleri bulunmaktadır. Üst kısımda fil ve tavşandan arta kalan alanlara yerleştirilen bitkilerin, dalları dışardan merkeze doğru eğimli çizilerek, fil ve tavşanın merkezdeki etkisine pekiştirme yapılmıştır. Alt kısımda ise, birbirine paralel eğimli ana hatlarla dinamik bir deniz etkisi yer almaktadır.

Minyatürün üst 3/2'lik alanında merkezin sağ ve solu olmak üzere simetrik bir düzen bulunmaktadır. Ancak bu simetri oran bakımından dengeli sağlanmasa da tavşanın, filin karşısında, filin iri duruşunu dengelemek üzere ortalı yerleştirilmiştir. Bu alanda dikey aksların hakimiyetiyle yataydaki 3/1'lik alt alanda deniz dalgalarının hareketi verev

şekilde hareketli yerleşmiş ve kompozisyonun genelinde dinamik bir etki sağlanmıştır. Üst kısımda yer alan gökyüzü açıklığının, deniz tasvirinin olduğu alt alandaki yansıması da bu alanın merkezine yerleştirilen ay ile oluşturulmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 172'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile tam ortadan ikiye bölünmüştür. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

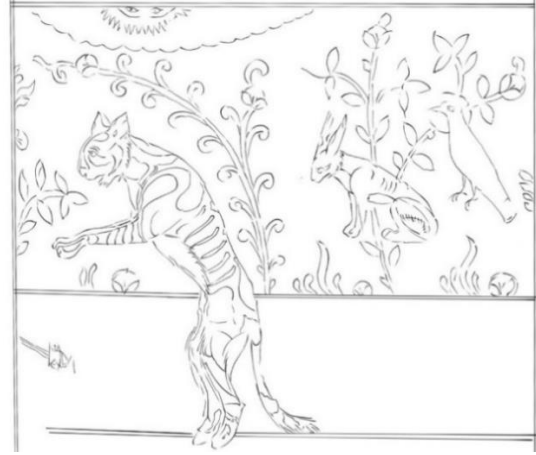
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel hareketlerinin de kompozisyona baskın bir etkisi bulunmaktadır. Kırmızı zemine fil ve tavşanın sırtlarında yer alacak şekildeki üçgen formundaki dağılımları bu alanlarda dinamik bir etki oluştururken, yeşil alanın dibinde orantılı şekilde yerleşimleri ve ortadaki bitkinin ucundaki duruşu statik bir düzen içermektedir. Filin ve tavşanın karın, boyun ve bacak bölgelerinde yerleşimleri ise, beyaz geniş alanda yine bir hareket etkisi katmaktadır. Tavşanın ise, zeminle uyumlu rengine yine hareket katmaktadır. Renk etkisi bakımından filin geniş alanda kapladığı etki ve ay görüntüsünün kompozisyonun alt ve üst yatay alanlarda merkezde oluşu oldukça baskın bir etki yaratmaktadır.

4. 9. 8. V. 128b (Dindar Kedinin Tavşan ve Kekliği Dualarına Katması)

Resim 105: TSMK H. 363. V. 128b

Çizim 87: TSMK H. 363. V. 128b

Varak Numarası: 128b

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Dindar Kedinin Tavşan ve Kekliği Dualarına Katması²⁰⁴

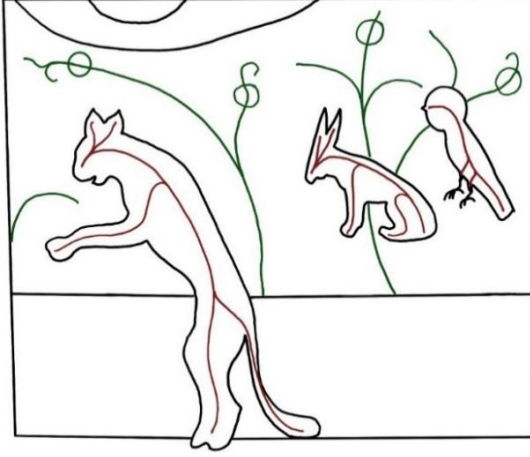
Minyatürün Hikayesi

V. 119b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; karganın vezirine bir başka hikaye daha anlatmış. Kekliğin biri bir gün yuvasını terk etmiş. Yokluğunu fırsat bilen tavşan yuvaya yerleşmiş. Ancak geri evine geldiğinde tavşanın yuvasında olmasına şaşırarak keklik, evinden çıkmasını istemiş. Tavşan buna kulak asmayınca, uzaklarda bir dindar kedinin olduğunu ve onun dualarından yararlanmak için ona gitmeyi teklif etmiş keklik ve beraber kedinin yanına gitmişler.²⁰⁵

²⁰⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁰⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.138,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 28.

V. 128b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 173: TSMK H. 363 V. 128b

Şema 174: TSMK H. 363 V. 128b

Sayfadaki 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x 9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında yer almaktadır. Minyatür yatayda 3/2'lik alttaki pembe alandan geri kalan 3/2'lik üst alana geçiş yapan kedi figürü ve üst sağ alanda yer alan keklik ve tavşandan oluşmaktadır. Kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkiler ve üst kısımda yer alan gökyüzü açıklığıdır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 173'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve soluna yerleştirilen hayvanlar aynı yöne doğru bakmaktadır. Sola yönelen hayvanlardan büyüklüğü ve dikeyde kompozisyonda kapladığı aksın etkisiyle kedi figürü ve hemen sırtında yer alan bitki öne çıkmaktadır. Diğer figürlerin üst alanda ve kediye kıyasla küçük kalması, kompozisyonda dinamik bir etki yaratmaktadır. Bu hayvanlar zemine yerleştirilen sağdaki bitkinin dalları üzerine konumlanmışlardır. Bitkiyi kesen bir aks üzerinde yerleşmeleri de bu alanda ayrıca bir dinamik etki oluşturmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 174' deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

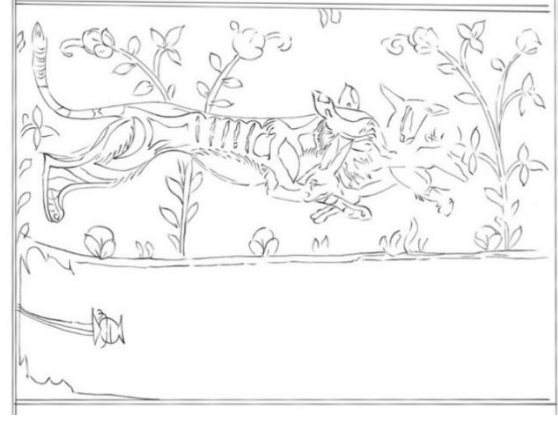
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin, bu kompozisyonda 3/1'lik pembe alan ile yatayda bölünmüştür. 3/2'lik kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin zeminde oluşturdukları dairesel altın lekelerin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Üst kısımda yer alan gökyüzü açıklığının eğimli şekliyle paralel yerleşen lekeler bu alanın vurgusunu güçlendirmiş, aynı zamanda kompozisyona dağınık yerleşmeleri genelde kırmızı zemin üzerinde dinamik bir etki yaratmaktadır. Altının kompozisyondaki diğer dağılım yerlerinden biri olan, tavşanın karın, boyun ve bacaklarında yer almasıyla tavşanın zemine uygun rengine hareket katmıştır. Hemen arkasında siyah renk ile betimlenen kuşun da başındaki harede ve kuyruğunda yer alması kuşun kompozisyondaki etkisini yine güçlendirmiştir. Kedinin de karın, boyun ve bacaklarında yer alan altın, kendi deseni, beyaz zemin üzerine siyah lekesele etkilerle zaten baskın çıktığı için bu alanda, var olan dinamiği desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

4. 9. 9. 1. V. 129b (Dindar Kedinin Tavşanı ve Kekliği Öldürmesi)

Resim 106: TSMK H. 363. V. 129b

Çizim 88: TSMK H. 363. V. 129b

Varak Numarası: 129b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Dindar Kedinin Tavşanı ve Kekliği Öldürmesi²⁰⁶

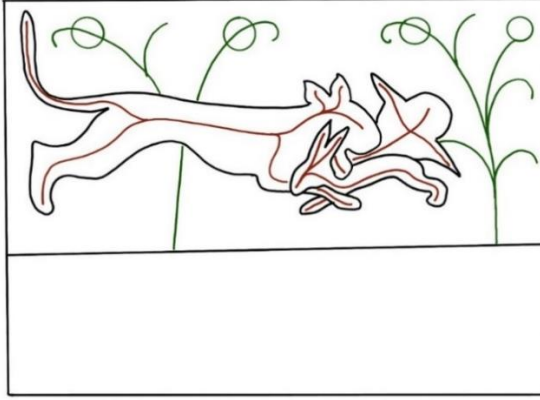
Minyatürün Hikayesi

V. 128b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; ev meselesini çözmesi için meded umdukları kedi, tavşan ve kekliği görünce önce onları kandırmış ancak daha yakınına geldiklerinde ikisinin birden üzerine atlayıp onları yemiştir.²⁰⁷

²⁰⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁰⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.138,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 28.

V. 129b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 175: TSMK H. 363 V. 129b

Şema 176: TSMK H. 363 V. 129b

Sayfadaki 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasında yer almaktadır. Minyatür yatayda 3/1'lik alttaki turuncu alan ve geri kalan 3/2'lik üst alandan oluşmaktadır. Hikayede geçen olay üstteki alanda yer almaktadır. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkililerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 175'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde dinamik bir düzen bulunmaktadır. Bu düzen kedinin kompozisyona hakim yatayda uzanan aksını dikeyde kesen bitkilerin aksı ile oluşmaktadır. Aynı zamanda kompozisyonun sağ tarafında yer alan kedinin tavşan ve kekligi öldürme sahnesi de, kendi içinde verev gelen akslarla dinamik etkiyi barındırmaktadır. Yatayda 3/1'lik boş alan ise, boş bırakılmış, kompozisyonda etkin bir rol oynamamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 176'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin, bu kompozisyonda 3/1'lik turuncu alan ile yatayda bölünmüştür. 3/2'lik kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin zeminde oluşturdukları dairesel altın lekelerin, kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Bu çiçekler, kırmızı alanın alt ve üst sınırlarına eşit aralıklarla dağıtılarak, monoton duran alanı hareketlendirmiştir. Merkezde yer alan kedinin ağzındaki vereve gelen siyah ve kahverenginin içinde tavşanın karın ve keklığın baş kısmında kısmında yer alan altın da bu alana renk açısından hareket katmaktadır.

4. 9. 2. V. 131b (Dindar Adamın Keçisi ve Hırsızlar)

Resim 107: TSMK H. 363. V. 131b

Çizim 89: TSMK H. 363. V. 131b

Varak Numarası: 131b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8,5cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adamın Keçisi ve Hırsızlar²⁰⁸

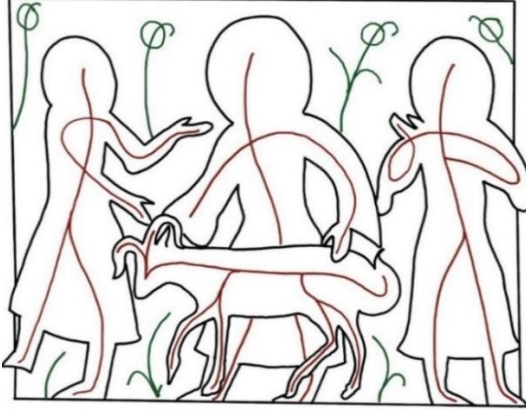
Minyatürün Hikayesi

V. 119b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; karganın vezirine bir başka hikaye daha anlatmış. Dindar adamın biri kurban etmek üzere bir keçi almış. Bunu gören hırsızlar keçiyi elde etmek için aralarında anlaşarak, her biri farklı yerlerden adamın karşısına çıkarak elindekinin köpek olduğunu söylemişler. Bunu her seferinde duyan adam kendi aklından şüphe ederek en sonunda keçiyi serbest bırakmış.²⁰⁹

²⁰⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁰⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.140,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 72,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 38.

V. 131b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 177: TSMK H. 363 V. 131b

Şema 178: TSMK H. 363 V. 131b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta yarısını kaplamaktadır. Minyatürde yer alan figürler yan yana sıralanmış ve ortadaki figürün önünde hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak keçi bulunmaktadır. Kompozisyonda yer alan diğer öğeler ise, bitkilere dir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 177'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dikeyde, merkezde bir figür ve iki yanında ona doğru eğimli aksları ile iki figürün konumlanmasından oluşmaktadır. Kompozisyonda, dikeyde yer alan üç figür ve onların aralarındaki boşluklara, dikey olarak yerleştirilmiş bitkiler bulunmaktadır. Bu figürlerin dikeydeki hareketlerini ortadaki figürün önündeki keçi yatay duruşu ile kesmektedir. Figürler, kompozisyonun genelinde statik bir etki oluştururken keçinin yatay hareketi, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 178'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Figürlerin aralarında yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, her figürün başlarının sağ ve sol köşelerine yerleştirilerek, kompozisyonda bu lekelerden oluşan bir üst sınır çizilmiştir.

Altın kullanımı figürlerin başlarındaki harelerde, kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında yer almaktadır. Figürlerin kıyafetlerindeki renklerle zeminden ayrılması renk açısından dinamik bir etki yaratırken altın bu alanlara da dengeli olarak dağılmıştır. Kompozisyonun merkezinde yer alan keçinin de koyu rengine rağmen boyun ve karın bölgelerinde altın kullanılmıştır.

4. 9. 3. V. 132a (Karganın Baykuşların Güvenini Kazanmaya Çalışması)

Resim 108: TSMK H. 363. V. 132a

Çizim 90: TSMK H. 363. V. 132a

Varak Numarası: 132a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x6,5cm

Minyatürün Konusu: Karganın Baykuşların Güvenini Kazanmaya Çalışması²¹⁰

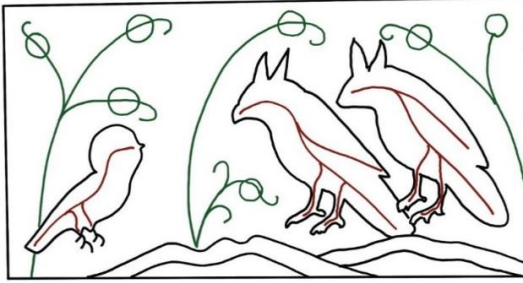
Minyatürün Hikayesi

V. 119b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; karganın vezirine anlattığı hikayelerin sonunda karga baykuşların arasına girmek istediğini ve onlara kargaların arasındaki bir kavğadan kurtulmuş gibi yaparak kendini inandıracağını söylemiş ve öyle yapmış.²¹¹

²¹⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²¹¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.140,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 50.

V. 132a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 179: TSMK H. 363. V. 132a

Şema 180: TSMK H. 363. V. 132a

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x6,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazının alt kısmında bulunmaktadır.

Minyatür 2/1'lik denge ile kompozisyonun sağ ve solu olmak üzere kendi içinde iki bölümden oluşmaktadır. Hikayede anlatılanla doğru orantılı olarak karganın baykuşlarla konuşması solda karga figürü ve sağda iki karga yer almaktadır. Kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkilere dir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 179'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyonda 2/1'lik oranla simetrik bir denge bulunmaktadır. Merkezin sağ ve solu olmak üzere dengeli bir şekilde yerleştirilen hayvanların, ikisi sol tarafta baykuşlar olmak üzere, sağ tarafta baykuş tek kalmaktadır. Ancak bu alanda kargayla aynı yöndeki bitkinin duruşu kompozisyonu dengelemektedir. Karşılıklı iki aksın birbirlerine doğru eğilimlerinden oluşan kompozisyonda dinamik bir etki yer almaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 180'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

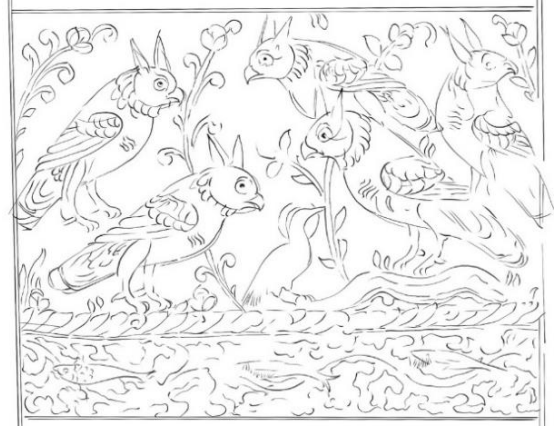
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki altın ile dairesel leke etkileri olan çiçeklerin, kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Kırmızı zemin üzerinde yer alan altın daireler, zeminde dinamik bir etki oluşturmuştur. Sol tarafta karganın üzerinde kendi aralarında üçgen formu oluşturmakta, sağ tarafta ise bu lekeler baykuşların çevresine yerleşmiş adeta dış sınırlarını belirlerdir. Karganın siyah renginin etkisini pekiştirmek adına baş kısmındaki harede ve kanatlarında da kullanılan altın, baykuşların turuncu renginde çok da etkin olmasa da kanatlarında ve kuyruğunda yer almıştır. Baykuşların ayaklarının altında ise, yeşilin ve pembenin tonları arasında altın da yer almaktadır.

4. 9. 4. V. 132b (Karga Baykuşların Arasında)

Resim 109:TSMK H. 363. V. 132b

Çizim 91: TSMK H. 363. V. 132b

Varak Numarası: 132b

Minyatürün Ölçüsü: 12x9cm

Minyatürün Konusu: Karga Baykuşların Arasında²¹²

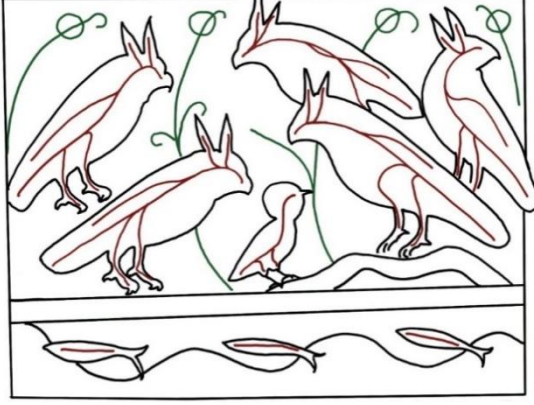
Minyatürün Hikayesi

V. 132a'da anlatılan hikayenin devamı olarak; karga, baykuşların arasına girmeyi başarmış. Onların aklını karıştırarak, baykuşların kralının, vezirleri ile kargayı aralarına almaları üzerine fikir alışverişi yapmasını sağlamıştır.²¹³

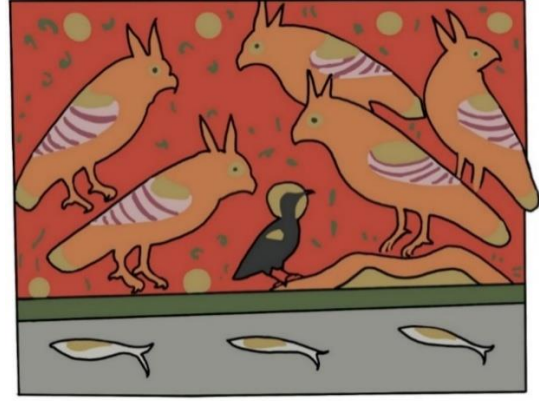
²¹²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²¹³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.140,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 50.

V. 132b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 181: TSMK H. 363 V. 132b

Şema 182: TSMK H. 363 V. 132b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yarısını kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, yazının ortasında, alt kısımda daha az satır olacak şekilde konumlandırılmıştır. Minyatür merkezde bulunan karga ile ortadan ikiye ayrılmış sağ ve sol tarafında baykuşlar resmedilmiştir. Baykuşların sağ ve soldan merkeze kargaya doğru yönelmelerinden anlaşıldığı gibi karga ile konuşmaları resmedilmektedir. Alt kısımda mavi bir şerit içerisinde dalga hareketleriyle deniz için ayrılmış bir alan bulunmaktadır. İçerisinde balıklar birbiri ardına dizilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 181'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir.

Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir. Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan karganın, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya bölünmüştür. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarında ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan baykuşlar yer almaktadır.

Baykuşların yönleri kıyaslandığında sola yönelimin fazla olduğu kompozisyonda; bu fazlalığı sağlayan, boş alanlara dinamik etki katan bitkiler ve sağ tarafta sayıca fazla olan baykuşların üçüncüsüdür. Merkezdeki karganın da sağa yöneldiği kompozisyonda, karşılıklı kesişen iki yönün olmasıyla dinamik bir etki bulunmaktadır.

Yatayda ise, kompozisyonun 3/1'lik alt kısmında bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu bölüm, tek sıra giden deniz dalgasının eğrisi üzerinde birbirini takip eden balıkların

dizimi ile oluşmaktadır. Bu doğrultuda bu alanda da sağa giden balıklar, üst tarafta aynı yöne giden baykuşlarla kaynaşarak genelde bir uyum yakalamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 182' deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 3/1'lik kısımda bulunan deniz ayrımı yapılmıştır. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün 3/2'lik üst kısmında kullanılırken, alttaki 3/1'lik mavi zemin deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkilerinin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır.

Kompozisyonun üst sınırında baykuşların kafalarının arasında boş kalan alanlara ve yeşil alanın hemen üstüne yerleştirilerek, kırmızı zemin üzerinde dinamik bir etki oluşturmaktadırlar. Ayrıca kompozisyonun geneline de dengeli bir şekilde yerleşen altının, alt alanda bulunan mavilikte de, balıkların sırtında yer alması, bu alanda da renk açısından dinamik bir etki sağlamıştır. Merkezde yer alan karganın başındaki harenin ve kanatlarının da altın ile renklendirilmesi, kompozisyonda karganın vurgusunu arttırmıştır. Baykuşların turuncu üzerine pembenin iki tonuyla, kırmızı üzerinde oluşturduğu etkide de altının dinamik etkisi bulunmaktadır.

4. 9. 5. V. 134a (Yaşlı Tüccarın Karısının Hırsızlı Görünce Kocasına Sokulması)

Resim 110: TSMK H. 363. V. 134a

Çizim 92: TSMK H. 363. V. 134a

Varak Numarası: 134a

Minyatürün Ölçüsü: 12x10cm

Minyatürün Konusu: Yaşlı Tüccarın Karısının Hırsızlı Görünce Kocasına Sokulması
214

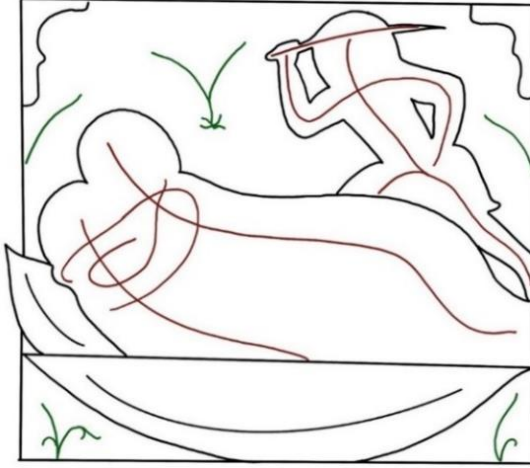
Minyatürün Hikayesi

V. 132b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; kargaya ne yapacaklarını tartışan baykuşlardan vezir baykuş bir hikaye anlatmaya başlamış. Yaşlı bir tüccarın zengin ve genç karısı varmış. Adam karısını çok seviyormuş ancak karısı adama bir türlü sokulmazmış. Bir gün evlerine hırsız girince, hırsızdan korkarak kocasına sokulmuş kadın. Bunu gören adam şaşırılmış ve hırsızlı görse de kızmamış.²¹⁵

²¹⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²¹⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.143,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40.

V. 134a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 183: TSMK H. 363 v. 134a

Şema 184: TSMK H. 363 v. 134a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x10cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt kısmında konumlanmıştır. Hikayede anlatılan şekliyle yatarak betimlenen figürlerden oluşan kompozisyonda bir de, sağ kenardan kompozisyona giriş yapan hırsız görülmektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 183'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatür genel olarak yatayda uzanan figürlerden oluşmaktadır. 3/3'lük alan bölünmesi düşünüldüğünde, ortadaki 3/1'lik alanda yer alan figürler kompozisyonun merkezindedir. Alt kısımda yer alan yatak ve örtünün figürlere doğru eğimli aksı, figürlerin merkezdeki konumunu güçlendirmektedir. Sağ tarafta konumlanan hırsız karakteri kompozisyona dikeyde, vev bir aksla giriş yapmaktadır. Böylece yatay ve dikey hareketlerin kesiştiği kompozisyonda dinamik bir etki görülmektedir. Kompozisyon üst köşelerden köşeliklerle sınırlandırılmıştır. Alt kısımda ise, örtünün sağ ve solunda boş kalan alanlara bitkiler yerleştirilmiştir. Üst kısımda boş kalan merkeze yakın alanda, dalları iki yana açılan bitki ve kompozisyonda figürlerden arta kalan alanlarda da bitkiler merkeze doğru eğimli olacak şekilde yerleştirilmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 184'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

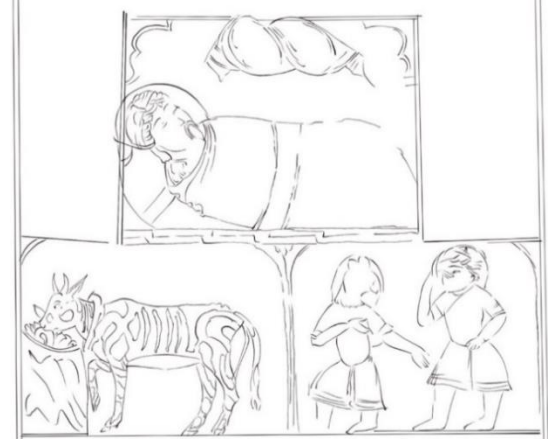
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatürde kompozisyon düzeni kadar renklerin kullanımı açısından da dinamik bir etki bulunmaktadır. Alt alanda sarının ve sol başta yeşilin yer alması, merkezde ise, figürlerin açık tonlarla karşımıza çıkması bu dinamik etkinin sebeplerindedir. Sol tarafta mavi ile renklendirilen figürün kıyafeti, kırmızı alandaki monotonluğu kırmıştır. Minyatürde altın kullanımı ise, kompozisyona eşit şekilde dağıtılmış, figürlerin başlarındaki harelerde ve üzerlerindeki örtü ile yastık çarşaflarda ve sağdaki figürün kıyafetinde kullanılmıştır. Kompozisyonun köşeleri de altın köşelik ile sınırlandırılmıştır.

4. 9. 6. V. 134b (Hırsız ve Şeytanın Dindar Adama Plan Kurması)

Resim 111: TSMK H. 363. V. 134b

Çizim 93: TSMK H. 363. V. 134b

Varak Numarası: 134b

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x 9cm

Minyatürün Konusu: Hırsız ve Şeytanın Dindar Adama Plan Kurması ²¹⁶

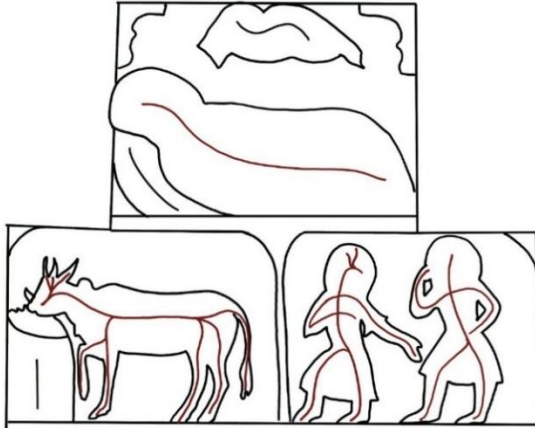
Minyatürün Hikayesi

V. 132b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; kargaya ne yapacaklarını tartışan baykuşlardan bir başka vezir baykuş da bir hikaye anlatmaya başlamış. Adamın bol süt veren bir ineği varmış. Bir gün adamın bu ineğini çalmak isteyen bir hayvan başlı bir insan ile adamın evini soymaya giden hırsız aynı anda karşılaşmışlar. İki birden hedefine ulaşmak istemiş. Hayvan başlı insan ineği, hırsız ise, serveti almak istiyormuş. ²¹⁷

²¹⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²¹⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.143,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 70,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40.

V. 134b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 185: TSMK H. 363 V. 134b

Şema 186: TSMK H. 363 V. 134b

Sayfada 11,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısını kaplamaktadır. Minyatür, en dış şekli itibariyle altta yer alan dikdörtgenin üstüne ek, bu alanın merkezinde bir başka dikdörtgen alanla kesişmesinden oluşmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir çerçevesi oluşmuştur. Alt alanda yer alan dikdörtgen de kendi içinde ikiye bölünmektedir. Bu alanlarda yer alan birbirinden bağımsız detaylar bir araya gelerek genelde hikayede anlatılan bütüne varılmaktadır. Sağ alt alanda hırsız ve şeytan, sol alt alanda yer alan inek ve üstteki alanda ise, ineğin sahibi olan adam uyurken yer almaktadır.

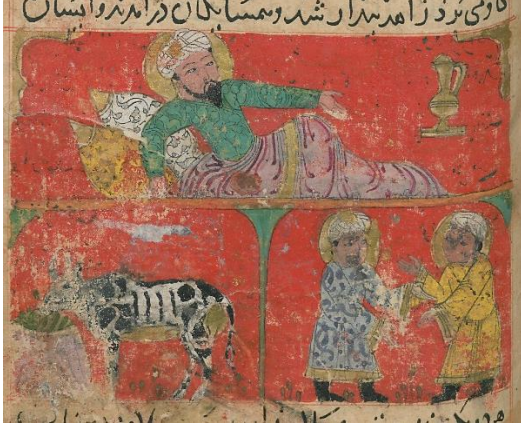
Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 185'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon dış şekli itibariyle kendine özgü bir formdadır. Bu form alt kısımda yer alan dikdörtgen alana ek, bu alanın ortasına denk gelen bir başka dikdörtgen alanın yerleşimiyle oluşmaktadır. Alanlar kendi içlerinde statik düzenlere sahiptir. Kendi içlerinde dikey ve yata kompozisyonlardan oluşan kompozisyonun genelinde de, simetrik alan bölünmeleri yine statik bir etkinin baskınlığını içermektedir

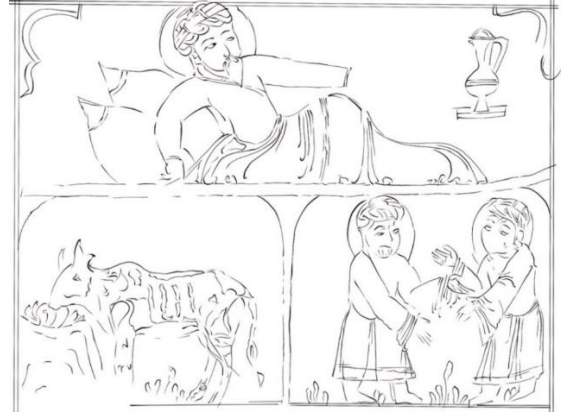
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 186'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Keskin bir çizgi ile yatayda ve dikeyde bölümlere ayrılan eserde, bu ayrımın kırmızı zemin üzerinde sarı renk ile yapılması, minyatürün renk dengesinde genel bir dinamizmi kontrol altına almaktadır. Her bir alan kendi kompozisyon düzenini içinde barındırırken, renk açısında da hepsinin kendine özgü dinamikleri bulunmaktadır. Üstteki alanda yer alan kırmızı zeminin üzerinde yeşil çarşafın patlaması, dinamik bir etki yaratırken, alana eşit şekilde dağıtılan altın köşelerde ve figürün baş kısmındaki hare ile minder ve örtülerde kullanılmıştır. Sağ alt kısımda yine yeşil rengi ile figürün öne çıkışı, mavinin yeşil ile uyumlu etkisinden dolayı mavi kıyafetli figürün de öne çıkmasını sağlamıştır. Sol alt alanda ise, inek figürü zaten siyah ve beyaz renkleri ile kendi dinamiğini içerisinde barındırmaktadır. Bütün bu alanların ortak değerlendirilmesi ise, dinamik renk dengesine sahip bir kompozisyon ortaya koymuştur.

4. 9. 7. V.135a (Dindar Adamın Hırsız ve Şeytanın Kavgasından Uyanması)

Resim 112: TSMK H. 363. V. 135a

Çizim 94: TSMK H. 363. V. 135a

Varak Numarası: 135a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x9cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adamın Hırsız ve Şeytanın Kavgasından Uyanması²¹⁸

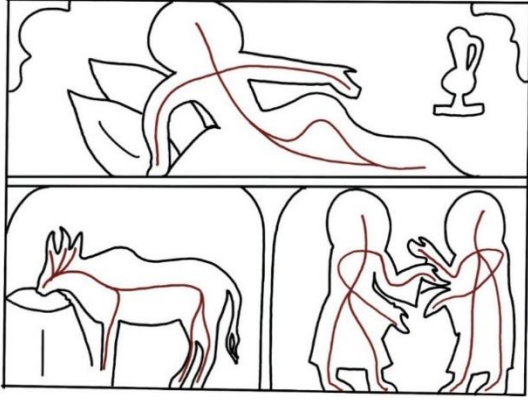
Minyatürün Hikayesi

V. 134b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; aralarında anlaşmazlık çıkan hırsız ve hayvan suratlı insan oldukça yüksek sesle tartışınca, adam uyanmış ve ikisini birden kovalamış.²¹⁹

²¹⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²¹⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.143,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40.

V.135a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 187: TSMK H. 363 V. 135a

Şema 188: TSMK H. 363 V. 135a

Sayfada 11,5x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta yarısını kaplamaktadır ve sayfadaki konumu ise, alt kısımda daha az sayıda satır kalacak şekildedir. Minyatür dikeyde ve yatayda mekan bölünmelerinden oluşmaktadır. Minyatürde, üst alanda yer alan yatan figür ve alttaki birbirinden farklı alanlardan birinde, hikayede anlatılana paralel olarak bu figürün ineği ve diğerinde ise, bu figürün evine giren hırsızlar yer alınmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 187'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonda; üst kısımda yer alan figürün merkezdeki yerleşimi, alttaki iki ayrı alan bölmesinde oluşan kompozisyonları birleştirmektedir. Aynı zamanda kompozisyonun alt kısmında, dikeyde yer alan iki alan bölünmesi ve bu alanların kendi içlerinde kompozisyon dengeleri mevcuttur. Bu dengeler sağ bölümde, dikeyde yerleşen figürlerden oluşmaktadır. İki figür birbirine yönelik hareketleriyle karşılıklı yerleştirilmiştir. Boş alan kalmayacak şekilde alanı kaplamışlar ve kendi içlerinde statiklerdir. Soldaki bölmede ise, yatay hareketiyle inek yer almaktadır. Her alanın kendi içinde oluşturduğu kompozisyon düzeninin birleşimi olarak genelde, yatay ve dikeylerden, üst alanda verev akslardan oluşan dinamik bir etki bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 188' deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

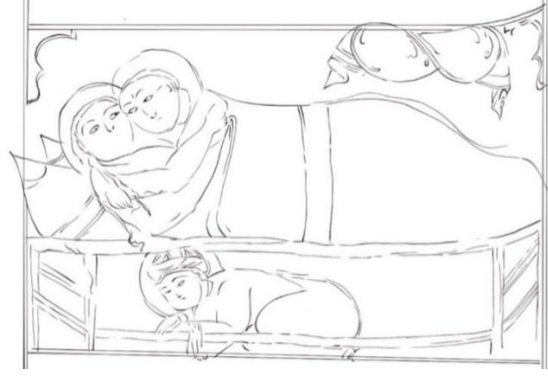
Keskin bir çizgi ile yatayda ve dikeyde bölümlere ayrılan eserde, bu ayrımın alt kısımda dikeyde, kırmızı zemin üzerinde yeşil renk ile yapılması ve üst merkezdeki figürün aynı renkteki kıyafeti, minyatürün renk dengesinde genel dinamizmi kontrol altına almaktadır. Aynı zamanda alt alan yeşil renkteki köşeliklerle de sınırlanmaktadır. Her bir alan kendi kompozisyon düzenini içinde barındırırken, renk açısından da hepsinin kendine özgü dinamikleri bulunmaktadır. Üstteki alanda yer alan kırmızı zeminin üzerinde yeşil tişörtün patlaması, dinamik bir etki yaratırken, alana eşit şekilde dağıtılan altın köşelerde ve figürün baş kısmındaki hare ile minder ve örtülerde, bir de diğer objelerde kullanılmıştır. Alt kısımdaki altın kullanımları ise, solda ineğin karın ve bacaklarıyla, sağda figürlerin başlarındaki hareler ve elbise uçlarıdır.

Burada etkin olan diğer renkler ise, sarı ve beyaz minderlerdir. Sağ alt kısımda sarı ve mavi elbiselerin öne çıkışı onları zeminden koparan bir etkiye sahiptir. Sol alt alanda ise, inek figürü zaten siyah ve beyaz renkleri ile kendi dinamiğini içerisinde barındırmaktadır. Bütün bu alanların ortak değerlendirilmesi ise, dinamik renk dengesine sahip bir kompozisyon ortaya koymuştur.

4. 9. 8. V. 136a (Kadın, Aşığı ve Yatağın Altında Kadının Kocasının Onları Duyması)

Resim 113: TSMK H. 363. V. 136a

Çizim 95: TSMK H. 363. V. 136a

Varak Numarası: 136a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x7cm

Minyatürün Konusu: Kadın, Aşığı ve Yatağın Altında Kadının Kocasının Onları Duyması²²⁰

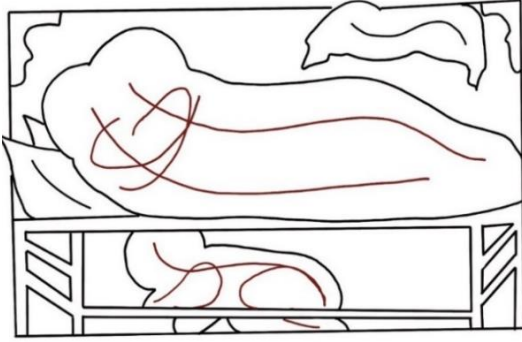
Minyatürün Hikayesi

V. 132b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; kargaya ne yapacaklarını tartışan baykuşlardan vezir baykuş bir hikaye daha anlatmaya başlamış. Vaktiyle bir marangoz ve çok sevdiği karısı varmış. Ancak karısı adamı aldatıyormuş. Bunu gören dostları adamı uyarmış. Adam bir gün karısını denemek için yatağın altına saklanmış ve karısının başka bir adamla yatakta olmasına şahit olmuş. Ancak adamın yatağın altında olduğunu fark eden kadın, uyanıklık yaparak, aslında kocasının az ömrü kaldığını ve ancak başka bir adamla birlikte olursa kocasının ömrünün uzun olacağını söyleyerek. Zorunlu bir birliktelik yaptığını açıklamış sevgilisine. Yatağın altından bunu duyan maranoz çok sevinerek yatağın altından çıkmış ve karısını kucaklamış.²²¹

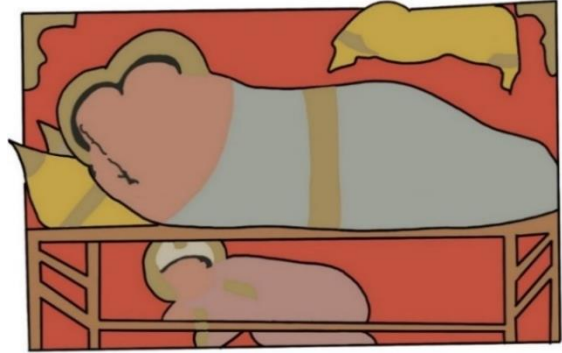
²²⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²²¹Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 18.

V. 136a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 189: TSMK H. 363 V. 136a

Şema 190: TSMK H. 363 V. 136a

Sayfada 11,5 x 19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alt kısmında konumlanmıştır. Hikayede anlatılan şekliyle, yatakta yatarak betimlenen figürler ve yatağın altındaki diğer figürden oluşan kompozisyonda, diğer öğeler yatak ve sağ üst kısımda yer alan kumaştır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 189'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatür genel olarak yatayda uzanan figürlerden oluşmaktadır. 3/3'lük alan bölünmesi düşünüldüğünde, 3/2'lik alanda yer alan figürler kompozisyonun merkezindedir. 3/1'lik alt kısımda yer alan figür ise, bu alanda kendi içine dönük aksıyla üstteki alandan bağımsız bir kompozisyon oluşturmaktadır. Üst kısımda yer alan çarşaf da kompozisyonda yatay bir eksen üzerinde konumlanmıştır. Boş kalan alanlarda herhangi bir bitki bulunmamaktadır. Bu figürlerin tek yönlü hareketleri kompozisyonda statik bir etki oluşturmaktadır.

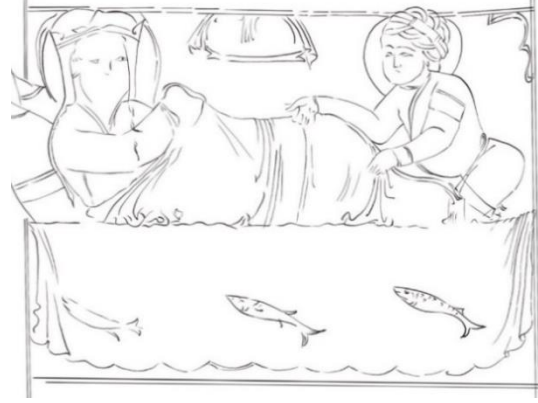
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 190'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu zemin 3/1'lik alt alanda yatağın kahverengi aksları ile bölünürken, üst kısımda başka herhangi bir renk ile karışmasını gerektirecek kadar geniş bir zemin bulunmamaktadır. Kompozisyon düzeni açısından incelediğimiz statik yapılı olan bu minyatürde, renklerin kullanımı açısından da statik bir etki bulunmaktadır. Alt kısımdaki pembe renkteki figürün zeminden yeteri kadar ayrılmaması ve figürlerin açık tonlarla karşımıza çıkması bu statik etkinin sebeplerindedir. Üst kısımda ise, mavi ile renklendirilen çarşaf kırmızı alandaki monotonluğu kırmış, sarı renkteki minder ve üstte asılı duran sarı çarşaf, kendi içinde patlak bir renk etkisi barındırsa da kompozisyonun genelindeki monoton renk kullanımını etkilememiştir. Minyatürde altın kullanımı ise, kompozisyona eşit şekilde dağıtılmış, figürlerin başlarındaki harelere ve üzerlerindeki örtü ile yastık çarşafalarda kullanılmıştır. Kompozisyonun köşeleri de altın köşelik ile sınırlandırılmıştır.

4. 9. 9. V. 138a (Fare Kızın Koca Seçmesi)

Resim 114: TSMK H. 363. V. 138a

Çizim 96: TSMK H. 363. V. 138a

Varak Numarası: 138a

Minyatürün Ölçüsü: 11,5x8cm

Minyatürün Konusu: Fare Kızın Koca Seçmesi²²²

Minyatürün Hikayesi

V. 132b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; kargaya ne yapacaklarını tartışan baykuşlardan vezir baykuş bir hikaye daha anlatmaya başlamış. Her duası kabul olan bir adamın bir gün deniz kenarında otururken yanına bir fare yavrusu gelmiş ve adam bu yavruyu alarak evine götürmüştü. Ancak evdekilerin fareye zarar vereceklerini düşünerek onun bir kız çocuğu olmasını dilemiş ve kız çocuğu olunca gözü gibi sakınarak büyütmüş. Kız evlilik çağına gelince de, kıza kiminle evlenmek istediğini sormuş. Ona layık birini bulmak için çok çabalamış ancak en sonunda yine onun denginin fare olacağına karar vererek fareye dönmesini istemiş. Ve onu bir fare ile evlendirmiş.²²³

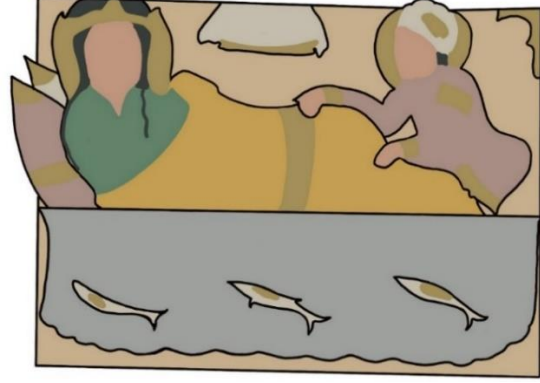
²²²Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40.

²²³Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.145

V. 138a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 191: TSMK H. 363 V. 138a

Şema 192: TSMK H. 363 V. 138a

Sayfada 11,5x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısında konumlanmıştır. Minyatür, yatayda iki bölümden oluşmaktadır. Üst kısımda, yatay hareketi ile bir figür ve ona doğru eğilmiş bir figür daha bulunurken, alt kısım, üstteki figürün yatağının örtüsü şeklinde tasarlanmış, içlerinde balıklar olan bir desenden oluşmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 191'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon yatayda iki bölümden oluşmaktadır. Üst kısımda yatan figür soldan sağa doğru eğimli hareketiyle kompozisyonu kaplarken, ayak ucundaki diğer figür ise, sağdan sola doğru eğimiyle yer almaktadır. Soldaki figürün sırtındaki yastıkların taşması ve kafasının baş kısmının kesik çıkması dolayısıyla kompozisyon sıkışık bir zemin çizgisine sahiptir. Üst kısımdaki bu sola eğimli giden tek yöndeki kompozisyonun dinginliğini bozan hareketli motif helezonlarının bulunduğu alt kısım, kompozisyonda dinamik bir etki oluşturmuştur.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 192'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Figürlerin iriliği dolayısıyla mekanda zemin etkisine çok fazla gerek kalmamıştır. Alt kısımda yer alan mavilik içerisindeki balıklar ile hareketli bir etki taşımaktadır. Üst kısımda figürün üzerindeki örtünün kapladığı alanın genişliği dolayısıyla kompozisyona hakim olan sarı renk, bu alandaki diğer renklerin arasında dinamik bir etki yaratmıştır. Kompozisyondaki altın kullanımı ise, üst kısımda daha yoğun olmak üzere eserin geneline dağıtılmış, figürlerin başlarındaki harelerde ve kıyafetler, minder ve yastık uçlarında kullanılmış ve kompozisyon üst sağ köşede yer alan altın köşelik ile de sınırlandırılmıştır.

4. 9. 10. V. 139a (Yılanın Dindar Adamın Oğlunu Sokması)

Resim 115:TSMK H. 363. V. 139a

Çizim 97: TSMK H. 363. V. 139a

Varak Numarası: 139a

Minyatürün Ölçüsü: 12x9cm

Minyatürün Konusu: Yılanın Dindar Adamın Oğlunu Sokması²²⁴

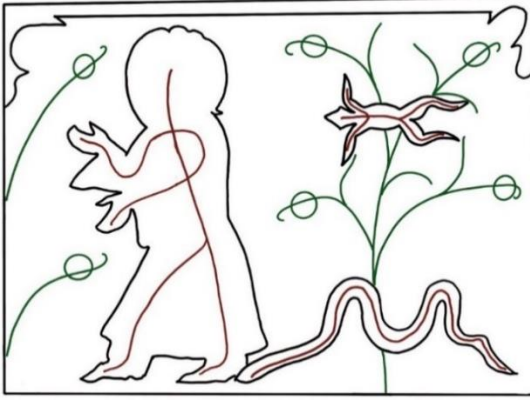
Minyatürün Hikayesi

V. 132b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; baykuşların arasına sızıp bilgileri aldıktan sonra geri kargalara dönen casus karga durumunu örneklendirmek için bir hikaye anlatmış. İhtiyar bir yılan varmış. Bu yılan öyle yaşlanmış ki gözleri de görmezmiş, kendisi de hiçbir iş yapamayacak kadar acizmiş. Kurbağaları bol bir göle yanaşmış ve kenarda mahzun bir halde duruyormuş, bunu gören kurbağa yılanı neden böyle durduğunu sormuş. O da birkaç gün önce kurbağa kovalarken yanlışlıkla dindar adamın oğlunu ayağından soktum ve çocuk öldü. O da, 'bana beddua etti ve artık kurbağalardan men edildim' demiş.²²⁵

²²⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²²⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.148,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 29.

V. 139a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 193: TSMK H. 363 V. 139a

Şema 194: TSMK H. 363 V. 139a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x9 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta kısmında konumlanmıştır. Minyatür, hikayede anlatıldığı gibi sağ tarafta ayakta duran bir figür ile sağ alt kısımda figürün ayağını sokan yılanın oluşmaktadır. Yılanın üst kısmında ise, kurbağa bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 193'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonda dikeyde duran iki hareketten biri sağdaki figürün duruşuyken, bunun simetrik karşılığı sağ tarafta yer alan bitkinin duruşudur. Bitkiyi yatayda bölen kurbağa ve yılanın hareketleri ise, kompozisyonda yatay ve dikeylerin kesişmesi açısından dinamik bir etki yaratmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 194' deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatürün zemininde kağıdın kendi rengi kalırken, sol taraftaki mavi etkiyi yaratan figürün kıyafeti oldukça ön plana çıkmaktadır. Onun sağ tarafında turuncu rengiyle kurbağanın duruşu zıt renk etkisiyle kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır. Yılanın renginin, alt kısımdaki hareketli duruşu da bu etkiyi desteklemektedir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir. Bitkilerin dallarına da altın lekeler yerleştirilmiştir. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekesele, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Başta eserin üst sınırında altın ile renklendirilen, köşeliklerin uzantısı olan alan dahil olmak üzere, kompozisyonda altının hakimiyeti söz konusudur. Figürün başındaki harede ve kıyafetinin etek ve kol uçlarında da yer alan altın kompozisyonun zemin rengiyle uyum içinde olmasına rağmen, renk açısından minyatüre dinamik bir etki katmaktadır.

4. 9. 11. V. 139b (Kurbağanın Yılanın Sirtına Binmesi)

Resim 116: TSMK H. 363. V. 139b

Çizim 98: TSMK H. 363. V. 139b

Varak Numarası: 139b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Kurbağanın Yılanın Sirtına Binmesi²²⁶

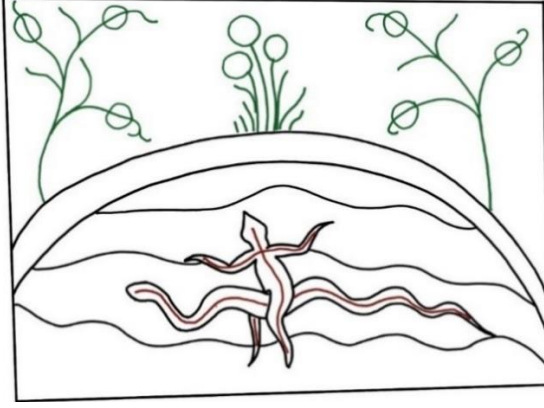
Minyatürün Hikayesi

V. 138b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; yılan anlatmaya devam etmiş, ‘beni kurbağalara binek yapması için dua etti adam.’ demiş. Bunu duyan kurbağalar kralına maksadını açıkladıktan sonra yılan onun bineği olmayı kabul etmiş ve sırtına kurbağayı alarak gezmişler. Kurbağa da yılan, ‘madem ki benim bineğim oldun, seni geçindirmek gerek’ diyerek ona her gün iki kurbağa verilmesini emretmiş ve yılan böylece aç kalmaktan kurtulmuş olur.²²⁷

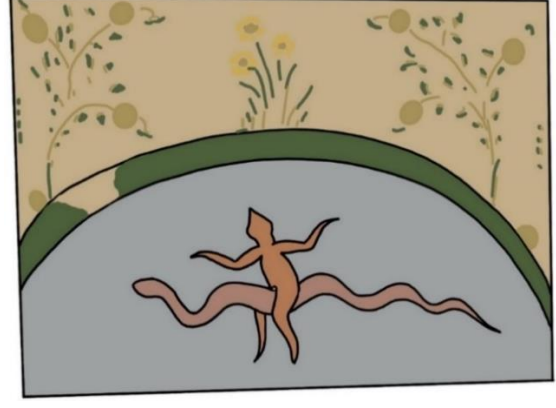
²²⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²²⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.148, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 29.

V. 139b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 195: TSMK H. 363 V. 139b

Şema 196: TSMK H. 363 V. 139b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta alanına konumlanmıştır. Minyatür kendi içinde yatayda eğimli, yarım daire şeklinde bir alandan oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Bu bölümün içinde yer alan yılan ve kurbağa hikayede anlatılanla orantılı olarak kompozisyonun merkezinde yerleşmiştir. Dışında kalan üst alanda ise, bitkilerin eşit aralıklarla dizimi yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 195'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, yatay ve dikeylerin kesiştiği kompozisyon kendi içinde yarım daire ile çevrelenen iç alan ve dairenin dışında kalan bitkilerin bulunduğu dış alan olmak üzere iki farklı alandan oluşmaktadır. İç alan yatay deniz dalgalarından ve yılanın yataydaki duruşundan oluşurken, dış alanda dikeyde yer alan bitkiler ve iç alandaki kurbağanın, yılanın üzerindeki dikey eğilimi dinamik etkiye sahip bir kompozisyon oluşmasını sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 196'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip

olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, içerdiği yarım daire alanın dışındaki ince yeşil alanla renk açısından da bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, dairenin içindeki yarı, mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, izgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidedir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Alt alanda kullanılan mavinin içinde yer alan turuncu renkteki kurbağa ve benzer tonlardaki yılan zıt renkleri dolayısıyla kompozisyonda ön plana çıkmışlardır. Kompozisyonun merkezindeki eğimli yeşil renk ile dairenin içi ve dışı arasındaki uyumun yakalandığı kompozisyonda renklerin dağılımı dinamik bir etkiye sahiptir.

4. 10. V. 142b Bâb-ı Bûzîne u Sengpoşt Misli Yek Dost be-Gozâred (Maymun ve Kaplumbağa Hakkında Bir Dostu Bırakmak gibi)

4. 10. 1. V. 143a (Debşelim ile Beydaba)

Resim 117:TSMK H. 363. V. 118a

Çizim 99: TSMK H. 363. V. 118a

Varak Numarası: 143a

Minyatürün Ölçüsü: 12,5x8cm

Minyatürün Konusu: Debşelim ile Beydaba²²⁸

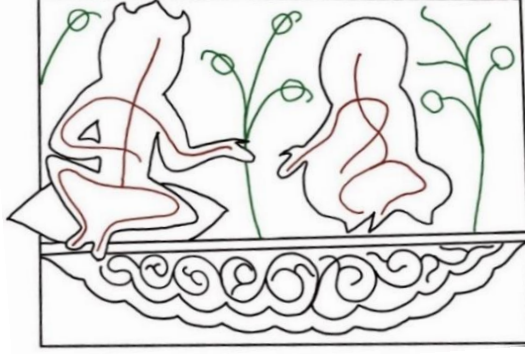
Minyatürün Hikayesi

Eserin en başından beri Beydaba'nın anlattığı hikayeleri dinleyen Debşelim, Beydaba'dan, bir iş peşinde koşan ve onu elde ettikten sonra kaybeden kişi hakkında bir hikaye anlatmasını ister.²²⁹

²²⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²²⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,

V. 143a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 197: TSMK H. 363 V. 143a

Şema 198: TSMK H. 363 V. 143a

Sayfada 12,5x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12,5x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ine yakın alanını kaplamış ve ortasına konumlandırılmıştır. Minyatür dikeyde, sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Yatayda figürlerin oturduğu alan, üzeri motifli bir örtüden oluşmaktadır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerinde dönük el hareketleriyle belirtilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilere aittir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 197'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı ikiye ayrılan kompozisyon yatayda da, 3/1'lik bir bölünme ile alt alanda dinamik hareketteki desen helezonlarından oluşmaktadır.

Kompozisyonun ikiye bölünen dikey kısımlarında ise, birbirine eğimli duruşları ile figürler yer almaktadır. Sağ taraftaki figürün iki yanındaki bitkiler, statik hareketleri ile kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacıyla, figürü saran bir eğim içerisinde konumlandırılmıştır. Soldaki figürün, sağ tarafa uzanan eliyle ve hafif eğimli duruşuyla iki figür arası bir ilişkinin kurulduğu statik alan alt kısımdaki dinamik helezonların etkisiyle hareketlenmiştir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 198'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkilerinin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, merkezde bulunan bitkinin uçlarıyla, sağ tarafta yer alan figürün sırtındaki bitkilerin ucundaki

lekeler kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, figürlerin başlarındaki hareler ve kıyafetleridir. Yatayda mavi bir çizgi ile ayrılan 3/1'lik alt alanda, zemin rengine uygun olarak kullanılan pembenin, dairesel dilimlerden oluşan altın geçişi de bu alana hareket katmıştır. Kompozisyonda renk açısından dinamik etki, figürlerin kıyafetleri ile sağlanmıştır. Sağdaki figürün sarı ve mavi renklerinden oluşan kıyafeti ve soldaki figürün beyaz ve yeşil rengin bir araya gelmesinden oluşan alt tarafı kendi içlerinde dinamik renk etkisine sahiptir.

4. 10. 2. V. 144b (Kaplumbağa ile Maymunun Arkadaş Olması)

Resim 118:TSMK H. 363. V. 144b

Çizim 100: TSMK H. 363. V. 144b

Varak Numarası: 144b

Minyatürün Ölçüsü: 11x 9cm

Minyatürün Konusu: Kaplumbağa ile Maymunun Arkadaş Olması²³⁰

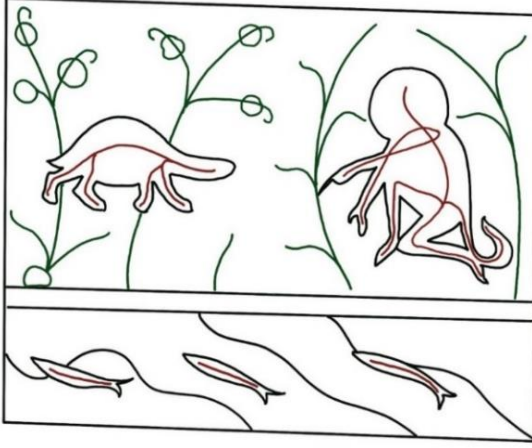
Minyatürün Hikayesi

Göl kenarında bir incir ağacına yerleşmiş olan maymun, bir gün göle bir incir tanesi düşürmüştü. Düşürdüğünde çıkan ses hoşuna gidince bunu tekrarlamış. O sırada ordan geçen su kaplumbağası, maymunun bunu kendini beslemek için yaptığını sanarak hoşnut olmuş ve böylece aralarında bir dostluk başlamış.²³¹

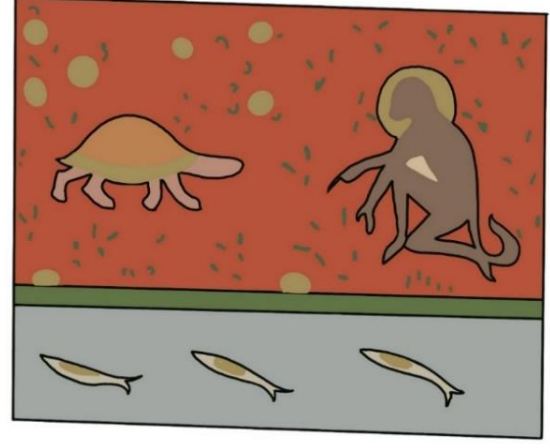
²³⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²³¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 74,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.53.

V. 144b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 199: TSMK H. 363 V. 144b

Şema 200: TSMK H. 363 V. 144b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yaklaşık yarısını kaplamaktadır. Minyatür sayfanın alt yarısında yer almaktadır. Minyatürde hikayede anlatıldığı üzere iki karakter bulunmaktadır. Hikayede geçen karakterlerin konuşma sahnesi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ve yönleri ile resmedilmiştir. Yatayda ikiye farklı alandan oluşan kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkiler ve denizde bulunan balıklardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 199'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün 3/1'inde yer alan, alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Diğer 3/2'lik alan ise, hikayede anlatılan olay için ayrılmıştır. Burada yer alan karakterlerin aralarına yerleştirilen bitkilerle, zemindeki boş alanlar değerlendirilmiştir. Hayvanların karşılıklı konumlanmalarına baktığımızda, kompozisyonun dikeyde de iki ayrı yarıda konumlanmalarıyla statik olabilecek etki, kaplumbağanın yatay yerleşimi ile hareket kazanmıştır. Yine alt kısımda yer alan balıklar yan yana dizilmiş ve bu alanın kendi içindeki dalga hareketleri ile aynı hizzada yer alarak statik bir etkide yerleşmişlerdir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 200'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 3/1'lik alan bölünmesinin bulunduğu kompozisyonda, kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

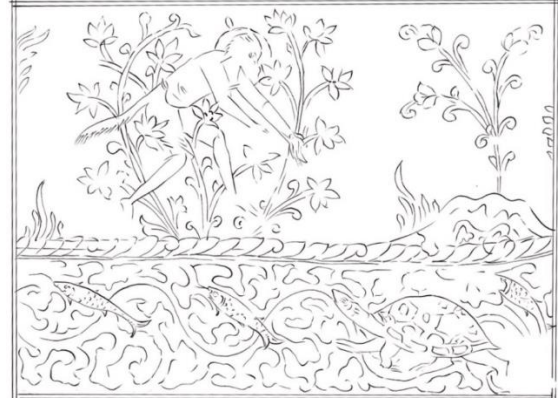
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin 3/1'lik üst alanda görüldüğü kompozisyon, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirilmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Minyatürde sağ ve sol kenarlara yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, sol tarafta; kaplumbağanın sağ tarafta yer alan maymuna oranla boş kalan dikeydeki konumunu dengelemek amacıyla, üst alanda karşılıklı yerleşimleriyle, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Kompozisyonun genelinde kullanılan altının en baskın etkisi bu alanda görülürken, alt kısım balıkların sırtlarında ve maymunun başındaki harede ve kaplumbağanın kabuğunda da kullanımını, genele yayılan dinamik bir altın renk etkisi oluşturmaktadır.

4. 10. 3. V. 145a (Maymunun Kaplumbağaya Göl Kenarında İncir Yedirmesi)

Resim 119: TSMK H. 363. V. 145a

Çizim 101: TSMK H. 363. V. 145a

Varak Numarası: 145a

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Maymunun Kaplumbağaya Göl Kenarında İncir Yedirmesi²³²

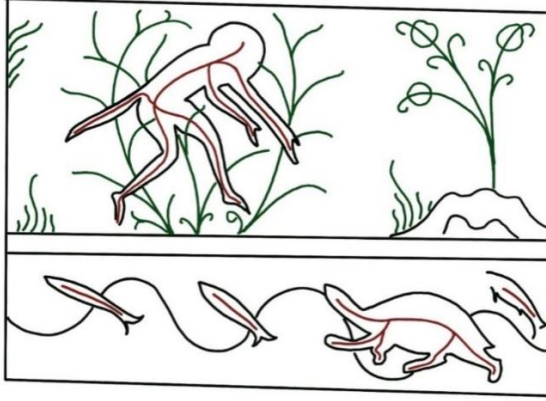
Minyatürün Hikayesi

V.144b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; maymun ile kaplumbağa dost olmuşlar. Öyle ki, kaplumbağa eşini ve evini ihmal eder duruma düşmüş.²³³

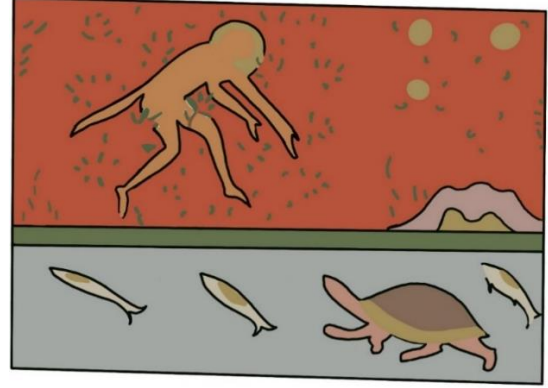
²³²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²³³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 74,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.53.

V. 145a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 201: TSMK H. 363 V. 145a

Şema 202: TSMK H. 363 V. 145a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 1x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır.

Minyatürde hikayede anlatıldığı üzere iki karakter bulunmaktadır. Yatayda iki farklı alan bölmesinden oluşan minyatürde, maymun ile kaplumbağa ayrı ayrı bu iki alana yerleştirilmiştir. Hikayede geçen karakterlerin iletişimi, birbirlerine doğru çaprazda konumlanmaları ve yönleri ile belirtilmiştir. Yatayda ikiye farklı alandan oluşan kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkiler ve denizde bulunan balıklardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 201'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün yaklaşık 3/1'inde yer alan, alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Bu alanda yer alan kaplumbağa ve 3/2'lik diğer alanda yer alan maymunun birbirlerine, kompozisyonun sağ ve sol köşelerinde yaklaştıkları aks hikayenin de merkezi konumdadır. Bu aksın çevresinde şekillenen hareketli bir etkiye sahip kompozisyonun, üst alanda yer alan bitkilerin kendi aralarında kompozisyonun genelinden bağımsız yerleşimleri, sağ taraftaki alanın kendi içinde değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Bu alanın hemen altında yer alan kaplumbağa ile ilişkisi, dikey alan bölmesinde kurulabilir. Buradan hareketle dikeyde sol tarafta kalan alan ise, maymunun arkasında yoğunlaşan bitkilerden oluşmaktadır. Yatay alanda hareketli olan deniz dalgasının eğrisi üzerine yerleşen balıklar kompozisyondaki dinamiği sağlayan diğer etkenlerdendir.

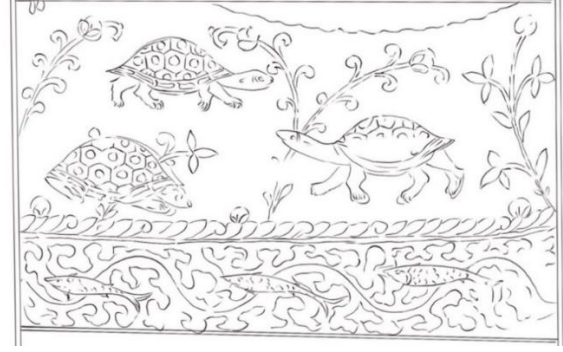
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 202'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 3/1'lik alan bölünmesinin bulunduğu kompozisyonda, kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin 3/1'lik üst alanda görüldüğü kompozisyon, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, sadece sol tarafta; kendi aralarında üçgen formdan oluşmaktadır. Kompozisyonun genelinde kullanılan altının en etkisi, sadece üst alanda bu bitkilerin altındaki tepelikli alanda ve maymunun başındaki harede kullanılmıştır. Alt alanda ise, balıkların sırtında ve kaplumbağanın kabuğunda kullanılan altın, kompozisyon düzeni açısından dinamik olan kompozisyonda baskın çıkmamaktadır. Kompozisyonda renk dinamiği açısından statik olan etkide, birbirine uyumlu renkler bir arada kullanılmıştır.

4. 10. 4. V. 146a (Kaplumbağanın Karısını Ziyaret Etmesi)

Resim 120: TSMK H. 363 V. 146a

Çizim 102: TSMK H. 363. V. 146a

Varak Numarası: 146a

Minyatürün Ölçüsü: 11x7cm

Minyatürün Konusu: Kaplumbağanın Karısını Ziyaret Etmesi²³⁴

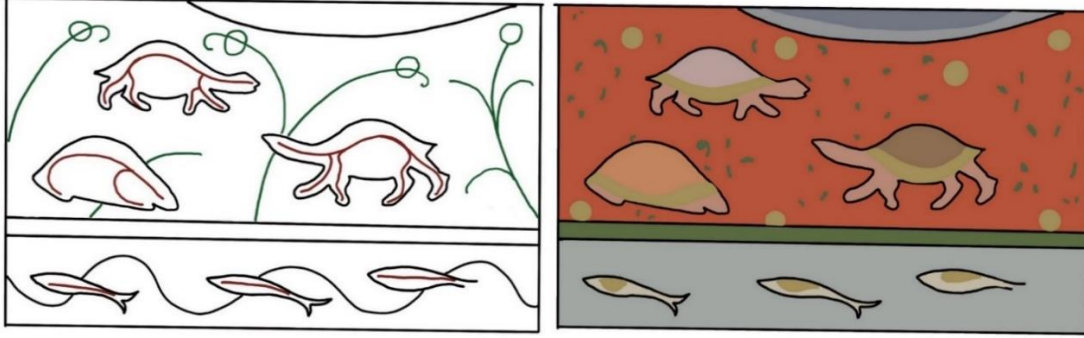
Minyatürün Hikayesi

V.145a'da anlatılan hikayenin devamı olarak; maymun ile dost olup evini unutan kaplumbağanın eşi bu durumu dert edinip araştırmaya koyulmuş ve maymundan haberdar olunca, arkadaşları ile bir plan yapmış. Sonunda evine gelen kaplumbağa, karısını çok hasta olarak görünce üzülmüş. Eşinin hastalığı ise, ancak maymun kalbi yerse düzelirmiş.²³⁵

²³⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²³⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 74,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.53.

V. 146a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 203: TSMK H. 363 V. 146a

Şema 204: TSMK H. 363 V. 146a

Sayfada 11x 20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, sayfanın alt kısmında, altında üç satırlık yazı olacak şekildedir. Minyatür; dikeyde, merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış sağ tarafta hikayedeki anlatımla doğru orantılı olarak tek başına sağ tarafa yerleştirilen, hikayenin ana karakteri olan kaplumbağadır. Sol tarafta ise, diğer kaplumbağalar yer almaktadır. Aralarında olan ilişkileri ise, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ve yönleri ile resmedilmiştir. Yatayda iki farklı alandan oluşan kompozisyondaki diğer öğeler ise, bitkiler ve denizde bulunan balıklardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 203'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir. Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün 3/1'inde yer alan, alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Diğer 3/2'lik alan ise, hikayede anlatılan olay için ayrılmıştır. Burada yer alan karakterlerin aralarına yerleştirilen bitkilerle, zemindeki boş alanlar değerlendirilmiştir.

Kompozisyonun genelinde yer alan yatay aksların, boş alan değerlendirilmesi için kullanılan bitkilerin dikey aksları ile kesişmesi, minyatürde dinamik bir etki yaratmaktadır. Üst kısımda merkezde yer alan bitki sağ ve sol olarak dikeyde de kompozisyonu ikiye bölmektedir. Alt kısımda ise, balıklar hareketli bir aksı olan dalga eğrisinin üzerine orantılı bir şekilde yerleştirilmiş, ortadaki balığın duruşu, üst alandaki bitkinin hizasına denk gelecek şekilde konumlandırılmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 204'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 3/1'lik alan bölünmesinin bulunduğu kompozisyonda, kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

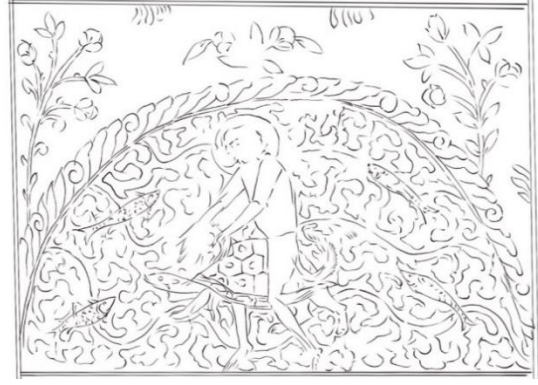
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin 3/1'lik üst alanda görüldüğü kompozisyon, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Minyatürde kaplumbağalardan arta kalan yerlere yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kompozisyonun geneline dengeli bir şekilde dağıtılmıştır. Sağ köşede, kaplumbağanın sırtında yer alan çiçeklerin lekeselde yine üçgen oluşturacak şekilde bir etkisi bulunmaktadır. Yeşil renk ile sınır çizilen alanın üstündeki kompozisyonun, yataydaki bu hattına eşit aralıklarla yerleştirilen altın çiçek lekelerini, alt alanda balıkların sırtlarındaki altınların oluşturduğu lekeler takip etmektedir.

4. 10. 5. V. 148b (Kaplumbağanın Maymunu Gölde Sirtında Taşması)

Resim 121: TSMK H. 363. V. 148b

Çizim 103: TSMK H. 363. V. 148b

Varak Numarası: 148b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Kaplumbağanın Maymunu Gölde Sirtında Taşması²³⁶

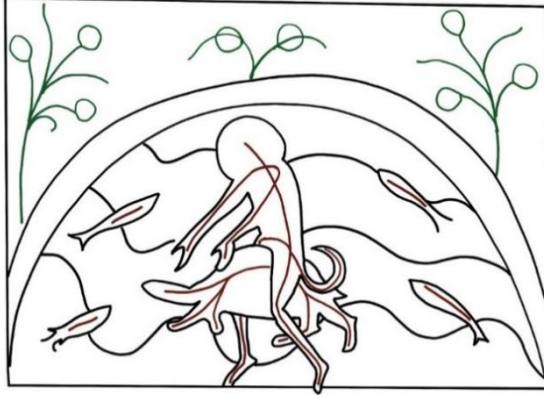
Minyatürün Hikayesi

V.146a’da anlatılan hikayenin devamı olarak; eşine maymun kalbinin gerektiğini duyan kaplumbağa, maymun dostuna geri döner ve maymunu sırtına alıp yolculuğa çıkarlar. Ancak nereye gittiklerini bilmeyen maymun yolda şüphelenir ve bunun üzerine kaplumbağanın karısını anlatmasıyla, maymun kalbinin yanında olmadığını söyler. ‘Daha önce söyleseydin kalbimi yanına alırdım ’der.²³⁷

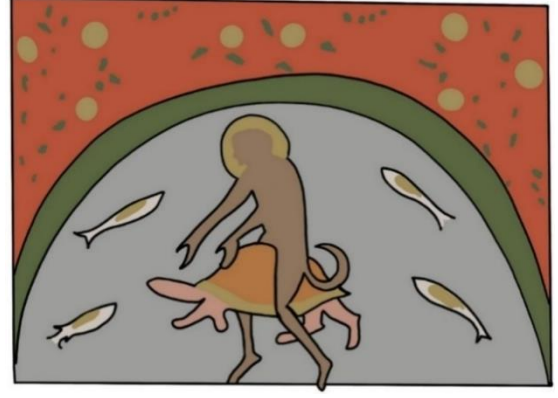
²³⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²³⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 74,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.53.

V. 148b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 205: TSMK H. 363 V. 148b

Şema 206: TSMK H. 363 V. 148b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasına konumlanmıştır. Alt kısmında üste kıyasla daha az oranda yazılı alan bulunmaktadır. Minyatür kendi içinde yatayda eğimli, yarım daire şeklinde bir alandan oluşmaktadır. Hikayede anlatılana uygun biçimde, iki farklı bölüm iki farklı yer tasvirini gerçekleştirmek için bölünmüştür. Bu bölümün içinde yer alan kaplumbağa ve maymun hikayede anlatılanla orantılı olarak kompozisyonun merkezinde yerleşmiştir. Dışında kalan üst alanda ise, bitkilerin eşit aralıklarla dizimi yer almaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 205'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, yatay ve dikeylerin kesiştiği kompozisyon kendi içinde yarım daire ile çevrelenen iç alan ve dairenin dışında kalan bitkilerin bulunduğu dış alan olmak üzere iki farklı alandan oluşmaktadır. İç alan, yatay deniz dalgalarından ve maymunun bu yatayları kesen dikey aksdaki duruşundan oluşurken, bu alanın merkezinde, maymunun sağ ve solundaki, diagonal hareketlerle balıkların yerleşimi kompozisyonun geneline hakim olan bir dinamik etki yaratmaktadır. Dış alanda dikey aks üzerindeki bitkilerin duruşu, eğimli iç alan ile hareket kazanmıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 206'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, içerdiği yarım daire alanın dışındaki ince yeşil alanla renk açısından da bölünmüştür. Üst kısımda eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin bulunurken, dairenin içindeki yarı, mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin 3/1'lik üst alanda görüldüğü kompozisyona, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır. Bu alanda kullanılan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin de altın ile dairesel leke etkileri, kompozisyonun sağ ve sol köşelerinde kendi aralarında üçgen formlar oluşturulacak şekilde yerleştirilmiştir. Bu alanın merkezinde ise, iki adet altın lekeli, kompozisyonun da genel merkezinde bulunan maymunun başına denk gelmektedir. Aynı zamanda maymunun baş kısmındaki harede ve mavi alanda yer alan balıkların sırtında da kullanılan altın, renk açısından kompozisyonda genelde dinamik bir etki yaratmaktadır.

Mavi alanın merkezinde, açık renk üzerine koyu rengin gelmesi dolayısıyla maymun ve mavinin zıt rengi olan turuncu kabuğuyla burada bulunan kaplumbağa, hikayedeki önem sıralarına uygun şekilde öne çıkmışlardır.

4. 10. 6. V. 151a (Maymunun Sağ Salim Ağacına Geri Dönmesi)

Resim 122: TSMK H. 363. V. 151a

Çizim 104: TSMK H. 363. V. 151a

Varak Numarası: 151a

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Maymunun Sağ Salim Ağacına Geri Dönmesi²³⁸

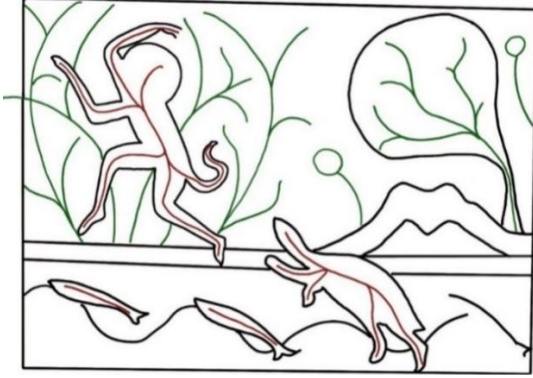
Minyatürün Hikayesi

V.148b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; maymunun kalbinin yanında olmamasına şaşırarak kaplumbağa, maymunu geri ağaca götürür. Ancak ağaca döner dönmez ona bir daha kanmayacağını söyler ve kaplumbağa çok pişman olsa da bir daha dost olamayacaklarını anlar.²³⁹

²³⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²³⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.152,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 74,Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.53.

V. 151a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 207: TSMK H. 363 V. 151a

Şema 208: TSMK H. 363 V. 151a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatürde hikayede anlatıldığı üzere iki karakter bulunmaktadır. Yatayda iki farklı alan bölmesinden oluşan minyatürde, maymun ile kaplumbağa ayrı ayrı bu iki alana yerleştirilmiştir. Hikayede geçen karakterlerin iletişimi, birbirlerine doğru çaprazda konumlanmaları ve yönleri ile belirtilmiştir. Yatayda iki farklı alandan oluşan kompozisyonda sağ dikey alanda da bir ağaç yer almaktadır, diğer öğeler ise, bitkiler ve denizde bulunan balıklardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 207'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

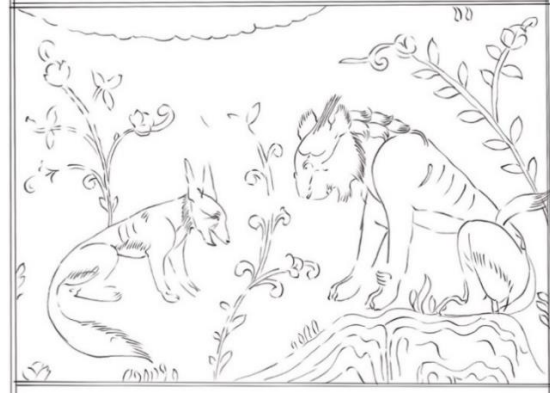
Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün yaklaşık 3/1'inde yer alan, alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Bu alanda yer alan kaplumbağa ve 3/2'lik diğer alanda yer alan maymunun birbirleriyle, kompozisyonun sağ ve sol köşelerinden oluşturdukları ilişkilerinin aksı, hikayenin de merkezi konumundadır. Bu aksın çevresinde şekillenen hareketli bir etkiye sahip kompozisyonun, üst alanında yer alan sağ taraftaki ağacın da bu aksı destekleyen eğimi yer almaktadır. Ağacın bu alanın hemen altında yer alan kaplumbağa ile ilişkisi, dikey alan bölmesinde kurulabilir. Buradan hareketle dikeyde sol tarafta kalan alan ise, maymunun arkasında yoğunlaşan bitkilerden oluşmaktadır. Yatay alanda hareketli olan deniz dalgasının eğrisi üzerine yerleşen balıklar kompozisyondaki dinamiği sağlayan diğer etkenlerdendir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 206'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin ve uçlarındaki çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Bu belirginliğin en yoğun olduğu yer ise, maymunun arkasıdır. Ağacın sağ ve solunda da yer alan bitkilerin uçlarındaki çiçekler burada birer lekesele etki bırakmıştır. Altın kullanımı bu alanda maymunun başındaki harede ve tepeliklerin içerisinde kullanılırken, kaplumbağa ve balıkların sırtlarında da kullanılarak kompozisyonda genel bir dağılım oluşturmaktadır. Mavi ve turuncu renklerin zıtlıklarıyla oluşan, renk açısından dinamik bu kompozisyonda, sağ taraftaki ağacın yeşilinin alan büyüklüğü bakımından renk dengesinde hakimliği ve içerisindeki pembe ile zıt etkide olan uyumu, kompozisyonun dinamik renk öğelerindedir.

4. 10. 7. V. 152a (Aslan ve Tilki)

Resim 123: TSMK H. 363. V. 152a

Çizim 105: TSMK H. 363. V. 152a

Varak Numarası: 152a

Minyatürün Ölçüsü: 11x9cm

Minyatürün Konusu: Aslan ve Tilki²⁴⁰

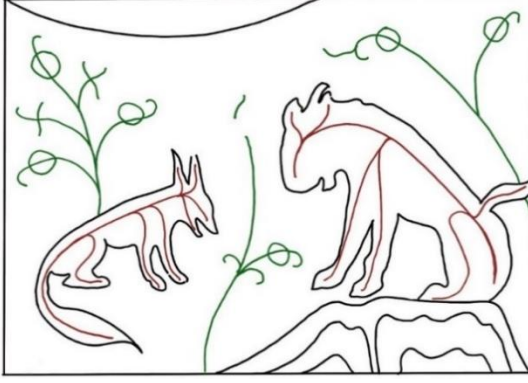
Minyatürün Hikayesi

V.148b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; maymun onu aldatan kaplumbağaya bir hikaye anlatmış. Himayesinde tilki olan ve onu besleyen bir aslan varmış ancak uyuz hastalığına tutulduğu için artık tilkiye bakamaz olmuş. Bu halinden hayıflanmış aslan, tilkiye ilacının, bir eşek yüreği yemek olduğunu söylemiş. Eşegi bulacağını söyleyip tilki aslanın yanından ayrılmış.²⁴¹

²⁴⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts”, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁴¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.155, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 75, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.18.

V. 152a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 209: TSMK H. 363 V. 152a

Şema 210: TSMK H. 363 V. 152a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x9cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, 3/2'lik yazılı alanın orta kısmıdır. Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, sağ tarafta hikayede güçlü ve önemli bir karakter olmasından dolayı aslan, tilkiden biraz daha büyükçe ve tepeliklerin üstünde resmedilmiştir. Sol tarafta ise tilki, aslana yönelik duruşu ile karşımıza çıkmaktadır. Minyatürde yer alan diğer öğeler ise, bitkilidir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 209'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Minyatürde simetrik bir düzen bulunmaktadır. Kompozisyon merkezde yer alan bir bitkinin dik aksı ile ortadan bölünmüş, hikayedeki karakterler sağ ve sola konumlandırılmıştır. Arkalarında yer alan bitki motifleri ile beraber merkeze yönelik eğimli aksları, kompozisyonda simetriyi vurgulamaktadır. Sağ tarafta tepelik üstünde duran aslanın kompozisyona hakim konumdadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 210'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol tarafta yer alan hayvanların arkasında yer alan çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Altının bir başka kullanım yeri ise, hayvanların boyun, karın ve bacak bölgeleridir. Bir de aslanın yelelerinde altın bulunmaktadır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin üzerinde sağ tarafta sarı rengi ile aslan motifi sol taraftaki kahverengiye oranla daha baskın çıkmaktadır. Renk açısından da aslanın vurgusu bu şekilde gözlemlenmektedir. Aslanın alt kısmında yer alan tepeliklerin renkleri de kompozisyon düzeni açısından statik olan minyatürün renk dengesinde buldukları alan itibariyle dinamik bir etki katmıştır.

4. 10. 8. V. 152b (Boyacı Adam, Eşegi ve Tilki)

Resim 124: TSMK H. 363. V. 152b

Çizim 106: TSMK H. 363. V. 152b

Varak Numarası: 152b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Boyacı Adam, Eşegi ve Tilki²⁴²

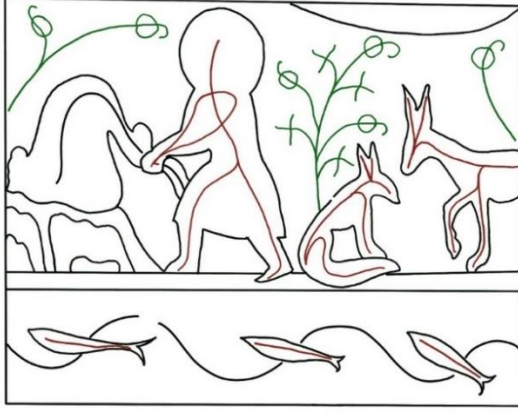
Minyatürün Hikayesi

V.152a'da anlatılan hikayenin devamı olarak; yakınlardaki boyacının, boyadığı elbiseleri taşımak için kullandığı eşegi aslanın yanına götürmeye kararlı olan tilki, eşegi kandırmış ve aslanın yanına götürmüştü.²⁴³

²⁴²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁴³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.155, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 75, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.18.

V. 152b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 211: TSMK H. 363 V. 152b

Şema 212: TSMK H. 363 V. 152b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yarısını kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, yazının ortasında, alt kısımda daha az satır olacak şekilde konumlandırılmıştır. Minyatür hikayede geçenle doğru orantılı olarak, merkezde boyacı figürü ve sağ tarafta onun eşeği ile tilkinin karşılıklı duruşundan anlaşıldığı gibi konuşma anlarından oluşmaktadır. Alt kısımda mavi bir şerit içerisinde dalga hareketleriyle deniz için ayrılmış bir alan bulunmaktadır. İçerisinde balıklar birbiri ardına dizilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 211'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

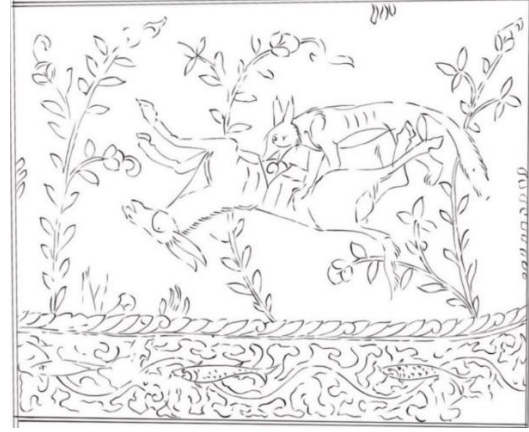
Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan figürün duruşu ile iki alana ayrılmaktadır. Sağ tarafta eşek ile tilkinin konuşması, eşeğin yatayda yarım şekilde kadraja girmesi ile resmedilirken, karşısında duran tilki, eşeğe doğru eğimli ve sırtından yukarı doğru uzanan bitki ise, dikeyde yer almaktadır. Solda yer alan figürün, kompozisyonun diğer yarısından bağımsız kendi işine yönelmesi, yaptığı işin resmedilişindeki akslar bu tarafta dinamik bir etki yaratmaktadır. Yatayda ise, kompozisyonun 3/1'lik alt kısmında bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu bölüm, tek sıra giden deniz dalgasının eğrisi üzerinde birbirini takip eden balıkların dizimi ile oluşmaktadır. Bu doğrultuda bu alanda da sola giden balıklar, üst tarafta aynı yönde iş yapan figür ile kaynaşarak genelde bir uyum yakalamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 212'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır. Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir. Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir. Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında, tilkinin sırt kısmında yer alan çiçekler kendi içinde üçgen forma sahiptir. Altının kompozisyondaki diğer kullanım yerleri , figürün başındaki hare ve kıyafetiyle, eşek ve tilkinin boyun ve karın bölgeleriyle, alt alanda balıkların sırtlarındaki altın kullanımı mavi zemin içerisinde hareketli bir renk etkisi oluşturmuştur. Kompozisyonda kullanılan uygun renklerdeki zeminin durgun etkisini, sarı ve turuncu renkleriyle sağ ve sol alanlarda sağlanırken, merkezdeki figür de pembe rengiyle zeminden ayrılmıştır.

4. 10. 9. V. 153a (Tilkinin Eşegin Kalbini ve Kulaklarını Yemesi)

Resim 125: TSMK H. 363 V. 153a

Çizim 107: TSMK H. 363 V. 153a

Varak Numarası: 153a

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Tilkinin Eşegin Kalbini ve Kulaklarını Yemesi²⁴⁴

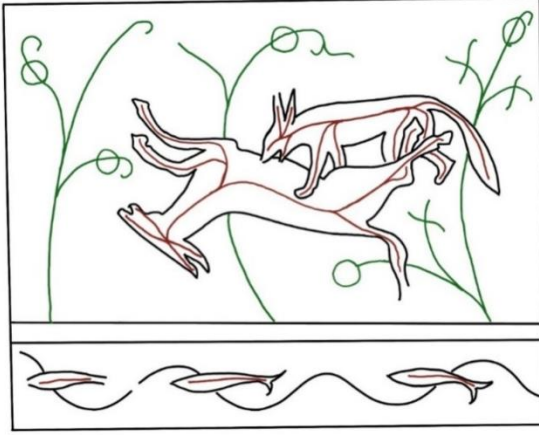
Minyatürün Hikayesi

V.152b’de anlatılan hikayenin devamı olarak; tilki eşeği aslanın yanına getirmiş ve ilk hamlede aslan eşeği elinden kaçırmış. Tilki eşeği ikna edip yeniden aslanın yanına getirince bu sefer aslan eşeği yakalamış ancak yemeden önce yıkanmak isteyerek, eşeği tilkiye emanet etmiş. Aslan dönene kadar tilki, eşeğin kalbini ve kulaklarını yemiş. Buna kızan aslana da, ‘eğer eşeğin kalbi ve kulakları olsaydı geri gelir miydi?’ demiş. Aslan da buna ikna olup payına düşen kısmı yemekle yetinmiş.²⁴⁵

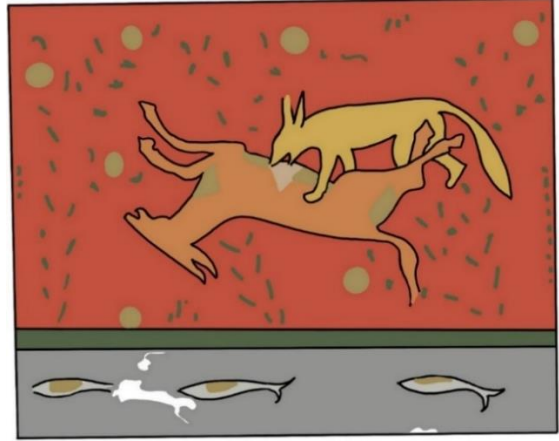
²⁴⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁴⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.155, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 75, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s.18.

V. 153a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 213: TSMK H. 363 V. 153a

Şema 214: TSMK H. 363 V. 153a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısını kaplamaktadır. Minyatürün yerleşimi ise, yazının bu bölümünde, üst kısımda daha az satır olacak şekilde konumlandırılmıştır.

Minyatür, hikayede anlatıldığı önem sırasına göre merkezde bulunan tilkinin eşeğin kulaklarını yemesi ile ortadan ikiye ayrılmıştır. Merkezdeki bu olayın sağ, sol ve ortasında bitkiler yer almaktadır. Alt kısımda mavi bir şerit içerisinde dalga hareketleriyle deniz için ayrılmış bir alan bulunmaktadır. İçerisinde balıklar birbiri ardına dizilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 213'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde yer alan eşek ve tilkinin yatay aksını kesen, boş alan değerlendirilmesinde kullanılan bitkilerin aksı, kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır. Yatayda ise, kompozisyonun 4/1'lik alt kısmında bir alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu bölüm, tek sıra giden deniz dalgasının eğrisi üzerinde birbirini takip eden balıkların dizimi ile oluşmaktadır. Bu doğrultuda bu alanda da sağa giden balıklar, üst tarafta deve ile aynı yöne giderek genelde bir uyum yakalamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 214'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip

olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ile 3/1'lik kısımda bulunan deniz ayrımı yapılmıştır. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün 3/2'lik üst kısmında kullanılırken, alttaki 3/1'lik mavi zemin deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

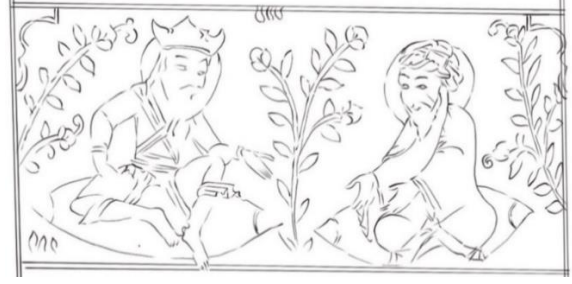
Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkilerinin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Kompozisyonda kendi içlerinde birden fazla üçgen formlar oluşturmakta ve aynı zamanda kırmızı zemin üzerinde dinamik bir etki oluşturmaktadır. Ayrıca kompozisyonun geneline de dengeli bir şekilde yerleşen altının, alt alanda bulunan mavilikte de, balıkların sırtında yer alması, bu alanda da renk açısından dinamik bir etki sağlamıştır. Merkezde yer alan eşeğin de altın ile renklendirilmesi, kompozisyonda zeminle uygun renkteki eşeğin turuncusuna hareket katmıştır. Sarı rengi ile tilki de kompozisyonda merkezin renk açısından da öne çıkmasını sağlamaktadır.

4. 11. V. 154aBâb-ı Zâhid ve Râsû Misli Kesî ki Ta'cîlKoned der-Kâr (Zahid ve Sansar Hakkında İşinde Acele Eden Kimse gibi)

4. 11. 1. V. 154b (Debşelim ile Beydeba)

Resim 126: TSMK H. 363. V. 154b

Çizim 108: TSMK H. 363. V. 154b

Varak Numarası: 154b

Minyatürün Ölçüsü: 11x5cm

Minyatürün Konusu: Debşelim ile Beydaba²⁴⁶

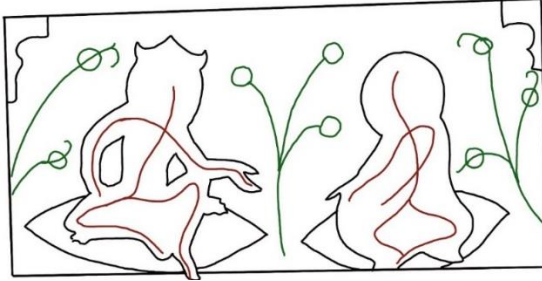
Minyatürün Hikayesi

Eserin en başından beri Beydaba'nın anlattığı hikayeleri dinleyen Debşelim, Beydaba'dan, yapacağı işin sonunu düşünmeden telaşla hareket eden adamın hakkında bir hikaye anlatmasını ister.²⁴⁷

²⁴⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁴⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.158,

V. 154b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 215: TSMK H. 363 V. 154b

Şema 216: TSMK H. 363 V. 154b

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 4/1'lik alanını kapsamaktadır. Sayfadaki yerleşimi ise, sayfanın alt yarısıdır.

Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Merkezde yer alan bitkinin sağ ve solundaki figürlerin ilişkisi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ve el hareketleri ile belirtilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilere dir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 215'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkinin, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya bölmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarına ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan figürler yerleştirilmiştir. Figürlerin duruşları birbirine eğimlidir. Yine iki kenarda birbirine benzer statik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacıyla, figürlere doğru bir eğim içerisinde konumlandırılmıştır. Bu eğim aynı zamanda, kompozisyonu dışardan merkeze çekmekte, merkezde bir bütünlük sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 216'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

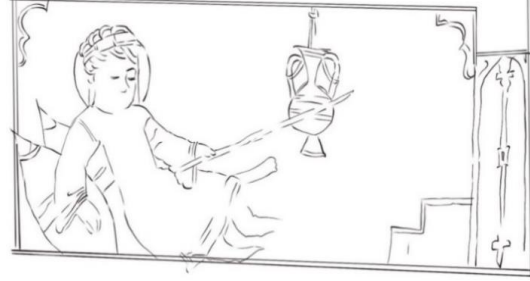
Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatür sağ ve sol üst köşelerden kompozisyonu sınırlayan altın köşeliklerden oluşmaktadır. Altın bu kompozisyonda renk açısından bütünlük sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelere ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Kompozisyonda renk açısından dinamik etki, figürlerin kıyafetleri ile sağlanmıştır. Soldaki figürün ten rengi altın rengine oldukça yakın tonlarda olduğundan bu alanda ölü bir renk etkisi bulunmaktadır. Sağdaki figürün mavi pembe ve sarı renkleri ile sağlanan renk dinamiği, soldaki figürün yeşil renkli alt kıyafeti ile dengelenmiştir.

4. 11. 2. V. 156a (Dindar Adam ve Kavanozda Biriktirdikleri)

Resim 127: TSMK H. 363. V. 156a

Çizim 109: TSMK H. 363. V. 156a

Varak Numarası: 156a

Minyatürün Ölçüsü: 11x5cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adam ve Kavanozda Biriktirdikleri²⁴⁸

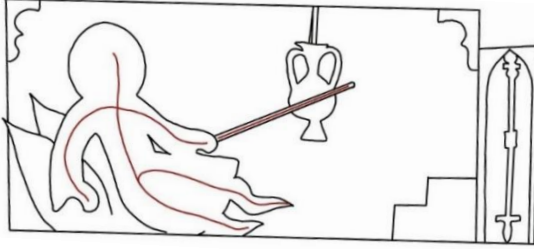
Minyatürün Hikayesi

Tüccarın biri bir dervişe, her gün yağ ve bal gönderirmiş. Adam da bunu bir kısmını yer bir kısmını biriktirip, onunla ilgili hayallere dalmış. Bir gün yine hayallere dalmış ve farkında olmadan elindeki sopayı biriktirdiği yağ ve bal dolu kavanoza sallayınca kavanoz kırılmış ve yağ ile bal gibi adamın hayalleri de başından aşağı dökülmüş.²⁴⁹

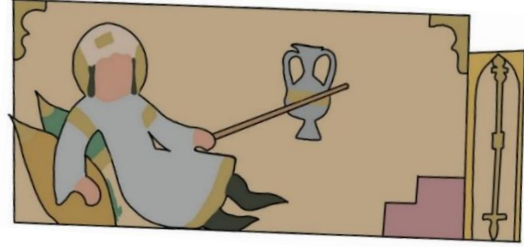
²⁴⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁴⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.159,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 76,

V. 156a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 217: TSMK H. 363 V. 156a

Şema 218: TSMK H. 363 V. 156a

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın üst yarısında konumlanmıştır.

Minyatürün sağ kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Geri kalan kısımda ise, solda hikayedekiyle anlatıldığı şekliyle yatan bir figür elindeki sopasıyla bal kavanozuna vermektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 217'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon, sol tarafta yatay hareketiyle duran figürün, elindeki sopasını, yatay hareketinin aksına diagonal yerleşecek şekilde tutması ve bu alanda dikey yerleşmiş objeyle kesişmesiyle dinamik etkide bir yerleştirmeden oluşmaktadır. Ancak kompozisyonun geneline baktığımızda boş alanların fazlalığı bu etkiyi kırmaktadır. Sağ tarafta dikeyde duran farklı bir alan bölünmesi bulunmakta ve bu iki alan arası geçiş, sopanın aksı ile yeteri kadar sağlanamamaktadır.

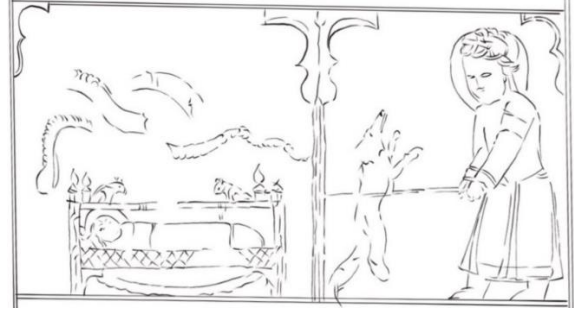
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 218'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, kağıdın renginin hakim olduğu zemin, oldukça geniş ve boş alandan oluşmaktadır. Kompozisyonda ek olarak sağ taraftaki alan bölmesi, zeminle uygun renkteki sarı ile çerçevesel ve içerisindeki simetrik alan bölünmesi de yine zeminle uyum içindeki altın rengi ile yapılmıştır. Bu alandaki uyumu bozan tek renk, sarı sütunun sol birleşimindeki pembe basamaktır. Mavi vazunun geniş zeminde ortaya çıkmasının sebebi renk zıtlığından çok alanın boşluğudur. Yine vazunun rengiyle uyumlu, figürün mavi renkteki kıyafeti eserin genelindeki uyumun da bir parçasıdır. Altın bu minyatürde, zeminle iç içe bir etkidedir ve köşelerde minderlerde ve figürün başındaki hare ve kıyafetinde kullanılmıştır.

4. 11. 3. V. 156b (Dindar Adamın Vefalı Sansarı Öldürmesi)

Resim 128: TSMK H. 363. V. 156b

Çizim 110: TSMK H. 363. V. 156b

Varak Numarası: 156b

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Dindar Adamın Vefalı Sansarı Öldürmesi²⁵⁰

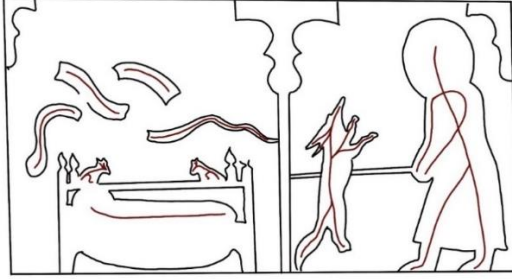
Minyatürün Hikayesi

Uzun yıllar çocukları olmayan çiftin bir gün sonunda çocukları olmuş. Buna sevinen çift evlerinde bir de sansar beslemekteymiş. Ona güvenirlermiş. Ta ki bir gün kadın banyodayken adamın da işi çıkınca çocuğu bu sansara bırakıp, gitmesine kadar. Bu sırada evlerine yılan girmiş ve çocuğu zehirleyecekken sansar yılanı parçalamıştır. Sansar sahibi bu durumdan hoşnut olsun diye de sahibini kanlı ağızıyla karşılamış. Ancak kanı gören adam oğluna bir şey yaptığını sanarak sansarı oracıkta öldürmüştür. Ne var ki odaya girdiğinde ise, yerde parçalanmış yılanı görünce haline üzölmüş ancak iş işten geçmiştir.²⁵¹

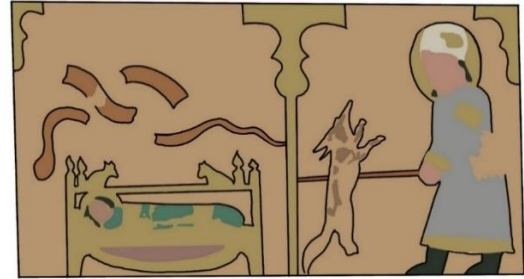
²⁵⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁵¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.159, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 76, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 18.

V. 156b ‘nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 219: TSMK H. 363 V.156

Şema 220: TSMK H. 363 V.156b

Sayfada 11x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1’lik alt yarısını kaplamaktadır.

Minyatürün içerisinde iki farklı mekan bölünmesi bulunmaktadır. İki alan birbirinden bağımsız değerlendirilirken, genelde baktığımızda hikayede anlatılan olayı iki sahne şeklinde vermektedir. Sağ tarafta hikayedeki gidişata göre, adam sansarı öldürürken, sol tarafta sansarın koruduğu bebek ve öldürdüğü yılan bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 219’da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon, dikeyde kendi içinde iki farklı mekan bölmesinden oluşmaktadır. Sol tarafta dikeyde yerleşen sansar ve figür bulunurken, sansarın dikey duruşu yatay bir hareketle kesişmekte ve alan hareket kazanmaktadır. Sol tarafta ise, yatay hareketlerden oluşan kompozisyonda hareket unsuru yine yataya ancak diagonal olarak dağılan yılan parçalarıdır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 220'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, kağıdın renginin hakim olduğu zemin, oldukça geniş ve boş alandan oluşmaktadır. Kompozisyon zeminle uygun renkteki altın ile iki farklı alan bölmesinden oluşmaktadır. Altının sol alandaki bebek yatağında kompozisyona kattığı uygun renk etkisi statiktir. Ancak bu alandaki turuncu yeşil ve pembenin dinamiklik katma ihtimali olan kompozisyonun sağ tarafında, figürün maviliği öne çıksa da bunun sebebi, renkten değil kapladığı alandandır. Altın bu alan da figürün başındaki harede ve elbisesinde kullanılmıştır.

4. 12.V. 157b Bâb-ı Gorbe u Mûş Misli Yek Der-Meyân Düşman Giriftâr Şeved (Kedi ile Fare Bir Düşmana Yakalanmak gibi)

4. 12. 1. V. 157b (Debşelim ile Beydeba)

Resim 129: TSMK H. 363. V. 157b

Çizim 111: TSMK H. 363. V. 157b

Varak Numarası: 157b

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Debşelim ile Beydaba²⁵²

Minyatürün Hikayesi

Eserin en başından beri Beydaba'nın anlattığı hikayeleri dinleyen Debşelim, Beydaba'dan, çevresi düşmanları ile dolan ancak bunlarla iyilikle de baş edebileceğini düşünenler hakkında bir hikaye anlatmasını ister.²⁵³

²⁵²E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁵³Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.158,

V. 157b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 221: TSMK H. 363 V. 157b

Şema 222: TSMK H. 363 V. 157b

Sayfada 11x20 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alanını kapsamaktadır. Sayfadaki yerleşimi ise, sayfanın alt yarısıdır. Minyatür sağ ve solu birbirine simetrik olarak kurgulanmıştır. Merkezde yer alan bitkinin sağ ve solundaki figürlerin ilişkisi, birbirlerine doğru karşılıklı konumlanmaları ve el hareketleri ile belirtilmiştir. Kompozisyondaki diğer öğeler ise bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 221'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, merkezde dikey aksda yer alan bitkiyle onun aşağısında duran rahle, sağ ve sol kısmı iki eşit parçaya bölmektedir. Kompozisyonun ikiye bölünen bu kısımlarına ise, birbirine simetrik şekilde konumlanan figürler yerleştirilmiştir. Figürlerin duruşları birbirine eğimlidir. Yine iki kenarda birbirine benzer statik hareketleri ile bitkiler, kompozisyonun boş alanlarında denge sağlamak amacıyla, figürlere doğru bir eğim içerisinde konumlandırılmıştır. Bu eğim aynı zamanda, kompozisyonu dışardan merkeze çekmekte, merkezde bir bütünlük sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 223'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Minyatür sağ ve sol üst köşelerden kompozisyonu sınırlayan altın köşeliklerden oluşmaktadır. Altın bu kompozisyonda renk açısından bütünlük sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Figürlerin başlarındaki harelerde ve kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında kullanılmıştır. Kompozisyonda renk açısından dinamik etki, figürlerin kıyafetleri ile sağlanmıştır. Sağdaki figürün ten rengi altın rengine oldukça yakın tonlarda olduğundan bu alanda ölü bir renk etkisi bulunmaktadır. Soldaki figürün yeşil, pembe ve sarı renkleri ile sağlanan renk dinamiği, sağdaki figürün sarı renkli alt kıyafeti ile dengelenmiştir.

4. 12. 2. V. 158b (Kedi Kapanda, Fare, Sansar ve Ağaçtaki Baykuş)

Resim 130: TSMK H. 363. V. 158b

Çizim 112: TSMK H. 363. V. 158b

Varak Numarası: 158b

Minyatürün Ölçüsü: 11x6cm

Minyatürün Konusu: Kedi Kapanda, Fare, Sansar ve Ağaçtaki Baykuş²⁵⁴

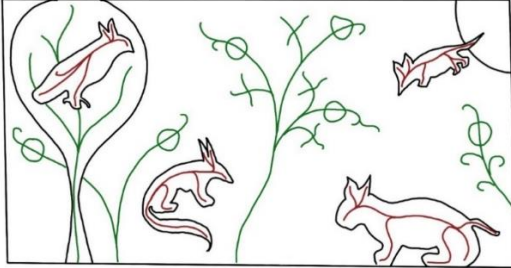
Minyatürün Hikayesi

Avcıların çok uğradığı bir yerde, fare ve kedinin birbirlerine komşuymuş. Kedi bir gün avcılarının tuzağına düşmüş ve bunu görüp sevinen farenin sevinci çok sürmemiş. Çünkü arkasında kendisini kapmakta olan sansarın ve ağaçta onu bekleyen baykuşun varlığını hemen fark etmiş. Bunu fark ettikten sonra ise, düşmanı kedi ile iş birliği yaparak onun ağını kemirmeye başlamış. Ancak anlaşma gereği, tedbiren bir ipi bırakmış.²⁵⁵

²⁵⁴E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁵⁵Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.161,Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,

V. 158b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 223: TSMK H. 363 V. 158b

Şema 224: TSMK H. 363 V. 158b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alt yarısında konumlanmıştır. Minyatürün merkezinde yer alan bitkinin sağ ve solu, hikayede anlatılan hayvanlarla çevrilidir. Bu hayvanlar kedi, fare, baykuş ve sansardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 223'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatürün merkezinde bir bitki bulunmakta ve kompozisyonda yer alan hayvanlar alt ve üst köşelerden bu merkeze doğru eğimle yerleştirilmektedirler. Sansar, baykuş ve farenin aynı aks doğrultusundaki hareketleri kedinin yataydaki hafif çapraz aksının kesiştiği düşünülürse kompozisyon hareketlidir. Aynı zamanda kompozisyonun sol tarafında baykuş ve sansarın konumuna karşılık sağ taraftaki kedi ve farenin konumu açısından da değerlendirdiğimizde bu aksların da eğimleri kompozisyona dinamik bir etki katmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 224'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekelerde, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında altın, baykuşun gözünde, kanat ve kuyruğunda kullanılırken, diğer hayvanların karın, bacak ve boyun bölgelerinde kullanılmıştır.

Kompozisyonun solunda dikeyde yer alan ağacın renkleri kompozisyondaki genel uyum içerisinde en dikkat çekici bölge olmakla beraber yeşilin üzerindeki pembe turuncular da öne çıkan diğer renklerdir. Onun dışında sağ köşeden kompozisyona giren koyu renkler de öne çıksalar da genelde baskın bir etki yaratmamaktadırlar.

4. 12. 3. V. 159b (Farenin Kedi ile Anlaşması)

Resim 131: TSMK H. 363. V. 159b

Çizim 113: TSMK H. 363. V. 159b

Varak Numarası: 159b

Minyatürün Ölçüsü: 11x8cm

Minyatürün Konusu: Farenin Kedi ile Anlaşması²⁵⁶

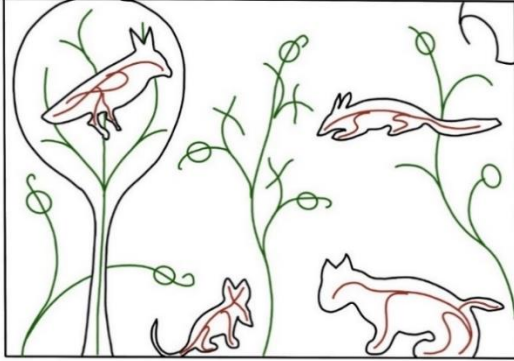
Minyatürün Hikayesi

V. 158b’de anlatılan hikayenin devamı olarak, farenin kedi ile uğraştığını gören sansar ve baykuş ondan ümidi keserek uzaklaşırlar. Bu sırada avcı görünür ve fare son ipi de keserek kediyi kurtarmıştır. Kedi bu durumdan çok memnun kalsa da; fare onunla dost olmaya yanaşmaz.²⁵⁷

²⁵⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁵⁷Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.161,ZehraToska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,

V. 159b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 225: TSMK H. 363 V. 159b

Şema 226: TSMK H. 363 V. 159b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın orta yarısında konumlanmıştır. Minyatürün merkezinde yer alan bitkinin sağ ve solu, hikayede anlatılan hayvanlarla çevrilidir. Bu hayvanlar kedi, fare, baykuş ve sansardır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 225'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatür, dikeyde yerleştirilen bitkiler ve soldaki ağacın aksları ile sağda yatayda gelen kedi ve sansarın, bu aksları kesmesi, solda fare ve baykuşun yatay konumlanmalarıyla dinamik etkili bir kompozisyona sahiptir. Bitkilerin dallarının da kendi içindeki eğimleri kompozisyonun zemininde ikinci bir aks planı ortaya koymaktadır. Ağacın dairesel hareketle oluşan baş kısmı da kompozisyondaki dinamik etkinin bir parçasıdır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 226'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidedir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekesele, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Onun dışında altın, baykuşun gözünde, kanat ve kuyruğunda kullanılırken, diğer hayvanların karın, bacak ve boyun bölgelerinde kullanılmıştır.

Kompozisyonun solunda dikeyde yer alan ağacın renkleri kompozisyondaki genel uyum içerisinde en dikkat çekici bölge olmakla beraber yeşilin üzerindeki pembe turuncular da öne çıkan diğer renklerdir. Onun dışında kompozisyon düzeni açısından dinamik olan minyatür renk açısından zemindeki uygun renklerin etkisiyle dingin ve statik bir etkiye sahiptir.

4. 13. V.165b Bâb-ı Padişah ve Fenze Misli Yek Ez Dost Âzerdeşode (Padişah ve (kuşu) Fenze Hakkında Bir Dostun İncitilmesi gibi)

4. 13. 1. V. 166b (Şehzadenin Fenze'nin Oğlunu Öldürmesi)

Resim 132: TSMK H. 363. V. 166b

Çizim 114: TSMK H. 363. V. 166b

Varak Numarası: 166b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8cm

Minyatürün Konusu: Şehzadenin Fenze'nin Oğlunu Öldürmesi²⁵⁸

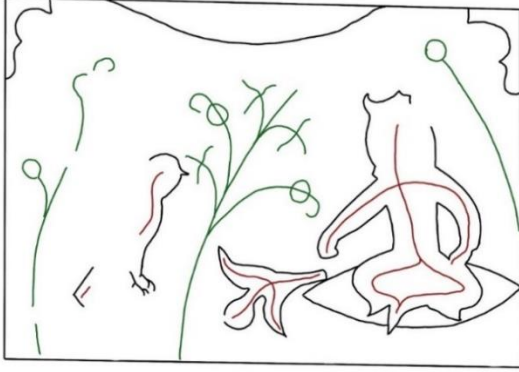
Minyatürün Hikayesi

Hükümdarın Fenze adında bir kuşu varmış. Yavrusu ile birlikte hükümdarın yanında yaşarlarmış. Fenze her gün kendi yavrusu ile birlikte hükümdarın kuşunu da beslermiş. Bir gün dışarı çıktığı sırada yavrusu şehzadenin canını acıtmış ve şehzade de onu sinirle yere vurarak öldürmüştü.²⁵⁹

²⁵⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁵⁹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.167, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,

V. 166b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 227: TSMK H. 363 V. 166b

Şema 228: TSMK H. 363 V. 166b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına yerleşmiştir, alt kısmında 2 satırlık yazı bulunmaktadır. Minyatür merkezde bulunan bitki motifi ile ortadan ikiye ayrılmış, hikayede anlatıldığı şekliyle de ikiye bölünen minyatürde, sağ taraftaki alanda, figürün elindeki kuşu yere vurması, sol tarafta ise, kuşun annesinin bu durumu görmesi betimlenmiştir. Minyatür tahrip olduğu için sol taraftaki kuş net bir şekilde görünmemektedir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 227'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonda sağ ve sol taraftan içeriye doğru eğimli akslarla merkezdeki kuşun duruşunda birleşen bir genel kurgu hakimdir. Dikey olarak konumlanan bu akslar, bitkilerin ve figürün karşısında duran ana kuşun akslarıdır. Figürün kol hareketinin uzantısı olarak konumlanan yatan kuş ve figürün iki yana açılmış bacaklarının kapaldığı minder ise, yatay aksı oluşturmaktadır. Kompozisyonun sağ alt kısmında bu aksların birbirini kestiği düşünülse de, bu kesişme, genelde dinamik bir etki yaratmamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 228'deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri başta olmak üzere kompozisyonun genelinde dinamik renk etkisi altın ile sağlanmıştır. Sağ ve sol köşelerden altın köşeliklerle sınırlandırılan kompozisyonda, figür ve kuşların başlarındaki harelerde, figürün kıyafetinde ve kuşların kanat ve kuyruklarında kullanılan altın, renkleri ile zeminden ayrılan bu alanlarda kullanılarak zemin ile uyumun da yakalanmasına sebep olmuştur.

V. 167a (Fenze'nin İntikam Alması)

Resim 133: TSMK H. 363. V. 167a

Çizim 115: TSMK H. 363. V. 167a

Varak Numarası: 167a

Minyatürün Ölçüsü: 12x5cm

Minyatürün Konusu: Fenze'nin İntikam Alması²⁶⁰

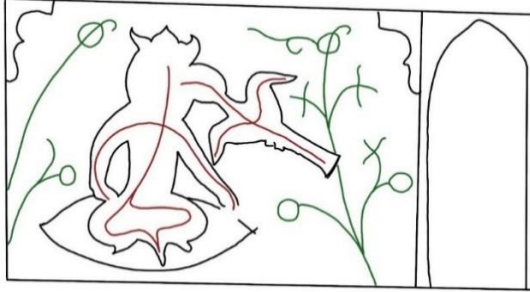
Minyatürün Hikayesi

V.166b'de anlatılan hikayenin devamı olarak; oğlunun öldürülmüş olduğunu gören Fenze ise bu duruma çok üzüлüp intikam almak ister ve o da şehzadenin gözünü oyarak oradan uzaklaşır.²⁶¹

²⁶⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

²⁶¹Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.167, Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 77,

V. 167a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 229: TSMK H. 363 V. 167a

Şema 230: TSMK H. 363 V. 167a

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alanında sayfanın alt yarısına yerleşmiştir. Minyatür 4/1'lik sol tarafta ayrıca bir mekan bölmesinden oluşmaktadır. Diğer 4/3'lük alanda ise, hikayede anlatılan olay gerçekleşmekte, figür ve gözünü oyan kuş betimlenmektedir. Minyatürde yer alan diğer öğeler ise, bitkilerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 229'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan hayvan ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızı ile belirtilirken kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, minyatür dikeyde 4/1'lik bir alan bölünmesi içermektedir. 4/3'lük diğer alanda ise, dikey olarak yerleşen figür ve figürün bu aksını destekler doğrultuda, eğimli bitkiler ile figürün baş kısmına denk gelen çapraz bir aks üzerinde kuşun duruşu, kendi içinde hareketli bir düzeni barındırmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 230'daki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Kompozisyonun sağ tarafında 4/1'lik kendi başına bir renk dinamiği olan pembe ile çevrili kağıdın kendi rengindeki alan bulunmaktadır. Diğer 4/3'lük alanın, zemininde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri başta olmak üzere kompozisyonun genelinde dinamik renk etkisi altın ile sağlanmıştır. Sağ ve sol köşelerden altın köşeliklerle sınırlandırılan kompozisyonda, figür ve kuşun başlarındaki harelerde, figürün kıyafetinde ve kuşların kanat ve kuyruklarında kullanılan altın, renkleri ile zeminden ayrılan bu alanlarda kullanılarak zemin ile uyumun da yakalanmasına sebep olmuştur.

Çapraz aksı ile kompozisyonun merkezinde yer alan kuş mavi rengi ile öne çıkmıştır. Beyaz kıyafetinin açık tonu ile ikinci planda öne çıkan figürün sarı minderi ise, zeminden ayrılan diğer bir alandır.

4. 13. 3. V. 169a (Duası Kabul Gören Dervişe Karganın Fare Getirmesi)

Resim 134: TSMK H. 363. V. 169a

Çizim 116: TSMK H. 363. V. 169a

Varak Numarası: 169a

Minyatürün Ölçüsü: 12x6cm

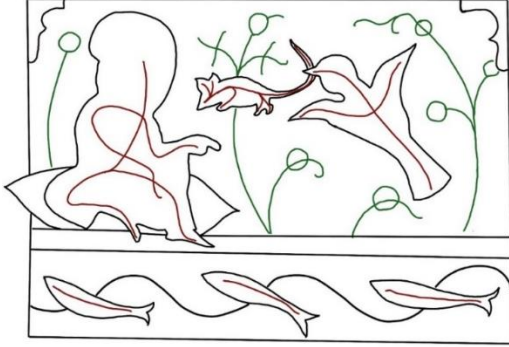
Minyatürün Konusu: Duası Kabul Gören Dervişe Karganın Fare Getirmesi

Minyatürün Hikayesi

Sayfaların karıştığı düşünülen eserde bu minyatürün, v. 138a'da anlatılan hikaye ait olduğu veminyatürde 'Her duası kabul olan bir adamın bir gün deniz kenarında otururken yanına bir fare yavrusu gelmiş ve adam bu yavruyu alarak evine götürmüştü.'²⁶² şeklinde anlatılan kısmı tasvir edilmiştir.

²⁶²Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.145

V. 169a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 231: TSMK H. 363 V. 169a

Şema 232: TSMK H. 363 V. 169a

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'ini kaplamaktadır. Minyatür sayfanın 3 eşit parçasından alt kısmında konumlanmıştır. Geri kalan 3/2'lik alanlar yazı için ayrılmıştır. Ve minyatürün alt ve üst kısımlarını kaplamaktadır.

Minyatür kendi içinde yatayda iki bölümden oluşmaktadır. İki farklı bölüm iki farklı yer tasviri gerçekleştirmek için bölünmüştür. Üst kısım merkeze yerleştirilen bitkiyle aynı hizadaki fare ve bitkinin solunda yer alan figürle, sağındaki kargadan oluşmaktadır. Alt kısımda ise, üç balık figürü birbirine eşit mesafede, eğri bir deniz dalgasının üzerine yerleştirilmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 231'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun üst kısmı, merkezdeki bitkinin sağ ve solu olmak üzere dikeyde iki bölüme ayrılmıştır. Bu dikey duruşlu bitkiyi yatayda kesen farenin duruşu ve ona yönelen aksı ile sağ tarafta karganın duruşu, bitkinin solunda ise, fareye doğru yönelen figür, kompozisyonda dinamik etkinin oluşmasını sağlamaktadır.

Alt kısımda hareketli eğrinin üzerindeki balıklar ise, alan bölünmesinde etkin rolü olan bitkilerle aynı hizada yerleşerek, kendi dinamik etkileri ile kompozisyonda bütünlüğü sağlamıştır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 232'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekese etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan ikiye bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekesele, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Kompozisyonun geneline yerleştirilen altın dengesi, figürün başındaki harede ve kıyafetlerinde, karganın başındaki harede, kanat ve kuyruğunda, balıkların sırtında, farenin ise karın bölgesinde de yer alarak, renkleriyle zeminden kopan bu alanların da kompozisyon içerisinde bütünlüğünü sağlamıştır. Bu alanlar, figürün mavisi ve farenin turuncusu, karganın siyahı ve balıkların beyazı olarak karşılıklı zıt renkleri ile kompozisyonda renk açısından dinamik bir etki yaratmaktadır.

4. 13. 4. V. 169b (Dervişin Duası Üzerine Farenin Kıza Dönüşmesi)

Resim 135: TSMK H. 363. V. 169b

Çizim 117: TSMK H. 363. V. 169b

Varak Numarası: 169b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8cm

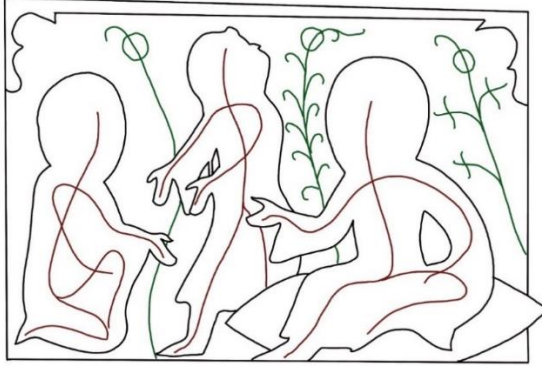
Minyatürün Konusu: Dervişin Duası Üzerine Farenin Kıza Dönüşmesi

Minyatürün Hikayesi

Sayfaların karıştığı düşünülen eserde bu minyatürün, v. 138a'da anlatılan hikayeye ait olduğu ve minyatür de hikayenin ikinci adımı olan, 'evdekilerin fareye zarar vereceklerini düşünerek onun bir kız çocuğu olmasını dilemesi ve kız çocuğu olunca gözü gibi sakınarak büyütmesi.'²⁶³ şeklinde anlatılan kısmı tasvir edilmiştir.

²⁶³Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.145

V. 169b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 233: TSMK H. 363 V. 169b

Şema 234: TSMK H. 363 V. 169b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta alanını kaplamaktadır. Minyatürde yer alan figürler yan yana sıralanmış, sağdaki iki figür soldaki figüre yönelik hareketi ile aralarındaki ilişki betimlenmiştir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 233'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; kompozisyon figürlerin ve bitkilerin dikey yerleşimi ile oluşmaktadır. Sağ tarafta yer alan figürün oturduğu yatay aksın dışında genelde dikey aksların hakim olduğu kompozisyonda, sağdaki iki figürün soldaki figüre doğru yönelimi ve soldaki figürün de sağdaki figürlere doğru eğilimi ile oluşan merkez algısı, kompozisyonun 3/1'lik sol kısmına kaymıştır. Bu alandaki dinamik etki ise, soldaki iki figürün kol hareketlerinin aksının, dikey vücut akslarını kesmesi ile oluşmaktadır. Sağ tarafta oturan figürün yataydaki kol aksları ve bacaklarının yatay uzantısı ise, bu alanın dinamik etkisidir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 234' deki gibidir. Hayvanlar ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Hayvan ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, baskın bir etkisi bulunmaktadır. Figürlerin aralarında yer alan bitkilerin uçlarına yerleştirilen çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri, her figürün başlarının sağ ve sol köşelerine yerleştirilerek, kompozisyonun tepesindeki altın ile enlemesine çekilen sınıra ek olarak, figürler arasında ikinci bir altın dengesi kurmaktadır.

Altın kullanımı figürlerin başlarındaki harelerde, kıyafetlerinin etek ve kol uçlarında yer almaktadır. Figürlerin kıyafetlerindeki renklerle zeminden ayrılması renk açısından dinamik bir etki yaratırken altın bu alanlara da dengeli olarak dağılmıştır.

4. 13. 5. V. 170a (Dervişin Kızına Koca Araması)

Resim 136: TSMK H. 363 V. 170a

Çizim 118: TSMK H. 363 V. 170a

Varak Numarası: V. 170a

Minyatürün Ölçüsü: 12x6 cm

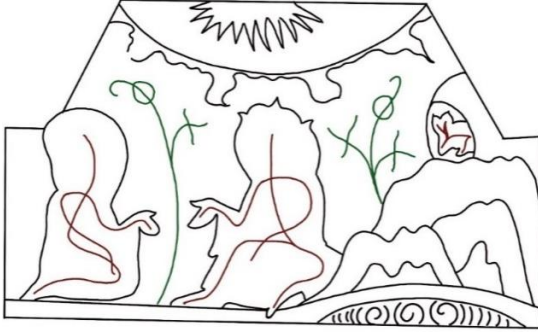
Minyatürün Konusu: Dervişin Kızına Koca Araması

Minyatürün Hikayesi

Sayfaların karıştığı düşünülen eserde bu minyatürün, v. 138a'da anlatılan hikayeye ait olduğu ve minyatürde hikayenin üçüncü adımı olan, 'kız evlilik çağına gelince de, kızı kiminle evlenmek istediğini sorması'²⁶⁴ şeklinde anlatılan kısmı tasvir edilmiştir.

²⁶⁴Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.145

V. 170a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 235: TSMK H. 363 V. 170a

Şema 236: TSMK H. 363 V. 170a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik alt yarısına konumlanmıştır. Dış şekli itibariyle tam bir geometrik formu olmayan minyatürün üst kısmı ana dikdörtgene ek, içerisinde gökyüzü açıklığının belirtildiği kenarlarında yazıya ait girintilerin olduğu ikinci bir alandan oluşmaktadır. Böylece minyatürün kendine özgü bir formu oluşmaktadır.

Minyatürün sağ kısmında yer alan iki figürün, birbirlerine karşı el hareketlerinden anlaşıldığı doğrultuda ilişkileri betimlenmiştir ve sol tarafta tepelikler üzerinde fare yer almaktadır. Üst alanda da gökyüzü açıklığı bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 235'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun üst kısmında yer alan gökyüzü açıklığı, kompozisyonun kendi formuna ek bir, kenarları yazıya ait girintilerden oluşan bir alandan oluşmaktadır. Bu alan yarım daire formunda bir alan içermektedir. Bu eğimin hemen altında dikeyde birbirlerine karşı konumlanan figürler, kompozisyonun sol yarısını oluştururken, sağ tarafta yatay çizgileri ile üst üste dizilen tepeliklerin en üstünde, yine yatay şekliyle fare bulunmaktadır. Böylece kompozisyon kendi içinde yatay ve dikey akslardan oluşmaktadır. Bu aksların kesişim noktası ise, dikeyde duran figürlerin yatay kol ve bacak akslarıdır. Sağ taraftaki tepeliklerin figürlere doğru çapraz inen aksı da kompozisyondaki iki alan arasındaki hareketli geçişi sağlamaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 236'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidedir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselede, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Tepede merkezdeki altın renkli güneş ve figürlerin başları ile kıyafetlerinde bir de sol kısımdaki tepeliklerin aralarında kullanılan altın, kompozisyona eşit şekilde dağıtılmıştır.

Sağ tarafta yer alan birbirinden renkli tepelikler ve figürlerin zeminden ayrılan renklerdeki kıyafetleri oldukça dinamik bir renk etkisi oluşturmaktadır. Sağ taraftaki açık ve canlı renk tonlarının içinde koyu tonuyla fare öne çıkmaktadır.

4. 13. 6. V. 170b (Kızın Fareye Dönüşüp Bir Fare ile Evlenmesi)

Resim 137: TSMK H. 363 V. 170b

Çizim 119: TSMK H. 363 V. 170b

Varak Numarası: V. 170b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8 cm

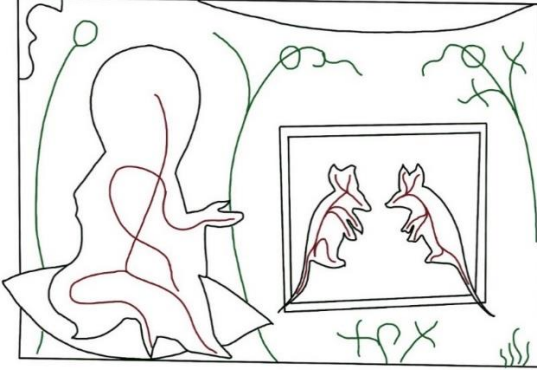
Minyatürün Konusu: Kızın Fareye Dönüşüp Bir Fare ile Evlenmesi

Minyatürün Hikayesi

Sayfaların karıştığı düşünülen eserde bu minyatürün, v. 138a'da anlatılan hikayeye ait olduğu ve minyatürde hikayenin dördüncü adımı olan, 'Ona layık birini bulmak için çok çabalamış ancak en sonunda yine onun denginin fare olacağına karar vererek fareye dönmesini istemiş. Ve onu bir fare ile evlendirmiş.'²⁶⁵ şeklinde anlatılan kısmı tasvir edilmiştir.

²⁶⁵Zehra Toska, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989, 73, Kemal Çağdaş, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962, s. 40, Ö.Rıza Doğrul, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944, s.145

V. 170b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 237: TSMK H. 363 V. 170b

Şema 238: TSMK H. 363 V. 170b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yaklaşık 3/1'lik orta yarısına konumlanmıştır. Minyatürde, birbirlerine eşit mesafelerle yerleştirilen bitkiler ve aralarında konumlanan bir figür ile içinde fareler bulunan ayrıca bir kare alandan oluşmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 237'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun içinde yer alan ikinci bir kompozisyon alanının daha bulunduğu görülmektedir. Bu alanda birbirlerine karşı çapraz doğrultularda duran fareler, kompozisyonun genelindeki dikey akslara dinamik bir etki katmaktadır.

Sağ tarafta yer alan figürün, ikinci alan bölünmesine yönelmesi ve bitkilerin bu alana doğru eğimli aksları, minyatürde bu alanın merkez olması etkisini güçlendirmiştir. Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 238'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da, zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilerek suretiyle boyanması lekelerde, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır. Altın kullanımı tüm bunlarla beraber kompozisyonun geneline yayılmış, figürün başındaki hare ve kıyafetinde de kullanılmıştır. Sol köşeden de kompozisyonu sınırlayan köşelik yine altın rengindedir. Tüm bunların zemindeki birbiriyle uygun etkisine ek olarak kompozisyonda başka bir alan ortaya çıkmaktadır.

Siyah zemini ile kendi içinde koyu tonlarda dengesi olan iç alan, renkleri itibariyle kompozisyonda öne çıkmış ve geneldeki uygun renk anlayışını bastırmıştır. Kompozisyonda bir başka öne çıkan ise, minderdeki sarı renktir. Ancak kendi başına öne çıksa da, genele dair bir etkisi bulunmamaktadır.

4. 13. 7. V. 171a (Kargaların Baykuşları Öldürmesi)

Resim 138: TSMK H. 363 V. 171a

Çizim 120: TSMK H. 363 V. 171a

Varak Numarası: V. 171a

Minyatürün Ölçüsü: 12x6 cm

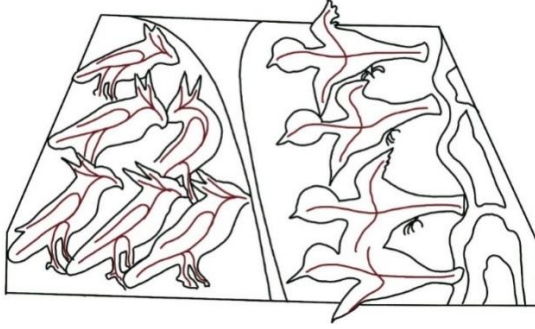
Minyatürün Konusu: Kargaların Baykuşları Öldürmesi ²⁶⁶

Minyatürün Hikayesi

Sayfalarının karıştığı düşünülen eserin bu minyatüründe, v. 118b'de başlayan *Kargalar ve Baykuşlar* adlı hikayenin sonu anlatılırken, hikayenin sonunda baykuşların arasına sızan karga, baykuşların mağaralarını kargalara söylemiş ve kargalar mağaranın önünde ateş yakarak baykuşları yok etmişlerdir.

²⁶⁶E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

V. 171a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 239: TSMK H. 363 V. 171a

Şema 240: TSMK H. 363 V. 171a

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta yarısına konumlanmıştır. Minyatür sağ ve sol taraftan yazı girintilerinin olduğu çaprazda çizilmiş bir dış çerçeveden oluşmaktadır. Minyatürde, karşılıklı yer alan karga ve baykuşlardan oluşan sağ ve solda gruplar bulunmaktadır. Ortalarından çaprazda geçen bir tepelik alanı ve kargaların arkasında yer alan başka bir tepelik alanı daha bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvanlar ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 239'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir. Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon sağ ve sol kenarları itibariyle çapraz akslarla düzenlenmiş ve merkezinde de bir çapraz aks çevresindeki hayvanların aksından dinamik etkide bir yerleştirmeye sahiptir. Merkezde yer alan bu çapraz aksın sağında yatay, solunda ise dikey konumlanmaları ile duran grup etkisi baskın bir şekilde kompozisyonu şekillendirmiştir.

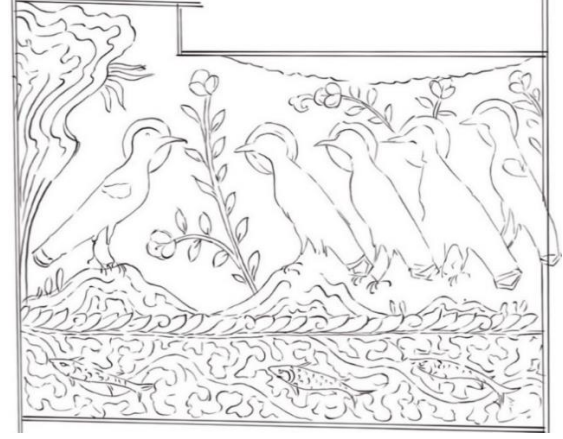
Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 240'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Bu zemin çaprazda kompozisyonun merkezine yerleşen pembe bir alanla bölünmüştür. Alanların kendi içinde oluşturdukları renk dengeleri kompozisyonun genelinde dinamik bir renk etkisi yaratmıştır. Her iki alan da kendi içinde aynı renklerden oluşmuş ve zeminden koparak kendi dinamiklerini oluşturmuşlardır. En sağda kalan renkli tepelikler de yine kendi içinde zengin bir etkiye sahiptir. Sağ taraftaki baykuşların göz, kanat ve kuyruklarında, sol taraftaki kargaların ise, başlarındaki harelerde, kanat ve kuyruklarında kullanılan altın ise, bu kompozisyonda renklerin zemin ile uyumuna dair bir etki yaratmaktadır.

4. 13. 8. V. 171b (Kral Karganın Kargalara Teşekkür Etmesi)

Resim 139:TSMK H. 363 V. 171b

Çizim 121: TSMK H. 363 V. 171b

Varak Numarası: V. 171b

Minyatürün Ölçüsü: 12x6 cm

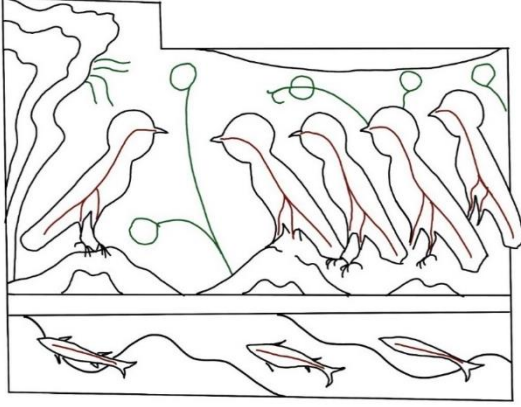
Minyatürün Konusu: Kral Karganın Kargalara Teşekkür Etmesi²⁶⁷

Minyatürün Hikayesi

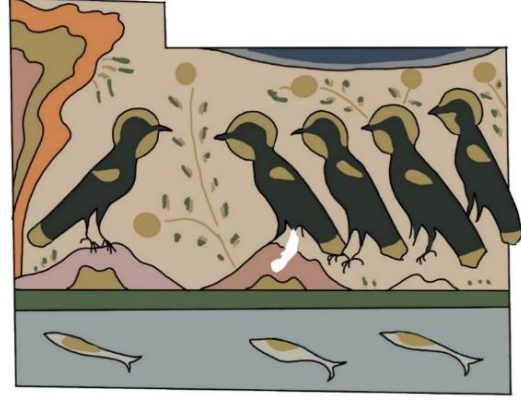
V. 171a’da anlatılan hikayenin devamı olarak kargalar kralının ajan krala teşekkür etmesi konulu minyatür bu varakta yer almaktadır.

²⁶⁷E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

V. 171b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 241: TSMK H. 363 V. 171b

Şema 242: TSMK H. 363 V. 171b

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x6cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın 3/1'lik orta kısmında konumlanmıştır. Kompozisyon dikeyde 3/1'lik soldaki karganın alanı ile sağda 3/2'lik diğer kargaların bulunduğu alanlardan oluşmaktadır. Bu alanlar boşluklarda yer alan bitkiler ile birbirinden daha net ayrılmaktadır. Kargaların altında kalan alan ise, deniz ve tepeliklerden oluşurken, üst kısımda ufakça bir gökyüzü açıklığı bulunmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 241'da verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Kompozisyon düzeni dikeyde, 3/2 ve 3/1 oranlarıyla kendi içinde ayrılmıştır. Sağ kısımda yer alan 3/2'lik alanda kargalar statik bir düzenle birbirinin ardı sıra dizilmiştir. Sağ kısımda ise, tek bir karga diğerlerine doğru yönelimiyle yer almaktadır ve arkasında yer alan dikey tepeliğin yönelimi de diğer kuşlara yöneliktir. Herhangi bir dinamik düzenin bulunmadığı kompozisyonda yer alan hayvanların birbiriyle ilişkisi dikkat çekmektedir.

Alt kısımda yer alan balıklar da hemen üzerindeki tepeliklerle aynı hizaya denk gelmekte ve aralarındaki dalgalar birbirine simetrik düzeni takip etmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 242'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan bölünmüştür. Üst kısımda kağıdın kendi rengi kalırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisinin yerine, bu minyatürde karşımıza renklendirilmemiş zemin çıkmaktadır. Zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmiş ve çiçekler burada da zeminle benzer tonlarda olmasına rağmen, altın ile dairesel formda belirtilmiştir.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçekler, zeminle renk farkının olmamasına rağmen burada da baskın bir etkidir. Ayrıca bu kısımlarda çiçeklerin dallarının da altın ile ışık etkisi verilmek suretiyle boyanması lekeselde, dalların belirgin bir hatta sahip olmasını sağlamıştır.

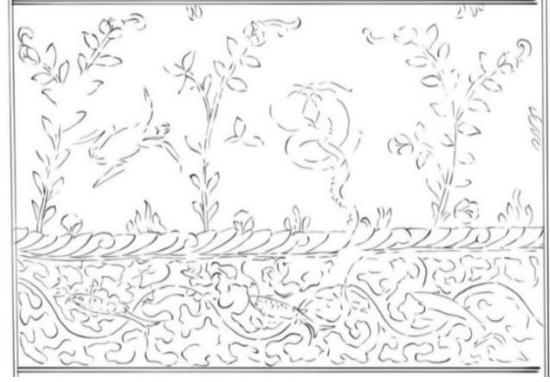
Statik bir düzenle yerleştirilen kompozisyonun ren açısından en büyük dinamik etkileri kargaların siyah renk ile zeminden ayrılmaları ve başlarındaki harelerinkanat ve kuyruklarının altın ile renklendirilmelerinin siyah renk üzerindeki baskın etkisidir. İkinci bir etken ise, sol kısımda yer alan yönüyle diğer kargalardan ayrılan karganın, sırt kısmındaki renkli tepeliklerdir. Bu renk etkisi, karganın sadece yön farklılığıyla belirtmekte zayıf kaldığı liderliğini de ayrıca vurgulamaktadır. Aynı tepelikler yatayda da yerleştirildiyse de gerek renk gerek aksı itibarıyla bu tepeliklerin kompozisyonda oluşturduğu bir dinamik etki mevcuttur.

Alt alanda balıkların sırtlarındaki altın kullanımı mavi zemin içerisinde hareketli bir renk etkisi oluşturmuştur. Bunun dışında altın yengecin sırtında kullanılmıştır.

V. 173b (Yılanın Kurbağaya Durumunu Anlatması)

Resim 140: TSMK H. 363 V. 173b

Çizim 122: TSMK H. 363 V. 173b

Varak Numarası: V. 173b

Minyatürün Ölçüsü: 12x8 cm

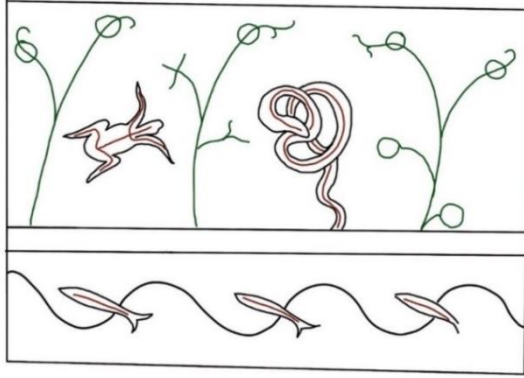
Minyatürün Konusu: Yılanın Kurbağaya Durumunu Anlatması²⁶⁸

Minyatürün Hikayesi

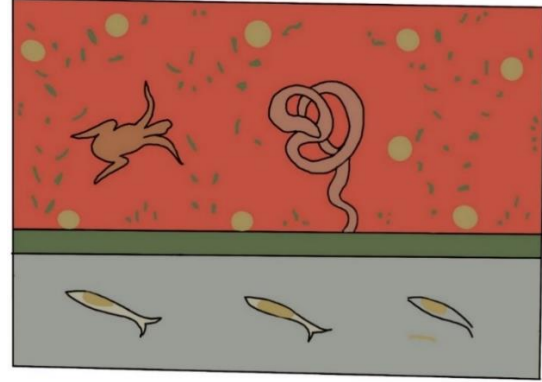
Sayfalarının karıştığı düşünülen eserde, v.139b’de anlatılan hikayeye olan bu minyatürde, hikayede anlatılan, ‘yılanın kurbağaya durumunu anlatması’ tasvir edilmiştir.

²⁶⁸E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’, Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

V. 173b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 243: TSMK H. 363 V. 173b

Şema 244: TSMK H. 363 V. 173b

Sayfada 12x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12x8 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın yaklaşık 3/1'lik orta kısmında yer almaktadır. Minyatürde yılan ve kurbağa ortalarındaki bitkinin iki yanında bulunmaktadır. Konuşma sahneleri, kurbağanın yılanla dönük yerleşiminden anlaşılmaktadır.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 243'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde; minyatür yatayda kendi içinde iki bölüme ayrılmıştır. Minyatürün 3/1'inde yer alan, en alt kısımdaki yatay alan, denizden oluşmaktadır. Diğer 3/2'lik alan ise, yılan ve kurbağa için ayrılmıştır. Burada yer alan karakterlerin aralarına yerleştirilen bitkilerle, zemindeki boş alanlar değerlendirilmiştir. Minyatürün merkezi konumunda yer alan, hareketli spiral aksı ile de merkezde dinamik etki oluşturan yılanın, sağ ve solunda statik bir yerleşime bulunmaktadır. Yine alt kısımda yer alan balıklar yan yana dizilmiş ve merkezdeki bitkilerin hizasında alt kısımda yer almaktadırlar.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 244'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Bu açıdan incelediğimiz minyatür, yatayda, ince bir dikdörtgen olacak şekilde yeşil bir alan bölünmesine sahiptir. Kırmızı zemin etkisi, minyatürün üst yarısında kullanılırken, alt yarı mavi zemin ile deniz etkisinde renklendirilmiştir.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada eserin yarısında karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirilmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkilerinin kompozisyonda baskın bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, sağ ve sol taraftaki boş alanlarda yer alan bitkinin uçlarına yerleştirilen çiçekler, kendi aralarında üçgen formlardan oluşmaktadır. Ortadaki bitki ise, dikeyde yerleşmiş iki altın lekeden oluşmaktadır. Yeşil alanın kırmızı ile kesiştiği yerde de yatayda yan yana dizilmiş üç altın lekenin kompozisyona orantılı dizilimini, mavi alandaki balıkların sırtlarındaki altın lekeler takip etmektedir.

Altın bu kompozisyonda dinamik etkiyi katan renk olarak kullanılmıştır. Yılan ve kurbağanın zemine uygun renklerinden oluşan statik etkideki kompozisyonun, altının oluşturduğu renk dengesi ile hareketlendirilmesi sağlanmıştır.

4. 13. 10. V. 174b (Yaşlı Kadın ve Ölüm Meleği)

Resim 141: TSMK H. 363 V. 174b

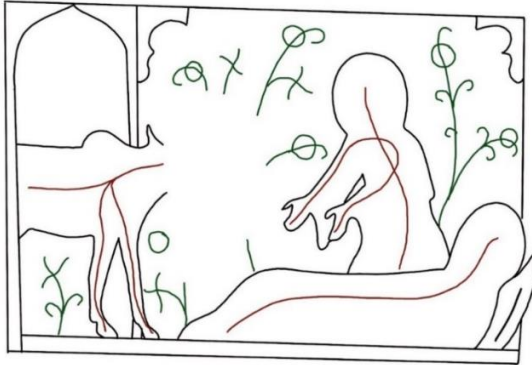
Çizim 123: TSMK H. 363 V. 174b

Varak Numarası: V. 174b

Minyatürün Ölçüsü: 12x7,5 cm

Minyatürün Konusu: Yaşlı Kadın ve Ölüm Meleği²⁶⁹

V. 174b'nin Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 245: TSMK H. 363 V. 174b

Şema 246: TSMK H. 363 V. 174b

²⁶⁹E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

Sayfada 12x19 cm kırmızı cetvelin içerisinde 12 x7,5 cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın ortasında konumlanmıştır.

Minyatürün 3/1'lik sol kısmında ayrıca bir mekan bölünmesi bulunmaktadır. Bu alanda, yarım gövdesi ile kadraja giren inek bulunmaktadır. Geri kalan 3/2'lik kısımda ise, sağda yatay hareketi ile bir figür ve yanında dikeyde bulunan bir figür daha vardır. Eserde inek olduğu tahmin edilen hayvanın kafası ise, tahrip olmuştur.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan figür hayvan ve diğer öğelerin akslarının sağladığı denge Şema 245'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların minyatürdeki boşluk doluluk dengesini gözetmek amacıyla çizilmiş olmasının yanı sıra, dolu alanlarda yer alan figür ve diğer öğelerin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Figürlerin aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları ve diğer doğa unsurları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyon dikey ve yatay hareketlerden oluşmaktadır. Sol taraftaki ek alan bölmesini destekleyen, sağ tarafta dikeyde duran figür ve soldaki yarım gövdesiyle yer alan ineğin, sağ taraftaki karşıtı olan yatan figürün aksı, kompozisyonun genel akslarıdır. Bu aksların kendi içlerinde kesişmelerinden oluşan dinamik etkili kompozisyonda bitkilerin boş alanlardaki yerleşimi de dikey etkiyi kuvvetlendirmektedir.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 246'daki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesel etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, çizgiselde boş alanları desteklemek amacıyla bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bütünde de zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

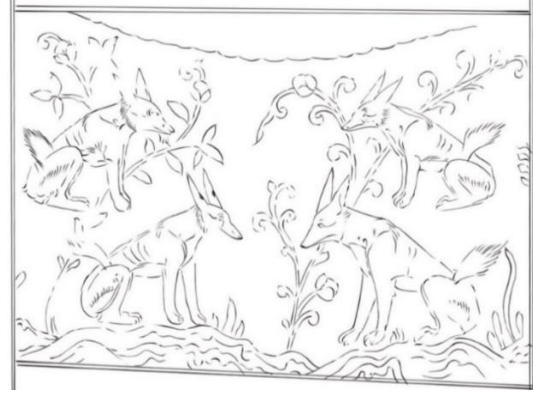
Kompozisyondaki alan bölünmesi, mavi renk ile sol tarafta yapılırken, geri kalan alanlar altın ile köşelerde çerçevelenerek sınırlandırılmışlardır. Altının genel kullanımı, figürlerin başlarındaki hareler ve kıyafetleriyle, sol tarafta yer alan ineğin boyun vekarın bölgesiyken, boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki çiçeklerin, altın ile dairesel leke etkileri kompozisyonun genelinde hareketli bir etki oluşturmaktadır. Sol tarafta beyaz üzerine siyah lekesel etkisi ile ineğin oluşturduğu dinamik renk etkisi, sağ tarafta, mavi sarı ve pembe renkleri ile figürlerin zeminden ayrılmasını sağlamakta ve kendi içinde alana renk dinamiği katmaktadır.

4. 14.V. 180bBâb-ı Şir ve Gav Misli Kast Kerden-i Kesi (Aslan ve İnek Hakkında Birinin Birşeye Niyet Etmesi gibi)

V. 183a (Dindar Çakalın Üye Çakallara Sitem Etmesi)

Resim 142:TSMK H. 363 V. 183a

Çizim 124: TSMK H. 363 V. 183a

Varak Numarası: V.183a

Minyatürlerin Ölçüsü: 11x7,5 cm

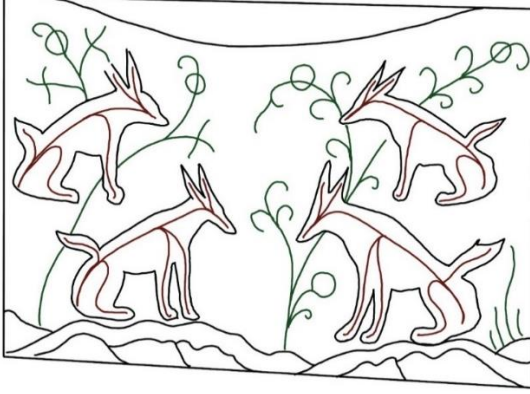
Minyatürün Konusu: Dindar Çakalın Üye Çakallara Sitem Etmesi²⁷⁰

Minyatürün Hikayesi

Minyatürde Hint ülkesinde bulunan dünyevi işlerden çekilerek kan dökmekten ve diğer hayvanları avlayıp yemekten vazgeçen çakalın hikayesi anlatılmaktadır.

²⁷⁰E. J. Grube, Prolegomena For a Corpus Publication of Illustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts'', Islamic Art IV , 1990-1991, s.301-481.

V. 183a'nın Kompozisyon ve Renk Kurgusunun İncelenmesi

Şema 247: TSMK H. 363 V. 183a

Şema 248: TSMK H. 363 V. 183a

Sayfada 11x20,5 cm kırmızı cetvelin içerisinde 11x7,5cm ölçülerinde yer alan minyatür, sayfanın alt yarısına konumlanmıştır. Minyatürde yer alan hayvanlar, dikeyde merkezin sağ ve solu olmak üzere iki alanda yerleşen hayvanlar, merkeze doğru yönelmiş ve konuşma sahneleri bu şekilde belirtilmiştir. Minyatürde yer alan diğer mekan unsurları ise, iki hayvanın ayakları altındaki tepeliklerdir.

Detaylı olarak kompozisyonda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin akslarının sağladığı denge Şema 247'de verilmiştir. Şematik olarak siyah ile çizilen geniş alanların dolu alanlarda yer alan hayvan ve doğa öğelerinin genel duruş ve aksları göz önünde bulundurularak, iç iskeletleri belirtilmiştir. Hayvanların aksları kırmızıyla, kompozisyonda boş alanların destekleyici unsuru olan ağaç dalları yeşil akslarla çizilmiştir.

Bu açıdan incelediğimizde, kompozisyonun zemininde alan bölünmesi bulunmaktadır. Bu bölünme iki bitkinin dikeyde, sağa doğru eğimleri ile oluşmaktadır. Kompozisyonun ana öğeleri olan hayvanlar ise, bu bölünmenin eğimine göre, sağ tarafta yer alan bitkinin üzerine diagonal olarak yerleştirilmiş ve dinamik bir etki oluşturmuştur. Sol taraftaki hayvanlar ise, bitkinin yönünde ve bitkinin alt ve üstündeki alanlara yerleştirilmişlerdir. Dolayısıyla bu alanda kesişen bir hareket bulunmamasına karşın; kompozisyonun genelinde, sağa eğimli bitkileri kesen hayvanların olması dolayısıyla dinamik bir etki bulunmaktadır.

Minyatürde yer alan renklerin dağılımı Şema 248'deki gibidir. Figürler ve zeminden ayrılan alanlar siyah renk ile sınırları çizilerek belirtilmiştir. Figür ve diğer öğelerin sahip olduğu renk geçişi gözetilmeksizin, sadece lekesele etkisi dikkate alınarak renk analizi yapılmıştır.

Eserin genelinde kullanılan kırmızı zeminin etkisi, burada da karşımıza çıkmaktadır. Bu kırmızı zemin, bitkisel motiflerle hareketlendirilmiştir. Ancak çizgisel etki zayıf kalmıştır. Dalların üzerindeki yaprakların yeşil ile uçlarına ışık verilmesi, bu alanda zemindeki kırmızının monotonluğunu kırmış, kompozisyona dinamik bir etki katmıştır.

Boş alan değerlendirmesinde kullanılan bitkilerin üzerindeki, çiçeklerin de kompozisyona baskın bir etkisi bulunmaktadır. Altın ile renklendirilen çiçekler dairesel lekeler şeklinde kompozisyonun zeminindeki kırmızının üzerinde etili olmuştur. Bu etki, üst kısımdaki eğimli gökyüzü açıklığının dibinde sıralı olarak dizilmelerden oluşmaktadır. Renk açısından altının diğer kullanım yerleri ise, hayvanların karın boyun ve bacak bölgeleriyle en alt kısımda yer alan tepeliklerdir.

Hayvanların renkleri ise, mavi ve turuncuların zıt etkisinde zeminde koparken, kahverengi ve pembelerle benzer etkiyi gösteremese de, tavşanların dağılımı kırmızı zemindeki altın lekeleri ile birleşince oldukça güçlü bir dinamik etki yaratmaktadır.

5. DEĞERLENDİRME

5.1. Kompozisyon ve Renk

TSMK H. 363'de kayıtlı eser ,genel olarak kompozisyon kurgusu açısından incelenmiştir. Kompozisyonlarda genellikle simetrik kompozisyon yaklaşımının uygulandığı görülmektedir. Konuları farklı pek çok sahnenin kompozisyon düzeni kendi içinde benzerlikler göstermektedir. Simetrik temelde oluşan statik kurguların yer yer diagonal aksla yapılan farklılıklarla hareketlendiği, dinamik bir yapıya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Savaş sahnelerinin dışında tasvir edilen sahneler genelde durağan konuşma sahneleridir.

Kompozisyonlar hikayelerde anlatılan şekline göre kendi içinde farklı alan bölmelerinden oluşmaktadır. Örneğin hikaye, deniz ya da göl tasviri içeriyorsa bu hikayeyi anlatan minyatürün kurgusunda, kompozisyonun 2/1'i yer yer 3/2'si dikdörtgen şeklindeki deniz bölmesinden oluşmaktadır.

Her bir minyatür tek bir sahneyi tasvir ederken, birden fazla sahnenin, kompozisyon içerisinde alan bölünmelerinden oluştuğu da gözlenmektedir. Örneğin, v. 29b, v. 106b ve v. 107b'de üst kısımda, hikayede anlatıldığı üzere dam tasviri ayrıca bir alan bölünmesi ile yapılmıştır. V. 81a'da, Kelile ve Dimne ile onları yan tarafta dinleyen kaplanın yer aldığı minyatür, iki farklı renk ile bölünen iki ayrı alan içermektedir. Diğer alan bölünmeleri ise, ince bir sütun ile sınır çizgileri çekilerek yapılmıştır. Bunların dışında, v. 106b, v. 134b ve v. 135a'daki alan bölünmeleri 3'erli olup, yatayda oluşan üst alan bölünmesine ek olarak altta kalan alanlar da dikeyde kendi içlerinde bölünmüşlerdir.

Kompozisyonlarda yer alan insan ve hayvan figürlerinin dışında, doğa unsurları kompozisyonun genel dengesinde destekleyici unsur niteliğindedir. Özellikle kompozisyonun dinamik etkisinde, bitkilerin zemindeki boş kalan alanlardaki hareketli duruşlarının etkisi gözlenmektedir. Bu etki yer yer kenarlardan merkeze doğru eğimiyle de konuyu pekiştirici niteliktedir. Ağaçların ise, boyutları itibariyle kompozisyonda ana öge olarak kullanımı dikkat çekmektedir.

Kompozisyon kurgularında hareketli etkileri oluşturan bir diğer unsur ise renktir. Eserin genelindeki minyatürlerde kullanılan kırmızı zemin, minyatürlerin genel özellikleri açısından en belirgin özelliğidir. Eserdeki zemin değerlendirmesinin bir başka şekli ise, kağıdın kendi renginden oluşan zeminlerdir.

Zeminler, zıt renk kullanımı ile yeşil rengin kırmızı üzerindeki etkisinden yararlanılarak hareketlendirilmiştir. Minyatürlerdeki ikinci dikkat çeken renk altındır. Altının bitkilerin uçlarındaki motiflerde kullanımı, kompozisyonda renk açısından en genel etkiyi oluşturmaktadır. Figürlerin kıyafetlerinde ve sadece maymunlar ve kuşlardan oluşan hayvanlar ile insanların başlarında, haleler şeklinde kullanılmıştır. Bu kullanım da kompozisyondaki renk dengesini oldukça etkilemiştir.

Eserde yer alan diğer renkler ise, hayvanlarda kullanılan sarı, turuncu, mavi, kahverengi, siyah ve beyazdır. Renklerin figürlerin kıyafetlerindeki dağılımı ise, genellikle mavi ve kırmızının iki tonu ile yeşil üzerine çekilen siyah tahrirden oluşmaktadır.

5. 2. Figürler

Hikayelerin resmedilmesi bakımından oldukça zengin olan eserde, hikayelerin temel karakterleri, minyatürlerin kompozisyonlarının oluşumunda da ana öğeleridir. Hikayelerin el verdiği ölçüde bu figürler yer yer hayvan yer yer de insan figürlerinden oluşmaktadır.

5. 2. 1. İnsan Figürleri

Minyatürlerde yer alan figürler hikayelerin gelişine göre tasvir edilmiştir. Birinci bölümün eserin oluşumu için ayrıldığını minyatürler üzerinden takip etmek mümkündür. Takdim minyatürü şeklinde eserin girişinde karşımıza çıkan, karşılıklı iki tam sayfa minyatürde figürlerin devamlılığı, Nasr Allah figürü üzerinden sağlanmaktadır. V. 1b'de sağ tarafta yer alan figürün eseri çeviren kişi, Nasr Allah olduğu ve eserin daha önceki çevirenlerden aldığı temsil edilirken, v. 2a'da sağda yine aynı karakter, aynı kıyafet, sarık ve yüz tiplmesi ile karşımıza çıkmaktadır. Karşısındaki tahtta oturan Behram Şah'a çevirisini yaptığı eseri takdim etmektedir. Karşımıza çıkan diğer minyatür v.6a'da ise, önceki Behram Şah karakterinin tacından yola çıkarak devamlılık sağlanmaktadır. V. 14b'de ise, karşımıza çıkan Debşelim ve Beydaba adındaki karakterler eserin içinde yine farklı varaklarda karşımıza çıkmaktadır. Çünkü hikayenin ana kurgusu onların anlatımı üzerinden dönmektedir. (v.118a, v. 143a, v. 154b, v. 157a) Hikayede kimliği önemli olan bir diğer karakter ise, v.18a'da karşımıza çıkmaktadır. Eserin ününü duyar duymaz Berzuye adındaki hekimini eseri öğrenmesi ve kendi dillerine çevirmesi için görevlendiren Kısra Nuşirevan'ın hekim Berzuye ile tasvir edilmesinin ardından, bu minyatürü takip eden v. 27a, v. 28b'de hekimin hikayeleri anlatılmaktadır.

V. 35b'de tasvir edilen figürün insanlığın genel halini tasvir etmesi ya da yabancı kaynaklarca, hayatın zorlukları karşısındaki insanı anlatması açısından ilgi çekicidir. Bunun yanı sıra v. 41a'da yer alan ressamın resim yapması sahnesi ise, karşılaştırmalı olarak görseller içerisinde yalnız bu nüshada bulunan bir tasvir olması bakımından ilgi çekicidir.²⁷¹

Genel olarak hikayelerde kimlikleri önem arz eden bu figürlerin dışındaki figürler, hikayelerin içlerinde yer alan hikayeler doğrultusunda birden fazla ve birbirinden farklı karakterler şeklinde ilerlemektedir. Bu iç hikayeler içerisinde yer alan minyatürlerde de örneğin, v. 58b, v. 59a'da göl kenarında balık avlayan karakterler gibi hikaye devamlılığı dolayısıyla figürlerin devamlılığı sağlanmıştır.

---

²⁷¹ O' Kane Bernard, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003, s. 82

Figürlerin kompozisyondaki duruşları açısından, otururken, yatarken ve ayakta olmak üzere üç farklı duruşta yer aldıkları söylenebilir. Genel olarak kendi içinde hareketli olan bu figürlerin, kol ve bacak hareketleri de farklılıklar göstermektedir.

5. 2. 2. Hayvan Figürleri

Eserde yer alan hayvan figürlerini genel bir bakışta topladığımızda, önem sırası esere adını veren Kelile ve Dimne karakterleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Eserde alt başlıklarda başka ana hikayeler de bulunmaktadır. Bu hikayelerin ana karakterleri de hikayelerde yer aldığı gibi minyatürlerde de devamlılık sağlamaktadır. Ancak bu başlıklar altındaki hikayelerin de alt hikayeleri bulunmaktadır. Bu alt hikayelerde ise, minyatürler bazen sadece tek bir sahneyi tasvir etmiş ve karakterler tek bir minyatürde yer almıştır.

Hayvan figürlerinin Kelile ve Dimne'nin hikayesi ile başladığı eserde, Kelile ve Dimne'nin karşılıklı konuştuğu minyatürler, v.38a, v. 46b, v.73b, v. 89a'da yer alırken, bu minyatürlerde figürlerin duruşları birbirinin aynıdır. Karşılıklı duruşları ile simetrik olarak kompozisyonun sağ ve sol tarafına yerleştirilen karakterlerin tüm sahnelerinde duruşları aynıyken sadece zeminlerde değişiklikler yapılmıştır. Örneğin v. 38a ve v. 73b alt kısma eklenen deniz kurgusu diğer iki minyatürde yer alamazken, v. 89a'da ise, Dimenin hapiste oluşu siyah zemin ile belirtilmiştir. Bu kompozisyonlarda Kelile ve Dimne mavi ve kahverengi renklerle resmedilirken, hangisinin Kelile hangisinin Dimne olduğu sadece v. 89a'da yanlarına yazılan yazıda belirtilmiştir. Diğer minyatürlerde de ancak bu renklerden ayırt edebildiğimiz çakallardan kahverengi olanı Dimne, mavi olan ise Kelile'dir.

Bu hikayenin diğer önemli karakterleri ise, aslan ve Şetrebe adındaki boğadır. Minyatürlerde tasvir edilen boğa karakteri de oldukça ilginç iç desenlere sahiptir. Dimne ile konuşmalarının tasvir edildiği v. 46a ve v. 63a'da karakterler aynı duruş ve detaylarla resmedilmiştir. Kompozisyonların da aynı olduğu bu minyatürlerde tek fark gökyüzü ve tepelik detaylarıdır. Bunun dışında aynı detayların işlendiği inek figürü, eserdeki diğer büyük baş tasvirleri için de kullanılmıştır. Dört farklı minyatürde aynı detaylarla işlenmiş karakteri farklı kimliklerde görmekteyiz. Aslan figürünün ise, başlıca bu hikayenin konusu olmakla beraber bir çok alt hikaye ve onların da altındaki hikayelerde de yeri vardır. Pek çok farklı konumda resmedilen aslanın hiçbir kompozisyonda diğerlerinden farklı anılacak belirgin bir özelliği bulunmamaktadır.

Kelile ve Dimne adlı ilk hikayenin ardından, ikinci ana başlık güvercin ve dostları ile ilgilidir. Bu hikayenin karakterleri başlangıçta fare ve güvercinin onunla dost olmaya çalışmasıdır. Ardından dostluklarına eklenen kaplumbağa ve bir ceylandır. V. 99b ile başlayan hikaye, yine alt hikayeleri içine alarak ilerlerken, v. 117a ile bitmektedir. Ana karakter olan güvercin siyah renk ile resmedilmiş adeta bir karga görünümündedir. Eserin genelinde, karga ve kuşların duruşları birbirinin aynıdır. Minyatürlerdeki farklılıkları ancak, kompozisyon içerisindeki yerleşimleri ile belirtilmektedir. Bu hikayede yer alan güvercin tasvirini, minyatürlerden ziyade, hikaye dizilimini takip ederek ayırt edebiliyoruz. Çünkü diğer bir başlık olan kargalar ve baykuşlarda da, karga tasvirleri birbirinin aynıdır. Aynı şekilde kaplumbağa, fare ve ceylan tasvirleri de diğer

minyatürlerdekinin aynısıdır. Hikayedeki anlatımlarının dışında, karakterlerin belirleyici bir özellikleri yoktur.

Kargalar ve baykuşların savaşını anlatan hikayeler ise, v. 118b ile başlamakta ancak bu hikayenin minyatürleri, eserin geri kalan kısmında dağınıklık göstermektedir. Bu dağınıklığa, hikaye kurgusunun giriftliğinin dışında, ciltleme sırasındaki karışıklığın sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Çünkü hikaye ile ilgili iki minyatür hikaye kurgusundan bağımsız olarak eserin son sayfalarında karşımıza çıkmaktadır. Hikayenin son kısmının bir üstünde yer alan alt hikayesi ile birlikte eserin sonunda ciltlendiği düşünülmektedir.

Kargalar ve baykuşlarla ilgili minyatürlerde kargaların dizilimi açısından kompozisyonda benzerliklerin olduğu iki minyatür v. 119b ile v. 171b'de karşımıza çıkmaktadır. Her iki minyatürde de yer alan kargaların dizilimi ve duruşları, birbirinin aynıken zeminde yer alan kırmızı renk başta olmak üzere, deniz tasvirinden oluşan alan bölmesinin farklılıkları dikkat çekmektedir. V. 171b'de deniz için ayrılan bölme, v. 119b'de tepeliklerle süslenmiştir.

Eserde yer alan baykuşların tasviri ise oldukça belirgin, turuncu renkleri üzerine kanatlarındaki pembe geçişli düzenlemeler ve genel olarak baykuş tiplmesi ile de diğer kuşlardan ayrılmaktadır.

Şimdiye kadar bahsettiğimiz alt hikayeleri de bünyesinde barındıran üç ana hikayenin dışında, eserde yer alan diğer ana hikayeler içerisinde daha az alt hikaye barındırmakla beraber, eserde minyatürleri detaylıca işlenen başlıklar bulunmaktadır.

Maymun ve Kaplumbağa, Zahid ile Sansar, Kedi ile Fare, Padişah ve Kuşu Fenze başlıklarındaki bu diğer hikayelerde yer alan hayvan figürleri ise, minyatürlerde kolay izlenebilen devamlılığı sayesinde net seçilmektedirler. Ancak bu hayvan figürlerini, eserdeki minyatürlerde yer alan örneklerinden ayırt edici başka bir görsel öğe bulunmamaktadır. Örneğin, *Maymun ve Kaplumbağa* hikayesindeki kaplumbağa, eserin diğer tüm minyatürlerindeki kaplumbağa figürleri ile aynıdır. Maymunlar diğer tüm maymunlarla aynıdır. Yapılan bu örneklendirme, eserde yer alan alt hikaye kahramanları için de geçerlidir. Genel olarak tek tip olarak kullanılan hayvanların kompozisyonlardaki yerlerinde değişiklik yapılarak hikayelere uyumluluğu sağlanmış, farklı bir anlatım tarzına bu şekilde gidilmiştir.

5. 3. Tezyini Unsurlar

Eserde yer alan minyatürlerde, kompozisyonların destekleyici öğeleri olan süslemeler, eserin genelinde figürlerin kıyafetlerindeki motiflerden oluşmaktadır. Kompozisyonlarda boş kalan alanlara yerleştirilen bitkilerin de süsleme öğeleri açısından payı büyüktür. Dolayısıyla doğaya ait detayların da süsleme öğeleri niteliğinde yer aldığı eserde, kompozisyonların içlerinde yer alan doğa kaynaklı alan bölünmeleri bulunmaktadır. Bu alanların deniz ifadesi oluşturan, dalga hareketlerinden, tepeliklerden ve gökyüzü tasvirlerinden oluştuğu görülmektedir. Bunun dışında kompozisyonların belli başlılarında ağaç görseli de kompozisyonların ana ögesi olarak karşımıza çıkmakta ve içlerindeki yaprak detayları ile süsleme unsurları içerisinde yer almaktadır.

Buna göre kullanım şekillerine göre tezyini unsurlar, bezemeler ve doğa kaynaklı öğeler olarak iki başlıkta incelenmektedir.

5. 3. 1. Bezemeler

İncelenen eserin dönemi ve yapıldığı yer hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan en önemli etkenlerden biri, eserin içinde yer alan bezemelerdir. Bezemelerin kullanıldığı yerler ve kullanılış biçimleri açısından incelendiğinde, eserde yer alan minyatürlerle birlikte bölüm başlarında yazının çevresinde kullanılan tezhibin olduğunu görülmektedir. Genelden detaya incelendiğinde; bezemelerin, hangi renkler ve hangi tekniklerle kullanıldığı, hangi kompozisyon biçiminde yerleştirildiği gibi sorular ortaya çıkmaktadır. Bu motiflerin kullanım yerleri ve incelemeleri detaylı olarak, yazılarda ve minyatürlerde olmak üzere iki başlıkta incelenebilir.

5. 3. 1. 1. Minyatürlerdeki Bezemeler

13-14. yüzyıllara tarihlenen eserin minyatürlerinde kullanılan bezemeler, belirli renk ve kurgular içerisinde yer almaktadır. Bu bezemelerin genelde bulunduğu yerler ise, figürlerin kıyafetleri ve oturdukları minderler ile tahtlardır.

Bezemelerde kullanılan renkler, kıyafetlerin renkleri ile bağlantılı olarak genelde, zemindeki kıyafet renginin açık veya koyu tonu ile negatif etkide oluşturulmaktadır. Bir diğer renk kullanım şekli ise; zemin renginin üzerine, siyah tahrir ile çizilen motif kurgusudur. İki farklı renk bir arada kullanılacak olduğunda ise, bunlar genel olarak kırmızı ve sarıdır.

Bezemelerdeki kurgular, dönemin en belirgin motifi olan rumi motifinin iki farklı kullanımı ile düzenlenmiştir. Bu kurgulardan biri, tumbul ve günümüzde sencide rumi diye adlandırdığımız rumi çeşidinin, dar kıvrımlı helezonlardan oluşmaktadır. Diğeri ise, daha ince işlenen klasik rumi motifinin, birbirinin içine geçen helezonların girift yapıları ile oluşan kullanım şekillerindedir. Eserde yer alan bir başka motifin ise, incelemesi yapıldığında, üst üste ritmik olarak tekrar edilen kompozisyon şemasının içerisinde yer alan bir bezeme motifi olduğu görülmektedir. Bu motife verilmiş herhangi bir isimlendirme ile karşılaşılmamıştır.

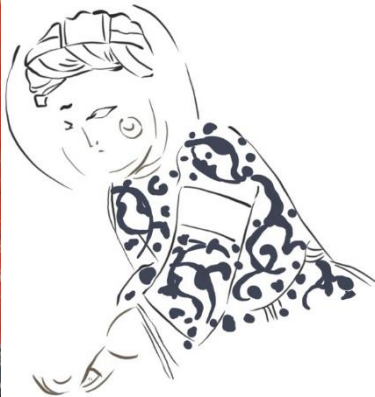
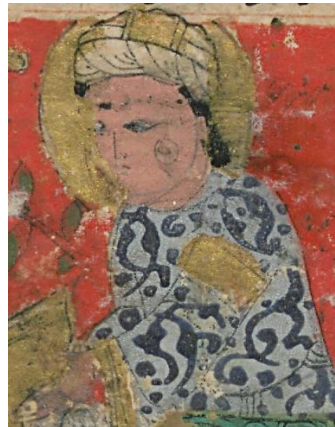
5. 3. 1. 1. 1. Rumi Motifinin Kullanımı

Serbest Fırça Tekniği ile Kullanımı: Eserin genelinde kırmızı ve mavi rengin iki tonu ile kullanılan rumi kompozisyonunun, negatif etkide ve figürün şeklinin el verdiği ölçüde, boşlukların figüre göre ayarlanmasından dolayı, belli bir kompozisyon düzeni olmaksızın kullanılmıştır. Ancak yine de rumilerin oluşturduğu kompozisyonlarda iç içe geçmeli girift kompozisyon yapısı görülmektedir.

Resim 143: TSMK H. 363. V. 107b. (Detay)

Çizim 125: TSMK H. 363. V. 107b. (Detay)

Resim 144: TSMK H. 363. V. 92a. (Detay)

Çizim 126: TSMK H. 363. V. 92a. (Detay)

Dairesel Kompozisyon İçerisinde Kullanımı: Eserin genelinde kırmızı ve mavi rengin iki tonu ile kullanılan rumi motifi, belirli bir helezon sistemi içerisinde, birbirini takip eden düzenli ve ritmik bir denge içerisindeki kompozisyonda yer almaktadır. Helezonların iç içe geçtiği girift bir sistemde tekrarlar sağlanmaktadır.

Resim 145: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Çizim 127: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

5. 3. 1. 1. 2. Sencide Rumi Motifinin Kullanımı

İki Renk ile Kullanımı: Motif, eserin genelinde kırmızı ve mavi rengin açık koyu tonları ile şekillenmiştir. Dönemin Selçuklu eserlerinde görülen ve dar helezon şeklindeki ana hatlardan oluşan bir düzene sahiptir. Ayrıca desenin çevresinde de siyah tahrir bulunmaktadır. Desen belirli bir kompozisyon döngüsü içerisinde ilerlemektedir.

Resim 146: TSMK H. 363. V. 117a (Detay) Çizim 128 TSMK H. 363. V. 117a (Detay)

Resim 147: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Çizim 129: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Tek Renk ile Kullanımı: Motifin eserdeki tek renk kullanımı genellikle yeşil zemin üzerine siyah tahrir ile kompoze edilmiştir. Dönemin Selçuklu eserlerinde görülen sencide rumilerin, çizgisel etkisiyle kurulan kompozisyonda, rumilerin bir ters bir düz duruşlarından bir helezon oluşmaktadır. Bu sistem yin-yang şeklinde yer almaktadır. Siyah tahrir ile oluşturulan desende yoğun alan değerlendirmesi dikkat çekmektedir. Desen belirli bir kompozisyon döngüsü içerisinde ilerlemektedir. İki renk ile kullanımından farklı olarak çizgiselde etkinin daha zayıf olması dolayısıyla, motiflerin yoğunluğu tek renk üzerinde daha fazladır.

Resim 148: TSMK H. 363. V.92a (Detay)

Çizim 130: TSMK H. 363. V.92a (Detay)

5. 3. 1. 1. 3. Rumi Motifinin Diğer Kullanım Şekilleri

Eserde yer alan figürlerin kıyafetlerinin dışında, minderlerin üzerinde de motifler bulunmaktadır. Ancak sadece bunlardan bazıları, genelde kullanılan motiflerin dışında, sarı ve beyaz zeminler üzerine siyah tahrir ile yerleştirilmiştir. Alanın küçüklüğü dolayısıyla rumiler daha ince detaylı ve yer yer hurdeleri şeklinde kullanılmıştır.

Eserde rumi motifinden farklı olarak, yine genelde iki rengin açık ve koyu tonları ile oluşturulan adını bilmediğimiz bir başka desen daha görülmektedir. Bu desenin kullanımı yer yer serbest fırça şeklinde, negatif etkide görülse de yer yer düzenli bir sistem içerisinde ve koyu lekelerin çevresinden siyah tahrir geçilmiştir.

Resim 149: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Çizim 131: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Resim 150: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

Çizim 132: TSMK H. 363. V. 110a. (Detay)

5. 3. 1. 1. 4. Diğer Bezeme Motifi

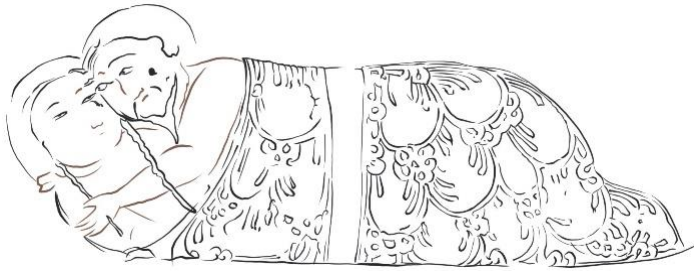
Bu motifin renklendirilmesinde ise, aynı rengin iki tonunun kullanımı dikkat çekmektedir. Bu kullanımın ise, siyah tahrir ile yapılan renklendirmesinde, açık rengin üzerine koyu rengin boyut vermek maksatlı kullanıldığı düşünülmektedir. Negatif etkideki kullanımlarında ise, motif genellikle figürlerin duruşları ile şekillenirken, kol ve bacak kıvrımı gibi yerlerde belirtilmiş ayrıca üç adet boğum etkili çizgiler yer almaktadır.

Resim 151: TSMK H. 363. V. 87a (Detay)

Resim 152: TSMK H. 363. V. 87a (Detay)

Çizim 133: TSMK H. 363. V. 87a (Detay)

Çizim 134: TSMK H. 363. V. 87a (Detay)

5. 3. 1. 2. Bölüm Başı Bezemeleri

Eserde yer alan başlıklar içerik ve beraberinde kullanılan motifler bakımından iki türlü incelenebilir. Rumi motifinin, eserin içerisindeki minyatürlerde olduğu gibi başlıklarda da iki farklı kullanımı görülmektedir.

Takdim minyatürü olan v.1b / v.2a'da yer alan sayfaların alt ve üst satırlarındaki yazılarda, altın ile yazılmış yazının zemininde mavinin iki tonu ile kullanılan düzenli bir spiral sistemin içerisinde klasik rumi motifi bulunmaktadır. Yazıdan kalan boşluklarla dengeli ve uyum içerisinde.

Resim 153: TSMK H. 363. V. 1b/ 2a

Çizim 135: TSMK H. 363. V. 1b/ 2a (Detay)

Eserde 10 adet başlıklı sayfa bulunmaktadır. Bu başlıklar bölüm başı olarak nitelediğimiz, 'bâb' adı da verilen her bir bölüm ile ilgili başlıkların bulunduğu sayfalardır. Bu başlıkların motiflenme biçimleri ve kapladıkları alan ortaktır. 2cm genişliğinde ve 11cm uzunluğunda bulunan alan içerisinde yazılar altın ile yazılmıştır. Yazıların dışlarına den dan formu ile çerçeve boşluğu bırakılmıştır. Yazıdan arta kalan alan benessutür içerisinde sencide rumi motifinin kullanıldığı kompozisyonlardan oluşmaktadır.

Motiflerin renkleri zeminde açık bir mavi üzerine, kağıdın rengindeki rumi alanlarından oluşmaktadır. Desen ayrıca koyu tonda mavi renk ile tahrirlenmiştir.

Resim 154: TSMK H. 363. V. 17b

Çizim 136: TSMK H. 363. V. 17b

5. 3. 2. Doğa Kaynaklı Öğeler

Bu başlık altında değerlendirilecek öğeler, bitki ve ağaçlar, tepelikler, gökyüzü ve deniz için ayrılan dalga hareketli alanlardır.

5. 3. 2. 1. Bitkiler ve Ağaçlar

Eserde yer alan bütün minyatürlerin zeminlerinde görülen dallar ve eserin genel özellikleri arasındadır. Pek çok farklı hareketle eserde boş kalan alanların değerlendirilmesinde kullanılan ve aynı zamanda kompozisyondaki genel hareketlerin destekleyici unsurları olan dal hareketleri ve yer yer uçlarına yerleştirilen altın ile renklendirilmiş çiçek motifleri, kompozisyonlarda zengin bir görünüm de sağlamaktadır. (Çizim?) Bazı minyatürlerde çerçevelerin kenarlarından sarkıtılmış olduklarını görmek de mümkündür.

Çizim 137:TSMK H. 363 Bitki Motifi Detay

Minyatürlerde su yolları şeklinde görülen yeşil alanlarda da, yapraklardan oluşan bir bordür dizilimini görmek mümkün. (Resim?) Bu bordürler genellikle deniz ya da göl tasvirlerinin kırmızı zemin ile kesiştiği alanlarda, iki alanı birbirinden ayırmak için kullanılmaktadır. Bu alan içerisinde yaprakların bir yön eğilimleri de mevcuttur. Renklendirmeleri ise, altın ve yeşil olmak üzere iki renk üzerinden yapılmıştır.

Çizim 138: TSMK H. 363. Bitki Motifi Detay

V. 46b, v. 51b, v. 74b, v. 77a, v. 118b, v. 113b, v. 151a, v. 158b, v. 159b’de karşımıza çıkan ağaç motifleri ise, eserde yer alan bir diğer dikkat çekici bezeme unsurlarıdır. Ağaçların minyatürlerde yerleşimleri oldukça büyük olmakla beraber kompozisyonların ana öğeleri niteliğindedir.

V. 51b, v. 74b, v. 77a ve v. 118b numaralı sayfalarda yer alan minyatürlerdeki kompozisyon yerleşimleri diğer sayfalardakinden farklı olarak, kompozisyonun çerçevesini zorlamış ve ek alan çıkmalarına sebep olmuştur. Bu çıkmalar ağacın kenarlarından çapraz çizgilerde cetveller ile sınırlanırken, minyatürlerin sağ ve solundaki boş kalan alanlara metinden kelimeler yerleşmektedir. Minyatürlere özgün bir görüntü de veren bu yerleşimin aksine diğer minyatürlerde ağaç motifi kompozisyonlara sağ ve sol kenarlardan girmiş ve yer yer kompozisyonun gidişine göre eğimli duruşları ile de dikkat çekici olmuşlardır. (Çizim?)

Hikayelerin gidişatına göre içerisinde insan, baykuş ve karga gibi figürleri barındıran ağaçların renklendirilmesi, gövde kısmında pembenin iki tonu kullanılarak yapılırken, yapraklı ana bölümde yeşilin iki tonu ile detaylandırmalara gidilmiştir.

Çizim 139: TSMK H.363
Ağaç Motifi Detay

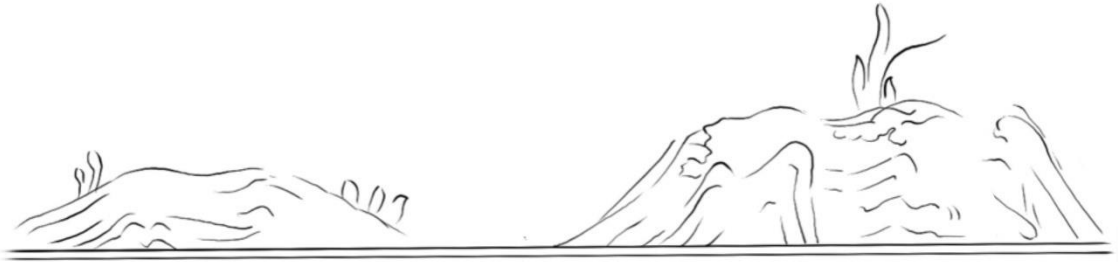

Resim 155: TSMK H.363
Ağaç Motifi Detay

5. 3. 2. 2. Dağ ve Tepe Unsurları

Minyatürlerin genelinde iç mekan ve dış mekan ayrımı bitkilerin kullanımı açısından yapılmamakta, bitkiler eserin tüm minyatürlerinde kullanılmaktadır. Doğa kaynaklı süsleme unsurlarından bir başkası olan küçük dağlar şeklindeki tepelikler bu eserde kendine özgü bir ifade şekli kazanmış, genellikle dış mekanlarda betimlenmiştir.

Tepelikler, pembe, mor, mavi, kahverengi ve altın renk kümelerinden oluşan kapladıkları eğimli alanlarda, üzerlerinden siyah eğimli çizgilerin geçtiği şekillerdir. Minyatürlerde genellikle zemin görüntüsü vermek için hayvanların ya da insanların ayaklarının altına konumlanmışlardır. Ancak v. 171a'daki yerleşimi diğerlerinden farklı olarak sol kenara yatay bir şekilde konumlanmıştır. (Çizim 138)

Çizim 140: TSMK H. 363 Dağ ve Tepe Motifi Detay

Çizim 141: TSMK H. 363
Dağ ve Tepe Motifi Detay

Resim 156: TSMK H. 363
Dağ ve Tepe Motifi Detay

5. 3. 2. 3. Gökyüzü ve Denizler

Minyatürlerde genellikle üst kısımda yer alan mavinin açık ve koyu tonlarıyla resimlendirilen küçük alanlardır. Bazı minyatürlerde içlerinde altın ile renklendirilmiş ay ya da güneş de yer almaktadır.

V. 38a, v. 44b, v. 53b, v. 63a, v. 170a'da yer alan gökyüzü açıklıkları ise, içlerinde altın ile güneş tasvirinin yanı sıra, mavinin tonlarıyla oluşturulan alana ek, beyaz bir sıra içerisinde surat benzetmesinin yapılabileceği ard arda tekrar eden çizgilerden oluşan bir başka düzen daha içermektedir. (Çizim 139)

Çizim 142: TSMK H. 363. Gökyüzü Motifi Detay

Kırmızı zeminli minyatürlerin yer aldığı eserde, kırmızı zeminlerle eşit alan bölünmesini paylaşan en etkin öğeler, denizler ya da göllerin tasviri için ayrılmıştır. Yeşil yaprakların düzenli tekrarından oluşan bordürlerin altında bulunan mavi alanlar, kompozisyonun 3/1'ini ya da 2/1'ini kaplamaktadır. Eserin genelindeki dikdörtgen kompozisyonlarda bir iç dikdörtgen bölmesi daha oluşturan alanlardan farklı olarak, v. 72b, v. 139b, v. 148b numaralı sayfalarda, yarım daire şeklinde kapladıkları alanlar dikkat çekmektedir. V. 71b'deki dairesel hareketle bitişleri de bir tek bu minyatür için kullanılmıştır. Bunun dışında, v. 118b'de olduğu gibi küçük alanlar şeklinde yer aldıkları da görülmektedir.

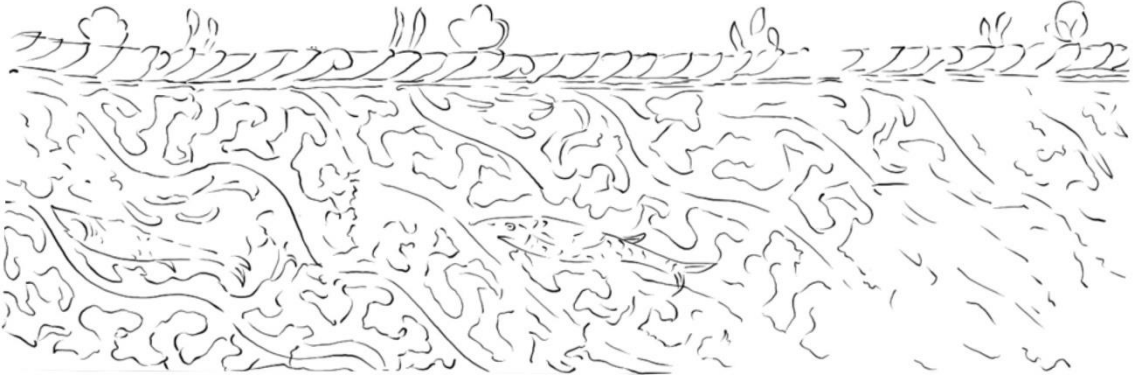
İç düzenleri ise, kapladıkları alana göre değişiklik göstermektedir. Minyatürlerde birbirinden farklı iki ana yerleşim düzeni bulunmaktadır. Birisi, spiral şeklindeki dairesel hareketlerin yan yana diziliminden oluşmaktadır. (Çizim140) Bir diğer ana dizilim sistemi ise, bir eğri hareketlerinin belli bir düzende iniş çıkışlarını birbirine paralel diğer eğrilerin takip etmesi ve bu eğrilerin aralarında birbirinden bağımsız hareketlerin yer almasından oluşmaktadır. (Çizim141) Bu ana eğriler enine düz bir hat üzerinden gidebildikleri gibi çapraz şekilde de yerleşmiş olabilirler. Bu hareketleri ise, genellikle ard arda sıralanmış balıklar takip etmektedir. (Çizim 142)

Çizim 143: TSMK H. 363. Deniz Motifi Detay

Çizim 144: TSMK H. 363. Deniz Motifi Detay

Çizim 145: TSMK H. 363. Deniz Motifi Detay

5. 4. Kıyafetler ve Eşyalar

5. 4. 1. Kıyafetler

Figürlerin kıyafetlerinin genel bir değerlendirmesi yapıldığında, cinsiyet farkına kıyafetler üzerinden gidilerek varılamamaktadır. Genelde figürlerin kaftan görünümlü bol bir elbisesi ve siyah çizmeleri dikkat çekmektedir. Kıyafetlerin yakalarında, etek ve kol uçlarında ise, altın ile renklendirilmiş şeritler dikkat çekmektedir. (Çizim143) Takdim minyatüründe karşımıza çıkan vezir görünümlü figürlerin ve eserin içerisinde, yaver görünümlü kimselerin, üstlerinde bir kısa kollu ve boyu kısa bir üst kıyafet daha bulunmakta ve bu kıyafetlerin de etek ve kol uçları altın ile süslenirken ayrıca yakalarında da bir çapraz şerit altın süslemesi dikkat çekmektedir. (Çizim144)

V. 118a, v. 143a, v. 154b, v. 157b numaralı minyatürlerde yer alan Debşelim adlı karakterin kıyafeti, altın ile renklendirilmiş çapraz şeritlerin çekilmesiyle oluşan bir üst ve altında kısa bir şortdan oluşmaktadır. (Çizim 146) Aynı minyatürlerde Debşelim'in karşısında yer alan Beydaba figürü ise, kıyafetinin üzerine bir pelerin giyerek resmedilmiştir.(Çizim 145) Bu figürlerin kıyafetlerindeki desenler ise, minyatürler arasında farklılıklar göstermektedir.

Bunun dışında kıyafetlerin herhangi bir ayırt edici özelliği bulunmadığı gibi üzerlerindeki desenlerde farklılıklar bulunmaktadır fakat bu farklılıklar, kompozisyonun gerektirdiği renk uyumu içerisinde şekillenmiştir. Herhangi bir belirgin motif ayırımına rastlanmamaktadır.

Çizim 146 : TSMK H. 363 Kıyafet Detay

Çizim 147: TSMK H. 363 Kıyafet Detay

Çizim 148: TSMK H. 363 Kıyafet Detay

Çizim 149: TSMK H. 363 Kıyafet Detay

5. 4. 2. Başlıklar

Eserde yer alan minyatürlerde farklı başlık şekilleri bulunmaktadır. İlk olarak takdim minyatüründe karşımıza dört farklı şekilde tasarlanan başlık şekilleri çıkmaktadır. (Çizim147) Arkalarında genellikle altın ile bezenmiş halelerin bulunduğu başlıklar, belli başlı farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların desenlere yansıdığı görülse de genel olarak tasarımları farklılıkları vardır. Desen ve renklendirmelerde ise, altın, beyaz ve mavi renk kullanılmaktadır. Kral ve kraliçe betimlemesindeki taçlar sadece altın ile süslenip, siyah tahrir ile çizgisel detayları verilirken, eserin genelinde beyaz renkte sarılmış sarık kullanılmakta bu sarık bilge kişilerin başlarında ayrıca mavi renk ile renklendirilmektedir. Eserde sadece takdim minyatürünün v. 2b'sinde karşımıza çıkan figürlerin ise, kendi içlerinde farklılık gösteren başlıkları mevcuttur.

Çizim 150: TSMK H. 363. Başlık Detay

Çizim 151: TSMK H. 363. Başlık Detay

İlk sayfada karşımıza çıkan bu farklı başlık türlerinin, farklı statüleri temsil ettiği düşünülmektedir. Bununla beraber v. 6b’de yer alan, hikayedeki anlatımı dolayısıyla kral Behram Şah olduğunu anladığımız figürün başındaki taç dikkat çekmekte (Çizim 149) ve bir benzeri, eserin içinde yer alan diğer alt hikayelerde kraliçe tasvirlerinde kullanılmaktadır. (Çizim149)V. 118a, v. 143a, v. 154b, v. 157b numaralı minyatürlerde ise, Debşelim ve Beydaba karakterlerinin başlıklarının devamlılığı söz konusudur. (Çizim 150) Bunun dışında ise, genel olarak tek tip bir başlık türü dikkat çekmektedir. (Çizim151) Nadiren rastlanan örtülü başlar da çizim 151’deki gibidir.

Çizim 152: TSMK H. 363. Başlık Detay

Çizim 153: TSMK H. 363. Başlık Detay

Çizim 154: TSMK H. 363. Başlık Detay

5. 4. 3. Eşyalar

Minyatürlerde yer alan eşyalar genellikle iç mekanların bulunduğu tasvirlerde, kırmızı zemin üzerinde bir fon malzemesi şeklinde kullanılmıştır. (Çizim 152)Günlük hayatı yansıtan kaplar, sürahiler ve kaseler şeklinde yer alırlarken renklendirmeleri altın ile yapılmaktadır. Aynı şekilde yer alan bir başka öge ise, genellikle yatak odası olduğu sanılan alanlarda hep aynı kıvrımla yer alan çarşaflardır.(Çizim 153) Çarşafların renklendirmesi ise, genellikle tek renk olmaktadır.

Çizim 155: TSMK H. 363. Eşya Detayları

Çizim 156: TSMK H. 363. Eşya Detayları

6. SONUÇ

TSMK H.363’de kayıtlı olan Kelile ve Dimne nüshası hikâye, kompozisyon, renk ve detaylarıyla ele alınmıştır.

Eserin son bölümünün kayıp olmasından dolayı yapılış tarihi ve kimin tarafından yazılıp resimlendiği bilinmemektedir. Hangi tarihte yapıldığı ile ilgili kesin bir bilginin olmaması, eseri incelerken öncelikli olarak hep bu sorular üzerinde düşünmemize sebep olmuştur.

Yapılan araştırmalar, çeşitli sanat tarihçilerinin bu konu hakkında çeşitli eserler, bölgeler ve yüzyıllar arasında kıyaslamalar yaparak, 13- 14. yüzyıl aralığında bir zaman diliminde yapılmış olabileceğini söylediğini göstermekte.

Yapılış yeri açısından ise, farklı eserler ile kıyaslamalara giden sanat tarihçiler, erken dönemde yapılan edebi yazmalardan HarîrîMakâmât’ından Bağdat merkezli ile benzerlikleri üzerinde dururken, son dönemde bulunan 14. yüzyıl İncu stili Or. 13506 ile de benzerlikleri açısından da kıyaslamışlardır. Ayrıca, ilk bakışta Selçuklu keramiklerindeki figürlere ve bezemelerindeki detaylara bakarak, Anadolu kaynaklı Varka ve Gülşah adlı eser ile kıyaslamalara da gidildiği görülmüştür.

Eserde yer alan minyatürlerin hikayeler ile örtüştüğü bazı hikayelerde detaycı bir anlatıma gidildiği gözlenmiştir.

Eserde yer alan minyatürlerin hikayelerinin tespiti, yerli ve yabancı kaynaklar taranarak yapılmıştır. Sayfalarının karıştığı düşünülen eserde, minyatürlerin başlık ve konu tespitlerinde zorlanıldığında, sayfalarda yazan Farsça yazılardan yararlanılmıştır. Yine de hikayesi kesinlik kazanamayan 3 adet minyatür vardır. (V. 76a/b, V. 174b)

Farklı dillere çevirileri olan bu eserin farklı bölge ve tarihlerde yapılan örneklerinin içerisinde genellikle hep anı sahnelerin tasvirleri bulunmaktadır. Ancak diğer eserlerin minyatürlerinde değinilmemiş, sadece bu nüshada minyatürü bulunan bir hikayenin de ayırımına varılmıştır.²⁷² (V.41a)

195 yapraktan oluşan eserin içinde yer alan, karşılıklı takdim minyatürünün dışında 123 adet minyatür bulunmaktadır. Bu minyatürleri genel bir bakışla ele aldığımızda, sayfaların çift sıra kırmızı cetvel ile sınırlandırılmış olduğunun görmekteyiz. Eserin esas sayfa ölçüleri 15cm×23cm olmakla beraber, metin 2 cm enden ve boydan kenar payı ile başlamıştır. Bu ölçü içerisinde minyatürlerin kapladıkları alan ise, genelde sayfanın 3/1’i yer yer 4/1’i ve nadir durumlarda ise, 4/2’si şeklindedir.

---

²⁷²Bernard O’ Kane, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B.

Tauris. London, Newyork, 2003, s. 229

Eserde minyatürler için yazım sırasında boş alanlar bırakılmış ve bu alanlardan birinin minyatürü yapılmamış durumdadır. (V. 191a) Minyatürler için bırakılan alanlar ise, genellikle sayfanın 3/1'lik alanını kapladığında dikdörtgen formdadır. Sayfanın 4/2'sini kapladığında ise, kare formundadır. Bazı sahnelerde bu formlar sağ ve soldan çapraz şekilde kesilmelere uğramış, kesildiği alanlara yazıdan kelimeler taşmıştır. Böylece minyatürler için ayrılan bu esere özgü formlar meydana gelmiştir.

Minyatürlerin kompozisyon düzenlerine baktığımızda ise, genellikle birbirine benzeyen sahnelerin simetrik sahneler olduğu görülmüştür. Simetrik düzenler ise, ufak farklılıklarla statiklikten kurtarılıp dinamik etkilerle hareketlendirilmiştir. Bu dinamik etkiler, kompozisyonda anlatılan hikaye düzenlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. İhtiyaca göre renklerin dinamizminden yararlanılarak da kompozisyonlarda farklılıklara gidilmiştir.

Kompozisyonlarda renk olarak ise, belli başlı renkler kullanılmıştır. Zeminde eserin genelinde kullanılan kırmızının 18 adet minyatürde kullanılmadığı görülmektedir. Zeminde kullanılan kırmızının monoton etkisi, yeşil yapraklarla kırılmak istenmiştir. Kırmızı olmayan zeminde ise, daha çok yaprakların altın ile bezendiği dallar sayesinde açık renk zemin hareketlendirilmiştir.

Kırmızı zeminlerin hikayedeki anlatımı doğrultusunda deniz tasviri yapılacağı zaman mavi alanlarla eşit derecede paylaşıldığı kompozisyonda iki rengin eşit miktardaki hakimiyeti de gözlenmektedir.

Dimne'nin hapişte oluşunun anlatıldığı V. 81a, V.88b, V. 89a, V. 90a, V. 93a ve V. 98a'deki minyatürlerdeki minyatürlerde ise, zemindeki kırmızılığın siyah renkte bir alan ile bölünerek hapis tasvirinin yapılışı dikkat çekmektedir. Aynı siyah zemin bölünmesinin V. 35 b'de de yer aldığı görülmektedir. Buradaki tasviri ise yine hapis misali dipsiz bir kuyudur.

Hayvanların ve figürlerin üstlerindeki kıyafetlerin renkleri birbirine benzerlik göstermektedir. Benzer renkler dağ tepe görünümü katmanlarda da kullanılmıştır. Bu renkler, sarı, turuncu, pembe, mor, mavi, yeşil renkleridir. Bu renklerin minyatürlerdeki dağılımı hayvanların üzerinde ya da figürlerin kıyafetlerinde dengeli olarak yapılmıştır.

Hikayelerde geçen aslanların renkleri karakter ayırt etmeksizin sarı, hikayede ana karakter olan Kelile ve Dimne'nin renkleri mavi ve kahverengi, yengeç, kurbağa ve maymunlar turuncudur. V. 124b'de yer alan kuşlar, V. 125b'de yer alan tavşanlar ve V.83a'da yer alan çakallar ise, bütün renkleri barındırmaktadır. Fillerin genel olarak mavi ve beyaz oldukları gözlenmiştir. Balıkların da mavi deniz alanlarının içerisindeki beyaz renkleri altın sırtları ile dikkat çekmektedir. Altın rengi gözleri ile, turuncu renkteki baykuşların pembe çizgili kanatları vardır. Genel olarak kargalarda ve bazen diğer kuşlarda da görülen siyah rengi ise, inek, boğa gibi büyük baş hayvanların üzerinde, beyaz renk ile desenli bir görüntü oluşturmaktadır. Bu desenin bütün büyük baş tasvirlerde aynı olduğu düşünülmektedir. Bir de V. 128/129b'de yer alan kedi figürünün de aynı desen ile bezendikleri görülmektedir.

Altın kullanımı ise, tüm minyatürlerde karşımıza çıkmaktadır. Kırmızı zeminlerde yer alan çiçek motiflerinde kullanılan altının zeminde yer alan bir hareket unsuru olduğunu söylemek gerekir. Simetrik düzende oluşan kompozisyonlarda altın kullanımı çiçeklerin dağılımı dolayısıyla hareketli bir etki katmaktadır.

V. 134b/ 135a'da yer alan mekan bölünmelerinde kullanılan sütunların altın ile bezendiği dikkat çekmektedir. Benzer bölünmelerin yer aldığı minyatürlerde de aynı şekilde altın kullanımı yer alırken, V. 118a gibi özellikle Debşelim ile Beydaba'nın konuşmalarının yer aldığı minyatürlerde bulunan, köşelerde çerçeve niteliği taşıyan bezemeler de altın ile süslenmiştir. İç mekan tasvirlerinde bir başka öge olan altın ile bezenmiş kaplar, bardaklar yer almaktadır.

Minyatürlerde yer alan hayvanların, karın, boyun ve bacak bölgelerinde istisnasız olarak altın kullanımı görülmektedir. Bunun dışında kuşların kanatlarında, baykuşların gözlerinde ve balıkların sırtında dikkat çeken altın kullanımı mevcuttur.

Minyatürlerde altın kullanımının en dikkat çektiği yerler ise, figürler ile kuşların ve bir de maymunların baş kısımlarında kullanılan harelerdir. Harelerin yapılış amaçları bilinmemekle beraber, sorgulanmayan bir gelenek şeklinde minyatürlerde yer aldıkları düşünülürken, öte yandan neden sadece figürlerde ve kuşlar ile maymunlarda oldukları sorularına henüz yanıt bulamamaktayız.

Hareler dışında figürlerin başlıklarında ve kıyafetlerinde de altın kullanımı bulunmaktadır. Kıyafetlerdeki kullanımları, kollarda arma şeklinde kalın şeritlerde yer alırken, elbiselerin etek uçlarında da şeritler şeklinde kullanımı mevcuttur. Altın kullanımının dışında figürlerin kıyafetlerindeki bezemeler de dikkatimizi çekmektedir.

Figürlerin kıyafetleri ve diğer kumaş öğelerinde yer alan bezeme desenlerinde; rumi motifinin, 13. yüzyılda yapıldığı düşünülen diğer eserlerdekiyle benzer şekillerde kullanıldığı görülmüştür. Eserin genelinde bu form 3 farklı tipte kullanılmıştır. Renk unsuru olarak ise, iki farklı uygulama tekniğine gidildiği görülmektedir.

Klasik ruminin bugün de kullandığımız klasik helezon formunda kullanımına, Sencide Rumi diye adlandırılan formdaki 2 farklı kullanımının yanı sıra, nadiren görülen diğer kullanım şekli ise, hurdelenmiş daha detaylı süslemeler içermektedir.

Minyatürlerde yer alan bezeme unsurları, figürlerin kıyafetleri ve diğer kumaşlardaki desenlerin yanı sıra kompozisyondaki doğal unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğa unsurları olarak bitkiler, ağaçlar, dağ ve tepelikler, gökyüzü ve deniz tasvirleri; kendine özgü şekilde ifadeleri içinde barındırmaktadır.

Kendine özgü doğa yorumları, hayvan ve figürlerin birbirine benzeyen simetrik formlarda ve kimi zaman ince düşünölmüş tatlarla hareketlendirilmeleri, incelemelerimiz sonunda eserin bizde uyandırdığı sonuçlar arasındadır. Bir araya gelişlerinin bir tesadüf olmadığı ve bir temel anlatım şekline ve hatta hassas gözleme dayanan biçimler, bugün üzerinde düşünölen minyatür sanatının temellerinin yüzyıllara dayandığıın en belirgin örneğidir.

En nihayetinde eseri genel itibariyle değerlendirdiğimizde de, dikkat çekmek istediğimiz nokta evrensel sanat kuramlarının bugün kullandığımız temel estetik prensiplerinin belli bir zaman ve kültürün ürünü olarak günümüze geldiğidir.

7. KAYNAKÇA

- ALPAY Selahaddin, *Kelile ve Dimne*, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1972.
- ASLANAPA Oktay, *Türk Sanatı*, Remzi Kitabevi. İstanbul, 2000.
- ASLANAPA Oktay, *Türk Sanatı El Kitabı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- ATIL Esin, Kalila wa Dimna, *Fables From a Fourteenth-Century Arabic Manuscript*, Smithsonian Institution Press. Washington, 1981.
- BAŞKAN Seyfi, *Başlangıcından Cumhuriyet Dönemine Kadar Türklerde Resim*, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 2014.
- BAYLAV Naşid, ‘Türkiye’nin Boya Bitkileri ile Türkiye’de Kullanılmış Olan Yabancı Memleket Boya Bitkileri ve Boyaları’, *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri I*, Berksoy Matbaası. İstanbul, 1963.
- BÜLBÜL Tuncay, ‘‘Kelile ve Dimne Hikayelerinin Yaratımı ve Aktarımı; Pançatantra’dan Hümâyünnâmeye’’, *International Journal of Languages Education and Teaching*, Vol.5, Issue 4, p. 978-995, 2017.
- BREND Barbara, *İslamic Art*, British Museum Press. London, 1991.
- BRUCHTAL Hugo, ‘‘Indian Fables in Islamic Art ’’, *The Journal of The Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, No.4, 1941, p.317-324.
- BRUCHTAL Hugo, ‘‘Hellenistic’ Miniature in Early Islamic Manuscripts’’, *ArsIslamic*, Vol.7, No.2, 1940, p. 125-133.
- BROCKELMANN C., ‘Kelile ve Dimne’, *İslam Ansiklopedisi*, c.6, s.552-558, Eskişehir, 1997.
- CONTANDİNİ Anna, *Arab Painting Text and Image in Illustrated Arabic Manuscripts*, Boston, 2007.
- ÇAĞDAŞ Kemal, *Pançatantra Masalları*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara, 1962.
- ÇAĞMAN Filiz, Tanındı Zeren, Topkapı Sarayı Müzesi, *İslam Minyatürleri*, Tercüman Sanat Kültür Yay. İstanbul, 1979.
- DEVECİ Abdurrahman, ‘‘Selçuklu Dönemi Resim Çalışmaları’’, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, c.5, s.93-111, 2015.
- DOĞRUL Ömer Rıza, *Kelile ve Dimne*, Tan Matbaası. İstanbul, 1944.

- ERNST K nchel, *Doğu İslam Memleketlerinde Minyatür*, Türk Tarihi Kurumu Basımevi. Ankara, 1952.
- ETTİNGHHAUSEN R., *Arab Painting*, Geneva, 1962.
- GRAY Basil, Binyon Laurence, Wilkinson J.V.S., *Persian Miniature Painting*, Dover Publications, inc. Newyork, 1931.
- GRAY Basil, *Persian Painting*, Rizolli İnternational Publications, inc. Newyork, 1977.
- GRUBE Ernst J., ‘‘Prolegomena For a Corpus Publication of İllustrated Kalilah wa Dimnah Manuscripts’’, *İslamic Art IV*, 1990-1991, s.301-481.
- GRUBE Ernst J., *The World of İslam*, Paul Hamlyn. London.
- IRWİN Robert, *İslamic Art İn Context*, Harry N. Abrams, İnc.,Publishers, 1997
- İNAL Güner, *Türk Minyatür Sanatı*, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1995.
- İPŞİROğLU M. Şevket, *İslam’da Resim Yasağı ve Sonuçları*, YKY. İstambul, 2005.
- HİLLENBRAND Robert, *İslamic Art and Architecture*, Thamesand Hudson Ltd. London, 1999.
- KALYON Abuzer, ‘‘Kelile ve Dimne’nin Tercüme Serüveni’’, *DİA*, sy.16, s. 227-237, 2004.
- KARAİSMAİLOğLU Adnan, ‘‘Kelile ve Dimne’’, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 25, Ankara, 2002.
- KARATAY F. Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Kataloğu*, İstambul, 1961.
- KUBAN Doğan, *Selçuklu  ağında Anadolu Sanatı*, YKY. İstambul, 2002.
- MAHİR Banu, ‘‘Minyatür’’, *İslam Ansiklopedisi*, c. 30, s 228-123, 2005.
- MAHİR Banu, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Kabalcı Yay. İstambul, 2012.
- MARTİN F. R., *The Miniature Painting and Painters of Persia, İndia and Turkey From The 8th tothe 18th Century*,London, 1912.

- O' Kane Bernard, *Early Persian Painting Kalila and Dimna Manuscripts of The Late Fourteenth Century*, İ.B. Tauris. London, Newyork, 2003.
- PANCAROĞLU Oya, “Socializing Medicine İllustrations of TheKitâb Al-Diryâq’”, *Muqarnas*, Boston, 2007.
- PARLADIR Şebnem, Resimli Nasihatnameler: *Ali Çelebi'nin Hümâyunnâmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, T.C Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2011.
- SAEİDEH Shahmari, *Osmanlı ve İran Minyatürlerinde Figür Anlayışının Etnografik Açıdan İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2014.
- SIMS, E., Marshak, B. I., &Grube, E. J. *Peerless Images: Persian painting and its sources*. New Haven: Yale University Press, 2002.
- TITLEY Norah M., P. Walley, “An İllustrated Persian Text of Kalila and Dimna Dated 707/1307-8’”, *The British Library Journal*, Vol.I ,nol, Spring, s. 42-61, 1975.
- TITLEY Norah M., *Persian Miniature Painting And İt's İncidence on The Art of Turkey And İndia*,University of Texas Press. Austin.
- TURAN Hayrunnisa, *Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 2916 Numarada Kayıtlı Makamat Nüshasının Bazı Minyatürleri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2017.
- TOSKA Zehra, *Türk Edebiyatında Kelile ve Dimne Çevirileri ve Kul Mesud Çevirisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1989.
- YETKİN Suut Kemal, *İslam Ülkelerinde Sanat*, Cem Yay. İstanbul, 1984.
- YURDAYDIN Hüseyin G., “Başlangıcından XII. Yüzyıl Sonlarına Kadar Müslüman Minyatürü’”, *Yıllık Araştırmalar Dergisi II* , Ankara , 1957.

İnternet Kaynakları

http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=or_13506_fs001r

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84229611/f115.double>

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8422965p/f97.planchecontact.r=.langFR>

<http://warfare.ga/Turk/Varka ve Gulsah-Turkish Cultural Foundation.htm?i=2>

<http://warfare.uphero.com/Maqamat/MSarabe3929-2ndQ13thC-large.htm>

<https://tr.pinterest.com/turkanekinci1/el-hariri-makamat/?lp=true>

8. ESER RAPORU

1. KELİLE VE DİMNE

Eser Adı: Kelile ve Dimne

Yapım Yılı: 2019

Ölçüler: 10-6cm

Teknik: Aherli kağıt üzerine altın, akrilik ve taş suluboya

Çini çamuru üzerine çini boyası

2. TAVŞANIN FİLİ KANDIRMASI

Eser Adı: Tavşanın Fili Kandırması

Yapım Yılı: 2019

Ölçüler: 10-10cm

Teknik: Aherli kağıt üzerine altın, akrilik ve taş suluboy

Çini çamuru üzerine çini boyası